

DEMOKRATİK VE SOSYAL BELEDİYESİ

7. ULUSAL
YEREL YÖNETİMLER
SEMPOZYUMU

Bildiri Özetleri Kitapçığı

2025 Ankara

ANKARA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI: 915
A.Ü. SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ YAYINLARI: 662

DEMOKRATİK VE SOSYAL BELEDİYECİLİK

YEDİNCİ ULUSAL YEREL YÖNETİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTAPÇIĞI

Deniz YILDIRIM
Can Giray ÖZGÜL
İrem GÜREL GÜZEL

ANKARA • 2025

**Demokratik ve Sosyal Belediyecilik
Yedinci Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiri Özetleri**

Ankara Üniversitesi Yayınları: 915
A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 662

**Deniz YILDIRIM
Can Giray ÖZGÜL
İrem GÜREL GÜZEL**

**ISBN: 978-605-136-946-4
e-ISBN: 978-605-136-947-1**

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ
İncitaşı Sokak No: 10 06510 Beşevler / ANKARA
Tel: 0 (312) 213 66 55
Basım Tarihi: 28/11/2025

ÖNSÖZ

İlki 2000 yılında TODAİE’de düzenlenen Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu, tematik bir çerçeve belirlenmeden gerçekleştirilmiş; sonraki yıllarda yerel yönetim alanındaki akademik ve kuramsal tartışmaları derinleştiren temalarıyla kurumsal bir gelenek haline gelmiştir. İkinci sempozyum 2004 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi’nde “Dünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma”, üçüncüsü 2008 yılında Sakarya Üniversitesi’nde “Yerel Yönetimlerde Reform”, dördüncüsü 2009’da TODAİE’de “Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler”, beşincisi 2011 yılında “Merkezi Yönetim–Yerel Yönetim İlişkileri: Özerklik” ve altıncısı 2021 yılında “Dirençli Kentler” temalarıyla gerçekleştirilmiştir. Bu uzun soluklu süreç, sempozyumu yerel yönetim alanında sürekliliği olan en kapsamlı tartışma platformlarından biri haline getirmiştir.

Bu köklü geleneğin son halkası olan 7. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu, 10–12 Aralık 2025 tarihlerinde, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Türkiye Belediyeler Birliği ve Ankara Üniversitesi Ernst Reuter İskan ve Şehircilik Uygulama ve Araştırma Merkezi iş birliğinde “Demokratik ve Sosyal Belediyecilik” ana temasıyla gerçekleştirilmiştir. Küresel eşitsizliklerin derinleştiği, iklim krizinin kentleri doğrudan etkilediği ve göç ile yoksulluk gibi sorunların yerelde daha görünür hale geldiği günümüzde, demokratik katılım ve sosyal adalet ekseninde yürütülen tartışmalar özel bir önem taşımaktadır.

Üç gün süren etkinlik boyunca 119 bildiri sunulmuş; planlama ve mekânsal adalet, afet yönetimi, kooperatifçilik, katılımcı demokrasi, e-belediyecilik, kent hareketleri, çevre ve sürdürülebilirlik gibi geniş bir yelpazede teorik ve uygulamalı çalışmalar paylaşılmıştır. Ayrıca, davetli konuşmacıların yer aldığı özel oturumlar gerçekleştirilmiş ve belediyecilik alanındaki güncel tartışmaları derinleştirmek üzere bir Belediyecilik Forumu düzenlenmiştir. Elinizdeki bildiri özetleri kitabı, sempozyuma sunulan bu kapsamlı akademik ve uygulamalı birikimi kalıcılaştırmayı ve demokratik ile sosyal belediyecilik tartışmalarına yeni katkılar sunmayı amaçlamaktadır.

Sempozyuma katkı sağlayan tüm akademisyenlere, araştırmacılaraya, yerel yönetim temsilcilerine, öğrencilere ve katılımcılara teşekkür ederiz. Ayrıca destekleri için Türkiye Belediyeler Birliği'ne, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü'ne, emekleri ve özverili çalışmaları için Bilim Kurulu'na ve Düzenleme Kurulu'nu oluşturan değerli hocalarımıza içtenlikle teşekkür ederiz..

Doç. Dr. Can Giray zgl

Kasım 2025 / Ankara

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
-------------	---

BİLDİRİ ÖZETLERİ

Belediye Sosyalizmi Perspektifiyle Kadın Dostu Kentler: İstanbul’da Tuzla ve Sancaktepe Belediyelerinin Karşılaştırmalı Analizi	1
1979-80 Fatsa Belediyesi Deneyimini Oluşturan Tarihsel Dinamikler Üzerine Bir İnceleme	3
Katılımcı Demokrasi ve Dijital Kamusal Alan: Minnesota E-Democracy Deneyimi ve Türkiye’deki E-Belediyecilik Uygulamalarına Genel Bir Bakış	5
Kapsayıcı Kentler Perspektifinde Dezavantajlı Gruplar: Avrupa Belediyelerinden İyi Uygulamalar	7
Türkiyedeki Büyükşehirlerde Doğa Temelli Çözümlerin Dağılımı	10
Yerel Yönetimlerde Sürdürülebilir İş Birlikleri “Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği”	12
Mahalli İdarelerin Umumi Hayata Etkili Afet Olgusu Karşısında Yardımda Bulunma Görevinin İdare Hukuku Çerçevesinde Analizi	14
360° İletişim Modeli: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği	16
Sosyal Belediyeciliğin Kamusal Mekana Yerleşmesi: Konak Belediyesi Mutluluk Kahvesi Örneği	18
Kırsal Alandaki Kadının Yerel Hizmetlerdeki Rolü	20
Siyasal Partilerin Sosyal Politika Söylemlerini Seçim Beyannameleri Üzerinden Okumak: Maxqda Programı ile 2024 Yerel Seçim Analizi	22
Yerelden Kadın Katılımı: Muğla Büyükşehir Belediyesi Kadın Mahalle Meclisi Deneyimi	24

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı İle Dünya Yerel Yönetimler Özerklik Şartı: Mali Boyutlar, Farklılıklar ve Benzerlikler.....	26
Belediyelerin Sosyal Politikalarının Mali Boyutu	28
Türkiye’de Yerel Çevre PolitikalarınaMerkezin Etkisi	30
Yerelden Göçe Bakış: İlçe Belediyelerinin Faaliyetlerinin Göç Bağlamında Analizi	32
Oyun Hakkı ve Mekânsal Adalet Perspektifinden Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerinin Stratejik Planları Üzerine Bir İnceleme	34
Büyükşehir Belediyelerinin Engellilere Yönelik Hizmetleri	36
Küresel Eşitsizlikler Karşısında Yerel Yönetimler ve Barınma Hakkı: Türkiye İçin Politika Önerileri	38
6360 Sayılı Yasa ile Belde ve Köy İken Mahalleye Dönüşen Yerleşim Yerlerinde Demokrasi Ve Sosyal Yardım; “Mersin/Toroslar Örneği”	40
Sürdürülebilir Su Kullanımı ve Sosyal Belediyecilik Dengesinde Suyun Fiyatlandırılması, Aski Üzerine Bir Analiz	42
Feminist Demokratik Yenilikler ve Sosyal Belediyecilik: Türkiye’de Demokratik Katılım ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Perspektifler.....	44
Sosyal Belediyecilik Örneği: Çankaya Belediyesi.....	46
Yönetimin Gözden Kaçan Boyutu: Bağ Kurma ve Görülme İhtiyacı – Çanakkale Belediyesi Yaşlı Bakım Hizmetleri Örneği	48
Büyükşehir Su ve Kanalizasyon İdarelerinde Yurttaş Odaklı Bir Uygulama: İSKİ-Hizmet Kalitesi Yönetim Modeli (HKYM).....	50
Yerel Yönetimlere Katılımın Çocuklar Üzerindeki Etkisi.....	52
Türkiye’de Akıllı Şehir Stratejileri ve Sosyal Katılım: Ulusal Strateji ve Yerel Uygulamalar Üzerine Bir Anali.....	54
Kentte Görünmeyenler: Tarihi Eserlerden Engellilere, Ötekileştirilen Hayatlar ve Mekânlar	56
Kent Oluşumunda, Kent Tarihinde Yerel Yönetimlerin Rolü; Antalya İli Gazipaşa İlçesi Örneği.....	58

Belediyelerde Etkili, Ekonomik ve Verimli Hizmet Yönetimi İçin Yapay Zeka Çözümleri.....	60
İklim Değişikliğine Dirençli Kentleşmeye İlişkin Uluslararası İyi Uygulama Örneklerinin İncelenmesi.....	63
Türkiye'nin Yerel Yönetim Yasalarının Engellilik Kapsamında Değerlendirilmesi	65
6360 Sayılı Yasasının Yerellik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi: Alanya Halkının Büyükşehir Algısı ve Özel Statülü İlçe Modeli Önerisi	68
Bandırma'da Açık Hava Film Gösterimleri Aracılığıyla Kamusal Alanın Canlandırılması ve Yerel Yönetimlerin Rolü	70
Yerel Yönetimlerin Erişilebilir Konut Politikalarındaki Rolü: Ankara Örneği.....	72
TR42 Bölgesi Belediyelerinde Stratejik Planlarının Çevre, İklim ve Sürdürülebilirlik Politikaları Açısından Karşılaştırmalı İncelemesi.....	74
Mekânsal Adalet Perspektifinden İstanbul'daki Öğrenci Coğrafyaları	76
İklim Politikalarının Yerelde Somutlaşması: Ürgüp Belediyesi Ges Projesi	79
Yerel Yönetimlerin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi – İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği	81
Malatya'da Afet Sonrası Yeniden İnşa Politikalarında Merkezi ve Yerel Yönetim Çatışması ve Egemenin İstisnası	83
Unesco Dünya Mirası Politikalarının Yerel Yönetimlerin İklim Eylemi Stratejilerine Entegrasyonu.....	85
Seçilmiş Kamu Görevlilerine Yönelik Adli İşlemlerin, Suç Teorisi Bağlamında Temsili Demokrasiye ve Kamusal Hizmetlerin İşleyişine Olası Etkileri	88
Yerel Demokrasi ve Sosyal Belediyecilik Yoluyla Yerel Özerklik Algısının Dönüşümü: Paris Belediyesi Örneği	91
Büyükşehir Belediyelerinde Sıfır Atık Politika ve Uygulamaları.....	94
Deprem Sonrası Nüfus Hareketleri ve Kentsel Dirençlilik: Kurumsal Belgeler Üzerinden Bir Analiz	96

Barınma Hakkı ve Piyasa Başarısızlıkları Arasında: Sosyal Belediyecilikte Konut Politikaları	98
Çok Kültürlü Bir Kentte Yerel Hizmetler: Düzce Belediyesi’nin Etnik Gruplara Yönelik Hizmetleri	100
Kooperatif ve Belediye İlişkisinin Kente Yansımaları: Yıldıztepe Kooperatifi Örneği.....	102
Gaziantep İlinde Göç Yönetiminin İşleyişi ve Aktörleri	104
Sakin Kentlerde Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Değer Yaratılması: Yerel Sakinlerin Yer Memnuniyet Algıları Üzerinden Bir Araştırma	106
Demokratik Belediyecilik Açısından Kent Konseyleri ve Mahalle Örgütlenmeleri ile Adana	109
Dirençli Kentler Geliştirmede Kentsel Dönüşüm ve Yerel Yönetimlerin Rolü: İstanbul Örneği	112
Türkiye’de Belediyelerin Göç Yönetişimindeki Rolü: Kurumsal Sınırlar, Yerel Kapasite ve Politika Alanları	114
Karabağlar Akademi: Katılımcı Yönetişimde İyi Uygulama Örneği	116
Kenti Çocuk Olarak Deneyimlemek Kapsamında Potansiyeller: Türkiye ve Çocuk Dostu Şehir	118
Planlama Ve Mekânsal Adalet: Yerel Demokrasiye Katılım ve Kent Hakkı Perspektifinden Bir Değerlendirme	121
Toplumcu Belediyecilik: Nedir Ne Değildir?.....	123
Teknoloji Destekli Sosyal Belediyecilik: KKTC Belediyeleri Örneği	126
Yerel Yönetimlerin Sosyal Belediyecilik Ekseninde Madde Bağımlılığı ile Mücadelesi.....	128
Blokzincir, Yapay Zekâ ve Sosyal Belediyecilik: Şeffaf Kamu Hizmet Sunumu.....	130
Yeni Belediyeciliğin Türkiye’deki Yol Haritası Üzerine Düşünmek: Stratejiler, Kısıtlar, Fırsatlar	132
Paylaşım Ekonomisi Kapsamında Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri.....	134
Marka Kent Modası İflas mı Etti? Pazarlanabilir Değil Yaşanabilir Kentler İnşa Etmek	136

Yerel Yönetimlerde Mekânsal Adalet, İklim ve İyi Olma Hâli	138
Yerel Yönetimlerde Sosyal Adalet Ve Toplumsal Cinsiyet: KİHEP Çerçevesinde Bir İyi Uygulama Örneği	141
Dijital Katılımcı Bütçe Sürecinde Sosyal Belediyeciliğin Dönüşümü: Fırsatlar, Zorluklar ve Çatışmalar.....	143
Yerel Yönetimlerde Neoliberal Süreklilik: 2019 Seçimlerinde El Değiştiren	
Büyükşehir Belediyeleri Üzerine Bir Karşılaştırma	145
Çevre Sorunlarıyla Mücadelede Büyükçekmece Modeli: Su ve Doğa Projesi	147
Türkiye’de Kadınlara Yönelik Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Tokat Belediyesi Örneği	149
Bogota Deneyiminden Türkiye’ye Çıkarımlar: Ciclovía ve Transmilenio Uygulamaları	151
Şehir Plancılarının Perspektifinden Çatışan Kamu Yararlarının Değerlendirilmesi	153
Kamusal Alanın Geri Dönüşü: Sosyal Belediyecilik ve Kastamonu Örneği	155
İttifak Siyaseti ve Yerel Temsilin Merkezileşmesi: Adana Büyükşehir Deneyimi	158
Bir Şehir Efsanesi Olarak Yerel Özerklik.....	161
Gençler İçin Değil, Gençlerle Birlikte Kent Yönetimi: İstanbul Gençlik Meclisi Üzerine Bir Değerlendirme.....	163
Toplumcu Belediyecilik ve Sosyal Belediyecilik Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi: Yerel Demokrasi Perspektifinden Bir Değerlendirme	166
Yeşil Hizmet Belediyeciliği: Erzincan Örneği.....	169
Yoksulluk ve Sosyal Yoksunluk.....	171
Kent Konseylerini Modern Demokrasinin Krizlerine Karşı Bir Çare Olarak Okumak: Bir Katılımcı Demokrasi Pratiği Olarak Ankara Kent Konseyi Örneği	174

Kooperatifçilik Temelli Kentsel Dönüşüm: İzmir Halk Konut Modeli Üzerine Bir İnceleme	176
Çocuklara Yönelik Koruyucu ve Önleyici Hizmetlerde Yerel Yönetimlerin Rolü	178
Belediyelerin Elektronik Atık Gündemi	180
Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin Dezavantajlı Gruplar İçin Uygulamış Olduğu Politikalar	182
Sakin Kent (Cittaslow) Prensiplerinin Metropol Yaklaşımıyla Mahalle Ölçeğinde Dönüşüm: Yeşilbayır Pilot Uygulaması.....	184
Hak Temelli Belediye, Vicdan Merkezli Yönetişim: Türkiye İçin Kentli Hakları Modeli.....	186
Sürdürülebilir Yerel Kalkınmanın Görünmez Bir Aktörü Olarak Belde Belediyeleri: Kovanlık Belde Belediyesi Örneğinde Bir Araştırma	188
Sosyal Konut Ve Engelliler: Kent Hakkı ve Mekânsal Adalet Bağlamında Belediyeler Üzerine Bir İnceleme	190
Belediyelerde Uluslararasılaşma Stratejileri: Antalya Örneği	193
Yerelde Sosyal İnovasyon ve Kırılgan Gruplar İçin Sosyal Politika Tasarımı: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Deneyimi	195
Kadın Kooperatiflerinden Topluluk Ekonomisine: Adalar Deneyimiyle Demokratik ve Sosyal Belediyeciliğin Yeni Ufku.....	197
Tuzla Belediyesi'nin Okul Çağı Çocuklara Yönelik Beslenme Desteği Uygulaması	199
Yerel Eşitlikten Sosyal Dönüşüme: Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin Kadın Odaklı Belediyecilik Uygulamaları	201
Sosyal Belediyecilik ve Bayburt Belediyesi'ndeki Sosyal Belediyecilik Uygulamaları	203
Kapsayıcı Eşitlik Politikaları ve Kadın Odaklı Sosyal Hizmet Ekosistemi: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü'nün Bütüncül Modeli.....	205
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yerel Yönetim Odaklı Koruyucu ve Önleyici Hizmet Modelleri: İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Kapsamlı Müdahale Stratejisi	207

Stuttgart'tan Frankfurt'a, Çevreden Finansa: 2008 Krizi Sonrası Almanya'da Toplumsal Hareketler.....	209
Kentsel Toplumsal Hareketler ve Turizm: Bacasız Sanayi Söyleminin Masumiyet Perdesi	211
Demokratik Belediyecilikte Teknolojinin Konumu: Hizmet Zincirinden Katılımcı Yönetişime.....	213
Yerel Yönetimler Demokratikleştirilmelidir: 1977 Yerel Seçimlerine Giderken Tip'in Alternatif Yerel Yönetim Modeli.....	215
Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Alanında Belediyelerin Rolü	217
Demokratik ve Sosyal Belediyecilik Perspektifinden Kapsayıcı Bir Uygulama: Çekmeköy Belediyesi Engelsiz Etkinlik Merkezi	219
Türkiye'de Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkilerinde Merkeziyetçi-Otoriter-Paternalist (MOP) Karakterin Yeniden Üretimi (1994–2025)	221
Finike Belediyesi Sosyal Belediyecilik Uygulama Örneği: Yalnız Değilsin Projesi.....	224
Çocukların Kentsel Alanlarda Güvenli Oyun, Yürüyüş ve Katılım Algıları: İzmir Karabağlar Belediyesi Örneği	226
Kayyum Sürecinde Demokratik Belediyecilik ve Kent Konseylerinin Rolü: Esenyurt Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme	228
Yerel Yönetimlerin Kırsalda Çalışan Çocuklara Yönelik Sosyal Politikalarının Varlığı (!) Üzerine Bir Eleştirel Bakış.....	230
Toplumcu Belediyecilikten Yeni Belediyeciliğe: Yerel Demokrasi ve Dayanışma Pratiklerinin Dönüşümü.....	232
Sosyal Belediyecilikte İklim Krizinin Etkileri.....	234
Yerel Karar Alma Süreçlerine Genç Katılımının Önündeki Engeller: Bursa Uludağ Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Analiz	236
E-Belediye Bilgi Sistemi Doğrudan Temin Modülünde Karşılaşılan Eksiklikler ve Uygulama Aksaklıklarının Analizi.....	239
Turizm Kentlerinde Mevsimsel Nüfus Dalgalanmalarının Yerel Yönetim Ekonomisine Etkisi: Datça Örneği	241

Uluslararası Finansman ile Zekât Sistemleri Arasında: Pakistan Üzerinden Sosyal Belediyecilik Tartışması	243
Kentsel Dönüşüm Projelerinde Yerel Yönetim Yaklaşımlarının Toplumsal Ve Mekânsal Etkileri: Samsun Canik 200 Evler Toplu Konut Projesi Örneği	245
Fiziksel Engelli Bireylerin Deneyimleri Üzerinden Kırklareli Belediyesi’nde Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Nitel Bir İnceleme	247
Sosyal Belediyeciliğin Mekânsal Yüzü Olarak Biyofilik Tasarım: Karşıyaka Belediyesi Örneği	250
Yerel Demokrasi ve Sosyal Belediyecilik Perspektifinden Sürdürülebilir Ulaşım Politikaları: Türkiye’de Skhp Deneyimi	252
Sosyal Belediyecilik Perspektifinden Tiny House Modeli: Yeni Bir Geçici Barınma ve Sosyal İçerme Yaklaşımı	254
Ankara’da Yerleşim Yeri Hiyerarşisinin Değişimi ve Bunun Olası Etkileri	256
Türkiye’de Kamu Konutu Üretim Süreci Üzerine Değerlendirme ve Öneriler.....	258

BELEDİYE SOSYALİZMİ PERSPEKTİFİYLE KADIN DOSTU KENTLER: İSTANBUL'DA TUZLA VE SANCaktePE BELEDİYELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Ayşe KAŞIKIRIK¹

Bu çalışma, CEMR (Council of European Municipalities and Regions) şartına imzacı olan İstanbul'un Tuzla ve Sancaktepe belediyelerinde belediye sosyalizmi perspektifinden kadın dostu kent uygulamalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sorusu, "CEMR şartına imzacı bu iki belediyede belediye sosyalizmi perspektifi çerçevesinde kadın-erkek eşitliğine duyarlı politikalar nasıl şekillenmektedir ve belediyeler arasındaki uygulama farklılıkları nelerdir?" şeklinde belirlenmiştir. Konunun önemi, yerel yönetimlerin CEMR ilkeleri doğrultusunda sosyal adalet ve katılım hedeflerini, kadın-erkek eşitliğine duyarlı bir bakış açısıyla bütünleştirerek kent yaşamına etkilerini ortaya koymasıdır.

Araştırmada saha çalışmaları ve karşılaştırmalı analiz yöntemi uygulanmıştır. Tuzla ve Sancaktepe belediyelerinde belediye yetkilileri ve kadın-erkek eşitliğine duyarlı projelerde yer alan sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca belediyelerin sosyal hizmetleri, kentsel mekân tasarımı, ulaşım, kamusal alan güvenliği, kreş hizmetleri ve yerel katılım mekanizmaları incelenmiştir. Bu yöntem, uygulamaların kapsamını ve CEMR şartına imzacı olan belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlılık düzeylerini karşılaştırmalı olarak değerlendirmeyi sağlamıştır.

Bulgular, her iki belediyede de sosyal politikaların genel sosyal hizmetleri kapsadığını, ancak kadın-erkek eşitliğine duyarlı planlama ve uygulamalarda farklılıklar bulunduğunu göstermektedir. Tuzla Belediyesi, kadın danışma merkezleri ve yerel katılım mekanizmaları aracılığıyla kadın dostu uygulamalarda belirgin adımlar atarken; Sancaktepe Belediyesi, ulaşım, kamusal alan güvenliği ve sosyal hizmetlerin erişilebilirliği alanlarında daha sistematik

1 Dr., İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler, ayse.kasikirik@bilgi.edu.tr

ÖZETLER

bir yaklaşım geliştirmiştir. Bu farklılıklar, CEMR şartına imzacı olmalarının uygulamalara etkilerini ve belediyelerin kadın-erkek eşitliğine duyarlılık seviyesini ortaya koymaktadır.

Çalışma, belediye sosyalizmi perspektifi ve kadın dostu kentler arasındaki kesişim alanını vurgulayarak, yerel yönetimlerin sosyal adalet hedeflerini kadın-erkek eşitliğine duyarlı bir bakış açısıyla bütünleştirmelerinin önemini göstermektedir. Bu yaklaşım, kent sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılamak ve demokratik katılımı güçlendirmek suretiyle şehirlerin sosyal ve ekonomik dayanıklılığını artırmaktadır. Sonuç olarak, araştırma Tuzla ve Sancaktepe belediyelerinin planlama ve bütçe süreçlerinde kadın-erkek eşitliğine duyarlı bir yaklaşım benimsemeleri ve saha temelli veri toplama ile kadın katılımını güçlendirecek mekanizmalar geliştirmeleri yönünde öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: CEMR, kadın dostu kentler, belediye sosyalizmi.

1979-80 FATSA BELEDİYESİ DENEYİMİNİ OLUŞTURAN TARİHSEL DİNAMİKLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Miraçhan YILMAZ²

1963 yılında gerçekleşen belediye organlarında yapılan düzenlemeler ile belediye başkanlarının doğrudan halk tarafından seçilmesi; belediyeler ve belediye başkanlarına daha fazla görünürlük kazandırarak, siyasal alanda yeni bir mücadele alanının doğumunu sağlamıştır. Bu tarihten itibaren yerel yönetimlerin popülerliği giderek artarak en az merkezdeki iktidar-muhalefet çekişmesi kadar kendine özgü bir çekişme alanı yaratmıştır. 1970’li yıllara gelindiğinde bu çekişme yeni belediyeçilik hareketleri doğurarak bu on yılın sonuna doğru ortaya çıkan Fatsa Belediyesi kendine özgü bir yer tutmaktadır. Fikri Sönmez, bölgede 1960’lı yıllardan beri süre-gelen popülerliği ile o dönemki belediye başkanı Nazmiye Komitoğlu’nun hayatını kaybetmesinin ardından yapılan 1979 Fatsa Belediyesi seçimlerinde bağımsız aday olarak önemli bir oy oranı farkıyla belediye başkanı seçilmiştir. Bu tarihten itibaren kendisi ve yönetimindeki Fatsa Belediyesi, kendine özgü bir yönetim modeli geliştirerek bugün dahi üzerine tartışılan literatürün sürekli geliştiği bir yerel yönetim deneyimini oluşturmuştur.

1979-80 Fikri Sönmez başkanlığındaki Fatsa Belediyesi’ni inceleyen literatür ağırlıkla ya yalnızca Devrimi Yol’un bölgedeki etkinliğine sıkışan bir anlatı ya da 1970’li yıllarda yükselen toplumcu belediyeçilik örnekleriyle ilişkilendirilen bir diyalektik üzerinde iki anlatı tekeline sıkışmıştır. Oysaki Fatsa deneyimini sokak-sandık ikileminde, bölgede uzun bir zamana yayılan kitlesel birikimin sandıkta alınan bir sonucu olarak okumak mümkündür. Bu yönden baktığımızda Fatsa’da 1960’lı yıllarda başlayan sosyal-halkçı etkinliklerle meydana gelen Beyceli Köyü deneyiminin ortaya koyduğu ve çeperini genişleterek artan eylem pratikleri, Fatsa Belediyesini hazırlayan uzun bir sürecin olduğuna işaret eder. 1960’lı yılların ortalarından itibaren başlayan Beyceli Köyündeki kültürel-sosyal etkinlikler, yol ve yoksulluk yürüyüşleri, Fikri Sönmez’in de bizzat içinde yer aldığı tefecilik ve anti-emperyalist bildiriler ve fındık mitingleri gibi eylemler, bölge insanın ilk politik eylemleri olarak

2 Bağımsız Araştırmacı, E-posta: mirachanyilmaz1994@gmail.com

1970’li yılların sonuna doğru doğan bu belediye deneyimini hazırlayan en önemli sebeplerdir. Ayrıca bu eylemlerle birlikte bölgede giderek yaygınlaşan hak arama kültürünün meşrulaşması ve Fatsa çevresindeki Ünye, Perşembe, Gölköy, Çamaş gibi birçok ilçe ve kasabada belediye ile devrimci kadroların ilişki içerisinde olması; Fatsa’da da Dev-Yol öncülüğündeki bu belediye başkanlığı zaferine katkı sunan önemli bir ayrıntıdır.

Bu çalışma 1979-80 yılları arasında yalnızca aylar süren bir belediye deneyimi üzerine olan mevcut literatürün, süreci açıklamada tarihsel durakları ağırlıklı olarak göz ardı etmesi ve mevcut deneyimin bugünkü mücadele süreçlerine bu yönden bakıldığında neler söyleyebileceği sorunsalı üzerinden geliştirilecektir. Bu nedenle çalışmanın odağı Fatsa Belediye deneyiminin kendisine değil; bu deneyimi oluşturan tarihsel saiklere ve bu saiklerin bugüne neler anlatabileceğine yoğunlaşacaktır. Kendi kendine yardımı önceleyen sosyal-halkçı hareketlerin devrimci bir belediye örneğine dönüşümü, bölge özelinde 1960’lı yıllara kadar geri gidilerek incelenmeye çalışılacaktır. Çalışma Fatsa Deneyimini oluşturan süreci, tarihsel olarak gözden kaçan duraklarıyla inceleyerek, yerel yönetim deneyimlerinde kendine özgü bir yeri olan bu örneği anlamaya dönük bir katkı sunmayı hedeflemektedir. Ayrıca bugünkü toplumcu-kamucu belediyecilik tartışmalarına geçmişten bir müdahale getirerek, “yerinde ve yerel mücadele deneyimlerinin” alternatif yönetim modelleri oluşturmadaki önemini Fatsa üzerinden yeniden örneklendirmeye çalışacaktır.

Anahtar Kelimeler: Fatsa Belediyesi, Fikri Sönmez, Beyceli Köyü...

KATILIMCI DEMOKRASİ VE DİJİTAL KAMUSAL ALAN: MİNNESOTA E-DEMOCRACY DENEYİMİ VE TÜRKİYE'DEKİ E-BELEDİYECİLİK UYGULAMALARINA GENEL BİR BAKIŞ

Semih SAYINTA³

Yerel yönetimler, demokratik temsilin doğrudan yaşandığı ve yurttaşların siyasal süreçlerle en yakın ilişki kurduğu kurumsal yapılardır. Ancak sadece seçimler aracılığıyla gerçekleşen temsil, katılımcı demokrasinin gereklerini yerine getirmek için yeterli değildir. Özellikle dijitalleşmenin hız kazandığı çağımızda, yurttaşların yalnızca seçim dönemlerinde değil, gündelik karar alma süreçlerinde de söz sahibi olabilmesi, demokratik meşruiyetin devamlılığı ve güçlendirilmesi açısından kritik önemdedir. Dolayısıyla bu çalışmanın temel araştırma sorusu şu şekilde oluşturulmuştur: Yerel yönetimler düzeyinde dijital katılım platformları, katılımcı demokrasinin gelişimine nasıl katkıda bulunmaktadır ve Minnesota E-Democracy deneyimi, Türkiye'deki e-belediyeçilik uygulamalarıyla karşılaştırıldığında ne tür benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkmaktadır?

Çalışma, öncelikle katılımcı demokrasi, dijital kamusal alan ve siyasal iletişim literatüründen hareket etmektedir. Habermas'ın kamusal alan kuramı ile Dahlberg'in dijital kamusal alan yaklaşımı, araştırmanın kuramsal zeminini oluşturmaktadır. Bu çerçevede, dijital katılım platformlarının yalnızca teknik bir hizmet değil, aynı zamanda yurttaşların siyasal müzakere süreçlerine dâhil olabilecekleri yeni iletişimsel ve kamusal alanlar olduğu savunulmaktadır.

Yöntem olarak nitel bir karşılaştırmalı analiz tercih edilmiştir. Minnesota E-Democracy örneği, yerel düzeyde yatay iletişim ve yurttaşlar arası müzakere imkânı sunan öncü bir model olarak ele alınmaktadır. Bu örnek üzerinden elde edilen veriler, tarihsel gelişim, kurumsal yapı ve yurttaş etkileşimi boyutlarıyla incelenmektedir. Türkiye'deki e-belediyeçilik uygulamaları ise seçilmiş belediyelerin dijital katılım araçları üzerinden analiz edilmektedir. Resmî web

3 Dr. Öğrencisi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Çalışmaları Anabilim Dalı, smh.synt45@hotmail.com.

siteleri, dijital katılım portalları ve belediye uygulamaları içerik analiziyle değerlendirilmektedir.

Elde edilen bulgular, Minnesota E-Democracy'nin yurttaşlar arasında şeffaf, yatay ve deliberatif bir iletişim zemini sunduğunu göstermektedir. Katılımcılar, çevrimiçi forumlar ve tartışma grupları aracılığıyla yerel politika süreçlerine doğrudan katkıda bulunabilmekte, bu da siyasal iletişimin demokratik niteliğini artırmaktadır. Buna karşın Türkiye'deki e-belediyecilik uygulamaları daha çok bilgi sunma, şikâyet ve başvuru mekanizmaları etrafında şekillenmekte, müzakere ve tartışma boyutu ise sınırlı kalmaktadır. Bu durum, Türkiye'de dijital katılımın çoğunlukla dikey ve merkeziyetçi bir iletişim yapısına dayandığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Minnesota deneyimi, Türkiye'de yerel yönetimlerin dijital katılım araçlarını yeniden tasarlamaları için önemli dersler barındırmaktadır. Dijital katılımın yalnızca teknik bir hizmet aracı olmaktan çıkarılarak müzakereci bir demokrasi pratiği olarak benimsenmesi, yerel düzeyde yurttaşların siyasal iletişime aktif biçimde katılmasına olanak sağlayacaktır. Bu çalışma hem kuramsal hem de pratik açıdan Türkiye'de e-belediyecilik uygulamalarının demokratikleşme potansiyeline dikkat çekmekte ve gelecekte daha kapsayıcı dijital kamusal alanların inşa edilebilmesi için öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Katılımcı Demokrasi, Dijital Katılım, Dijital Kamusal Alan, E-Belediyecilik, Minnesota E-Democracy Platformu

KAPSAYICI KENTLER PERSPEKTİFİNDE DEZAVANTAJLI GRUPLAR: AVRUPA BELEDİYELERİNDEN İYİ UYGULAMALAR

Abdullah ELMAS⁴

Avrupa kentlerinde son otuz yılda yaşanan toplumsal dönüşümler, dezavantajlı grupların korunmasını ve sosyal hakların yerel düzeyde uygulanmasını zorunlu hâle getirmiştir. Kentlerin nüfus yapısında gözlemlenen çeşitlilik, yalnızca kültürel zenginliklerin artmasına değil, aynı zamanda yeni eşitsizlik biçimlerinin ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Göç, hızlı kentleşme, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, engellilik, yaşlılık ve çocuk yoksunluğu gibi sosyal sorunların artışı, belediyeler tarafından geliştirilen hizmetlerin yeniden tanımlanmasını gerektirmiştir. Bu çerçevede yerel yönetimlerin, yalnızca imar, altyapı, zabıta hizmetleri gibi klasik hizmetleri yerine getiren kurumlar değil; aynı zamanda sosyal adaletin, kapsayıcılığın ve eşit hakların güvence altına alınmasında temel aktörler oldukları kabul edilmeye başlanmıştır.

Küreselleşmenin ve neoliberal politikaların etkisiyle ulus-devletlerin sosyal politikadaki etkinliğinin zayıfladığı bir dönemde, belediyelerin bu alanda daha belirleyici roller üstlenmeleri dikkat çekici olmuştur. Yerel düzeyde geliştirilen sosyal hizmetler, hem sosyal devlet anlayışının bir yansıması olarak hem de Avrupa Birliği'nin sosyal politika hedefleriyle uyumlu biçimde ortaya çıkmıştır. Özellikle Avrupa Sosyal Haklar Sütunu'nda yer alan ilkeler, belediyeler tarafından somut uygulamalara dönüştürülmüş; dezavantajlı grupların günlük yaşamda karşılaştıkları engelleri azaltmaya yönelik politikalar geliştirilmiştir. Bu bağlamda, belediyelerin yalnızca teknik hizmet üreticileri değil, aynı zamanda hak temelli yaklaşımı benimseyen ve yurttaşların yaşam kalitesini artıran kurumlar hâline geldikleri görülmüştür.

"Inclusive Cities for All" girişimi, Avrupa belediyelerinin bu yöndeki iyi uygulamalarını görünür kılmayı ve kentler arasında deneyim paylaşımını sağlamayı amaçlayan önemli bir platform olarak ortaya çıkmıştır. Bu girişim kapsamında, farklı şehirlerde uygulanan politikaların karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi, belediyelerin sosyal hizmetleri çeşitlendirme ve yenilikçi

4 Dr. Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Yerel Yönetimler, abdullahelmas@siirt.edu.tr

çözümler üretme kapasitelerini gözler önüne sermiştir. Barselona’da kadınların ekonomik yaşama katılımını destekleyen toplumsal cinsiyet politikaları, Milano’da göçmenlerin toplumsal uyumunu kolaylaştıran programlar, Rotterdam’da engelli bireyler için geliştirilen dijital erişim çözümleri, Lyon’da görme engellilere yönelik sesli yönlendirme sistemleri ve Komotini’de kamusal alanlarda erişilebilirlik standartlarının hayata geçirilmesi, bu bağlamda dikkat çeken uygulamalar arasında yer almıştır. Belediyeler tarafından yürütülen bu tür hizmetlerin, yalnızca belirli bir gruba yönelik kısa vadeli çözümler olmadığı, aksine toplumsal bütünleşmeyi hedefleyen uzun vadeli stratejiler olduğu görülmektedir. Dezavantajlı grupların toplumsal yaşamın tüm alanlarına eşit erişimlerinin sağlanması, demokratik katılımın ve aktif yurttaşlığın güçlendirilmesi açısından kritik bir önem taşımaktadır. Yerel düzeyde geliştirilen sosyal hizmetler, kentlerin kimliğini ve sosyal dokusunu doğrudan etkilemekte; kapsayıcılığın yalnızca politik bir hedef değil, aynı zamanda günlük yaşamda deneyimlenen bir gerçeklik hâline gelmesine aracılık etmektedir.

Bu çalışmada, Avrupa belediyelerinin dezavantajlı gruplara yönelik sundukları hizmetlerin kapsamı, yöntemleri ve etkileri incelenmektedir. Çalışmanın amacı, farklı şehirlerde ortaya konulan iyi uygulamaların değerlendirilmesi ve kapsayıcı kent vizyonuna olan katkılarının analiz edilmesidir. Çalışmada yöntem olarak, “Inclusive Cities for All” girişiminde yer alan uygulamaların içerik analizi yapılmış; dezavantajlı gruplara yönelik hizmetlerin benzerlikleri, farklılıkları ve yenilikçi yönleri ortaya konmuştur. Bu inceleme sonucunda, belediyelerin dezavantajlı gruplara yönelik hizmetleri aracılığıyla sosyal hakların yerelleşmesine nasıl katkı sundukları, kapsayıcılığı hangi araçlarla güçlendirdikleri ve toplumsal bütünleşmeye ne ölçüde aracılık ettikleri tespit edilmiştir.

Avrupa’da yerel yönetimlerin bu alanda üstlendiği rol, sosyal politika literatüründe de giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Yerel düzeyde uygulanan hizmetlerin, ulusal politikaların tamamlayıcısı olduğu kadar, zaman zaman bu politikaların ötesine geçebildiği de görülmektedir. Özellikle merkezi devlet kurumlarının yetersiz kaldığı alanlarda belediyelerin inisiyatif olarak yenilikçi çözümler geliştirmeleri, kentlerin sosyal adalet ve eşitlik temelinde yeniden inşasında belirleyici olmuştur. Böylece belediyeler, sosyal hakların yalnızca teorik belgelerde tanımlanmasından öte, günlük yaşamda deneyimlenmesine katkı sağlayan kurumlar hâline gelmiştir. Sonuç olarak, Avrupa’da belediyeler tarafından dezavantajlı gruplara yönelik geliştirilen hizmetler, kapsayıcı kentler vizyonunun somutlaşmasını sağlamış; sosyal hakların yerelleşmesinde öncü bir rol üstlenilmiştir. Bu durum, belediyelerin yalnızca yönetsel kurumlar değil, aynı zamanda toplumsal dönüşümün aktörleri olduğunu göstermiştir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, seçilmiş kentlerdeki

iyi uygulamalar üzerinden bu rolün detaylı bir şekilde incelenmesi ve elde edilen bulguların kapsayıcı kentler yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kapsayıcı Kentler, Dezavantajlı Gruplar, İyi Uygulamalar

TÜRKİYEDEKİ BÜYÜKŞEHİRLERDE DOĞA TEMELLİ ÇÖZÜMLERİN DAĞILIMI

Abdullah ELMAS⁵

Kentleşmenin hızla artması, iklim değişikliği, çevresel bozulma ve toplumsal eşitsizlikler gibi sorunları derinleştirmiştir. Bu bağlamda, doğa temelli çözümler (DTÇ), yalnızca çevresel sürdürülebilirlik için değil; aynı zamanda toplumsal kapsayıcılığın, yaşam kalitesinin ve kentlerin dirençliliğinin geliştirilmesi için temel bir araç olarak tartışılmaya başlanmıştır. Avrupa’da DTÇ uygulamaları üzerine yapılan çalışmalar, yeşil alanların ve ekosistem hizmetlerinin sadece çevresel fayda sağlamadığını; aynı zamanda sağlık, sosyal bütünleşme ve adalet açısından kritik işlevler gördüğünü ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, literatürde özellikle dezavantajlı toplulukların yüksek kaliteli yeşil alanlara erişimde geride bırakıldığı, bu nedenle DTÇ’nin eşitsizlikleri azaltıcı değil, kimi durumlarda derinleştirici sonuçlar doğurabileceği de vurgulanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki 30 büyükşehir belediyesinde DTÇ’nin mekânsal ve tematik dağılım örüntülerini ortaya koymak; bu örüntüleri sosyo-ekonomik kırılmanlık, nüfus yoğunluğu ve kişi başına düşen aktif yeşil alan gibi göstergelerle ilişkilendirilerek eşitlik ve kapsayıcılık açısından değerlendirmektir. Çalışma, DTÇ’nin sadece fiziksel çevreyi iyileştiren teknik müdahaleler olmadığını; toplumsal yararı önceleyen, yerel önceliklerle hizalanmış ve katılımcı süreçlerle olgunlaştırılmış “kamu değeri” üretim modeli olarak nasıl kurumsallaştırılabileceğini sınamayı hedeflemektedir. Avrupa uygulamalarında geliştirilen sınıflandırma şemaları ve izleme mantığı Türkiye bağlamına uyarlanarak, uygulama tipolojileri (su odaklı, kara odaklı, hibrit) ile müdahale ölçekleri (sokak, mahalle, kent) birlikte değerlendirilmiştir. Çalışma kentsel dirençlilik ile çevresel adalet yaklaşımlarının kesişimine oturtulmuş; çalışmada dağıtıcı (yeşil/blue altyapıya adil erişim), prosedürel (karar süreçlerine katılım) ve tanıma adaleti (kırılman grupların ihtiyaçlarının görünür kılınması) boyutlarının bir arada gözetilmesi gerektiği kabul edilmiştir. Bu yaklaşım, DTÇ’nin sel ve ısı adaları gibi iklim kaynaklı tehlikeleri azaltırken sağlık, refah

5 Dr., Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Yerel Yönetimler, abdullahelmas@siirt.edu.tr

ve sosyal bütünleşme üzerinde eşzamanlı fayda üretebileceği; ancak eşitsizlikleri dikkate almayan tasarımların “yeşil iyileştirme” ve yerinden edilme risklerini artırabileceği hususlarını esas almaktadır.

Yöntem, üç ayak üzerine inşa edilmiştir: (i) belge ve içerik analiziyle büyükşehirlerin stratejik/iklim eylem planları, çevre düzeni planları ve açık veri portallarında yer alan DTÇ projeleri sistematik olarak taranmış ve kodlanmıştır; (ii) ulusal literatürde kullanılan DTÇ göstergeleri esas alınarak coğrafi bilgi sistemleri (CBS) ile yağmur suyu yönetimi, ısı adası azaltımı ve ekolojik bağlantısallığı hedefleyen müdahalelerin dağılımı haritalanmıştır; (iii) güncel yerel haber ve kurumsal duyurularla belediye düzeyindeki yeni girişimler (ör. “sünger kent” yaklaşımı, yağmur bahçesi pilotları, mavi-yeşil koridor programları) triangüle edilmiştir. Ön taramada İzmir’de sünger kent vizyonunun yağmur suyu tutma ve yüzey akışını düşürmeye dönük yaygın uygulamalarla ilerlediği; Bursa’da yağmur bahçeleri ve geçirgen yüzeylerin yapay zekâ destekli izleme yaklaşımlarıyla eşleştirildiği; farklı kentlerde mavi-yeşil ağların kentsel hareketlilik ve rekreasyonla bütünleştirildiği gözlenmiştir.

Alana katkı, dört boyutta somutlaşmaktadır. İlk olarak, 30 büyükşehir için DTÇ’nin kapsamlı ve karşılaştırılabilir bir envanteri ile mekânsal dağılım haritası oluşturulmaktadır. İkinci olarak, eşitlik ve kapsayıcılık odağında yerleştirilmiş bir değerlendirme çerçevesi önerilmekte; kırılğan mahallelerde hedefli ve çok ölçekli müdahale tasarımı için karar desteği sağlanmaktadır. Üçüncü olarak, haber ve politika belgeleriyle güncel uygulamaların izlenmesine dayanan “canlı gösterge seti” yaklaşımı geliştirilmekte; böylece belediyelerin kurumsal kapasite ve finansman tercihlerinin DTÇ çıktılarıyla ilişkisi görünür kılınmaktadır. Son olarak, iyi örneklerin yatay öğrenmeyle yaygınlaştırılmasına yönelik pratik bir yol haritası sunulmaktadır; katılımcı yönetim, iklim uyumu ve kamusal sağlık faydalarının birlikte maksimize edilmesi bu yol haritasının çekirdeğini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğa Temelli Çözümler, Büyükşehir Belediyeleri, Sosyal Kapsayıcılık

YEREL YÖNETİMLERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR İŞ BİRLİKLERİ “Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği”

Şenay YILMAZ⁶

Bu bildiride araştırma sorusu, yerel yönetimlerin uluslararası işbirliklerini nasıl kullandığıdır. Araştırma yöntemi literatür taraması ve nitel araştırmadır.

Bildiride, yerel yönetimlerde katılım ve yönetim kavramlarının yerel boyutta ele alınması ile birlikte yerel yönetimler ile uluslararası kuruluşlarının gelişmiş işbirliği incelenmiştir. Bu bağlamda iyi uygulama örneklerinden birini teşkil eden, Ankara’da belediyenin, uluslararası kuruluşlarla işbirliği ve bu ilişkilerin sürdürülebilirliği araştırılmıştır.

Araştırmanın 1. Bölümünde Yerel Yönetimlerde İşbirliklerinin Hukuki ve Kurumsal Çerçevesi incelenmiştir. Belediyelerin bu hukuksal zeminde fon ve hibelerden yararlanarak hayata geçirdiği her projenin insan kaynakları kapasitesini güçlendirdiğini, uluslararası deneyimlerini artırdığını ve kalıcı işbirliklerini oluşturduğunu görmekteyiz. Bu bölümde tüm farklı fırsatlarıyla yürütülen projelerin mali değerinden ziyade kurumsallaşmaya kattığı değer göz önüne serilmiştir. Ayrıca Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma hedef 17’e, (hedefler için ortaklıklar) doğrudan katkıları ortaya konmuştur.

Araştırmanın 2. Bölümünde ise Uluslararası İşbirliklerinin Nitelikleri “Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği” üzerinden incelenmiştir. Belediyenin üyesi olduğu uluslararası organizasyonlar ve son 17 yılda yaptığı projelere yakından bakılmıştır. Projelerin fon miktarlarından ziyade kurulan işbirliklerinin kalıcı protokollerle nasıl sürdürüldüğü ortaya konmuştur. Ankara Büyükşehir Belediyesi (ABB) özelinde somut uygulamalar ele alınmıştır. ABB, son yıllarda geliştirdiği ulusal ve uluslararası ortaklıklarla, işbirliği alanında Türkiye’de öne çıkan belediyelerden biri olduğu görülmüştür. Bu ortaklıklardan doğan ve ödül alan çalışmalar da bu bölümde listelenmiştir.

6 Ankara Büyükşehir Belediyesi, Projeler Şube Müdürü, senay.yilmaz@ankara.bel.tr.

Sonuç bölümünde ise Yerel yönetimlerin bu uluslararası işbirliklerini nasıl geliştirebileceğine dair öneriler sunulmuştur.

Araştırmamız sonuç bölümü, uluslararası işbirliklerinin, belediyelerin kurumsal gelişimine katkısını, kapsayıcılığını ve sürdürülebilirliğini görünür kılmayı hedeflemiş ve belediyelere tavsiyeler sunmuştur. Belediyelerin iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesi, mevzuatın uygulamadaki esnekliklerinin artırılması ve kurumsal kapasitenin desteklenmesi, yerel demokrasinin gelişmesine ve vatandaşların yaşam kalitesinin yükselmesine önemli katkılar sunacaktır.

Yerel yönetimlerin uluslararası işbirlikleri, yalnızca kaynak aktarımı ya da proje bazlı kazanımlar sunmamakta; aynı zamanda kurumsal kapasitenin güçlenmesine, yönetim anlayışının gelişmesine ve kentlerin küresel düzeyde görünürlüğünün artmasına katkı sağlamaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi örneği, bu sürecin yerel yönetimlere nasıl somut faydalar getirdiğini ortaya koymaktadır. Diğer belediyeler açısından çıkarılabilecek temel tavsiyelerle bildiri tamamlanmıştır. (Kurumsal Kapasiteyi Güçlendirme, Stratejik Ağlara Katılım, Toplumsal Faydaya Odaklanma, Mevzuatın Etkin Kullanımı, Sürdürülebilirlik ve Vizyon)

Sonuç olarak bildirimiz, yerel yönetimler için uluslararası işbirlikleri, belediye bütçesine ek kaynak sağlama aracından öte, kurumsal kültürün gelişmesi ve toplumsal faydanın kalıcı hale gelmesi bakımından stratejik bir fırsattır demektedir. Belediyeler bu işbirliklerini sürdürülebilir ve kapsayıcı bir vizyonla ele aldığında hem kentlilerin yaşam kalitesi yükselmekte hem de küresel düzeyde daha güçlü bir yer edinmektedir.

Bu nedenle belediyelerin bu deneyimlerini paylaşabileceği ortak ağ kurulması bildirimizin somut bir çıktısıdır.

Anahtar Kelimeler; Kurumsallaşma, Belediyelerde Sürdürülebilirlik, Uluslararası İşbirlikleri

MAHALLİ İDARELERİN UMUMİ HAYATA ETKİLİ AFET OLGUSU KARŞISINDA YARDIMDA BULUNMA GÖREVİNİN İDARE HUKUKU ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ

Onur KAPLAN⁷

Yarattığı olumsuz etki itibarıyla salt tekil kişi ya da oldukça sınırlı kişi grubu üzerinde sonuç oluşturmayan afetler, umumi (genel) hayatın olağan akışını maddi yönden kesintiye uğratmakta, idarece (afetin) bu nitelikte olduğu tespit edildikten sonra belirli ölçekteki insan grubu ve alan yeni bir hukuki statüye sokulmaktadır. Bu çerçevede meydana gelen zararların giderilmesi, yalnızca bireylere bırakılamayacak kadar büyük bir boyut arz etmektedir. Bu nedenle belirli idari makamlara, kamu yararının sağlanması ve kamu hizmetinin gereklilikleri çerçevesinde, söz konusu afet olgusundan etkilenen kişilere, yani afetzedelere, yönelik yardımda bulunma yükümlülüğü getirilmiştir. Söz konusu yardımda bulunma yükümlülüğünün hukuki dayanakları nelerdir ve hangi hukuki rejime tabi olarak uygulanacaktır, bu soruların anayasal ve yasal hukuki dayanakların yanında diğer düzenleyici idari işlemlere bakılarak yanıtlanması gerekir. Yöntem olarak ulusal hukuki mevzuata karşılaştırmalı hukuktan da yararlanmak suretiyle yer verilecek, umumi hayata etkili afetler ve mahalli idarelerin yardımda bulunma yükümlülüğü bağintısı yargı kararlarına değinilerek açıklanacaktır. Bu yöntemin izlenmesi neticesinde mahalli idarelerin bu konuda hukuki düzlemde yaşadığı sorunlar gündeme getirilerek, çözüm önerileri sunulacaktır. Teorik açıdan özellikle, yereldeki sorunların yerel ölçekte ilgili mahalli idareler tarafından daha iyi bilineceği ve giderileceği düşüncesiyle bu idari makamlara çeşitli yükümlülükler getirildiğinden söz edilebilir. Bu durumun pozitif hukuk kurallarına da yansıdığı görülmektedir. 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirler ve Yapılacak Yardımlara Dair Kanun kapsamında somutlaşan yardımda bulunma yükümlülüğü idare hukuku yönünden afetzede statüsünde bulunan kişiler için talepte bulunma imkanı yaratmaktadır. Bu durum afet yönetimi açısından, o idari makamın bütçesinin ne şekilde kullanılacağı bakımından sorun yaratmakla

7 Doç. Dr., Yaşar Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku ABD., e-posta: onur.kaplan@yasar.edu.tr, Orcid Id: 0000-0003-1252-6352.

beraber yardımda bulunacak mahalli idarenin ölçeğinin ne olduğu sorusunu da gündeme getirmektedir. Örneğın, köy statüsündeki mahalli idarelerin nüfus bağlamında bütçesi çok daha küçük olduğundan görece yardım yükümlölüğünün ortaya çıkmasından bahsedilemeyecektir. Umumi hayata etkili afetlerin ölçeğı büyük olduğundan; çoğı ilçe belediyesinin ve varsa belde belediyesinin tek başına yardımda bulunma yükümlölüğünü yerine getirmesi de güçtür. Şu halde konu, genel olarak il özel idareleri ve diğeri belediyeleri yahut büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri nezdinde müşterek bir çalışmayı ve iş birliğini gerektirmektedir. Kural olarak mahalli idarelerin görev ve yetkilerinin yer itibarıyla sınırlı olduğú açıkça da afet olgusu karşısında yapılacak yardımlar bakımından iş birliğinin sağlanması ve bu mutlak kuralın aşılması söz konusu olmaktadır. Umumi hayata etkili afet olgusunun meydana geldiğı durumlarda etkilenen kişı sayısının fazlalığı, acil barınma gereksinimi noktasında açık yaratacaktır. Dolayısıyla afet olgusundan ileri gelen acil barınma ihtiyacının karşılanması konusunda yardımda bulunma yükümlölüğünün ön planda olduğundan söz edilebilir. Nihayet acil barınma ihtiyacı da dahil olmak üzere, afettede statüsünde olan kişilerin ihtiyaçlarının karşılanması için bütçe ayrılması yanında kamu mülkiyetine tabi arazileri oluşturması yoluna da gidilmesi icap edecektir. Bu noktada gerek imar planlarında afet hallerinde kullanılmak üzere belirli alanların tahsis edilmesi gerekse uygun bedel ve vadeli planlarla kamu mülkiyetine tabi arazilerin oluşturulması, yardım yükümlölüğünün yerine getirilmesinin fiili zeminini hazırlamak bakımından önem arz etmektedir. Keza 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ile Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun ek madde 1 kapsamında büyükşehir belediyelerinin gerçekleşen en son yıl bütçe giderinin belirli bir kısmını afet ve acil durumlarda yapılacak yardımlar için yapılması gereken yatırımlarda kullanması gerekliliğı de bu doğrultuda değerlendirilebilir. Bununla birlikte afet yönetiminde halihazırda var olan parçacıl mevzuat yapısı, hukuki değerlendirme yapmak noktasında süreci zorlaştırmakta ve acil müdahale gereken hallerde hukuki belirsizliklere yol açabilmektedir. Bu nedenle konsolide bir hukuki metnin yasa düzeyinde hazırlanarak, bu konuda çıkarılacak diğeri tip düzenleyici idari işlemlerle mahalli idareler nezdinde uygulamanın kolaylaştırılması faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Yardım, Kanun, İdare, Mahalli İdare.

360° İLETİŞİM MODELİ: İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Özgür ÖZSÜER⁸

Yerel yönetimler, günümüzde yalnızca hizmet sunan yapılar olmaktan çıkarak toplumsal dönüşümün öncü aktörleri haline gelmiştir. Bu bağlamda, etkili iletişim stratejileri, demokratik ve sosyal belediyeçilik anlayışının temel taşlarından birini oluşturmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Halkla İlişkiler Müdürlüğü tarafından geliştirilen 360° İletişim Modeli, proaktif belediyeçilik, yönetim ve katılımcılık ilkelerini bütünleştiren yenilikçi bir yaklaşım sunmaktadır. Bu bildiri, şu soruya yanıt aramaktadır: 360° İletişim Modeli, demokratik ve sosyal belediyeçilik anlayışını nasıl güçlendirmektedir? Modelin, vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını artırması, şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlaması ve yerel yönetim hizmetlerini kapsayıcı hale getirmesi açısından önemi büyüktür. Bu model, geleneksel tek yönlü iletişim yaklaşımlarını aşarak, vatandaş odaklı, çok kanallı ve dinamik bir iletişim ağı oluşturmayı hedeflemektedir.

360° İletişim Modeli, farklı iletişim kanallarının entegre edilmesiyle hayata geçirilmiştir. Çalışmada, nitel ve nicel yöntemler bir arada kullanılmıştır. İBB'nin Çözüm Merkezi (ALO 153), sosyal medya platformları, yüz yüze iletişim faaliyetleri, meydanlarda kurulan çözüm noktaları, yerinde tespit ekipleri, kırsal mahalle programları ve kamuoyu araştırmaları gibi araçlar analiz edilmiştir. 2024 yılı verilerine göre, bu kanallar aracılığıyla 18,5 milyon kişi İBB ile doğrudan iletişim kurmuştur. 39 ilçede faaliyet gösteren yerinde tespit ekipleri, özellikle kriz ve afet anlarında hızlı müdahale kapasitesi geliştirmiştir. Ayrıca, düzenli kamuoyu araştırmaları ve yerinde bilgilendirme faaliyetleriyle vatandaş beklentileri sistematik olarak ölçülmüş, bu veriler belediye politikalarının geliştirilmesinde kullanılmıştır. Modelin uygulanmasında, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi de kurumsal iletişim kültürüne entegre edilmiştir. Personele bu konuda eğitimler verilmiş; eşit katılım, eşit görünürlük ve eşit fırsatlar ilkeleri, hem kurum içi hem de kurum dışı faaliyetlere

⁸ İstanbul Büyükşehir Belediyesi, ozgur.ozsuer@ibb.gov.tr

yansıtılmıştır. Üniversite öğrencileri ve akademik çevrelerle yapılan iş birlikleri ise gençlerin kent politikalarına katılımını teşvik etmiştir.

Elde edilen bulgular, 360° İletişim Modeli'nin vatandaş memnuniyetini ve kurumsal itibarı artırdığını göstermektedir. Model, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini güçlendirerek, yerel yönetimlerin vatandaşla bağıını derinleştirmiştir. Özellikle dezavantajlı gruplara erişim, kriz yönetimi ve gençlerin kent yönetimine katılımı gibi alanlarda somut sonuçlar üretilmiştir. Örneğin, kırsal mahalle programları sayesinde uzak bölgelerdeki vatandaşların talepleri doğrudan belediye hizmetlerine yansıtılmış, Çözüm Merkezi aracılığıyla ise sorunlara hızlı çözümler geliştirilmiştir. Modelin ölçeklenebilirliği, 18,5 milyon kişiye ulaşmasıyla kanıtlanmıştır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı uygulamalar, belediyenin kapsayıcı hizmet anlayışını güçlendirmiştir.

Sonuç olarak, İBB'nin 360° İletişim Modeli, Türkiye'de demokratik ve sosyal belediyecilik anlayışının kurumsallaşmasına önemli bir katkı sağlamaktadır. Model, vatandaş odaklı, şeffaf ve katılımcı bir yönetim anlayışını destekleyerek, yerel yönetimlerin hizmet kalitesini artırmakta ve toplumsal dönüşümü teşvik etmektedir. Modelin uyarlanabilir ve ölçeklenebilir yapısı, farklı ölçeklerdeki belediyeler için uygulanabilir bir örnek sunmaktadır. Bu özellikleriyle, 360° İletişim Modeli, yerel yönetimlerin iletişim ve yönetim pratiklerine ilham verecek nitelikte bir iyi uygulama örneğidir. Gelecekte, modelin diğer belediyelere yaygınlaştırılması, Türkiye'de yerel demokrasinin güçlenmesine katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Proaktif Belediyecilik, Yönetişim, Katılımcılık, Demokratik Belediyecilik, Şeffaflık

SOSYAL BELEDİYECİLİĞİN KAMUSAL MEKANA YERLEŞMESİ: KONAK BELEDİYESİ MUTLULUK KAHVESİ ÖRNEĞİ

Neva YANAĞLIBAŞ⁹
Mustafa Gökberk ERTAN¹⁰

Bu araştırma, sosyal belediyeçilik anlayışının somut bir uygulaması olarak Konak Belediyesi tarafından uygulanan “mutluluk kahvesi” hizmetini kamusal mekânın sosyalleştirici işlevi bağlamında değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Kamusal alanların yalnızca fiziksel değil aynı zamanda toplumsal ilişkilerin kurulduğu, dayanışmanın geliştiği mekânlar olarak yeniden işlevlendirilmesi, günümüz yerel yönetimlerinin sosyal politikalarının merkezinde yer almaktadır. Bu bağlamda araştırmanın temel sorusunu: “Konak Belediyesi’nin mutluluk kahvesi uygulaması, sosyal belediyeçilik ilkeleri doğrultusunda nasıl bir kamusal değer üretmektedir ve bu değer yerel düzeyde toplumsal iyi oluşa nasıl katkı sunmaktadır” oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın önemi, yerel yönetimlerin insan odaklı hizmet üretiminde mekânı nasıl bir sosyal politika aracına dönüştürdüğünü gözler önüne sermesi ve bu dönüşümün toplumsal iyi oluş üzerindeki etkilerini analiz etmesinde yatmaktadır.

Araştırma, sosyal politikaların mekânsal araçlar üzerinden nasıl kurgulandığını anlamak üzere nitel araştırma yöntemine dayanmaktadır. Araştırma kapsamında, Konak Belediyesi’nin farklı mahallelerinde hizmet veren mutluluk kahvesi noktaları gözlemlenmiş; kullanıcılar ve hizmetten faydalanan kişiler ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Ayrıca, belediyenin ilgili faaliyet raporları, proje belgeleri ve tanıtım materyalleri de doküman analizi kapsamında incelenmiştir.

9 Lisans Öğrencisi, Kapadokya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, nevaderme@gmail.com, ORCID ID: 0009-0009-4424-6583,

10 Araştırma Görevlisi, Kapadokya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, gokberk.ertan@kapadokya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9484-4463,

Araştırma bulguları, mutluluk kahvesi hizmetinin hem bir hizmet sağlama modeli olduğunu hem de toplumsal bütünleşmeyi teşvik eden bir sosyal müdahale aracı olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle yaşlı bireyler, ev kadınları ve sosyoekonomik olarak dezavantajlı gruplar için bu alanlar hem psikososyal destek hem de kamusal katılım açısından önemli bir rol üstlenmektedir. Bu mekânların mahalle düzeyinde aidiyet duygusunu artırdığı, toplumsal etkileşimi güçlendirdiği ve yerel yönetimle yurttaş arasında güven temelli bir bağ kurduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, mekânın toplumsal iyilik hâli üretiminde nasıl aktif bir unsur haline geldiği anlaşılmaktadır. Mutluluk kahvesi uygulaması, kamusal mekânın sosyal amaçlarla yeniden işlevlendirilmesinin başarılı bir örneği olarak değerlendirilebilir. Uygulamanın yarattığı sosyal etki, sosyal dışlanmayı azaltma, toplumsal kapsayıcılığı güçlendirme ve kent yaşamında giderek artan yalnızlık, dijitalleşme kaynaklı kopukluk gibi sorunlara alternatif çözümler üretme açısından da dikkat çekicidir. Bu yönüyle, sosyal belediyeciliğin mekâna dayalı politikalarının kentlilerin yaşam kalitesine doğrudan katkı sunduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, mutluluk kahvesi uygulaması, sosyal belediyeciliğin yalnızca hizmet sunumuna indirgenemeyeceğini; bunun ötesinde insan odaklı, kapsayıcı ve toplumsal dayanışmayı önceleyen bir anlayışla şekillendirilebileceğini ortaya koymaktadır. Kamusal mekânların bu tür sosyal uygulamalarla yeniden anlamlandırılması, yerel düzeyde yurttaşlar arasında bağ kuran, aidiyet duygusunu pekiştiren ve sosyal izolasyonu azaltan etkiler yaratmaktadır. Mekânın bu bağlamda yalnızca fiziksel bir unsur değil, aynı zamanda sosyal ilişkilerin kurulduğu ve desteklendiği bir araç olarak konumlandırılması, sosyal belediyecilik anlayışının derinleşmesine katkı sağlamaktadır. Bu araştırma, kamusal mekânın toplumsal fayda üretimindeki dönüştürücü gücünü sosyal belediyecilik perspektifiyle tartışarak, yerel yönetimlerin daha katılımcı, erişilebilir ve bütünleştirici politikalar geliştirmesine yönelik öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Alan Yönetimi, Kentsel Politika, Sosyal Belediyecilik

KIRSAL ALANDAKİ KADININ YEREL HİZMETLERDEKİ ROLÜ

Filiz AYDIN¹¹

Bu bildiriye, 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu çerçevesinde yerel yönetim politikaları ve hizmetleri açısından kırsal alanda yaşayan kadının yerel hizmetlerle ilgili bakış açısı ve düşünceleri ele alınarak, genel yerel hizmet sunumuna ilişkin öneriler sunulacaktır. Bu bildiriye konu olan yerel hizmetlerdeki kadının rolü, yerelde yaşanan köklü değişim karşısında kadınların görüşlerinin erkeklere göre önemli farklılıklar içermesi nedeniyle öne çıkarılmak istenmiştir. Kadının ailedeki ve toplumdaki rolünün yanına yerel hizmetlerdeki rolünün de eklenmesi; yerel hizmet sunumunda politika yapıcılara, yerel yöneticilere ilham vermesi açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda yerel hizmetlerin kadınların düşünce ve beklentileri ile uyumlu sunulmasının, sorunların çözümünü daha rasyonel ve etkili kılacağı düşünülmektedir.

Büyükşehir Belediye Kanunu ile yaşanan değişim sonucunda, büyükşehir sınırları il sınırına genişletilmiş, yerel yönetim kademe ve birimleri azaltılmış, köyler mahalleye dönüştürülmüş, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin kırsal alanda hizmet koordinasyonu yapılması sağlanmıştır.

Bildirinin dayanağını, 2022 yılında yürütülen bir doktora tezi oluşturmaktadır¹². Tez kapsamında yapılan araştırmada Ankara'nın 9 ilçesinde (Akyurt, Kazan, Polatlı, Ayaş, Çubuk, Nallıhan, Kalecik, Çamlıdere, Bala) 380 vatandaşla yüz yüze anket yapılmıştır (Kadın: 152 kişi, %40; Erkek: 228 kişi, %60).

Bulgulara göre Kanunun etkilerini kadınlar ve erkekler farklı değerlendirmektedir. Kadınlar; hizmet sunumunda ilçe merkezine uzaklığın yerel sorunların çözümüne engel olmadığını, mahalleye dönüşümden daha memnun olduklarını, ilçe belediyesi hizmetlerinin arttığını, bu dönüşümün kentsel gelişime olumlu yönde katkı sağladığını, erkeklere göre daha yüksek oranlarda belirtmektedir.

11 Dr, Hacettepe Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Kamu Yönetimi Bölümü Mezun, filizaydinkoc@gamil.com., Çankaya Belediyesi İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Müdürü, İstanbul Topkapı Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Yarı Zamanlı Öğretim Görevlisi.

12 “Yeni Büyükşehir Yönetim Modelinde İlçe Belediyelerinin Hizmet Sunumlarına İlişkin Vatandaş Memnuniyet Düzeyini Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma: Ankara Örneği”adlı Doktora Tezi, Ankara 2024.

Kadınlar, yine, dönüşümün sosyo-ekonomik gelişimi olumlu yönde etkilediğini daha yüksek oranda düşünürken erkekler ise kadınlara göre, güven, dayanışma ve komşuluk ilişkilerinin daha düşük oranda zayıfladığını düşünmektedir. “Sorunlar arttı” diyen kadınların oranı erkeklerden daha düşüktür. Kadınlar sorunların daha hızlı çözüldüğünü ve toplu taşımaya erkeklere göre daha fazla ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir.

Kadınlar mahalle muhtarlığını daha başarılı bulurken, erkekler köy muhtarlığını daha başarılı bulmaktadır. Hizmet sunumunda kadınlar, köy muhtarına göre mahalle muhtarını halka daha yakın bulurken, kadınlar, mahalle muhtarının halkın sorunlarıyla daha yakından ilgilendiğini düşünmektedir. Erkekler ise kadınlara göre geçmişteki köy muhtarlığı ve belde belediye başkanlığı sistemini daha başarılı bulmaktadır. Kadınların çoğunluğu mahalle muhtarının halkın sorunlarıyla yakından ilgilendiğini düşünürken, erkeklerin daha düşük bir kesimi bu düşüncededir. Kadınlar erkeklere göre içme suyu hizmetinden, kanalizasyon ve altyapı hizmetlerinden daha memnundur. Kadınlar ilçe belediye meclisine daha fazla güvenmektedir.

Bu bulgulara göre, kadınların yeni sisteme daha fazla adapte olduğu söylenebilir. Hizmet sunumunun il özel idaresinden belediyelere geçmesinden kadınlar daha memnundur. Erkekler ise daha yüksek oranda mahalle olmadan önce fikir ve düşüncelerinin daha fazla dikkate alındığını düşünmektedir. Bu durumun, eski sistemin daha fazla erkek egemen bir yapıya sahip olduğunu gösterdiği söylenebilir.

Nihai olarak, belediye hizmet sunumlarının rasyonel olarak yürütülebilmesi için hem büyükşehir hem de ilçe belediyelerinin, kendi sorumluluk alanlarındaki hizmetleri bağlamında sahada sorunları tespit etmeleri, yerel halkla iletişim ve etkileşim kurmaları, özellikle kadınların fikirlerini alarak, hizmetlerin aksayan yönlerini tespit etmeleri önem taşımaktadır.

Bu değişimle birlikte, yerel yönetim hizmetlerinin kurumsallaşması, yasal bir muhatap bulunması, hizmetlerin kişiye bağlı olmaktan çıkması, kadınlar tarafından erkeklere göre daha iyimser, olumlu ve yapıcı bir bakış açısı ile değerlendirilmektedir. Kadının evindeki yaşamını sağlıklı sürdürülebilmesi için çöpünün alınması, evine sağlıklı içme suyunun ulaştırılması, alt yapı ve kanalizasyona hizmetlerinin sağlanması, en temel yerel hizmetlerdendir. Bu nedenle yerel yönetim temsilcilerinin, politika yapıcıların ve seçilmişlerin kadınlara ulaşması, kadınlarla olan iletişim kanallarının güçlendirilmesi doğrudan, doğru ve sürdürülebilir bir iletişim kurması büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Hizmetler, Kadın, Ankara, Büyükşehir Belediyesi, 6360 Sayılı Kanun

SIYASAL PARTİLERİN SOSYAL POLİTİKA SÖYLEMLERİNİ SEÇİM BEYANNAMELERİ ÜZERİNDEN OKUMAK: MAXQDA PROGRAMI İLE 2024 YEREL SEÇİM ANALİZİ

Pınar SAVAŞ YAVUZÇEHRE¹³
Alperen AKGÜL¹⁴

Sosyal politika, tarihsel olarak sanayi toplumlarının ortaya çıkardığı yapısal eşitsizliklere müdahale amacıyla gelişmiş, günümüzde ise toplumsal refahın sağlanması ve dezavantajlı grupların korunması yönünde çok boyutlu bir içerik kazanmıştır. Merkezi devletin sosyal politika üretimindeki baskın rolü, özellikle 1980 sonrası neoliberal dönüşümle birlikte kısmen yerelleşmiş ve yerel yönetimler sosyal hizmetlerin, sosyal yardımların ve bakım politikalarının önemli aktörleri hâline gelmiştir.

Çalışmanın amacı siyasal partilerin seçim beyannameleri vasıtasıyla yerel düzeyde sosyal politika söylemlerini tespit etmektir. Çalışmada, 31 Mart 2024 Yerel seçimlerinde il belediyelerini *kazanan ve parti beyannamesi yayımlayan* beş partinin Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM), Yeniden Refah Partisi (YRP) ve Büyük Birlik Partisi (BBP) yerel seçim beyannameleri incelenmiştir. Bu çerçevede aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- 2024 yerel seçimlerinde il belediyelerini kazanan partilerin beyannamelerinde dezavantajlı gruplara yönelik sosyal politika söylemleri nasıl şekillenmiştir?
- İşsizlik ve istihdama ilişkin yaklaşımlar partiler arasında nasıl farklılık göstermektedir?
- Kadınlara yönelik sosyal politika söylemleri ne ölçüde yer almakta ve hangi temalar öne çıkmaktadır?
- Parti ideolojileri, ittifaklar ve merkezi yönetimle ilişkiler bu söylemleri nasıl etkilemektedir?

13 Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, pyavuzcehre@pau.edu.tr ,

14 Arş. Gör., Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, alperena@pau.edu.tr.

Çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden belge analizi ve tematik analiz teknikleri kullanılmıştır. Veri kaynağı partilerin resmî web sitelerinden elde edilen seçim beyannameleri ile oluşturulmuş, analiz süreci MAXQDA 2022 yazılımı aracılığıyla yürütülmüştür. Kodlama şeması kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler, bakıma muhtaç kişiler, istihdam, işsizlik ve ekonomik dezavantajlılık gibi sosyal politika başlıkları etrafında yapılandırılmış; kod yoğunlukları, parti ve ittifak bazlı karşılaştırmalarla birlikte görselleştirilmiştir. Bu süreçte MAXQDA yazılımının el verdiği “tek vaka modeli”, “üst düzey kod istatistiği” ve “kod matris tarayıcısı” araçları kullanılmıştır. Bulgular, partiler arası önemli farklılıkları ortaya koymuştur. Cumhuriyet İttifakı partileri (AK Parti ve BBP), aile odaklı ve bakım temelli yaklaşımları öne çıkararak çocuklar, engelliler ve bakıma muhtaç bireylere yönelik destekleri vurgulamıştır. CHP, sosyal demokrat çizgisi doğrultusunda ekonomik eşitsizliklerin giderilmesine ve istihdam politikalarına yoğunlaşmıştır. DEM Parti, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle ayrılmış ve kadın politikalarını ekonomik katılım, istihdam ve eşitlik ekseninde formüle etmiştir. YRP ise ekonomik adalet söylemini geleneksel ve dini değerlerle birleştirerek sosyal politikalarını temellendirmiştir. Tüm partilerde kadınlar ve gençlere ilişkin vaatler ön planda iken kullanılan bağlam ve söylem partiden partiye farklılık göstermiştir. İşsizlik temasının oldukça sınırlı düzeyde ele alınması dikkat çeken bir diğer husus olmuştur. Bu durum, belediyelerin istihdam yaratma kapasitesinin yapısal olarak sınırlı olmasıyla ilişkilendirilmiştir.

Sonuçlar, yerel yönetimlerin sosyal politika vizyonlarının yalnızca hizmet kapasitesiyle değil, aynı zamanda ideolojik yönelimler, ittifak stratejileri ve seçmen beklentileriyle şekillendiğini göstermektedir. Özellikle kadınlar ve gençler gibi geniş seçmen gruplarına hitap eden politikaların öne çıkması, sosyal politikaların siyasal iletişim stratejileriyle yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık yaşlılar, engelliler ve bakıma muhtaç bireyler gibi daha sınırlı seçmen kitlesine sahip gruplara yönelik politikaların görece düşük yoğunlukta yer alması, sosyal politikaların seçmen mobilizasyonu açısından stratejik biçimde kurgulandığını düşündürmektedir. Genel olarak çalışma, yerel yönetimlerin sosyal politikaları ideolojik ve toplumsal farklılıklar doğrultusunda yeniden çerçevelediklerini ve parti beyannamelerinin bu vizyonların güçlü bir göstergesi olduğunu ortaya koymaktadır. Parti beyannameleri, yerel düzeyde sosyal politikanın sadece bir hizmet alanı değil, aynı zamanda siyasal rekabetin ve seçmen yönelimlerinin şekillendiği bir saha olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda çalışma, Türkiye’de sosyal politika araştırmalarına yerel siyaset perspektifinden özgün katkılar sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Politika, Parti Beyannameleri, 31 Mart 2024 Yerel Seçimleri, Sosyal Belediyecilik.

YERELDEN KADIN KATILIMI: MUĞLA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KADIN MAHALLE MECLİSİ DENEYİMİ

Özge DEMİREL¹⁵

Kentlerin karşı karşıya kaldığı eşitsizlik, yoksulluk, göç ve iklim krizine bağlı sorunlar, dayanışmanın ve dönüşümün önemli aktörlerinden yerel yönetimlerin, toplumsal adalet ve sosyal politikalar üretme ve uygulama sorumluluğunu daha da görünür hale getirmektedir. Bunun için; merkezinde karar alım süreçlerine katılımın artırılması ve dezavantajlı grupların desteklenmesi bulunan demokratik ve sosyal belediyeçilik anlayışının yaygınlaşması, farklı araç, yöntem ve iyi uygulamalarla desteklenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede kadınların yerel demokrasiye katılımı; toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, yerel yönetimlerin kapsayıcılığının artması, toplumsal adaletin sağlanması gibi birçok alanda stratejik öneme sahiptir.

Muğla Büyükşehir Belediyesi tarafından hayata geçirilen Kadın Mahalle Meclisi uygulaması; kadınların mahalle ölçeğinde bir araya gelmesini, yaşadıkları çevreye ilişkin sorun, talep ve çözüm önerilerini dile getirmesini ve yerel politikaların belirlenmesinde aktif rol almasını mümkün kılan, kenti yönetme bilincinin gelişmesine katkı sunan özgün ve örnek bir katılım modeli olarak öne çıkmaktadır. Bu meclisler aracılığıyla kadınlar; sosyal hizmetlerden kentsel mekân düzenlemelerine, toplu taşımadan çevre sorunlarına kadar geniş bir yelpazede karar alım süreçlerine dahil olmakta, böylece yerel demokrasinin güçlenmesine, yerel yönetim politikalarının toplumsal cinsiyet perspektifiyle şekillenmesine ve sosyal adaletin sağlanmasına katkı sunmaktadır.

Kadın Mahalle Meclisleri, demokratik belediyeçilik açısından üç temel katkı sunmaktadır. Birincisi, karar alım süreçlerine kadınların katılımını kurumsallaştırarak temsilde adaleti ve eşitliği güçlendirmek. İkincisi, kadınların kendi yaşam alanlarıyla ilgili söz söyleme ve yönetime dahil olma pratiklerini geliştirmesi sayesinde katılımcı demokrasi deneyimlerini çoğaltmak. Üçüncüsü

15 Dr. Özge Demirel, Muğla Büyükşehir Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanı V., ozge.demirel@muqla.bel.tr

ise, yerel yönetimlerin karar süreçlerinin kadınların katılımıyla daha kapsayıcı, seffaf, hesap verebilir ve denetlenebilir hale gelmesini sağlamak.

Kadın Mahalle Meclisleri sosyal belediyecilik boyutunda ise, sosyal politikaların toplumsal cinsiyet eşitliği merkezinde belirlenmesi, dezavantajlı kadınların sorun ve taleplerinin görünür kılınması, şiddetle mücadele, kreş, sosyal konut, ulaşım ve sağlık hizmetlerinde kadınların önceliklerinin dikkate alınması gibi konularda önemli bir işlev üstlenmektedir. Ayrıca meclisler yoluyla kadınların bir araya gelerek dayanışma ve kolektif çözüm üretme kapasitelerinin artması, toplumsal yaşamda eşit yurttaşlık bilincini pekiştirmekte, sosyal adaletin yerel sosyal politikalarla belirlenmesine katkı sunmaktadır.

Bu bildiride, Muğla Büyükşehir Belediyesi Kadın Mahalle Meclisi uygulaması kavramsal olarak demokratik ve sosyal belediyecilik perspektifi üzerinden değerlendirilecektir. Uygulamanın ortaya çıkış süreci, örgütlenme biçimi ve işleyiş mekanizmaları aktarılacak; elde edilen somut kazanımlar ve karşılaşılan zorluklar tartışılacaktır. Ayrıca model, ulusal ve uluslararası katılım ve sosyal belediyecilik bağlamında dezavantajlı grupların güçlenme, dönüşme mekanizmaları karşılaştırılarak güçlü ve geliştirilebilir yönleri ortaya konulacaktır.

Sonuç olarak, Kadın Mahalle Meclisleri yerel düzeyde kadınların karar alma süreçlerine doğrudan katılımını sağlayarak demokratik belediyeciliğin işlerliğini artırmakta, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliğini kurumsallaştıran bir sosyal politika aracı işlevi görmektedir. Muğla deneyimi, kadınların yerel demokrasinin öznesi haline gelmesinin hem teorik hem de pratik düzeyde mümkün olduğunu kanıtlayan öncü bir örnek niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Katılımcı Demokrasi, Sosyal Belediyecilik, Kadın Mahalle Meclisi, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

AVRUPA YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTI İLE DÜNYA YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTI: MALİ BOYUTLAR, FARKLILIKLAR VE BENZERLİKLER

Murat ÖZTÜRK¹⁶

Günümüz kamu yönetimi anlayışında yerel yönetimlerin rolü giderek artmaktadır. Bunda özellikle 1980’li yıllarda hayata geçirilen Neo-Liberal politikaların etkisi bulunmaktadır. Kamu yönetiminde yeni bir paradigmanın ortaya çıktığı bu yıllarda, devletin rolü tanımlanmış ve merkeziyetçilikten, âdem-i merkeziyetçiliğe doğru bir geçiş süreci yaşanarak yerel yönetimlerin görev ve yetkileri artırılmıştır. Küreselleşmenin etkisiyle karar alma süreçlerinin yerelleşmesi ve vatandaşların yönetime katılımı, demokratikleşmenin temel göstergelerinden biri haline gelmiştir. Bu anlamda, yerel yönetimlerin özerkliği, sadece iç hukuk düzenlemeleriyle değil, aynı zamanda uluslararası belgelerle de güvence altına alınmaya çalışılmaktadır. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AYYÖŞ), 1985 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen ve taraf devletler için bağlayıcılığı bulunan ilk uluslararası belge olma özelliğine sahiptir. Öte yandan, Dünya Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (ya da İnsan Yerleşimleri İçin Küresel Şart, DYYÖŞ), daha evrensel bir perspektifle yerel yönetişimin ilkelerini ortaya koymaya çalışan, hukuki bağlayıcılığı olmayan bir taslak belgedir. Çalışma kapsamında, “*Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile Dünya Yerel Yönetimler Özerklik Şartı arasındaki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?*” ve 2000’li yıllarda artma eğilimine giren ve son yıllarda gittikçe güçlenen yeniden merkezileşme eğiliminin yoğun olarak görüldüğü mali boyut, “*Her iki Şart, özellikle yerel yönetimlerin mali boyutunu hangi açıdan ele almaktadır?*” sorularının yanıtı hem uluslararası alanda hem de Türkiye’deki etkileri bakımından ele alınmıştır. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, yerel yönetim özerkliğini hukuki ve anayasal teminatlara dayalı, bağlayıcı ve denetlenebilir bir çerçevede tanımlarken Dünya Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, daha çok yönetişim, katılım ve şeffaflık gibi ilkeleri vurgulayan, bağlayıcılığı olmayan, evrensel ve normatif bir çerçeve sunmaktadır. Bu nedenle

16 Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, muratozturk1@ogr.iu.edu.tr

“Avrupa Şartı, pratikte daha sistematik ve denetim odaklı bir uygulama imkânı sunarken Dünya Şartı, vizyoner ancak uygulama yönünden sınırlı etkiye sahiptir.” hipotezi test edilmiştir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi (belge tarama) yoluyla karşılaştırmalı tematik analiz yapılmış; Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı metni ile Dünya Yerel Yönetimler Özerklik Şartı taslak metni gibi birincil kaynaklardan; akademik makaleler ve kitaplar gibi ikincil kaynaklar ile Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler raporları; UCLG (Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler) yayınları ile üye devletlerin uygulama raporlarından faydalanılmıştır. Her iki şartta yer alan temel kavramlar (özerklik, mali yapı, yetki devri, denetim, katılım vb.) tematik olarak karşılaştırılmıştır. Çalışmanın en dikkat çekici bulgularından biri, mali özerkliğin her iki Şart açısından merkezi bir önem taşımasına rağmen, uygulamada ülkeler arasında büyük farklılıkların bulunmasıdır. Avrupa Şartı, yerel yönetimlerin kendi gelirlerini oluşturabilmelerini, mali kaynakları üzerinde tasarruf yetkisine sahip olmalarını ve merkezi yönetimden adil kaynak transferleri yapılmasını öngörmektedir. Türkiye gibi bazı ülkelerde bu ilkelere taraf olunmasına rağmen uygulamada çekinceler ve yapısal sınırlılıklar, mali özerkliğin yeterince sağlanamamasına neden olmaktadır. Dünya Şartı ise mali kaynaklar açısından esnek, ilke temelli ve evrensel bir yaklaşımı benimseyerek, farklı yönetim geleneklerine sahip ülkelerin de bu ilkeleri benimsemesine olanak tanımaktadır. Ancak hukuki bağlayıcılığının olmaması, bu belgenin somut uygulamalar üzerindeki etkisini sınırlamaktadır. Sonuç olarak her iki Şart da yerel yönetişimde daha demokratik, katılımcı ve etkili bir yapı oluşturmak için önemli ilkeler sunmaktadır. Ancak bu ilkelerin gerçek anlamda hayata geçirilmesi, sadece metinlerin varlığıyla değil, aynı zamanda siyasi irade, kurumsal kapasite ve toplumsal talep ile mümkün olabilecektir. Çalışmayla yapılan analiz, ulusal düzeyde politika yapımcılar için rehber niteliğinde olabileceği gibi, akademik anlamda da yerel yönetime dair önemli bir tartışma zemini sunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Dünya Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Yerel Yönetimler

BELEDİYELERİN SOSYAL POLİTİKALARININ MALİ BOYUTU

Ahmet ARSLAN¹⁷

Sosyal belediyeciliğin bir yönü; yoksul kesime gıda, barınma, ulaşım ve eğitim desteği sağlanması şeklinde sosyal yardımlar ile kadın, çocuk, yaşlı, engelli vb. dezavantajlı gruplara sosyal hizmet verilmesi şeklinde kendini göstermektedir.

Son yıllarda, şehirlerde göç ve yoksulluk olgusu ve özellikle COVID-19 Pandemisi döneminde devletin sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetlerinin öneminin artması yerel bir aktör olarak belediyelerin de bu alanda faaliyetlerinin arttırmasına neden olmuştur. Özellikle belediyelerin icra ettiği hizmetlerin coğrafi yakınlığı ve yerel halkın tercihini daha çok gözetme özelliği halkın sosyal belediyecilik anlamında belediyeden daha çok beklenti içine girmesine yol açmıştır.

Bununla birlikte, söz konusu faaliyetlerin maliyeti belediyelerin mali kaynaklarını ve bütçelerini zorlamaya başlamıştır. Zira, söz konusu alanlara ayrılan kaynağın sürekli artması belediyelerin şehirleşme, altyapı vb. temel işlevlerini yerine getirmesini zorlaştırmaktadır. Aynı şekilde, belediyelerin sosyal yardım faaliyetlerinin önemli bir bölümünün Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı vb. merkezi yönetim idareleri tarafından da icra edilmesi hizmet tekrürü gibi bir duruma yol açmakta ve sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetlerinin ihtiyaç düzeyinin tartışılmasına da neden olmaktadır.

Öte yandan, enflasyon ve piyasa dinamikleri dolayısıyla özel sektörün nispeten yüksek yararlanma bedeliyle işlettiği öğrenci yurtları, yaşlı bakım merkezi, çocuk bakımevi, kadın konukevi, mesleki eğitim kursu, halk market, kent lokantası, sosyal tesis vb. sosyal işletmeler bir taraftan belediyelere gelir sağlarken diğer taraftan hangi siyasi partiye mensup olursa olsun belediyelerde sosyal belediyecilik kavramının daha da pekişmesine yol açmaktadır.

Belediyelerin sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetleri genellikle kendi bütçeleri ile finans edilmekle birlikte kalkınma ajansları vb. ulusal kurumlar ve

17 Denetçi, CPA, MBA, Hazine ve Maliye Bakanlığı
e-mail: ahmet.arslan2022@gmail.com

bakanlıklar ile Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler vb. uluslararası kuruluşların hibe vb. programlarından finanse edilen birçok sosyal belediyeçilik faaliyeti de bulunmaktadır. Aynı şekilde, söz konusu hizmet ve yardım faaliyetlerinin bir kısmı belediye bünyesinde icra edilirken bir kısmı belediye şirketleri kanalıyla icra edilmektedir.

Tüm bu faaliyetlerin hacmi önemli miktarda kamu kaynağının kullanımını gerektirmektedir. Belediyelerin sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetlerinde amaçlanan kamu yararının tam anlamıyla gerçekleşebilmesi için bunların şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri çerçevesinde icra edilmesi de gerekmektedir.

Şeffaflık ve hesap verebilirlik; sosyal yardım ve sosyal yardım faaliyetlerinin planlama ve uygulama sonuçlarının ve söz konusu faaliyetlerin icrası için gerekli olan kaynağın finansmanı ve kullanım biçiminin katılımcı bütçe anlayışı çerçevesinde kamuoyuyla paylaşılmasını ve kamu kaynağı kullanımının verimlilik ve yasal düzenlemelere uygunluk yönünden denetlenmesini gerektirmektedir.

Bu çalışmamızda belediyelerin icra ettiği sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetlerinin icra ediliş biçimi ile söz konusu faaliyetlerin icrasına yönelik mali kaynağın finansmanı ve kullanım şekli ilgili yasal düzenlemeler, uygulama örnekleri ve istatistiki veriler ışığında irdelenecektir.

Çalışmamızda incelenen belediyelerdeki gözlemlerimiz ve belediyelerin kamuya açık kaynaklarından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Belediyeler, Sosyal Politikalar, Mali Boyut

TÜRKİYE’DE YEREL ÇEVRE POLİTİKALARINA MERKEZİN ETKİSİ

Osman ŞENAYDIN¹⁸

Türkiye’de yerel yönetimlerin çevre politikaları geliştirme ve uygulama kapasiteleri uzun süredir merkezi yönetimin yasal düzenlemeleriyle şekillenmektedir. Çevre Kanunu, yönetmelikler ve çeşitli tebliğler aracılığıyla belirlenen normatif çerçeve, yerel yönetimlerin kendi özgün koşullarına uygun çözümler üretme alanını daraltmaktadır. Bu çalışmanın temel araştırma sorusu, “Merkezi yönetimin çevre politikaları üzerindeki düzenleyici etkisi, yerel yönetimlerin demokratik özerkliğini ne ölçüde sınırlamaktadır?” şeklinde formüle edilmiştir.

Çalışmanın önemi, demokratik ve sosyal belediyeciliğin yükselen değer olarak tartışıldığı bir dönemde, çevre politikalarının yerindenlik ilkesine ne kadar uygun işlediğini ortaya koymasında yatmaktadır. Küresel ölçekte iklim krizi ve sürdürülebilirlik sorunları, çevre politikalarının merkezden değil, yerinden yönetilmesini daha da gerekli kılmaktadır (Hermelin, 2024; Haupt, 2025). Zira çevre sorunları, doğrudan yerel mekânsal bağlamda yaşanmakta; çözüm mekanizmalarının da halkın katılımıyla yerelde geliştirilmesi beklenmektedir. Ancak Türkiye’de merkezi idarenin getirdiği yönetmelik ve uygulama tebliğleri, belediyelerin girişim alanını sınırlandırmakta, çevresel inovasyonu ve yerel demokratik katılımı geri plana itmektedir.

Yöntem olarak, çalışmada Türkiye’de çevre alanında çıkarılmış güncel yönetmelik, tebliğ ve genelgeler doküman analizi yöntemiyle incelenmiş; bu metinlerde yerel yönetimlere tanınan yetkiler ve getirilen kısıtlamalar karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, uluslararası literatürde yerindenlik ve demokratik özerklik kavramları çerçevesinde teorik bir analiz yapılmıştır (Bayraktar, 2023).

Yerel çevre politikalarının demokratik özerklikle birleştiği uluslararası deneyimler, Türkiye için de önemli dersler barındırmaktadır. Latin Amerika’daki katılımcı bütçeleme uygulamaları (Goldfrank, 2006; Schugurensky, 2024), Kuzey Avrupa’daki yerel iklim eylem planları ve Güney

¹⁸ Dr., Sakarya Üniversitesi, Yapı İşleri Daire Başkanlığı, osmansenaydin@sakarya.edu.tr

Kore'deki atık yönetimi modelleri (Yoon, 2020; GDI & KDIS, 2019), belediyelerin halk katılımını merkeze alarak çevresel sorunlara etkin çözümler üretebildiğini göstermektedir. Bu karşılaştırmalı çerçeve, Türkiye'de merkezi yönetimin yerel politikaları sınırlandırmasının uzun vadede çevresel sürdürülebilirlik ve demokratik katılım açısından maliyetli olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla yerel özerklik, yalnızca demokratik bir talep değil, aynı zamanda çevresel verimlilik için de gereklidir.

Elde edilen bulgular, merkezi yönetimin çevre politikalarında “standartlaştırma” ve “uyum” gerekçesiyle yoğun biçimde düzenleme yaptığını göstermektedir. Ancak bu düzenlemeler, belediyelerin kendi özgün politikalarını geliştirmesini engellemekte; örneğin sıfır atık uygulamalarında, yenilenebilir enerji projelerinde veya yeşil alan politikalarında yerelin yaratıcılığı ve halk katılımı merkezi talimatlarla sınırlandırılmaktadır (Yıldırım, Bostancı ve Erdoğan, 2017). Bu durum, yerel yönetimlerin anayasal düzeyde sahip olduğu özerkliği fiilen daraltmakta ve “dolaylı vesayet” ilişkisi doğurmaktadır.

Sonuç olarak, çevre politikalarında merkezileşmenin baskınlığı hem demokratik özerklik hem de çevresel etkinlik açısından sorunludur. Yerindenlik ilkesine daha uygun bir mevzuat çerçevesi, belediyelerin kendi çevresel önceliklerini belirlemesine imkân tanıyacak; yurttaş katılımını artırarak çevresel sorunlara daha kapsayıcı çözümler üretmelerine zemin hazırlayacaktır. Çalışma, Türkiye'de yerel çevre politikalarının yeniden düşünülmesi gerektiğini ortaya koyarak, demokratik ve sosyal belediyeçilik tartışmalarına teorik ve pratik katkı sunarak, mevzuat geliştirme süreçlerine yeni bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Çevre Politikaları, Demokratik Özerklik, Merkezileşme, Vesayet ilişkisi

YERELDEN GÖÇE BAKIŞ: İLÇE BELEDİYELERİNİN FAALİYETLERİNİN GÖÇ BAĞLAMINDA ANALİZİ¹⁹

Hicran HAMZA ÇELİKAY²⁰
Hülya KÜÇÜK BAYRAKTAR²¹

Coğrafi konumu nedeniyle stratejik bir öneme sahip olan Türkiye, göçmenler açısından hem bir transit geçiş alanı hem de hedef bir ülke haline gelmiştir. 2011 yılında Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle Türkiye yoğun bir göç dalgasıyla karşılaşmıştır. Bu durum öncelikle geçici olarak görüldüğünden uzun vadeli politikalar geliştirilmemiştir. Zaman içerisinde göçmenlerin yoğun olarak kentlere yerleşmesiyle kent yönetiminden sorumlu yerel yönetimlerin birçok açıdan yükleri ve sorumlulukları artmıştır. Hem yasal mevzuatta göç yönetimine ilişkin yetkilerin yerel yönetimlere açıkça tanımlanmamış olması hem de göçmenlerin kentlerde ilk temas ettikleri yönetimler olan belediyelerden talepleri, belediyelerin bu alanda hizmet sunumunda kurumsal ve işlevsel sınırlılıklar ve zorluklar yaşamasına yol açmıştır. On dört yıllık süreçte belediye mevzuatında göçmenlere yönelik hizmetlerin netleştirilmemesine rağmen, belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetleri devam etmiştir. Bu durum, göç politikalarının yerel düzeyde odağa alınması gerektiğini açıkça göstermektedir.

Bu çalışmanın amacı, belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetlerini ilçe belediyelerinin faaliyet raporları üzerinden incelemektir. Nitel araştırma yöntemi ile hazırlanan çalışmada literatür taraması yapılarak kavramsal çerçeve çizilmiştir. Çalışma kapsamını Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) verileri temel alınarak 7 coğrafi bölgeden seçilen Suriye kitlesel göçü sonrası ikinci koruma statüsünde en fazla nüfusu barındıran 7 büyükşehirde toplamda 22 ilçe belediyesi oluşturmaktadır. Seçilen örnek alanlar Gaziantep’te Şehitkamil, Araban,

19 Bu çalışma, 323K385 numaralı ve "Yüzyıllık Süreçte Türkiye'nin Dış Göç Politika Analizi ve Belediyeler için Politika Önerileri" başlıklı TÜBİTAK 1001 projesi kapsamında sürdürülen araştırmalara dayanmaktadır.

20 Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, Akçakoca Bey SBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, hicrancelikyay@duzce.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4256-1397

21 Dr. Öğretim. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ulaştırma Hizmetleri Bölümü, hulyakucuk2015@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2885-8386

Şahinbey ve Nizip, İstanbul'da Esenler, Bağcılar ve Esenyurt, İzmir'de Konak, Buca, Karabağlar, Konya'da Kadınhanı, Ereğli ve Karatay, Mersin'de Akdeniz, Toros ve Mezitli, Samsun'da Atakum, Canik ve İlkadım, Van'da ise Erçiş, Tuşba ve İpekyolu'dur. 22 ilçe belediyesinin 2024 yılı faaliyet raporları nitel araştırma tekniği kullanılarak MAXQDA nitel analiz programıyla içerik analizi yapılacaktır. Çalışmada, belediyelerin kullandıkları kavramlar farklılık gösterdiğinden kapsayıcı bir inceleme için göç, göçmen, mülteci, sığınmacı, yerinden edilmiş, yer değiştirme, planlı yer değiştirme ve Suriye kavramları ile tarama gerçekleştirilecektir. Bu çalışma, Türkiye'nin yedi bölgesinde yer alan ilçe belediyelerinin faaliyet raporlarını göç olgusu odağında karşılaştırmalı olarak inceleyerek, göç yönetiminin yerel ölçekli farklılıklarını ve ortak yönlerini ortaya koyacak kapsamlı bir analiz yapılması açısından özgün değere sahiptir.

Dört bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde belediye mevzuatı göç politikaları bağlamında incelenecek, ikinci bölümde çalışmanın yöntemi ele alınacak, üçüncü bölümde MAXQDA analiz bulguları ve değerlendirilmesine yer verilecektir. Son bölümde ise tartışma ve sonuç bölümü yer alacaktır.

Anahtar Kelimeler: İlçe Belediyeleri Faaliyet Raporları, Göç Politikaları, Göçmenler

OYUN HAKKI VE MEKÂNSAL ADALET PERSPEKTİFİNDEN TÜRKİYE'DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN STRATEJİK PLANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Asmin KAVAS²²

Çocuk hakları, özellikle de oyun hakkı, günümüz kentleşme süreçlerinde giderek daha merkezi bir mesele haline gelmektedir. Oyun, yalnızca eğlence ya da boş zaman etkinliği olarak değil; çocuğun fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişiminin vazgeçilmez bir parçasıdır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de (1989) açıkça güvence altına alınan bu hak, kentsel yaşamın niteliği ve mekânsal adalet tartışmalarıyla doğrudan ilişkilidir. Çocukların güvenli, erişilebilir ve nitelikli oyun alanlarına sahip olması; toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretimini önlemek, fırsat eşitliğini güçlendirmek ve kent yaşamında aidiyet duygusunu pekiştirmek açısından kritik bir öneme sahiptir. Ancak büyükşehirlerde nüfus yoğunluğu, yapılaşma baskısı, yeşil alan kayıpları ve araç trafiği, çocukların oyun hakkını kullanmalarını giderek zorlaştırmaktadır. Bu nedenle yerel yönetimlerin stratejik planlarında çocuklara yönelik politikaların ele alınış biçimi, yalnızca bir sosyal hizmet konusu değil, aynı zamanda kentsel adalet ve yönetim meselesi olarak değerlendirilmelidir.

Çalışmanın çıkış noktası, Türkiye'deki 30 büyükşehir belediyesinin 2025-2029 dönemi stratejik planlarını çocuk hakları ekseninde incelemek ve özellikle oyun hakkı ile mekânsal adalet bağlamındaki yaklaşımlarını analiz etmektir. Büyükşehirlerde yaşayanların Türkiye nüfusunun yüzde 78,09'unu, 0-19 yaş grubunun ise yüzde 28,53 gibi yüksek bir oranı oluşturması konunun önemini daha da artırmaktadır. Bu demografik veriler, büyükşehirlerin sadece yetişkin odaklı hizmetleri değil, çocukların yaşam kalitesini doğrudan etkileyen politikaları da önceliklendirmesi gerektiğini göstermektedir. Çalışmanın temel araştırma sorusu şu şekilde belirlenmiştir: Büyükşehir belediyelerinin stratejik planları, çocukların oyun hakkı ve mekânsal adalet ilkesi çerçevesinde nasıl bir perspektif sunmaktadır? Bu soruya yanıt aranırken, belediyelerin stratejik

22 Doç. Dr. Asmin Kavas, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, asminkavas@gmail.com ORCID: orcid.org/ 0000-0001-8319-7950.

planlarında çocukların hangi yaş gruplarında ve hangi hizmet alanlarında konumlandırıldığı, katılım ve temsil mekanizmalarının ne ölçüde hayata geçirildiği ve çocukların kent yaşamında pasif yararlanıcı mı yoksa aktif hak özneleri mi olarak ele alındığı sorgulanmaktadır.

Metodoloji açısından çalışma, nitel araştırma desenine sahiptir. Çocuk politikaları ilkeleri ile modern kamu yönetimi anlayışını bir araya getiren bir çerçevede içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Bu kapsamda, 30 büyükşehir belediyesinin kamuya açık stratejik plan belgeleri sistematik olarak taranmış; metinler çocuk odaklı politika alanları bakımından kodlanmış ve kategorilere ayrılmıştır. Bu yöntem, belediyelerin çocukların oyun hakkını ne ölçüde gündemleştirdiğini, mekânsal adalet ilkesini hizmet alanlarına nasıl yansıttığını ve çocuklara yönelik hedeflerin ölçülebilir göstergelerle desteklenip desteklenmediğini ortaya koymayı mümkün kılmıştır. Çalışmanın kapsamı yalnızca çocuklara dönük hizmetlerin varlığıyla sınırlı olmayıp, bu hizmetlerin bütçe tahsisleri, mekânsal planlama araçları ve yönetim mekanizmalarına entegrasyonu da değerlendirilmiştir. Böylece, çocuk politikalarının kurumsal planlama süreçlerinde ne kadar görünür kılındığı ve hangi ölçüde sistematik bir yaklaşım benimsendiği açığa çıkarılmaktadır.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kavramsal analiz yapılmakta; çocuk hakları, oyun hakkı ve mekânsal adalet arasındaki ilişki tartışılmaktadır. Çocuğun oyun hakkı yalnızca gelişimsel bir gereklilik değil, aynı zamanda kent hakkı ile doğrudan bağlantılı bir sosyal adalet meselesi olarak değerlendirilmekte, Türkiye'deki demografik göstergelerle desteklenmektedir. İkinci bölümde metodoloji ve bulgulara odaklanılmakta; nitel içerik analizi çerçevesinde 30 büyükşehir belediyesinin stratejik planları incelenmektedir. Belediyelerin çocuklara yönelik yaklaşımlarının hangi alanlarda yoğunlaştığı, oyun hakkının planlarda nasıl yer aldığı, mekânsal adaletin hizmetlere nasıl yansıtıldığı ve bütçelerin çocuk dostu harcamaları ne ölçüde içerdiği tartışılmaktadır. Ayrıca katılım ve temsil mekanizmalarının durumu, çocukların planlarda pasif yararlanıcı mı yoksa aktif hak özneleri mi olarak konumlandırıldığını ortaya koymaktadır. Üçüncü bölümde ise genel değerlendirme ve politika önerileri sunulmaktadır. Bu bölümde, güçlü ve zayıf yönler ortaya konulmakta; politika önerileri arasında çocukların aktif hak özneleri olarak tanınması, çocuk dostu bütçelerin oluşturulması, oyun alanlarının planlama süreçlerinde önceliklendirilmesi ve mekânsal adaletin çocuk odaklı hizmetlere entegrasyonu öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Oyun Hakkı, Mekânsal Adalet, Stratejik Plan

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN ENGELLİLERE YÖNELİK HİZMETLERİ

Cansu ÇELİK²³
F. Neval GENÇ²⁴

Sosyal devlet anlayışı içinde engelli politikaları uluslararası ve ulusal ölçekte giderek önemli hale gelmektedir.

Engelli, yaşlı, kadın ve çocuklara yönelik kamu politikaları son yıllarda önem kazanmaya başlamıştır. Bunlar içinde engellilik hemen her toplumda, toplumsal statüde ve her dönem var olmakla beraber, engelliliği “kader” olarak gören anlayış, zaman içinde toplumsal hayatta farklılık oluşturan, insan hakları alanında da özel ilgi gerektiren bir alan olarak düşünülmeye başlamıştır.

Bu çerçevede uluslararası ölçekte engelli haklarına ilişkin düzenlemeler yapılırken, Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme gibi üst politika belgeleri de üretilmiş, 2023 yılı hedefiyle 17 sürdürülebilir kalkınma hedefi içinde özellikle 4-Nitelikli eğitim, 8-İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme, 10- Eşitsizliklerin Azaltılması, 11-Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar ve 17-Amaçlar için ortaklıklar hedefleri başta olmak üzere engelliler de yer almıştır.

Ulusal ölçekte engelli ve yaşlılara yönelik politikalarda temel aktör Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı iken, ilgili kanunlarla yerel yönetimlere de bu konuda görev ve sorumluluklar verilmiştir.

Ulusal ölçekte bu konuda üst politika belgeleri üretilmiştir; Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı (2023-2025), Engelsiz Vizyon 2030 bunlar arasında sayılabilir.

Yerel yönetimler seviyesinde, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda belediyelerin görevleri arasında (m.14) “...Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirliilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır...”, belediye başkanının görevleri arasında (m. 38/n) “ Bütçede yoksul ve muhtaçlar

23 Yüksek Lisans Öğrencisi Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Programı, cnsclk1998@gmail.com

24 Prof. Dr. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, fngenç@adu.edu.tr

için ayrılan ödeneği kullanmak, engellilere yönelik hizmetleri yürütmek ve engelliler merkezini oluşturmak”, belediyenin giderleri arasında (m.40/i) “Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.” sayılmakta ve belediye hizmetlerine gönüllü katılımı (m. 77) “Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında belde de dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular” denilmektedir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunda da benzer şekilde büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında (m.7) “ v) Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak”, (18/m) “Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, engellilerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere engelli merkezleri oluşturmak”, belediyelerin giderleri arasında (m.24) “Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.”, Ek madde 1’de “Büyükşehir belediyelerinde engellilerle ilgili bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, danışmanlık, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri vermek üzere engelli hizmet birimleri oluşturulur. Bu birimler, faaliyetlerini engellilere hizmet amacıyla kurulmuş vakıf, dernek ve bunların üst kuruluşlarıyla işbirliği hâlinde sürdürürler. Engelli hizmet birimlerinin kuruluş, görev, yetki, sorumluluk ve işleyişine ilişkin usûl ve esaslar Özürlüler İdaresi Başkanlığının görüşü alınarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir” denilmektedir.

Türkiye’de büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmetleri içinde engellilere yönelik hizmetlerin yeri nedir? Bu çerçevede bu çalışmada Türkiye’de 30 büyükşehir ölçeğinde engelli politika ve hizmetlerini incelemektedir.

Çalışma kapsamında öncelikle mevcut literatür taranacak, nitel araştırma yoluyla ardından 30 büyükşehir belediyesinin stratejik planları ve faaliyet raporları üzerinden engellilere yönelik politikaları incelenecektir.

Büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmet politikaları ve bunlar içinde engellilere yönelik hizmetler analiz edilecek, varsa örnek uygulamalar ortaya çıkarılacak ve politikaların iyileştirilmesine dair öneriler geliştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Engelliler, engelli hizmetleri, büyükşehir belediyeleri

KÜRESEL EŞİTSİZLİKLER KARŞISINDA YEREL YÖNETİMLER VE BARINMA HAKKI: TÜRKİYE İÇİN POLİTİKA ÖNERİLERİ

(Sosyal Devlet, Sosyal Belediyecilik, Sosyal Konut Politikası ve
Belediyeler, Dezavantajlı Grupların Öncelendiği Politikalar)

Oktay İYİSARAÇ²⁵

Küresel eşitsizliklerin derinleştiği, iklim krizinin kentleri doğrudan etkilediği ve göç ile yoksulluk gibi sorunların giderek yaygınlaştığı günümüzde, barınma hakkı kentlerin karşı karşıya olduğu en kritik meselelerden biri haline gelmiştir. Barınma yalnızca bir mekânsal ihtiyaç değil, aynı zamanda toplumsal adaletin, insan onurunun ve kent hakkının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu nedenle belediyelerin rolü, yalnızca hizmet sağlayıcılıkla sınırlı kalmamakta; sosyal belediyecilik ve demokratik belediyecilik ilkeleri çerçevesinde toplumsal dönüşümün öncü aktörleri olma sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir. Bu bildiri, yerel yönetimlerin barınma sorununu çözmede nasıl etkili politikalar geliştirebileceğini küresel örneklerle karşılaştırmalı biçimde ele almakta ve Türkiye bağlamı için özgün öneriler sunmaktadır.

Bu bildirinin temel araştırma sorusu şudur: Yerel yönetimler, küresel eşitsizlikler, iklim krizi, göç ve yoksulluk gibi sorunların doğrudan etkilediği barınma hakkı alanında, sosyal ve demokratik belediyecilik ilkeleri çerçevesinde nasıl etkili politikalar geliştirebilir? Bu soru, yalnızca barınmayı bir mekân meselesi olarak değil, aynı zamanda sosyal adalet, katılımcı demokrasi ve kent hakkı bağlamında ele almayı gerektirmektedir.

Barınma hakkı, kentlerde yaşayan bireylerin yaşam kalitesini doğrudan belirleyen en kritik alanlardan biridir. Küresel ölçekte artan eşitsizlikler, iklim krizinin kentlerde yarattığı baskılar, hızlı göç dalgaları ve ekonomik krizler, konut sorununu daha da yakıcı hale getirmiştir. Birçok büyük şehirde konut fiyatları ve kiralara hızla yükselmekte, bu da yoksulluk ve toplumsal dışlanmayı derinleştirmektedir. Bu bağlamda belediyelerin rolü, yalnızca altyapı sağlayıcısı olmaktan çıkıp toplumsal adaletin tesisinde öncü bir aktör olmaya doğru evrilmektedir. Sosyal belediyecilik, dezavantajlı grupları koruma ve kamu yararını önleme işleviyle, demokratik belediyecilik ise şeffaflık, katılım ve

25 Teknoloji Politikaları ve İnovasyon Yönetim Uzmanı Araştırmacı/Yazar
T.C. Keçiören Belediyesi_Memur
oktay.iyisarac@kecioren.bel.tr

hesap verebilirlik ilkeleriyle barınma politikalarının yeniden inşasında belirleyici rol oynamaktadır.

Bu çalışma, dünyadaki farklı belediyelerin konut politikalarını karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Viyana’da kamu yararına dayalı sosyal konut modeli, Barcelona’da belediye öncülüğünde uygulanan kira kontrolü ve topluluk temelli konut politikaları, Seul’de ise kooperatif konut projeleri incelenmiştir. Bu örneklerin analizi, Türkiye’deki belediyeler için uygulanabilir modeller geliştirmek amacıyla referans alınmıştır. Yöntem olarak literatür taraması, mevcut belediye uygulamalarının değerlendirilmesi ve karşılaştırmalı politika analizi kullanılmıştır.

Elde edilen bulgular, sosyal ve demokratik belediyecilik anlayışının güçlü bir barınma politikası için temel olduğunu göstermektedir. Viyana örneği, uzun vadeli kamu yatırımlarına dayalı sosyal konut politikalarının toplumsal eşitsizlikleri azaltmada etkili olduğunu göstermektedir. Barcelona’daki uygulamalar, halkın karar alma süreçlerine katılımının konut politikalarının meşruiyetini artırdığını ortaya koymaktadır. Seul’deki kooperatif modeli ise, yerel dayanışma ve aidiyet duygusunu güçlendirmektedir. Türkiye bağlamında bu örneklerin sentezinden üçlü bir model önerilmektedir: belediye destekli sosyal konut projeleri, etkin kira denetim mekanizmaları ve kooperatifleşme yoluyla katılımcı konut üretimi.

Önerilen bu model, barınma hakkının yalnızca ekonomik bir mesele değil, aynı zamanda demokratik katılım ve toplumsal adalet bağlamında ele alınmasını sağlamaktadır. Belediye destekli sosyal konut projeleri, özellikle dar gelirli grupların erişilebilir barınma imkânına kavuşmasını mümkün kılar. Kira denetimi, spekülasyon artışlarının önlenmesinde kritik bir araçtır. Kooperatifleşme ise yurttaşların kendi barınma süreçlerine doğrudan katılımını teşvik ederek aidiyet ve sorumluluk duygusunu güçlendirir. Bu üç unsurun birlikte işletilmesi, yerel yönetimlerin hem sosyal belediyecilik hem de demokratik belediyecilik ilkelerini somut politikalar haline getirmesini sağlar.

Sonuç olarak, kentlerde giderek derinleşen barınma krizine karşı, belediyelerin sosyal adalet odaklı, katılımcı ve yenilikçi politikalar geliştirmesi zorunludur. Küresel örnekler, bu politikaların yalnızca mümkün değil, aynı zamanda uygulanabilir olduğunu göstermektedir. Türkiye’deki yerel yönetimlerin, kendi özgün koşullarına uyarlanmış bu türden modelleri benimsemeleri hem toplumsal adaletin tesisi hem de yerel demokrasinin güçlendirilmesi açısından hayati önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Barınma hakkı, dezavantajlı gruplar, sosyal belediyecilik, katılımcı bütçe, yerel demokrasi, Türkiye’de belediyeler.

6360 SAYILI YASA İLE BELDE VE KÖY İKEN MAHALLEYE DÖNÜŞEN YERLEŞİM YERLERİNDE DEMOKRASİ VE SOSYAL YARDIM; “MERSİN/TOROSLAR ÖRNEĞİ”

Ali KAPLAN²⁶

6360 sayılı yasa ile birlikte Türk Belediyecilik sisteminde adeta yeni bir döneme girilmiştir. 6360 sayılı yasa ile; Belediye sınırları mülki idare sınırları olarak belirlenirken belde ve köyler de mahalleye dönüştürülmüştür.

Bu çalışmada belde ve köye dönüşen yerleşim yerlerinde demokrasi (temsil) ve sosyal yardım konusunu inceleyecektir. Mersin Büyükşehir Belediyesi 1993 yılında kurulduğunda, 1994 yılında belediye olarak kurulan Toroslar 5747 sayılı yasa ile İlçe statüsüne kavuşmuş, 6360 sayılı yasa ile de belediye sınırları mülki idare sınırları olarak belirlenmiştir. 20 yıllık süreçte çok hızlı bir şekilde belediyecilik değişimi yaşanmıştır.

Mersin Toroslar ilçesinde yapılan bu çalışmada özellikle merkeze uzak kırsal olarak kabul edilen yerleşim yerleri seçilmiştir. Bu yerleşim yerlerindeki belediye başkanı(eski), köy muhtarı (eski), mahalle muhtarları ile vatandaşlarla saha da yapılan görüşmelerde elde edilen sonuçlar nitel araştırma teknikleri çerçevesinde kayda alınmış, metne aktarılmış ve yorumlanmıştır ışığında değerlendirmeler yapılmıştır.

6360 sayılı yasa ile birlikte; kırsal ve kentsel mahalle ayrımı da dikkate alınmalıydı.

Mahallenin yerleşim ve yönetim sorunu vardır. Mahalle yönetiminin merkezi ve yerel idarelere yardımcı olan, idari özerkliği, bütçesi ve personeli olan bir yapıya kavuşturulması gereklidir. Mahalle “kurulma kurallarının” ve “mahalle ölçeğinin” gerçekçi kriterlere dayandırılması gerekmektedir.

En yaygın yerleşim birimi olarak mahallenin, “katılım ve dayanışma imkânı” değerlendirilebilmelidir. Bu açıdan mahalle, belediyeye ve büyükşehir belediye sistemine uyarlanabilmelidir. Köy muhtarlığında olduğu gibi, mahalledeki okul, cami, karakol, dernek temsilcileri mahalle yönetimini takviye

26 Ali Kaplan. Keçiören Belediyesi. k33ali@hotmail.com

edebilme imkânı değerlendirilebilmelidir. O kentteki mahalle muhtarlarının dönüşümlü olarak belediye meclisinde üye olmalarının faydalı olacağı tartışılıp düzenlenebilmelidir.

6360 Sayılı Yasa ile birlikte, yerel yönetimlerde köklü bir değişim yaşandığı genel kabul görmektedir. Yasanın yürürlüğe girmesi ile birlikte büyükşehir belediyesi sayısının artmasının yanında, yerel yönetimlerin yapısında da değişikliğe gidilmiştir. Bazı görüşler yasayla meydana gelen değişimleri olumlu bulurken bazı görüşler de bu değişimin getireceği olumsuzlukları dile getirmiştir. Yasa ile birlikte büyükşehir sınırları içerisinde yer alan köy yönetimleri de oldukça etkilenmiştir; köyler büyük bir statü kaybı yaşamış, tüzel kişiliği olmayan mahallelere dönüşmüşlerdir. Yaşanan bu dönüşüm sonrası bu yerleşim yerlerine hizmetler, bağlı bulundukları ilçe belediyesi ve büyükşehir belediyesi tarafından sunulmaya başlanmıştır. Yasanın genel gerekçesinde hizmet sunumu bakımından etkili bir yapı oluşturmak amacı yer alsa da getirilen eleştirilerden birisi de bu yerlere hizmet sunumunun istenilen etkinlikte olamayacağına yönelik olmuştur. Bu çalışmada 6360 Sayılı Yasa ile birlikte mahalleye dönüşen köylerde ve beldelerde Büyükşehir ve ilçe Belediyesi tarafından verilen/yapılan sosyal yardımlara bölge halkının bakış açısı ile belde ve köy iken mahalleye dönüşen yerleşim yerlerinde demokrasi konusu işlenmiştir. Mersin Toroslar İlçesinde yüz yüze muhtarlarla ve vatandaşlarla yapılan görüş ve anketlerde; sosyal yardımların yeterliliği ve memnuniyeti ile demokrasi özellikle temsil konusundaki görüşleri alınmıştır. İleride yapılacak çalışmalara da kaynak oluşturulmasını dileriz.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetim, Demokrasi, Sosyal Yardım.

SÜRDÜRÜLEBİLİR SU KULLANIMI VE SOSYAL BELEDİYESİLİK DENGESİNDE SUYUN FİYATLANDIRILMASI, ASKİ ÜZERİNE BİR ANALİZ

Reyyan GÜNDOĞDU²⁷

Küresel iklim değışikliğinin etkisi, doğal kaynakların bilinçsiz kullanımı, geçirimsiz betonlaşmış yapıların artması, nüfusun hızlı artması temiz içilebilir su kaynaklarının üzerinde bir baskıya neden olmuştur. Ülkemizde kişi başına düşen kullanılabilir yıllık su miktarı 2000 yılında 1.652 m³, 2009 yılında 1.544 m³, 2021 yılında ise 1.323 m³, 2022 yılında 1.322 m³ olmuş ve Türkiye su stresi yaşayan ülkeler arasında 39. sırada yer almıştır. Buradan hareketle su kullanımında bilinçli bir yönetim ve bilinçli tüketici işbirliğiyle verimliliğin ve tasarrufun artırılması, yeni su kaynaklarının bulunması bulunamıyorsa da kayıpların kaçakların en aza indirilmesi için politikaların üretilmesine bağlıdır. Bu çalışmanın amacı, sosyal belediyeçilik anlayışı ve sürdürülebilir su kullanımının dengeli olarak sağlanmasında, su verimliliğinin sağlanmasında, yurttaşların su tasarrufu yapmasında suyun fiyatlandırmasının önemini vurgulamaktır. Bu kapsamda bu çalışma Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi (ASKİ) su tarifelerinde uygulanan sosyal indirimlerin mali sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir su kullanımı üzerindeki etkilerini incelemektedir. Çalışmada sürdürülebilir kullanım, su verimliliği, su tasarrufu, suyun fiyatlandırılması, sosyal belediyeçilik kavramları üzerine literatür taramasıyla kuramsal çerçeve çizilmiştir. Çalışmada ASKİ'nin web sitesinde yayınlanan ASKİ Su ve Atıksu Tarifesi'nden yola çıkarak birincil veriler üzerinden ASKİ'nin kademeli fiyatlandırılma ile uyguladığı sosyal belediyeçilik ve sürdürülebilir kullanım dengesini nasıl sağladığı ortaya konulmuştur. ASKİ, 10 m³ altı su tüketimi için %10 indirim, öğrenci şehit ve gazi yakınlarına %50 indirim uygulamaktadır. Bu indirimlerle bir miktar gelirden vazgeçmiş ve bu politika sosyal belediyeçilik anlayışının ortaya konulmasına katkıda bulunmuştur. Ancak bu durum indirim yapılan kesimde gelir-gider dengesini zorlaştırmış ve suya kolay ulaşım su tasarrufu davranışını olumsuz etkileyecektir. Diğer taraftan ASKİ su tarifesinde

²⁷ Şube Müdürü, Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı reyyan.gundogdu@aski.gov.tr Reyyan.gundogdu@gmail.com.tr

kademeli fiyatlandırmanın olması, belli metre-küpün üzerinde kullanıma farklı fiyat tarifesinin uygulanması ise sürdürülebilir su kullanımı açısından tasarrufu sağlamak için önemli bir yöntemdir. Bu durum ise su verimliliğinin artmasına katkı sağlayacaktır. Buradan hareketle ASKİ su tarifesindeki fiyatlandırma yöntemi, gelir artırma için değil sürdürülebilir su kullanımını teşvik etmek ve aynı zamanda bazı kategorilerdeki indirimlerle de sosyal belediyecilik anlayışını ortaya koymak için dengeli bir yönetim anlayışı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sonuç olarak çalışmadaki bulgulara baktığımızda; indirimler -özellikle dar gelirli gruplar için- insani kullanım, su hakkı, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden (SDG) 6.sı olan “herkesin suya ve sanitoryona erişimini sağlamak” bağlamında suya erişimi artırmaktadır. Ancak uzun vadede finansal sürdürülebilirliği ve iklim değişikliğinin etkisiyle birlikte su tasarrufunu tehdit etmektedir. Sonuç olarak su fiyatlandırma politikalarının sosyal belediyecilik, mali sürdürülebilirlik, su kullanımında sürdürülebilirliği dengede tutacak şekilde yapılması vurgulanmaktadır. ASKİ Genel Müdürlüğü bu konuda iyi örneklerden biridir.

Anahtar Kelimeler: Suyun fiyatlandırılması, Sosyal Belediyecilik, Sürdürülebilir su kullanımı

FEMİNİST DEMOKRATİK YENİLİKLER VE SOSYAL BELEDİYESİCİLİK: TÜRKİYE’DE DEMOKRATİK KATILIM VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ İÇİN PERSPEKTİFLER

Mine KÖSEM ÇINAY²⁸

Demokratik ve sosyal belediyecilik, günümüzde yalnızca kentsel hizmetlerin sunumuyla sınırlı kalmayıp, yurttaşların karar alma süreçlerine etkin katılımını, toplumsal adaletin kurumsallaşmasını ve eşit temsilin sağlanmasını amaçlayan bütüncül bir yönetim modeli olarak öne çıkmaktadır. Ancak bu katılım süreçleri çoğu zaman toplumsal cinsiyet körü kurgulanmakta; kadınların, LGBTİ+ bireylerin, göçmenlerin ve yoksul grupların sesleri görünmez kılınmaktadır. Feminist perspektif, bu boşluğu doldurarak demokratikleşmenin yalnızca niceliksel katılım artışıyla değil, aynı zamanda niteliksel dönüşümle de mümkün olduğunu vurgular. Bu bildiri, feminist demokratik inovasyonlar ve feminist belediyecilik literatüründen hareketle Türkiye’de demokratik ve sosyal belediyeciliğin yeniden düşünülmesini ve bu süreçte kadın örgütlerinin belirleyici rolünü tartışmayı amaçlamaktadır.

Kuramsal çerçeve, Carole Pateman’ın (1970) katılımın siyasal öğrenme işlevine, Iris Marion Young’ın (1990) farklılıkların tanınması ve kapsayıcı kamusal alanın gerekliliğine, Nancy Fraser’ın (1990) adaletin yalnızca dağıtım değil aynı zamanda tanınma ve temsil boyutlarını da içermesi gerektiğine ilişkin yaklaşımlarına dayanmaktadır. Bu kuramsal miras, Caravantes’in (2023; 2024) geliştirdiği feminist demokratik inovasyon kavramıyla güncellenerek; bilgi üretiminin demokratikleştirilmesi, cinsiyete duyarlı bütçeleme, kurumsal yapıların eşitlik odaklı dönüşümü ve yeni aktör koalisyonlarının kurulması ekseninde tartışılmaktadır. Feminist belediyecilik literatürü (Lombardo & Meier, 2022) ise toplumsal cinsiyet eşitliğinin yerel yönetişimin ayrılmaz bir parçası olması gerektiğini savunmaktadır.

Çalışma, çoklu vaka incelemesi yöntemine dayanmaktadır. Türkiye’den Nilüfer, İzmir, Çankaya ve Mersin belediyeleri seçilmiş; uluslararası karşılaştırmalar için Barselona, Madrid, Porto Alegre, Lizbon ve Brüksel örnekleri incelenmiştir. Bu belediyeler, katılım ve toplumsal cinsiyet eşitliği

28 Feminist Yerel Yönetim Uzmanı, kosemmine@gmail.com.

mekanizmalarının kurumsallaşma düzeyi, kapsayıcılık kapasitesi ve yenilikçi yönetim uygulamaları göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Veri kaynakları arasında Yerel Eşitlik Eylem Planları, belediye faaliyet raporları, kadın örgütleri tarafından hazırlanan izleme raporları ve OECD ile UN Women gibi uluslararası kuruluşların politika belgeleri yer almaktadır. Feminist demokrasi perspektifinden içerik analizi uygulanarak, hem kurumsal hem de toplumsal katılım pratikleri değerlendirilmiştir.

Bulgular, feminist demokratik inovasyonların demokratik ve sosyal belediyeçilikle birleştiğinde üç temel sonuç ürettiğini göstermektedir. Birincisi, kurumsal kalıcılık: Yerel Eşitlik Eylem Planları ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme mekanizmaları, eşitlik politikalarını kişilere bağlı olmaktan çıkarıp idari sürekliliğe bağlamaktadır. İkincisi, kapsayıcı kamusalılık: mahalle komiteleri, kadın meclisleri ve yurttaş forumları farklılıkların siyasete taşınmasını sağlamaktadır. Üçüncüsü ise, siyasal öğrenme: katılım süreçleri yurttaşların demokratik yetilerini geliştirmekte, böylece eşitlikçi bir siyasal kültür üretmektedir. Türkiye’de bu boyutların hayata geçirilmesi büyük ölçüde kadın örgütlerinin katkısıyla mümkün olmaktadır. İzmir’de Yerel Eşitlik Eylem Planı’nın hazırlanması, Mersin’de izleme-değerlendirme mekanizmaları ve Çankaya’da şiddetle mücadele hizmetleri, kadın örgütlerinin doğrudan katılımı sayesinde kurumsallaşmıştır. Bu işbirlikleri, feminist demokratik inovasyonların belediye–sivil toplum koalisyonları üzerinden güçlendiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, bu bildiri, demokratik ve sosyal belediyeçiliğin feminist demokratik inovasyonlarla birleştiğinde kapsayıcı, adil ve dönüştürücü bir nitelik kazandığını ileri sürmektedir. Ayrıca Türkiye özelinde, feminist belediyeçilik yalnızca yerel demokrasi için değil, aynı zamanda otoriterleşme ve anti-gender politikalar karşısında direnç alanları yaratmak için de kritik önemdedir. Kadın örgütlerinin bilgi üretimi, izleme ve politika geliştirme süreçlerine aktif katılımı olmaksızın feminist belediyeçiliğin kalıcılığı mümkün değildir. Akademik açıdan çalışma, feminist demokrasi ve demokratik inovasyon literatürünü Türkiye bağlamında bir araya getiren özgün bir katkı sunmakta; politik açıdan ise yerel yönetimlere kadın örgütleriyle işbirliği içinde feminist belediyeçiliği kurumsallaştırmak için somut bir yol haritası önermektedir.

Anahtar Sözcükler: Demokratik belediyeçilik, feminist demokratik inovasyon, toplumsal cinsiyet eşitliği, katılımcı demokrasi, Türkiye, Yerel Eşitlik Eylem Planı, cinsiyete duyarlı bütçeleme

SOSYAL BELEDİYECİLİK ÖRNEĞİ: ÇANKAYA BELEDİYESİ

Şenol SİRMA²⁹

İkinci Dünya Savaşı'ndan 1980'lerin başına kadar geçen sürede dünya sosyal refah sistemlerinin gelişimine tanıklık etmiştir. Gelişmiş bir sosyal güvenlik ağına, korumacı ve geniş haklar içeren bir çalışma ve yaşam biçimine dayanan sistem sosyal devlet uygulamalarının da kurumsal anlamda karşılığı olmuş ve savaşın yaratmış olduğu yıkım ile başarılı bir şekilde mücadele ederek yeni bir toplumsal düzenin inşasına katkı sunmuştur. Ancak 1980'lere gelindiğinde ekonomik istikrarsızlıklar ve krizler, petrol krizi, Sovyetler Birliğinin dağılma süreci, toplumsal hareketlerde yaşanan gerilemeler, Avrupa'da sağın yükselişi gibi gelişmeler ve son olarak Türkiye, Şili ve diğer Latin Amerika Ülkelerinde yaşanan askeri darbeler ile yeni bir piyasacı neoliberal yaşam inşa edilmeye başlanmıştır. Kamunun tasfiye edildiği, piyasa yanlısı kurumların oluşturulduğu ve özellikle sağlık, eğitim gibi bazı kamu hizmetlerinin hızlı bir şekilde özelleştirildiği yeni bir süreç yaşanmıştır. Bu süreçten belediyelerde etkilenmiş, su, ulaştırma gibi bazı temel kamu hizmetlerinin piyasa eli ile sürdürülmesi yoluna gidilmiştir. Bu hizmetlerin vatandaşlara belirli ücretler karşılığında özel işletmeler vasıtasıyla sunulduğu gözlemlenmiştir.

Ancak belirtmek gerekir ki bu süreç çok uzun sürmemiş, belediyeler vasıtasıyla sunulan hizmetlerin tekrardan beledileştirilmesi yoluna gidilmiş, belediyeler çok daha fazla aktif bir şekilde bu hizmetlerin sunumunda yer almaya başlamıştır. 2000'li yıllar ile birlikte Türkiye belediyelerinde hızlı bir dönüşüm süreci gerçekleşmiş, belediyeler yasal mevzuatlar doğrultusunda çok daha fazla kamusal hizmet ve bu hizmeti de kamu kaynaklarını kullanarak sunmaya başlamıştır. Belediye Kanunu'nda yapılan düzenleme ve değişiklikler belediyelere birçok alanda yetki vermekle kalmamış, belediyeleri bazı hizmetlerin sunumunda tek yetkili merci yapmıştır. Belirtmek gerekir ki yaşanan bu süreç Sosyal Belediyecilik anlayışının da gelişmesini beraberinde getirmiştir.

Bu çalışma yukarıda belirtilen tarihsel süreci dikkate alarak sosyal/kamucu/toplumcu belediyecilik konusunu ele alacaktır. Bunu yaparken

29 Dr., Çankaya Belediyesi İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü, senolsirma2483@gmail.com

Türkiye'nin nüfusu ve ekonomik göstergeleri açısından en büyük ilçe belediyelerinden birisi olan Çankaya Belediyesi'ne yer verecektir. Çankaya Belediyesi 1 milyona yakın nüfusu, 124 mahallesi ve 300 bine yakın üniversite öğrencisi ile oldukça büyük bir kitleye ve alana hizmet vermektedir. 1936 yılında kurulan ve 1984 yılında Belediye olan ilçenin, TÜİK Sosyoekonomik Seviye30 2023 (2022-2023-2024) raporuna göre; İlçeler düzeyinde en üst [A+] ve üst [A] sosyoekonomik seviye gruplarındaki hane halklarının Türkiye içindeki oranlarına göre sıralandığında, bu seviyelerdeki hane halklarının %4,1 ile en fazla olduğu tespit edilmiştir. Hane halklarının gelir düzeyi, eğitim seviyeleri ve mesleki büyüklükleri yani mesleki durumları dikkate alınarak hazırlanan bu raporda, hane halkı gelirinin %50'si, eğitim seviyesinin %30'u ve son olarak mesleki durumların %20'si ele alınarak hesaplama yapılmış ve ilçeler 0-300 arası puanlamaya tabi tutulmuştur. Çankaya ilçesinin puanı bu ortalamaya göre 178 çıkmıştır.

Çalışma, Türkiye'nin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi bakımından ilk sırasında yer alan Çankaya Belediyesi'nin sosyal yardımları üzerine odaklanmaktadır. Amacımız değişen ve gelişen yeni yerel yönetim modellerinin sosyal belediyeçilik uygulamaları çerçevesinde incelenmesi ve toplumcu bir yerel yönetim modeline etkisini ortaya çıkarmaktır. Toplumcu ve kamucu bir belediye olarak, sosyal yardımların kente ve kentte yaşayanlar üzerinde olan etkisi tartışılacaktır. Başta üniversite öğrencileri olmak üzere, yaşlılar, emekliler, engelliler, kadınlar ve farklı etnik kimliklere yönelik sosyal yardımların etkisi bu çalışmada değerlendirilecektir. Çankaya Belediyesi'nin sosyal yardımlarını konu alan daha önce bir çalışmanın yapılmamış olması, belediyenin sosyal yardımlar vasıtasıyla adından fazlasıyla söz ettirmesi bu konuyu ele almayı gerekli kılmaktadır. Son olarak çalışmamızda belediyenin Sosyal Yardım Müdürlüğü, Sosyal Yardım Yönetmeliği incelenmiş ve Sosyal Yardım Müdürü ile bir görüşme gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

Belirtmek gerekir ki Türkiye'de alternatif, neoliberal belediyeçiliğin karşısı yeni bir yerel yönetim modeline ihtiyaç duyulmaktadır. Genel olarak toplumcu belediyeçilik olarak ele alacağımız bu ihtiyaç tarihsel bir zorunluluk halini almıştır. Kamusal alanların arttırılması, kamusal mekanların yaygınlaştırılması, yeni belediyeçilik uygulamaları açısından olmazsa olmazdır. Çalışmamızda bu alternatif yerel yönetim modelinin uygulanabilir olduğu, bunun sadece uygulanabilir değil aynı zamanda zorunlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal yardım, sosyal belediyeçilik, kamu hizmeti, yerel yönetim

YÖNETİMİN GÖZDEN KAÇAN BOYUTU: BAĞ KURMA VE GÖRÜLME İHTİYACI – ÇANAKKALE BELEDİYESİ YAŞLI BAKIM HİZMETLERİ ÖRNEĞİ

Muharrem ERKEK³¹

Recep FEDAI³²

Bu çalışma, kamu yönetimi alanında sıklıkla göz ardı edilen bağ kurma ve yönetilen bireylerin görülme ihtiyacını, Çanakkale Belediyesi'nin yaşlı bakım hizmetleri örneği üzerinden ele almaktadır. Geleneksel yönetim yaklaşımları, karar alma, kaynak tahsisi ve hizmet sunumu gibi teknik süreçlere odaklanırken, insan odaklı perspektifler yönetimi sosyal ve duygusal ilişkilerin de örgütlendiği bir alan olarak tanımlamaktadır. Özellikle yönetilen konumundaki bireylerin “görülme” ihtiyacı, demokratik meşruiyetin güçlendirilmesi, toplumsal aidiyetin artırılması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Çalışmada bu ihtiyaç, sosyal bağlılık kuramı ve tanınma teorisi gibi çerçeveler üzerinden değerlendirilmekte; yönetim psikolojisi ile kamu hizmetlerinin etkililiği arasındaki bağlantı vurgulanmaktadır.

Yönetim tarihi boyunca, karar alma ve kaynak yönetimi gibi rasyonel süreçler ön planda tutulmuş, insani boyutlar ise ikincil kalmıştır. Ancak son yıllardaki eğilimler, yönetimi sosyal ve psikolojik ilişkilerin alanı olarak kavramsallaştırmaktadır. Yönetim psikolojisi, bireylerin duygusal ihtiyaçlarını vurgulayarak, bağ kurma ve görülme ihtiyacını kritik bir unsur haline getirmektedir. Yaşlı bireyler için bu ihtiyaç, sosyal izolasyonun olumsuz etkilerini önleyerek yaşam kalitesini artırmakta; yerel yönetimleri bağ üretici aktörler olarak konumlandırmaktadır.

Literatürde yönetim, yöneten-yönetilen ilişkisi üzerinden tanımlanmakta; yönetilenin görülme ihtiyacı, demokratik meşruiyet ve tanınma kuramı ile ilişkilendirilmektedir. Dezavantajlı gruplarda bu ihtiyaç daha belirgindir; yaşlılar için sosyal izolasyon, refahı ve yurttaşlığı zayıflatmaktadır. Türkiye’de sosyal belediyecilik çalışmaları, görülme ihtiyacını yerel demokrasiyle

31 Çanakkale Belediye Başkanı, Çanakkale Belediyesi, muharremerek@canakkale.bel.tr

32 Doç. Dr. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, recepfedai@comu.edu.tr

bağdaştırmaktadır. Bu çerçeve, yönetilenin aktif yurttaş olarak konumlanmasını teşvik etmektedir.

Çalışmanın amacı, Çanakkale Belediyesi'nin yaşlı bakım hizmetlerini bu bağlamda inceleyerek, yönetimin insani boyutlarını görünür kılmak ve uluslararası karşılaştırmalar yoluyla çeşitli politika önerileri geliştirmektir. Bu sayede, kamu yönetimi literatürüne, yönetilenin pasif bir nesne olmaktan çıkarılarak aktif bir özne olarak konumlandırıldığı yeni bir bakış açısının kazandırılması hedeflenmektedir. Araştırma, nitel yöntemlerle yürütülmüş; ilgili literatür taranarak belediyenin stratejik belgeleri ile faaliyet raporlarının analizi gerçekleştirilmiş ve bu bağlamda uluslararası uygulamalar karşılaştırılmıştır. Bulgular, Çanakkale Belediyesi'nin yaşlı bakım hizmetlerinin fizyolojik ihtiyaçların yanı sıra sosyal, kültürel ve psikolojik gereksinimleri de kapsayan bütüncül bir model sunduğunu ortaya koymaktadır. Altın Yıllar Yaşam Merkezi, bu yönüyle yerel düzeyde örnek bir uygulama niteliği taşımakta ve uluslararası literatürde öne çıkan birçok yaklaşımla benzerlik göstermektedir. Japonya'nın toplum temelli bakım uygulamaları, Danimarka'nın katılımcı yaşlı toplulukları, Hollanda'nın küçük ölçekli bakım ekipleri, Birleşik Krallık'ın sosyal katılım mekanizmaları, Barselona'nın dijital kapsayıcılık girişimleri, Singapur'un ortaklık ağları ve Güney Kore'nin uzun dönem bakım stratejileri, Çanakkale'deki mevcut uygulamalarla kesişen yönler taşımakta; aynı zamanda farklı açılardan zenginleştirici katkılar sunabilecek örnekler olarak değerlendirilmektedir.

Çalışma kapsamında önerilen politikalar arasında sağlık hizmetlerinin kültürel etkinliklerle bütünleştirilmesi, kuşaklar arası paylaşım alanlarının yaygınlaştırılması, dijital katılımın artırılması ve belediye-üniversite-STK-özel sektör iş birliklerinin teşvik edilmesi yer almaktadır. Çalışma, yönetimin yalnızca idari bir süreç olmadığını, aynı zamanda bireyler arası bağları güçlendiren bir ilişki ağı olduğunu göstererek alana katkı sağlamaktadır. Bu yaklaşım, özellikle yaşlı bireylerin toplumsal izolasyonunu önleyerek psikolojik iyilik hallerini ve yurttaşlık haklarını desteklemekte; kamu yönetiminde sosyal belediyecilik ve demokratik katılım ilkelerini güçlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağ Kurma, Görülme İhtiyacı, Çanakkale Belediyesi, Yaşlı Bakım Hizmetleri.

BÜYÜKŞEHİR SU VE KANALİZASYON İDARELERİNDE YURTTAŞ ODAKLI BİR UYGULAMA: İSKİ-HİZMET KALİTESİ YÖNETİM MODELİ (HKYM)

Kaan GAYTANCIOĞLU³³

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (İSKİ) tarafından 2023 yılından itibaren uygulamaya alınan Hizmet Kalitesi Yönetim Modeli (HKYM), yurttaş memnuniyetini arttırmayı ve verimli bir hizmet arzını temel hedefler olarak belirlemiştir. Bu bağlamda, denetim ekipleri tarafından haberli ve gizli saha denetimleri yapılmakta; yüz yüze görüşmeler ve anketler düzenlenmekte, elde edilen veri ve bulgular, aylık olarak şeffaf bir şekilde ilgililerle paylaşılmaktadır. Önleyici bir yaklaşımla doğru ve verimli hizmetin sunulmasını hedefleyen uygulama; ihtiyaç ve beklentilerin belirlenerek sunulan hizmetlerin sürekli iyileştirilmesini de amaçlamaktadır. Uygulamada edinilen iki yıllık deneyim ışığında, HKYM sayesinde, yurttaşlardan gelen geri bildirimler neticesinde sorunların kaynağında çözümlenmesinin kolaylaştığı, personelde denetim kavramının oluşması ile personelin işini daha düzenli yaptığı, iyileştirilmeye açık olan alanların daha hızlı tespit edildiği ve yurttaş memnuniyetinde artış kaydedildiği gözlemlenmiştir. Alınan bu olumlu sonuçlar, HKYM'nin kamu yararına uygun, demokratik katılımcılığı esas alan bir uygulama olduğunu göstermiş ve diğer su ve kanalizasyon idareleri için örnek alınması gerekliliğini ortaya koymuştur. Öyle ki Büyükşehirlerdeki Su ve Kanalizasyon İdareleri, yurttaşa en hayati ihtiyaçlarının giderilmesi noktasında hizmet vermekte ve sürekli olarak kendilerine yapılan geribildirimleri yönetmeyle yükümlü bulunmaktadır.

Yurttaşlara en yakın kurumlar olan Büyükşehir Su ve Kanalizasyon İdareleri Genel Müdürlükleri, 'Ben yaptım oldu' mantığıyla değil de demokratik bir katılımcılık süreci içinde hizmetlerini arz etmelidir. İhtiyaçlar doğru belirlenmeli, gözlemler yerinde yapılmalı, şikâyetler zamanında giderilmelidir. Söz konusu bakış açısıyla, bildiri kapsamında, İSKİ HKYM uygulaması ve sonuçları ana hatlarıyla açıklandıktan sonra Türkiye'deki diğer büyükşehir su ve kanalizasyon idarelerinde, demokratik katılımcılığın türlerinden birisi

33 Doç. Dr., Danışman, UGETAM A.Ş., gaytancioglu@gmail.com

sayılabilecek olan yurttaş beklentilerini tespit etme, memnuniyetini ölçme ve şikâyetleri yönetme bağlamında HKYM benzeri bir modelin olup olmadığı sorusu sorulacaktır. Varsa HKYM ile karşılaştırması yapılacak, benzeri yoksa yurttaş talep, öneri ve şikâyetlerini belirleme, alma, ölçme ve giderme bağlamında nasıl bir izlek takip ettiklerine dönük genel bir analiz yapılacaktır.

Bildiri, ulusal düzeyde iyi bir uygulama olarak da gösterilebilecek HKYM'yi diğer kurumlara ve ilgili uzmanlara tanıtırken, aynı zamanda demokratik ve katılımcı bir anlayışın da ürünü olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Bildiri kaleme alınırken İSKİ ve modelin uygulamasını üstlenen İstanbul Uygulamalı Gaz ve Enerji Teknolojileri Araştırma Mühendislik Anonim Şirketi'nin (UGETAM) yetkilileri ile yüz yüze görüşmeler yapılacak, 2023'ten bu yana elde edilen sonuçları içeren raporlardan yararlanılacaktır. Ayrıca İSKİ haricindeki 29 büyükşehir Su ve Kanalizasyon İdarelerinin resmi internet sayfaları, stratejik planları, faaliyet raporları ve diğer resmi raporlarında yurttaş beklenti, öneri ve şikâyetlerini nasıl yönettiklerine dair genel bir araştırma için bilgi toplanacaktır. Elde edilen bilgiler nitel bir analizle değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Hizmet Kalitesi Yönetim Modeli, İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, Yurttaş Memnuniyeti, Gizli Müşteri

YEREL YÖNETİMLERE KATILIMIN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Dilara ŞAHİN AYTAY³⁴

Bu araştırma, 6-12 yaş grubundaki çocukların yerel yönetimlerdeki karar alma süreçlerine katılımını derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Çocukların yerel yönetimlere katılımı, onların demokratik süreçlere dahil olmalarını sağlayan ve uzun vadede sivil katılım becerilerini geliştiren kritik bir unsurdur. Ancak, mevcut durumda çocukların katılım mekanizmalarının yeterince formelleşmemiş olması, bu süreçlerde yer almalarını zorlaştırmaktadır. Literatürde, çocukların karar alma süreçlerinde karşılaştıkları engellerin başında yetişkin-çocuk arasındaki güç dengesizlikleri, politik taahhütlerin eksikliği ve çocuklara yönelik politikaların yetersizliği gelmektedir. Bu bağlamda araştırma, çocukların yerel yönetimlere katılımının mevcut durumunu, karşılaştıkları zorlukları ve bu katılımın onların sivil katılım becerilerine etkilerini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Araştırmanın temel soruları şunlardır: (1) 6-12 yaş grubundaki çocukların yerel yönetimlere katılımının mevcut durumu nedir? (2) Çocukların yerel yönetimlerde karar alma süreçlerine katılımını etkileyen faktörler nelerdir? (3) Çocukların yerel yönetim süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar ve engeller nelerdir? (4) Yerel yönetimler çocukların katılımını artırmak için hangi strateji ve politikaları uygulamaktadır? (5) Çocukların katılımı, onların gelecekteki sivil katılım becerilerine nasıl yansımaktadır? (6) Çocukların katılımını güçlendirmek için yeni hangi politikalar ve stratejiler geliştirilebilir? Bu sorular, çocukların katılımını anlamaya ve geliştirmeye yönelik bütüncül bir çerçeve sunmaktadır.

Araştırma, nitel yöntemle ve durum çalışması deseniyle yürütülmüştür. Katılımcılar Türkiye'nin farklı illerinde görev yapan 10 belediye yetkilisi, 10 öğretmen ve 10 sivil toplum kuruluşu temsilcisinden oluşmaktadır. Katılımcılar amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme formları ve odak grup görüşmeleri kullanılmış, görüşmeler ses kaydına alınarak çözümlenmiştir. Toplanan veriler, Miles ve

34 Uzm. Dilara Şahin Aytay, Çankaya Belediyesi Çocuk Hakları Birimi Sorumlusu
dilarasahin908@gmail.com

Huberman'ın içerik analizi yöntemiyle kodlanmış, temalar oluşturulmuş ve bu temalar arasındaki ilişkiler yorumlanmıştır.

Elde edilen bulgular, çocukların yerel yönetimlerdeki katılımının çoğunlukla sembolik düzeyde kaldığını göstermektedir. Çocukların görüşlerinin yeterince dikkate alınmadığı, karar süreçlerinde etkilerinin sınırlı olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcılar, çocukların kendilerini ifade etmekte zorlandığını, yetişkinlerle olan güç dengesinin çocukların aktif katılımını engellediğini vurgulamıştır. Ayrıca, yerel yönetimlerin çocuk konseyleri gibi yapılar kurduğu görülse de bu mekanizmaların etkinliğinin sınırlı olduğu saptanmıştır. Öğretmenler ve sivil toplum kuruluşu temsilcileri, çocukların katılımını artırmak için eğitim ve farkındalık çalışmalarının yaygınlaştırılması gerektiğini belirtmiştir. Bulgular, çocuk dostu politikaların geliştirilmesinin ve mevcut mekanizmaların güçlendirilmesinin önemine işaret etmektedir.

Sonuç olarak, 6-12 yaş grubundaki çocukların yerel yönetimlere etkin katılımını sağlamak için mevcut katılım mekanizmalarının yeniden gözden geçirilmesi, politik taahhütlerin güçlendirilmesi ve çocukların karar süreçlerine anlamlı biçimde dahil edilmesi gerekmektedir. Bu sürecin formelleştirilmesi, çocukların demokratik katılımlarını güçlendirecek ve uzun vadede toplum genelinde daha katılımcı bir kültürün gelişmesine katkı sağlayacaktır. Araştırmanın nihai bulgularının, çocukların yerel yönetimlerde etkin rol almalarını destekleyecek yeni strateji ve politikaların geliştirilmesine önemli katkılar sunacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kavramlar: Yerel Yönetimler, Karar Süreci, Çocuk Katılımı

TÜRKİYE’DE AKILLI ŞEHİR STRATEJİLERİ VE SOSYAL KATILIM: ULUSAL STRATEJİ VE YEREL UYGULAMALAR ÜZERİNE BİR ANALİZ

Zubeyde Halime KOÇ³⁵
Eray AKTEPE³⁶

Günümüz şehirleri, yalnızca iklim değişikliği, hava kirliliği, ulaşım ve atık yönetimi gibi çevresel ve ekonomik sorunlarla değil; aynı zamanda sosyal katılımı sınırlayan eşitsizlikler, toplumsal kutuplaşma ve kent yaşamındaki gerilimlerle de karşı karşıyadır. Bu bağlamda giderek daha fazla gündeme gelen “akıllı şehir modeli”, uzun yıllar boyunca daha çok teknolojik yenilik, çevresel sürdürülebilirlik ve ekonomik verimlilik perspektiflerinden ele alınmış; ancak toplumsal katılım ve sosyal sürdürülebilirlik boyutunun ihmal edildiği yönünde eleştirilmiştir. Çalışmanın çıkış noktası, şehirlerin toplumsal bir ürün olduğunun göz ardı edilmemesi ve akıllı şehirlerin yalnızca teknolojik ve çevresel çözümlerle değil, aynı zamanda toplumsal katılımı güçlendiren yönetim modelleriyle de değerlendirilmesi gerektiği varsayımdır.

Bu araştırmanın temel amacı, 2020–2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı kapsamında tanımlanan dört stratejik amaç, dokuz hedef ve kırk eylem içerisinde özellikle sosyal katılıma odaklanan uygulama adımlarını ortaya koymak ve Türkiye’de bu çerçevede öne çıkan başarılı belediye uygulamalarını incelemektir. Araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir: Ulusal stratejide sosyal katılım hangi amaç, hedef ve eylemlerle kurumsallaştırılmıştır? Akıllı Şehir Ekosisteminde sosyal katılıma ilişkin hangi uygulama, ürün, çözüm ve projeler yer almaktadır? Yerel yönetimlerin sosyal katılımı önceleyen iyi uygulama örnekleri hangi temalar çerçevesinde öne çıkmaktadır?

Çalışmanın yöntemi, nitel araştırma deseninde doküman analizi üzerine kurulmuştur. Öncelikle Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından işletilen Akıllı Şehirler Portalı’nda yer alan ekosistem verileri,

35 Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, zubeydekoc28@icloud.com.

36 Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, eaktepe@kastamonu.edu.tr.

özellikle “Akıllı Şehir ve Yönetişim, Katılım, İstihdam, Kapasite Geliştirme, Bilgi Paylaşımı ve Yerel Strateji” başlıklı sosyal katılım temaları altında incelenmiştir. Ardından, sosyal katılım odağıyla öne çıkan belediyelerin akıllı şehir stratejileri ve yol haritaları ile güncel stratejik planlarında yer alan stratejik amaçları, hedefleri ve örnek uygulamaları incelenmiştir. Çalışma kapsamında, Akıllı Şehir Endeksi ve Akıllı Şehir Olgunluk Değerlendirme Sistemi’nden elde edilen veriler doğrultusunda, sosyal katılım odaklı akıllı şehir stratejilerine sahip olmaları nedeniyle Konya, İstanbul, Sakarya, Bursa ve Kütahya Büyükşehir Belediyeleri inceleme kapsamına alınmıştır.

Bulgular, Konya İstanbul, Sakarya, Bursa ve Kütahya Belediyeleri’nin akıllı şehir stratejilerini yalnızca teknolojik altyapı ve dijital dönüşüm üzerinden değil, aynı zamanda toplumsal katılımı önceleyen bir vizyonla kurgulamaları bakımından öne çıkmaktadır. Bu belediyeler tarafından hazırlanan strateji belgeleri incelendiğinde, şeffaflık, katılımcı yönetim anlayışı, bilgi paylaşımı, kapasite geliştirme ve istihdam boyutlarının güçlü bir şekilde vurgulandığı görülmektedir. Stratejilerin hazırlanma sürecinde paydaş görüşlerine başvurulması, kent sakinlerinin yalnızca hizmet kullanıcısı değil, aynı zamanda çözüm ortağı olarak sürece dâhil edilmesi, bu yaklaşımın en önemli göstergelerindendir. Ayrıca akıllı şehir uygulamalarının istihdam yaratma potansiyeli, belediye personeline yönelik eğitim faaliyetleri ve açık veri uygulamalarıyla şeffaflığın desteklenmesi, sosyal katılımı kurumsallaştıran önemli adımlar arasında yer almaktadır. Bu yönüyle söz konusu belediyeler, Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı’nda öngörülen dört stratejik amaçla uyumlu, sosyal katılımı merkeze alan iyi uygulama örnekleri sunmaktadır.

Sonuç olarak, çalışma akıllı şehir stratejilerinin yalnızca teknik ve teknolojik bir dönüşüm süreci olmadığını, aynı zamanda vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını, kapsayıcılığı ve sosyal sürdürülebilirliği önceleyen bir yönetim modeline dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Çalışmanın literatüre katkısı, sosyal katılımı ulusal strateji belgeleri ve yerel uygulamalar üzerinden sistematik biçimde analiz ederek, akıllı şehirler alanında sosyal boyutu görünür kılmasıdır. Elde edilen bulgular, Türkiye’de akıllı şehir stratejilerinin daha kapsayıcı hale gelmesine, şehirler arası bilgi ve deneyim paylaşımının artmasına ve toplumsal temelli bir akıllı şehir vizyonunun yaygınlaştırılmasına katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akıllı Şehirler, Sosyal Katılım, Yönetişim

KENTTE GÖRÜNMEYENLER: TARİHİ ESERLERDEN ENGELLİLERE, ÖTEKİLEŞTİRİLEN HAYATLAR VE MEKÂNLAR

Sultan SERTER³⁷

Kentler, sosyal, kültürel ve mekânsal yapılarıyla hem yaşayanlara hem de şehre ilişkin nesnelere farklı konumlar atfeder. Bu bağlamda “öteki” kavramı yalnızca toplumsal gruplar için değil, kentte yer alan tarihî eserler, çocuklar, hayvanlar ve engelliler için de geçerlidir. Bu çalışma, kentte öteki konumuna itilmiş grupların ve unsurların deneyimlerini mekânla ilişkili olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Literatür taraması ve mekân analizleri, ötekileştirme süreçlerinin görünürlük, erişim ve temsil boyutlarını ortaya koymaktadır. Çalışma, kentsel politikaların kapsayıcı ve adil bir mekân üretimi için nasıl yeniden tasarlanabileceğine dair öneriler sunmaktadır.

Kent, çok katmanlı sosyal ve mekânsal ilişkilerin üretildiği bir ortamdır. Ancak tüm kent unsurları eşit biçimde görünürlük ve erişim hakkına sahip değildir. Lefebvre (1991), mekânın sosyal bir üretim olduğunu ve kimin görünür veya görünmez kılındığını belirleyen güç ilişkilerinin kentte biçimlendiğini vurgular. Bu çerçevede, tarihî eserler, kadınlar, çocuklar, hayvanlar ve engelliler kentsel ötekileştirme süreçlerinin farklı örneklerini sunar. Bu çalışma, bu grupların ve unsurların kentteki deneyimlerini görünürlük, erişim ve toplumsal temsil açısından ele almayı amaçlamaktadır.

Araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. Literatür taraması, feminist şehir araştırmaları, çocuk hakları, hayvan hakları ve engellilik literatürü üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, seçilmiş kentsel mekânlar üzerinde gözlem ve mekânsal analizler yapılmıştır. Çalışmada ötekileştirmenin mekânsal izdüşümü ve sosyal etkileri özellikle görünürlük, erişim ve temsil boyutları üzerinden incelenmiştir.

Tarihî eserler, kentin kültürel belleğini temsil etmesine rağmen modernleşme ve kentleşme süreçleri çoğu zaman bu eserleri öteki konumuna iter. Restorasyon politikaları veya ticari projeler, tarihî eserlerin mekânsal ve sosyal görünürlüğünü sınırlandırabilir. Özellikle kenar mahallelerdeki tarihî dokuların ihmal edilmesi, kültürel ötekileştirmenin mekânsal bir biçimini oluşturur. Bu durum, kentin toplumsal hafızasını zayıflatır ve kültürel çeşitliliği azaltır (Smith, 2006).

37 Işık Üniversitesi- 0009-0001-2160-0238- Sultan Serter Sinema Tv Yüksek Lisans Öğrencisi

Kadınlar, kentsel mekânlarda güvenlik, ulaşım hakkı ve kamusal alanlarda görünürlük gibi engellerle karşılaşır. Feminist şehir araştırmaları, kadınların kent mekânında yalnızca kullanıcı değil, tasarımın da öznesi olması gerektiğini vurgular (McDowell, 1999). Kadınların ötekileştirilmesi, toplumsal cinsiyet normları ve kentsel planlama eksikliklerinden kaynaklanır. Bu durum, kadınların kamusal alanlara erişimini kısıtlar ve toplumsal görünmezliği pekiştirir.

Kentler, yetişkin odaklı planlama anlayışıyla şekillendiği için çocuklar genellikle öteki konumuna itilir. Oyun alanlarının yetersizliği, trafik yoğunluğu ve sosyal alan eksikliği, çocukların kent deneyimlerini sınırlar. Çocuk hakları perspektifi, çocukların kent mekânına aktif katılımını ve güvenli erişimini savunur (Hart, 1997). Çocukların ötekileştirilmesi, sosyal gelişimlerini ve toplumsal aidiyet duygularını olumsuz etkiler.

Kent hayvanları, özellikle sokak hayvanları ve yabani türler, çoğu zaman görünmez veya dışlanmış konumdadır. Kentsel planlama ve altyapı çalışmaları, hayvanların yaşam alanlarını daraltabilir. Hayvan hakları çalışmaları, kent hayvanlarının yaşam alanlarının korunmasını ve insan-hayvan etkileşiminin etik sınırlar çerçevesinde düzenlenmesini önerir (Bekoff, 2007). Hayvanların ötekileştirilmesi ekolojik dengeyi bozarken, toplumsal duyarlılığı da azaltır.

Engelliler, fiziksel ve sosyal bariyerler nedeniyle kentsel mekânda dışlanmış bir konumdadır. Rampaların yetersizliği, toplu taşımaya erişim zorlukları ve kamu hizmetlerinin engelli dostu olmaması, ötekileştirmenin temel nedenlerindendir (Imrie, 2012). Engellilerin mekânsal ve sosyal görünmezliği, eşitsizliği pekiştirir ve toplumsal katılımı sınırlar.

Kentte öteki olma durumu, farklı gruplar ve nesneler için benzer mekanizmalarla ortaya çıkar: görünmez kılınma, erişim kısıtlaması ve temsil eksikliği. Tarihî eserler, kadınlar, çocuklar, hayvanlar ve engelliler, kent deneyimini sınırlayan politikalar ve toplumsal normlarla ötekileştirilir. Bu durum, mekânsal adalet kavramının önemini artırır.

Lefebvre'in mekânın sosyal üretimi yaklaşımıyla uyumlu olarak, kentsel planlama yalnızca fiziksel değil, toplumsal adaleti de sağlamayı hedeflemelidir. Kentsel politikalar, ötekileştirilen grupların görünürlüğünü artıracak, erişimlerini kolaylaştıracak ve temsil haklarını güçlendirecek şekilde tasarlanmalıdır. Kadınların, çocukların, engellilerin ve hayvanların yaşam alanlarının korunması; tarihî eserlerin görünür kılınması, kentlerin daha adil ve sürdürülebilir mekânlar haline gelmesini sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kentte öteki, mekânsal adalet, tarihî eser, kadın, çocuk, hayvan, engelli, kentsel planlama

KENT OLUŞUMUNDA, KENT TARİHİNDE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ; ANTALYA İLİ GAZİPAŞA İLÇESİ ÖRNEĞİ

Sultan SERTER³⁸

Bu bildiri, kentleşme sürecinde yerel yönetimlerin tarihsel ve yönetsel rollerini Antalya ili Gazipaşa ilçesi örneği üzerinden incelemektedir. Gazipaşa, kırsaldan kente geçişin izlenebildiği, yerel aile yapılarının, belediye başkanlarının kimliklerinin ve merkezi ilişkilerin kent politikalarını doğrudan etkilediği özgün bir sahadır. Özellikle Büyükakça, Çelik ve Güven gibi ailelerin yerel siyaseti ve ekonomik yapıyı yönlendirmedeki etkisi dikkat çekicidir. Araştırmada yarı yapılandırılmış mülakatlar yoluyla belediye başkanlarının yerel yönetim anlayışları, hizmet öncelikleri ve kentsel gelişmeye katkıları değerlendirilmiştir. Elektrik ve içme suyu gibi temel hizmetlerin hangi dönemlerde sağlandığı, havaalanı ve karayolu yatırımlarının hangi siyasal ilişkiler üzerinden ilçeye kazandırıldığı detaylı biçimde ele alınmıştır. Seçmenlerin genellikle devlet tecrübesi olan bireyleri tercih etmesi, yerel meşruiyetin oluşumunda bürokratik kimliğin etkisini göstermektedir. Bu çalışma, yerel yönetimlerin sadece hizmet sunan değil, aynı zamanda kenti inşa eden, dönüştüren ve yerel hafızayı biçimlendiren siyasal aktörler olduğunu ortaya koyarak literatüre katkı sağlamaktadır.

Kentler yalnızca fiziksel yapılar bütünü değil, aynı zamanda tarihsel süreçlerin, politik tercihlerinin ve yönetsel pratiklerin birer ürünü olarak şekillenir. Türkiye'de özellikle 1980 sonrası dönemde artan yerelleşme eğilimleri, yerel yönetimlerin kent formasyonundaki belirleyici rolünü güçlendirmiştir. Manuel Castells, Henri Lefebvre ve David Harvey gibi düşünürler, kentlerin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda politik ve simgesel iktidarların alanı olduğunu vurgular. Bu çalışma, yerel yönetimlerin tarihsel birikimiyle kentleşme üzerindeki etkisini anlamaya yönelik bir çabanın parçasıdır. Cumhuriyet sonrası süreçte ise tarım ekonomisine dayalı yapısıyla uzun süre kırsal karakterini korumuştur. 1950 sonrası dönemde ise belediye hizmetlerinin genişlemesiyle birlikte merkezî kentsel dönüşüm ivme

38 Işık Üniversitesi- 0009-0001-2160-0238- Sultan Serter Sinema Tv Yüksek Lisans Öğrencisi

kazanmıştır. 2000'li yıllarda artan turizm potansiyeli, havaalanı projesi ve artan dış göçle birlikte Gazipaşa, modern kentleşme dinamikleriyle tanışmıştır. Gazipaşa ilçesi bu bağlamda, tipik bir taşra kentinden planlı bir kentsel yapıya evrilen hem sahilde olması turizm potansiyeli olarak hem de bir tarım kenti olarak dikkat çekmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’de yerel yönetimlerin kentleşme süreci içerisindeki tarihsel, yönetsel ve sosyopolitik rollerini, Antalya ili Gazipaşa ilçesi örneği üzerinden analiz etmektir. Kentleşmenin yalnızca üst ölçekli planlama kararlarıyla değil, aynı zamanda yerel düzeyde alınan politik kararlar ve uygulamalarla şekillendiği varsayımından hareketle; Gazipaşa Belediyesi’nin zaman içerisindeki yönetim pratikleri, mekânsal müdahaleleri ve sosyal politikaları tarihsel bağlamda incelenecektir.

Gazipaşa ilçesi örneğinde yerel siyasetin biçimlenmesinde belirli soyadları ve aile yapıları dikkat çekici bir etki alanına sahiptir. 1980’li yıllarda, Ahmet Büyükkakça döneminde, yerel ve merkezi siyasetin iç içe geçtiği bir ilişki biçimi dikkat çekmektedir. Özellikle Turgut Özal ile kurulan dostluk, ilçeye havaalanı yatırımı ve Mersin-Antalya yol bağlantısı gibi büyük ölçekli projelerin kazandırılmasına olanak sağlamıştır. Bu ilişkiler, yerel aktörlerin merkezi iktidarla kurduğu ittifaklar sayesinde yerel kalkınmanın hızlandığını göstermektedir. Dikkat çekici örneklerden biri, Cemburak Özgenç’in, yalnızca 31 yaşında belediye başkanı seçilmesidir. Genç yaşına rağmen uzun yıllar görevde kalması hem bireysel liderlik kapasitesine hem de arkasındaki aile ve toplumsal destek yapısına işaret etmektedir. Bu büyük ölçekli yatırımlar, Adil Çelik döneminde daha da ivme kazanmıştır. Çelik döneminde hem ulaşım projeleri genişletilmiş hem de kentsel hizmet alanları artırılmıştır. Bu süreç, belediyecilikte altyapı ve planlama merkezli bir anlayışın gelişmesidir.

Yerel aktörlerle yapı Gazipaşa ilçesinde belediye başkanlarının görev süreleri, aile bağları, merkezi iktidarla kurdukları ilişkiler ve eğitim geçmişleri, ilçenin kentleşme sürecinde doğrudan etkili olmuştur. Yerel siyasetin sosyolojik altyapısı, kentsel hizmetlerin sıralamasını ve ölçeğini belirlemiştir. Sonuç olarak, yerel yönetimler, yalnızca uygulayıcı değil; yönlendirici, dönüştürücü ve yerel tarihin inşa edicisi olarak değerlendirilmelidir. Mülakatlar; kurumsal hafıza ve siyasi sosyoloji arasında bir köprü kurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kent Tarihi, Kentleşme, Yerel Yönetimler, Gazipaşa ve Belediyecilik.

BELEDİYELERDE ETKİLİ, EKONOMİK VE VERİMLİ HİZMET YÖNETİMİ İÇİN YAPAY ZEKA ÇÖZÜMLERİ

Berivan Sevna YILMAZ³⁹

Kadir Efe ORUÇ⁴⁰

Taner ERASLAN⁴¹

Günümüzde belediyeler, sınırlı kaynaklarla hizmet taleplerini karşılamak durumundadır. İnsan beynini taklit eden yapay zekâ, veri analizi ve öngörü algoritmalarıyla karar süreçlerini destekleyebilir; iş süreçlerinin modellenmesi, yönetilmesi ve standardizasyonunda belediye yöneticileri için stratejik araçlar sunabilir. Yapay zekâ, iş süreçlerini hızlandırarak hata oranlarını düşürebilir, liyakati güçlendirebilir ve kaynak kullanımını optimize edebilir; bu nedenle belediyelerdeki uygulama alanlarının somut önerilerle ele alınması, kurumsal verimlilik ve kamu yararı açısından kritik olacaktır.

Belediye yönetiminde yapay zekâ teknolojileri, karar alma süreçlerini, insan kaynakları yönetimini ve teknik hizmetlerin yürütülmesini nasıl daha etkili, ekonomik ve verimli hale getirebilir? Araştırmamızın temel sorusudur.

Belediyelerdeki iş süreçleri yapay zekâ teknolojilerinin potansiyel katkıları açısından değerlendirilmiş ve önerilen uygulamaların sağlayacağı çıktılar analiz edilmiştir. Çalışma kavramsal bir çerçeve sunmakta, ancak uygulamaya dönük örnekler geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Belediyelerin görev, faaliyet veya hizmet alanlarını ilgilendiren çeşitli mevzuat düzenlemeleri bulunmaktadır. Bu düzenlemeler kanun, yönetmelik, tebliğ gibi birinci düzey hukuk normları olabileceği gibi görüş, içtihat, özelge, doktrin gibi yardımcı normlar da olabilir. Söz konusu düzenlemeler karar alma süreçlerini doğrudan etkilediği için bilinmesi, değişikliklerin takip edilmesi ve idari işlemlere aktarılması gerekmektedir. Bu durum ayrı bir uzmanlık ve sürekli takip sorumluluğu getirerek kaynak ayrılması gereken bir süreç haline gelmiştir.

39 Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı doktora öğrencisi, berivan.sevna@gmail.com

40 İç Denetim Birim Başkanı, Sarıyer Belediye Başkanlığı, kadirefeoruc@gmail.com

41 Belediye Müfettişi, Sarıyer Belediye Başkanlığı, teraslan76@gmail.com

Belediyelerde yapay zekâ, idari süreçlerde mevzuata uygun yazışmalar ve cevap metinleri üretebilir; hukuk normlarını inceleyip karar süreçlerine entegre edebilir; standart formları mevzuatla ilişkilendirebilir, düzenlemeleri takip ederek bilgilendirme ilişkilendirebilir, idari işlemlerin uygunluğu için denetim testleri geliştirebilir; şikâyet ve geri bildirim mekanizmalarını yönetebilir ve verimlilik analizleriyle hizmet kalitesini artırabilir. Ayrıca stratejik yönetimin dönemsel takibini yapabilir, iç kontrol sistemlerini güçlendirebilir ve böylece idari işlemlerde hız, doğruluk ve mevzuata uyum sağlayarak aykırılıklar en aza indirilebilir. Evrak standardizasyonu ile hukuki veri tabanı oluşturulabilir ve mevzuat değişikliklerine uyum kolaylaştırılabilir.

Belediyelerde işe alım, görev dağılımı ve performans yönetimi süreçleri yapay zekâ tabanlı sistemlerle daha nesnel hale gelmektedir. Aday filtreleme ve yetkinlik eşleştirme algoritmaları sayesinde liyakate dayalı seçim yapılabilirken, performans analitiği eğitim ve kariyer planlamasına yön vermektedir. Ayrıca, yapay zekâ destekli öğrenme platformları çalışanlara kişiselleştirilmiş eğitimler sunmakta; duygu analizi uygulamaları ise çalışan bağlılığını ölçerek örgütsel motivasyonu güçlendirmektedir.

Teknik çalışmalarda yapay zekâ; altyapı ve ulaşım alanında trafik akışını gerçek zamanlı izleyebilir, toplu taşıma seferlerini ve otopark yönetimini optimize edebilir, yol bakım ihtiyaçlarını görüntü işleme ile tespit edebilir. Araç filosunun hareket analizini yapabilir, yakıt tüketimini takip ederek optimize edebilir. Çevre ve enerji yönetiminde çöp toplama rotalarını sensör verilerine dayalı planlayabilir, hava kalitesini izleyerek erken uyarı sistemleri oluşturabilir, enerji potansiyelini tahmin edebilir ve su şebekelerindeki ani değişimleri izleyerek arıza tespiti yapabilir. Yapı ve imar denetimlerinde ruhsat belgelerini kontrol edebilir, insansız hava araçları ile kaçak yapı tespiti yapabilir, malzeme analizleriyle kalite denetimi sağlayabilir ve deprem riski yüksek bölgelerde bina dayanıklılık simülasyonları gerçekleştirebilir. Teknik bakım ve operasyonlarda araç filosu için bakım tahmini yapabilir, enerji tüketiminde anormallikleri izleyebilir, sayaçların otomatik okumasını yönetebilir ve akıllı aydınlatma sistemlerini devreye alabilir. Video analizleme ile yol arızalarını, çöp birikimlerini ve ağaç devrilmelerini noktasal tespit edebilir. Dijital ikiz ve akıllı şehir uygulamalarında afet senaryolarını simüle edebilir, kentsel hareketlilik analizleri yapabilir, IoT verilerini entegre edebilir ve şehirlerin dayanıklılığını artırabilir. Teknik dokümantasyon ve veri yönetiminde ise şartnameleri analiz edebilir, rapor üretebilir ve arşivlenmiş teknik belgeleri dijitalleştirir.

Araştırma göstermektedir ki yapay zekâ uygulamaları, belediye yönetiminde üç kritik alanda — idari işlemler, insan kaynakları ve teknik hizmetler — dönüştürücü bir rol oynayabilir. Bu dönüşüm, yalnızca teknolojik

ÖZETLER

bir yenilik değil, aynı zamanda kurumsal verimlilik, şeffaflık ve liyakat kültürünün güçlendirilmesi anlamına gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay zeka, karar alma süreçleri, belediye saha denetimleri, kurumsal verimlilik, personel yetkinliği, kurumsal risk yönetimi

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE DİRENÇLİ KENTLEŞMEYE İLİŞKİN ULUSLARARASI İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ

Aslı DOKUCU ESASSOLAK⁴²

Arzuhan Burcu GÜLTEKİN⁴³

Günümüzde iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin önünde duran en önemli çevresel tehditlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Sanayileşme, hızlı kentleşme ve nüfus artışı sonucunda atmosfere salınan sera gazları, küresel ısınmayı hızlandırmakta; aşırı hava olayları, sel, kuraklık ve sıcak hava dalgaları gibi iklimsel risklerin sıklığını ve şiddetini artırmaktadır. Kentler, hem sera gazı salımlarının en yoğun gerçekleştiği alanlar olmakta hem de iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinden fiziksel, ekonomik ve sosyal açıdan en fazla etkilenen mekânlar arasında yer almaktadır. Bu nedenle, iklim değişikliğine karşı dirençli kentleşme yaklaşımlarının geliştirilmesi, sürdürülebilir kent politikalarının temel önceliklerinden biri haline gelmektedir.

Bu araştırma, iklim değişikliğine dirençli kentleşme konusunda uluslararası düzeyde geliştirilen politika, strateji ve uygulamaları incelemeyi; iyi uygulama örneklerini karşılaştırmalı biçimde değerlendirmeyi ve elde edilecek bulgular doğrultusunda politika önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, iklim değişikliğine uyum ve etkilerin azaltımı süreçlerini bütüncül bir yaklaşımla ele alacaktır. Araştırma yöntemi olarak literatür taraması kullanılacak; ulusal ve uluslararası düzeyde yayımlanan raporlar, akademik makaleler, tezler ve resmi politika belgeleri analiz edilecektir.

Araştırmada öncelikle iklim değişikliği, dirençli kent ve iklim değişikliğine dirençli kentleşme kavramları kuramsal bir çerçevede ele alınacak; bu kavramlar arasındaki ilişkiler tartışılacak ve dirençli kentleşmenin temel bileşenleri olan altyapı dayanıklılığı, sosyal uyum, yönetim kapasitesi ve ekolojik sürdürülebilirlik unsurları değerlendirilecektir. Ardından, dünyada iklim değişikliğine karşı öncü uygulamalara sahip kentlerden seçilen örnekler

42 Şehir Plancısı, Aydın Büyükşehir Belediyesi, aslidokucu@gmail.com

43 Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, arzuhanburcu@gazi.edu.tr

Jakarta, Rotterdam, Kopenhag, New York ve Hamburg ayrıntılı biçimde incelenecektir.

Seçilen bu kentler, coğrafi konumları, iklimsel risk profilleri, sosyoekonomik yapıları ve yönetim modelleri açısından farklılık göstermeleri nedeniyle karşılaştırmalı analiz için uygun bir örneklem oluşturmaktadır. Her bir kentte uygulanan stratejik planlar, iklim eylem planları, yeşil altyapı projeleri, afet risk yönetimi politikaları, sürdürülebilir ulaşım uygulamaları, enerji verimliliği programları ve toplumsal katılım süreçleri değerlendirilecektir. Örneğin; Rotterdam'ın su yönetimine dayalı planlama yaklaşımı, Kopenhag'ın karbon nötr hedefleri, New York'un OneNYC kentsel dayanıklılık planı, Hamburg'un yeşil kuşak uygulamaları ve Jakarta'nın sel riskiyle mücadeleyle yönelik adaptasyon projeleri örnek olay analizi kapsamında ele alınacaktır.

İnceleme sonucunda, kentlerdeki mevcut uygulamaların güçlü ve zayıf yönleri belirlenecek, başarıya katkı sağlayan politika araçları analiz edilecektir. Elde edilen bulgular hem ulusal hem de uluslararası ölçekte uygulanabilir politika önerilerinin geliştirilmesine zemin oluşturacaktır. Bu kapsamda, kentsel planlama, yönetim, altyapı yatırımları, toplum katılımı ve doğa temelli çözümler gibi alanlarda stratejik öneriler sunulacaktır.

Sonuç olarak bu çalışma, iklim değişikliğine karşı dirençli kentleşme politikalarının geliştirilmesi sürecinde karar vericiler, plancılar ve yerel yönetimler için yol gösterici bir çerçeve ortaya koymayı hedeflemektedir. Araştırma bulgularının, Türkiye'nin ulusal iklim politikalarına ve yerel ölçekte sürdürülebilir kentsel dönüşüm uygulamalarına katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, Dirençli Kentleşme, Sürdürülebilir Kent Planlaması, Uluslararası Politikalar, İklimle Dirençli Kent Uygulamaları

TÜRKİYE’NİN YEREL YÖNETİM YASALARININ ENGELLİLİK KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Selçuk ÖZKAYA⁴⁴

Alanyazında engelliliğe ilişkin türlü model ve yaklaşımlar bulunmaktadır. Çalışmada bunlardan; tıbbî model, sosyal model, hayırseverlik yaklaşımı ve hak temelli yaklaşımdan yararlanılacaktır. Tıbbî model, bedene ilişkin norm varsayımıyla hareket etmekte ve bu normun dışındaki bedenleri norma doğru dönüştürmeyi, yani tedaviyi hedeflemektedir. Sosyal model ise engellilik konusundaki sorunsalın odağını bedenden topluma çevirmektedir. Engellilik; mevcut toplumsal düzenin, norm olarak kabul ettiği bedenden farklı bedenleri dışlamasından kaynaklanmakta ve bu kapsamda üretilmektedir. Hayırseverlik yaklaşımı, engellilik sorunsalını; onun yapısal temellerine inmeksiz, mevcut düzen içinde çözmeyi amaçlayan; çözüm önerileri hayırseverliğe dayanan bir yaklaşımdır. Bu bağlamda mevcut toplumsal düzen içinde engelliliği üreten süreçleri dönüştürmekten ziyade, üretilen bu engelliliğin kişide yarattığı olumsuz sonuçlara çareler bulmayı hedeflemektedir. Bu yönüyle hayırseverlik yaklaşımı; mevcut engellilik üretim süreçlerine katkıda bulunduğu, engellilik durumunu, trajedi haline getirdiği; tıbbî modele benzer biçimde engellilik sorunsalını bireyselleştirdiği -toplumsal niteliği göz ardı ettiği- gerekçesiyle eleştirilmektedir. Hak temelli yaklaşımın temelindeyse BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme bulunmaktadır.

Çalışmanın araştırma sorusunu, Türk yerel yönetim mevzuatının engellilik kavrayışının, alanyazındaki hangi yaklaşımlarla tanımlanabileceği oluşturmaktadır. Çalışma; daha erişilebilir ve çoğulcu bir toplumsal-fiziksel düzenin kurulması ve 14 Temmuz 2009’da TBMM tarafından onaylanarak Taraf Olunan Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme kapsamında gerekli gelişimlerin gösterilmesi açısından önemlidir. Çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılacaktır.

Çalışmada kapsamındaki incelenecek yasalar; günümüzde yerel yönetimleri düzenleyen 1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanunu, 2004 tarihli 5216

44 Arş. Gör., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, selcuk.ozkaya@ogu.edu.tr

sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2005 tarihli 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu'dur.

Köy Kanunu'nda engelliliğe ilişkin doğrudan bir hüküm yoktur; köy korucularının görevleri sırasında yaralanmaları, engelli hale gelmeleri ve ölümlerine ilişkin kısımda engellilikten bahsedilmektedir. 74. maddeye 1985 yılında eklenmiş olan bu ek fıkrada, 2013 tarihli 6462 sayılı Yasa'yla değişiklik yapılarak "sakatlanma", "engelli hale gelme" şeklinde değiştirilmiştir. Sakatlanma ifadesi Yasa'da halen vardır ancak insanlar için değil, hayvanlara yönelik olarak kullanılmaktadır (md.13). Sakat sözcüğü yerine engel sözcüğünün kullanımı; sorunun toplumsal niteliğini vurguladığından, sosyal modele yakınsama şeklinde yorumlanabilir. Ancak bu, sözcük kapsamındaki bir dönüşümdür.

Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda engellilerin; dar gelirliyle, yoksul ve muhtaçlarla bir arada sayılmaktadır. Yasa'nın geneli böyle olmamasına rağmen Büyükşehir Belediye Başkanı'nın görevleri (md.18/m) ve büyükşehir belediyesinin giderleri kapsamında (md.24/j) bu kullanıma rastlanmaktadır. Bu durum hayırseverlik yaklaşımı kapsamında değerlendirilebilir.

İl Özel İdaresi Kanunu'nda da benzer şekilde engellilerin; dar gelirliyle, yoksullarla ve muhtaçlarla bir arada anılmaktadır. Yasa'nın genelindeki yaklaşım böyle olmamasına rağmen İl Özel İdaresi'nin giderleri arasında bu yaklaşıma örnek bulunmaktadır (md.43/h). Bu da hayırseverlik yaklaşıma örnek teşkil etmektedir. Ancak önceden belirtildiği üzere Yasa'nın tümü hayırseverlik yaklaşımına ilişkin değildir; örneğin hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşük ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulanacağına ilişkin bir hüküm bulunmaktadır (md.6/7). Bu hükümde engellilik sözcüğü, yaşlı, düşük ve dar gelirliyle birlikte anılmasına rağmen hükmün içeriği hizmetin sunumunda erişilebilirliğin ve ulaşılabilirliğin sağlanmasına yönelik olduğundan hayırseverlik yaklaşımı kapsamına girmemektedir. Mesele, giderler sayılırken sosyal yardım kapsamında engellilerin, yoksullar ve dar gelirliyle bir arada ele alınmasıdır. Bu durum, engelin kendisini varsayılan bir yoksullukla/trajediyle tanımlamayı göstermekte ve bu kapsamda da hayırseverlik yaklaşımına yakınsamaktadır. İl Özel İdaresi Kanunu'ndaki saptamalar Belediye Kanunu'nda da geçerlidir. Giderlere (md.60/i) ve hizmetin sunumuna ilişkin hüküm kapsamında (md.14/4) aynı durum geçerlidir. Başkanın görevleri açısından (md.38/n) da Büyükşehir Belediyesi Kanunu'ndaki durum geçerlidir. Giderler ve Başkan'ın görevleri kapsamında hayırseverlik yaklaşımından izler görülürken, hizmetin sunumuna ilişkin hükümde ve yasanın genelinde hayırseverlik yaklaşımından uzaklaşmaktadır.

Sonuç olarak hayırseverlik yaklaşımından uzaklaşarak, sosyal modelin güçlendirildiği bir yasa diline sahip olunması önemlidir. Spor kulüplerine yönelik giderler ayrı bir kalemde gösterilirken, engellilerin yoksullarla bir arada sayılması sosyal modele uygun değildir. Bu, engelliliği; bir trajedi olarak görmenin yani hayırseverlik yaklaşımının görüngüsüdür. Bu durumun; gerek Taraf olunan BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme kapsamında tanımlanan engelliliğe ilişkin hak temelli yaklaşıma uygun olacak şekilde gerekse Anayasa'nın 10. maddesi kapsamında düzeltilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, Engellilik Modelleri, Engellilik Siyaseti, Belediye Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Köy Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu

6360 SAYILI YASASININ YERELLİK İLKESİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: ALANYA HALKININ BÜYÜKŞEHİR ALGISI VE ÖZEL STATÜLÜ İLÇE MODELİ ÖNERİSİ

Nurhan ÖZCAN⁴⁵
Mücahit KAYA⁴⁶

2012 yılında kabul edilen ve 2014 yerel seçimleriyle yürürlüğe giren 6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, Türkiye’de yerel yönetim sisteminde köklü bir dönüşüm yaratmıştır. Yasa ile il özel idareleri kaldırılmış, büyükşehir belediye sınırları il mülki sınırları olarak yeniden tanımlanmış ve nüfus tek belirleyici ölçüt haline getirilmiştir. Bu durum, yerindenlik ve yerellik ilkelerinin güçlenmesini amaçlayan söylemlerin aksine, kamu hizmetlerinin merkezileşmesi ve karar alma süreçlerinin büyükşehir merkezine yoğunlaşması sonucunu doğurmuştur.

Alanya örneklemini üzerinden yürütülen araştırmada, 350 binin üzerinde nüfusa sahip, sosyo-ekonomik olarak gelişmiş ve Antalya Büyükşehir merkezine coğrafi olarak uzak bir ilçe olması nedeniyle, yasa uygulamalarının yerel düzeydeki etkileri analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında uygulanan nicel yöntemlerle, vatandaşların büyükşehir hizmetlerine erişimi, ulaşım ve su altyapısındaki memnuniyet düzeyleri, aidiyet ve kimlik algıları ölçülmüştür. Bulgular, 2014 öncesi döneme kıyasla özellikle ulaşım ve altyapı hizmetlerinde memnuniyetsizliğin arttığını göstermektedir. Nitel boyutta gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış anket formları ise sivil toplum kuruluşları, meslek odaları ve kamu kurumları, karar alma süreçlerinden dışlanma, hizmet sunumunda merkezileşme, yönetsel uyumsuzluk ve yerel aktörlerin etkinliğinin azalması gibi sorunlara dikkat çekmiştir.

Elde edilen bulgular, Alanya halkının büyükşehir hizmetlerini yeterince kapsayıcı ve erişilebilir bulmadığını, yerel kimlik ve aidiyet duygularının zayıfladığını, yerellik ilkesinin sahada etkin biçimde uygulanmadığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda önerilen “Özel Statülü İlçe Modeli”, büyükşehir

45 Kamu Yönetim Uzmanı Alanya Kent Konseyi Başkanı, nurhanozcan07@hotmail.com

46 Kamu Yönetim Uzmanı Alanya Kent Konseyi Meclis Koordinatörü, mcthkayaa@gmail.com

merkezine uzak ve sosyo-ekonomik olarak gelişmiş ilçelerde su, ulaşım ve altyapı gibi temel hizmetlerde yetkilerin belirli ölçüde ilçe belediyelerine devredilmesini öngörmektedir. Bunun yanı sıra, kent konseyleri, mahalle forumları ve dijital katılım platformları gibi araçların güçlendirilmesiyle katılımcı mekanizmaların yaygınlaştırılması ve yerel demokrasinin kurumsallaştırılması hedeflenmektedir.

Sonuç olarak, Alanya ölçeğinde yapılan bu inceleme, 6360 sayılı yasanın yerellik ilkesine uyumsuz yönlerini görünür kılmakta ve demokratik sosyal belediyeçilik anlayışıyla bağdaşmayan uygulamaları ortaya çıkarmaktadır. Çalışma, yalnızca Alanya bağlamında değil, aynı zamanda Türkiye’de büyükşehir sisteminin bütününde karşılaşılan yapısal sorunların anlaşılması açısından da önem taşımaktadır. Önerilen model, yerinden yönetimi güçlendirmeyi, hizmet verimliliğini artırmayı ve katılımcı demokrasiye dayalı yeni kurumsal bakış açıları geliştirmeyi amaçlamaktadır. Böylece yerel yönetimlerin etkinliği, halkın yönetime katılımı ve aidiyet duygusu yeniden güçlendirilerek, yerellik ilkesine daha uygun bir yönetsel yapı oluşturulabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Büyükşehir Belediyesi, Yerellik, Merkezileşme

BANDIRMA'DA AÇIK HAVA FİLM GÖSTERİMLERİ ARACILIĞIYLA KAMUSAL ALANIN CANLANDIRILMASI VE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ

Sinem ATAY⁴⁷

Kentler, giderek artan ve karmaşıkleşan nüfus yapısıyla hem yaşam için gerekli fiziksel altyapıyı sağlamakta hem de bireylerin sosyalleşebileceği kamusal alanlar sunmaktadır. Bu alanların en yaygın örneklerinden biri kamusal parklardır. Parklar, diğer kamusal alanlar gibi, kentte yaşayan farklı toplumsal kesimleri bir araya getirme potansiyeline sahiptir. Parklar, geleneksel işlevlerinin ötesinde film gösterimleri, konserler ve spor etkinlikleri gibi çeşitli kültürel ve sosyal organizasyonlara ev sahipliği yaparak, ortak ilgi alanlarına sahip bireyler arasında etkileşimi teşvik etmektedir. Dolayısıyla kent yönetiminden sorumlu yerel yönetimlerin, çeşitli kentsel toplulukları bir araya getirecek etkinlikler ve etkileşim alanları üzerine düşünceleri önemlidir. Bu bağlamda yerel yönetimler farklı kurumlar, sivil oluşumlar ve çeşitli öznelerle işbirliği geliştirerek kamusal alanların etkileşim potansiyelini artırma yönünde adımlar atabilmektedir.

Buradan hareketle çalışma, yerel yönetim ve sivil toplum işbirliğinin bir örneği olarak, Bandırma'da 2022 yılından bu yana kamusal bir parkta yaz akşamlarında gerçekleştirilen açık hava film gösterimlerine odaklanmaktadır. Araştırmanın temel sorusu "Kamusal parkların sosyo-kültürel işlevler üstlenerek dönüşmesi, bu mekânlarda üretilen kamusalılığı nasıl biçimlendirmektedir?" şeklinde belirlenmiştir. Bu bağlamda çalışma, kamusalılık ve kamusal alan üzerine yapılan tartışmalara, bir ilçe örneği üzerinden katkı sunmayı amaçlamaktadır. Araştırma, bir kamusal alana kazandırılan alternatif işlevleri ve bu alanda bir araya gelen kent sakinlerinin deneyimlerini incelemesi bakımından anlamlıdır. Aynı zamanda, kent ölçeğinde gerçekleştirilen kültürel etkinliklerin belgelenmesi açısından da önemlidir. Ayrıca çalışma, etkinliğin hazırlık ve uygulama süreçlerinde yer alan öznelerin rolünü ortaya koyarak yerel yönetimlerin kültür hizmetlerindeki konumunu incelerken, benzer ölçekteki

47 Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, satay@bandirma.edu.tr

diğer yerel yönetimler için karşılaştırmalı çalışmalar ve uygulamalar açısından potansiyel taşımaktadır.

Çalışma için gerekli bulgulara erişebilmek amacıyla Bandırma Açık Hava Sinema Günlerinin hayata geçirilmesinde etkin rol oynayan Atölye Gölge isimli sivil toplum oluşumuna ve Bandırma Belediyesine odaklanılmıştır. İlk olarak, bahsi geçen öznelere misyon ve vizyonlarını içeren belgeler incelenmiş ve faaliyetlerine dair bilgi sahibi olunmuştur. Ardından onları temsilen çalışmaya dahil olan katılımcılarla, rollerine ve ilişki düzeylerine göre hazırlanan farklı soru setleri üzerinden, yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Buna ek olarak, araştırmacının Atölye Gölge'nin bir üyesi olması sebebiyle etkinlik sürecine dair katılımcı gözlemlerinden de yararlanılmıştır. Ayrıca, 2024 yılında film gösterimlerine katılan bireylerin deneyimlerini ve algılarını anlamak amacıyla yazar tarafından düzenlenen ve gösterim sırasında parkta bulunan kimseler arasından 71 kişinin yanıtladığı bir anket çalışmasından elde edilen verilere de başvurulmuştur.

Araştırma bulguları, kamusal bir parkın belirli bir süreyle de olsa farklı bir işlev üstlenmesinin, parkın kamusalılık boyutunu genişlettiğini ortaya koymaktadır. Kentin farklı sosyo-ekonomik gruplarını bir araya getiren bu park, çeşitli toplumsal etkileşimlere olanak tanımakta ve parkın kültürel bir buluşma alanına dönüşmesini sağlamaktadır. Etkinliğin hayata geçirilmesinde yerel ölçekte bir sivil toplum oluşumunun belirleyici olduğu görülmektedir. Ancak bu çabanın somut ve sürdürülebilir bir çıktıya dönüşebilmesi büyük ölçüde Bandırma Belediyesinin sürece sağladığı katkılara bağlıdır. Belediyenin etkinlik kapsamında sunduğu mekânsal, teknik ve mali desteklerin yanı sıra kamusal alanın düzenlenmesine yönelik hizmetlerinin de parktaki kamusalılığı olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Öte yandan belediye tarafından sunulan hizmetlere ilişkin izleme ve değerlendirme mekanizmalarının yeterince kurumsallaşmadığı ve etkin biçimde işletilmediği de dikkate değer bir bulgu olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamusal Park, Yerel Yönetim, Kültürel Etkinlik

YEREL YÖNETİMLERİN ERİŞİLEBİLİR KONUT POLİTİKALARINDAKİ ROLÜ: ANKARA ÖRNEĞİ

Çağla DALKIRAN⁴⁸
Yeşim TANRIVERMİŞ⁴⁹

Erişilebilir konut politikaları bireylerin sosyo-ekonomik koşullarına uygun olarak barınma ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik geliştirilen politikalardır. Türkiye’de göç olgusu ve hızlı nüfus artışı kentlerin dinamiklerini sarsmış ve kentlerde erişilebilir konut ihtiyaçları artmıştır. Bu bağlamda yerel yönetimler ve merkezi yönetim bu talebi karşılamaya yönelik çözümler sunmuşlardır. Ankara başkent olması ve sağlık, eğitim, ulaşım gibi hizmetlere ulaşımın daha etkin olması nedenleri ile cumhuriyet tarihi boyunca yoğun göç alan kentlerden biri olarak dikkati çekmektedir. Bu nedenle Ankara örneği erişilebilir konut politikalarının incelenmesi açısından önemli bir yer edinmektedir. Türkiye’de genellikle konut politikaları merkezi yönetim tarafından yürütülmekte, ancak konut talebini karşılamak merkezi yönetimin olduğu kadar yerel yönetimlerin de görev ve sorumluluklarına girmektedir. Yerel yönetimlerin erişilebilir konut üretmesinin önünde yasal yönden engel bulunmamakta hatta 5393 sayılı Belediye Kanunu 69. Maddesi ile yerel yönetimlerin arsa ve konut üretimi yapabilmesi konusunda yetkilendirmiştir. Bu çalışma 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 69. maddesinden hareketle Ankara özelinde büyükşehir belediyesi ve yoğun nüfuslu olarak belirlenen Çankaya, Keçiören, Altındağ, Yenimahalle, Mamak, Sincan ve Etimesgut İlçe Belediyelerinin erişilebilir konut politikalarına dair çalışmalarına odaklanmaktadır.

Yoksulluğun ve geçim sıkıntısının arttığı, ekonomik koşulların zorlaştığı bu yüzyılda özellikle pandeminin yarattığı küresel ekonomik koşullar bireylerin alım gücünü zayıflatmış, ülkelerin ekonomi politikalarında değişiklikler yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Yaşanan ekonomik zorluklar barınma şartlarına da yansımış konutlara erişebilirlik sınırlı hale gelmiştir. Çalışmanın

48 Doktora Öğrencisi Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Anabilim Dalı. dalkirancagla@gmail.com

49 Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Bölümü. aliefendioglu@ankara.edu.tr

amacı, yerel yönetimlerin erişilebilir konut politikalarına dair sorumluluklarını ve politikaların uygulanmasındaki rolünü incelemek, bu bağlamda Ankara özelinde uygulama örneklerini değerlendirmektir. Çalışmanın önemi, yerel yönetimlerin erişilebilir konut politikalarına ne ölçüde müdahil olduğu, yasal boyutta sorumluluklarını yerine getirip getirmediği ve erişilebilir konut çalışmalarının yeterli olup olmadığı gibi sorulara odaklanmasına dayanmaktadır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Yin'e (2014) göre durum çalışması deseni; araştırmacıya ele alınan olguyu kendi bağlamsal dinamiklerini göz önüne alarak bir bütün olarak inceleme imkânı sunmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın “durumu” Ankara ilinde faaliyet gösteren ilçe belediyeleri ve büyükşehir belediyesinin erişilebilir konut politikalarına yönelik stratejileri, uygulamaları ve kurumsal yaklaşımlarıdır. Çalışmada literatür araştırması yapılmış, birincil veri toplama tekniği kullanılarak erişilebilir konut anlayışı ile ilgili yerel yönetimlerin çalışmaları incelenmiş, çalışma konusu ışığında ulusal ve uluslararası çalışmalar irdelenmiş, akademik çalışmalar, makale, tez vb. birincil kaynaklardan, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin hazırladığı stratejik planlardan ve faaliyet raporlarından yararlanılmıştır. Ayrıca ilgili mevzuatlar, yerel ve merkezi yönetime ait politika raporları incelenmiştir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, Ankara'daki yerel yönetimlerin erişilebilir konut üretiminde karşılaştığı temel sorunların başında finansman kaynaklarının sınırlı olması, kurumsal kapasite yetersizliği, merkezi yönetimle yaşanan yetki çatışmaları ve siyasi anlaşmazlıkların geldiği ortaya konulmuştur. Bununla birlikte, özellikle kentsel dönüşüm projelerinde belediyelerin daha çok projelerinin olduğu faaliyet raporlarından da anlaşılmakta, ancak erişilebilir konut politikalarının daha etkin olması ve bütüncül bir yaklaşım geliştirmesi gerekliliği dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erişilebilir Konut, Yerel Yönetimler, Ankara İlçe Belediyeleri, Konut Hakkı

TR42 BÖLGESİ BELEDİYELERİNDE STRATEJİK PLANLARININ ÇEVRE, İKLİM VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK POLİTİKALARI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMALI İNCELEMESİ

Eda KAYA⁵⁰

Bölgesel kalkınma ajansları, özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan yeniden yapılanma süreçlerinin bir ürünü olarak, bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarını azaltmak ve bölgesel ekonomilere dinamizm kazandırmak amacıyla geliştirilen kurumsal yapılardır. Yaklaşık yarım asırdan fazla bir süredir birçok ülkede faaliyet gösteren bu yapılar, merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasında konumlanan, kamu finansmanı ile desteklenen ve modern yönetim ilkeleri çerçevesinde çalışan kuruluşlar olarak dikkat çekmektedir. Küreselleşmenin ivme kazandığı yeni dünya düzeninde, merkeziyetçi kalkınma politikalarının etkinliğini yitirmesiyle birlikte, bölgesel ölçekli kalkınma stratejileri ön plana çıkmıştır. Bu bağlamda kalkınma ajansları, bölgesel kalkınma süreçlerine yön veren, yatırımların bölgeye çekilmesinde ve ekonomik dinamizmin sağlanmasında önemli rol üstlenen yeni kurumsal aktörler olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye’de de 2000’li yıllardan itibaren kurulan kalkınma ajanslarıyla bu küresel eğilim ülke içinde uygulanmaya başlamıştır.

Bu çalışma, Türkiye’de faaliyet gösteren 26 kalkınma ajansından biri olan Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA) ele almakta ve TR42 bölgesinde (Bolu, Düzce, Sakarya, Kocaeli, Yalova) belediyelerinin 2020–2024 ve 2025–2029 stratejik planları ve 2023-2024 faaliyet raporlarını çevre, iklim ve sürdürülebilirlik politikaları açısından karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Araştırmada öncelikle, bu planlarda çevre, iklim ve sürdürülebilirlik politikalarına ne ölçüde yer verildiği sorusu ele alınmıştır. Ayrıca, dönemler itibarıyla çevre ve sürdürülebilirlik odaklı politikalar arasındaki değişim ve gelişmelerin neler olduğu da değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, belediyelerin çevresel ve iklim odaklı hedeflerini stratejik planlarda somut uygulama, ölçülebilir göstergeler ve proje düzeyinde nasıl ifade ettikleri sorusu da çalışmanın temel inceleme alanını oluşturmaktadır. Bu sorular çerçevesinde yapılan içerik analizi, stratejik planların çevresel ve sürdürülebilirlik ekseninde sağladığı ilerlemeleri, dönemler arasındaki evrimi ve uygulama düzeyindeki

50 Dr., Bağımsız Araştırmacı, edakaya.8100@gmail.com

yansımalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Kalkınma ajanslarının yalnızca ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik ve çevre politikaları çerçevesinde sosyal faydayı da gözeten yapılar olması gerektiği vurgulanmaktadır. Özellikle iklim krizi, biyolojik çeşitlilik kaybı, hızlı kentleşme ve küresel çevresel sorunlar, bölgesel kalkınma politikalarının çevre eksenli bir dönüşümü zorunlu kıldığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, kalkınma ajanslarının yönlendirici rolü ve çevre odaklı kalkınma hedefleri ile uyumlu olarak, yerel yönetimlerin stratejik planları araştırmanın temel inceleme alanını oluşturmaktadır. Stratejik planlar, kurumların belirli dönemler için amaç ve önceliklerini ortaya koydukları, politika geliştirme süreçlerinde temel yönetsel araçlardır. Türkiye’de 2003 sonrasında kamu kurumlarında stratejik yönetim anlayışı çerçevesinde stratejik planlama süreci kurumsallaşmaya başlamış ve belediyelere de bu planları hazırlama yükümlülüğü getirilmiştir. Böylece yerel yönetimler, kalkınma ajanslarının yönlendirici rolüyle, bölgesel ölçekte sürdürülebilir kalkınma politikalarının geliştirilmesinde kritik aktörler haline gelmiştir.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu inceleme sonucunda, 2020–2023 planlarında daha çok operasyonel ve hizmet odaklı çevre yönetimi yaklaşımının hâkim olduğu, çevresel hedeflerin genellikle uygulama düzeyinde somut projelere yansımadağı görülmüştür. Buna karşın 2025–2029 planlarında, küresel sürdürülebilirlik gündemi ile uyumlu, iklim kriziyle mücadele ve uyum politikalarını içeren, bütüncül ve katılımcı bir yaklaşımın öne çıktığı tespit edilmiştir. Bu dönemde birçok belediye, “yeşil dönüşüm”, “sürdürülebilir kentleşme”, “iklim eylem planları” ve “katılımcı çevre yönetimi” gibi kavramları ana başlık düzeyinde ele almış; yeşil altyapı, yağmur suyu hasadı, yenilenebilir enerji kullanımı, enerji verimliliği yatırımları ve karbon ayak izinin azaltılması gibi hedefleri daha açık biçimde tanımlamıştır. Bununla birlikte, sürdürülebilirlik hedeflerinin etkin biçimde gerçekleştirilmesi için planların yalnızca vizyon ve stratejik hedef düzeyinde kalmaması; uygulanabilir projeler, ölçülebilir performans göstergeleri, etkin izleme ve değerlendirme mekanizmaları, yeterli finansman ve kurumsal kapasite ile yerel paydaşların sürece etkin katılımının sağlanması gerekmektedir. Araştırma, TR42 Bölgesi belediyelerinin stratejik planlama süreçlerinde çevre, iklim ve sürdürülebilirlik politikaları bakımından kayda değer bir gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu deneyim, Türkiye’nin diğer bölgeleri için de örnek teşkil edebilir; yerel yönetimlerin küresel çevre gündemine uyum sağlayarak daha dirençli, yaşanabilir ve sürdürülebilir kentler inşa etmelerine rehberlik etmesi düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Kalkınma, Karşılaştırmalı Analiz, TR42 Bölgesi.

MEKÂNSAL ADALET PERSPEKTİFİNDEN İSTANBUL'DAKİ ÖĞRENCİ COĞRAFYALARI

Zeynep Tara ŞAFAK⁵¹
Doç. Dr. Eda ÜNLÜ YÜCESOY⁵²

Kentsel mekân, farklı kullanıcı gruplarının sosyal, ekonomik ve kültürel pratikleri doğrultusunda sürekli olarak yeniden üretilen dinamik bir alandır. Bu üretim sürecinde mekânsal kaynaklara erişim fiziksel mesafenin yanı sıra ekonomik, sosyal ve politik faktörlerle de şekillenmektedir. Bu nedenle kent planlamasında mekânsal adalet kavramı, kentsel hizmetlere ve yaşam alanlarına eşit erişimin sağlanması açısından giderek daha önemli bir tartışma alanı hâline gelmiştir. Mekânsal adalet; tüm kentlilerin barınma, ulaşım, kamusal alanlara ve sosyal hizmetlere adil koşullarda erişimini vurgulayan bir yaklaşımı ifade eder. Bu yaklaşım, özellikle görünürlüğü sınırlı ya da ikincil konumda görülen grupların kent içindeki deneyimlerini ve karşılaştıkları engelleri analiz etmeyi gerekli kılmaktadır.

Bu çalışmada İstanbul'un devlet üniversitelerinde öğrenim gören Mimarlık Fakültesi lisans öğrencilerinin kentle kurdukları mekânsal ilişkiler, mekânsal adalet perspektifinden ele alınmıştır. Literatürde “öğrenci coğrafyaları” olarak tartışılan bu kavram, öğrenci nüfusunun şehirlerdeki mekânsal dağılımını, sosyal ve ekonomik etkilerini incelerken aynı zamanda barınma, hareketlilik, tüketim tercihleri, yerel halkla ilişkiler gibi dinamikleri de incelemektedir. Öğrenciler yalnızca eğitim alan bireyler değil, aynı zamanda bulundukları kentte mekânın kullanımını, sosyal ilişkileri ve yerel ekonomiyi dönüştüren aktörlerdir. Bu bağlamda, İstanbul'daki öğrenci nüfusu, mekânsal adalet tartışmaları açısından kritik bir örnek sunmaktadır.

Araştırma kapsamında İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi bünyelerindeki mimarlık fakültelerinden toplam 31 öğrenci ile derinlemesine

51 Zeynep Tara Şafak, İstanbul Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Şehir Planlama, zeynepsafakoff@gmail.com.

52 Doç. Dr. Eda Ünlü Yücesoy, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir Planlama, edayucesoy@gmail.com.

görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nitel veriler tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiş, mekânsal referanslar Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) kullanılarak haritalandırılmıştır. Analizlerde, öğrenci coğrafyaları üç temel eksende değerlendirilmiştir: “Zorunlu Kullanım Alanları” olarak adlandırılan ilk eksen, öğrencilerin gündelik yaşamda aktif biçimde kullandıkları barınma alanları, üniversite kampüsleri ve temel ihtiyaçlarını karşıladıkları ticari alanları kapsamaktadır. “Sosyalleşme Ekseni” olarak adlandırılan ikinci eksen, öğrencilerin boş zamanlarını geçirdikleri ve sosyal ilişkilerini sürdürdükleri alanlardan oluşmaktadır. Bu eksen zamansal kullanım farklılıklarıyla çeşitlenmektedir. Üçüncü eksen ise “Kaçınılan Alanlar” olarak adlandırılmış; bu alanlar öğrenciler tarafından fiziksel olarak erişilebilir olsalar da ekonomik, güvenlik ya da aidiyet faktörleri düşünüldüğünde zihinsel haritalarında dışlanan mekânlar olarak tanımlanmıştır.

Bu sınıflandırma genel anlamda, öğrencilerin kentte adil erişim hakkından tam anlamıyla yararlanamadıklarının önemli bir kanıtı niteliğindedir. Örneğin, fiziksel olarak yakın olan bir bölge, ekonomik koşullar ya da güvenlik algısı nedeniyle öğrenciler için “ulaşılmaz” hâle gelebilmektedir. Benzer şekilde sosyalleşme alanlarının belirli bölgelerde yoğunlaşması, öğrencilerin kentle kurdukları deneyimin mekânsal açıdan sınırlandığına işaret etmektedir. Bu bulgular, mekânsal adaletin yalnızca altyapı ve hizmet dağılımı üzerinden değil, aynı zamanda algı, aidiyet ve sosyal koşullar üzerinden de değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Çalışma, üniversite öğrencilerinin kent planlama süreçlerinde dikkate alınması gereken yeni nesil bir aktör grubu olduğunu vurgulamaktadır. Öğrencilerin barınma, ulaşım ve sosyalleşme deneyimlerini merkeze alan kentsel politikalar geliştirilmediği sürece mekânsal adaletsizlikler derinleşmektedir. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin ihtiyaçlarını doğrudan gözetken konut politikalarının oluşturulması, ulaşım hizmetlerinde erişilebilirliğin artırılması, öğrencilerin güvenli ve kapsayıcı kamusal alanlara erişiminin sağlanması kritik önem taşımaktadır. Ayrıca öğrencilerin katılımını esas alan planlama ve yönetim modellerinin mekânsal adaletin tesir edilmesinde yenilikçi bir yaklaşım sunduğunu hatırlamak gerekmektedir.

Sonuç olarak İstanbul’daki öğrenci coğrafyalarının analizi, kentsel planlamada görünürlüğü az olan bir grubun deneyimlerini ortaya çıkararak mekânsal adalet tartışmalarına yeni bir boyut kazandırmaktadır. Çalışma, planlama disiplinine öğrencilerin yalnızca hizmet alan bir grup olarak değil, aynı zamanda mekânsal adaletin sağlanmasında aktif bir paydaş olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir. Böylelikle adil, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir kent vizyonu için öğrencilerin mekânsal deneyimlerinin dikkate alınması elzem hâle gelmektedir. Zira bugün kent politikalarında “görünmeyen” bu genç aktörler,

ÖZETLER

adil ve kapsayıcı bir kentsel gelecek vizyonu için önemli birer bileşen olarak değerlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Mekânsal adalet, Öğrenci coğrafyaları, Üniversite öğrencileri, Kentsel Planlama

İKLİM POLİTİKALARININ YERELDE SOMUTLAŞMASI: ÜRGÜP BELEDİYESİ GES PROJESİ

Aygül AKKUŞ⁵³

Yerel yönetimler, kent içindeki çevre sorunlarının büyük kısmının kaynağı olan insan etkinliklerine doğrudan müdahale edebildikleri için çevre ve sürdürülebilirlik politikalarında belirleyici bir rol üstlenmektedirler. Özellikle doğal kaynakların korunması, çevresel kalite iyileştirmesi ve kentlerde yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından başarı, yerel yönetimlerin bölgesel ihtiyaçlara uygun stratejiler geliştirmesine bağlıdır. Günümüzde iklim değişikliği tehdidi, yerel yönetimleri sera gazı emisyonlarını azaltmaya, enerji verimliliğini artırmaya ve uyum politikaları geliştirmeye zorlamaktadır. Bu bağlamda çalışmanın araştırma sorusu, “Yerel yönetimler, yenilenebilir enerji yatırımlarını iklim ve enerji politikalarının yerelde uygulanması açısından nasıl somutlaştırmaktadır? Ürgüp Belediyesi’nin Güneş Enerjisi Santrali (GES) projesi bu çerçevede ne tür çıktılar üretmektedir?” biçiminde belirlenmiştir.

Bu sorunun önemi, yerel ölçekte yenilenebilir enerji yatırımlarının yalnızca çevresel fayda üretmekle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda belediye bütçelerine maliyet tasarrufu sağlama, enerji arz güvenliğini güçlendirme ve toplumda sürdürülebilir enerji bilinci oluşturma gibi çok yönlü çıktılar üretmesinden kaynaklanmaktadır. Literatürde, belediyelerin iklim eylem planları kapsamında yenilenebilir enerji projeleri geliştirmelerinin, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada en somut araçlardan biri olduğu sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu durum, küçük ölçekli yerel yönetimlerin dahi ulusal ve uluslararası çevre politikalarıyla uyumlu biçimde hareket edebileceğini göstermektedir.

Yöntem olarak, bu çalışma nitel araştırma çerçevesinde tasarlanmıştır. Literatür taramasına ek olarak Ürgüp Belediyesi’nin 2025–2029 Stratejik Planı, Dünya Bankası destekli “Sürdürülebilir Şehirler Projesi” belgeleri, belediye meclis kararları ve basın yansımaları incelenmiş; bu belgeler üzerinden Ürgüp GES projesi bir durum analizi ile değerlendirilmiştir. Böylece teorik çerçeve ile

53 Dr., Ürgüp Belediyesi

yerel düzeydeki uygulama arasında karşılaştırmalı bir bakış açısı oluşturulmuştur.

Bulgular, Ürgüp Belediyesi'nin yenilenebilir enerji alanında somut bir dönüşüm hedeflediğini göstermektedir. Belediye, stratejik planında “Çevre Dostu Bir Ürgüp” vizyonu kapsamında enerji verimliliği ve alternatif enerji kaynaklarına yatırım yapılmasını öncelikli hedeflerden biri olarak belirlemiştir. Bu doğrultuda 998 kWe kurulu güce sahip bir Güneş Enerjisi Santrali kurulması için Dünya Bankası destekli proje kapsamında ihale süreci tamamlanmıştır. Projenin hayata geçmesiyle birlikte belediye hizmet binalarının elektrik ihtiyacının büyük bölümünün karşılanması, yıllık enerji maliyetlerinde ciddi bir düşüş sağlanması ve binlerce ton sera gazı salımının önlenmesi öngörülmektedir. Bununla birlikte, proje sayesinde belediye bütçesine uzun vadeli mali katkı sağlanacak ve finansal kaynakların diğer sosyal ve çevresel hizmetlere yönlendirilebilmesi mümkün olacaktır. Ayrıca projenin yerel halk nezdinde yenilenebilir enerjiye ilişkin farkındalığı artıracak, Ürgüp'ün çevre dostu bir kent kimliğini güçlendireceği öngörülmektedir.

Sonuç olarak, Ürgüp Belediyesi'nin GES yatırımı, literatürde vurgulanan “yerel ölçekte enerji geçişinin somutlaşması” açısından güçlü bir örnek teşkil etmektedir. Çalışma, yerel yönetimlerin iklim ve enerji politikalarında yalnızca mevzuat gerekliliklerini yerine getiren kurumlar olmadığını; aynı zamanda stratejik planlama, uluslararası finansman kaynaklarını kullanma ve yenilikçi projeler geliştirme yoluyla hem çevresel hem de ekonomik fayda üretebilen aktörler haline gelebildiğini göstermektedir. Ürgüp örneği, küçük ölçekli bir belediyenin bile küresel sürdürülebilirlik hedefleriyle uyumlu biçimde yerel ölçekte etkili politikalar üretebileceğini kanıtlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: yerel yönetimler, yenilenebilir enerji, güneş enerjisi, Ürgüp Belediyesi, enerji geçişi

YEREL YÖNETİMLERİN ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERE YÖNELİK HİZMETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ – İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Mertcan TOPAL⁵⁴

Günümüzde artan nüfus ve özellikle COVID-19 pandemisinin toplumsal etkileri, özel gereksinimli bireylerin yaşam koşullarında derin değişimlere neden olmakla birlikte yaşanan sorunları da derinleştirmiştir. Gerek doğuştan gelen gerekse sonradan edinilmiş özel gereksinimler, sadece bireyleri değil, ailelerini ve sosyal çevrelerini de doğrudan etkileyen bir yapıya sahiptir. Türkiye’de bu alanda geliştirilen makro politikalar, her ne kadar kapsayıcı bir çerçeve oluşturmayı amaçlasa da, uygulamada özellikle sosyal hizmet sunumu bağlamında yetersizlikler gözlemlenmektedir. Bu noktada, yerel yönetimlerin dinamik yapısı ve topluma daha yakın konumlanmaları, özel gereksinimli bireylere yönelik hizmet sunumunda onları öncü aktörlerden biri hâline getirmektedir. Yerel yönetimlerin sahip oldukları mali kaynaklar ve organizasyonel esneklik, ortaya çıkan problemlere karşı hızlı müdahale etme kapasitelerini arttırmaktadır.

Yerel yönetimler, sosyal politikaların uygulanmasında merkezi yönetimi tamamlayan ve sahadaki ihtiyaçları doğrudan gözlemleyen temel aktörlerdir. Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ve alt hedefleri ile doğrudan bağlantılı bir rol üstlenmektedirler. Özellikle Amaç-1 (Yoksulluğa Son), Amaç -3 (Sağlık ve Kaliteli Yaşam), Amaç- 4 (Nitelikli Eğitim) ve Amaç-10 (Eşitsizliklerin Azaltılması), yerel yönetimlerin sosyal politika üretim ve uygulama kapasitesini stratejik bir çerçeveye oturtmaktadır. Yerel yönetimler, bölgesel farklılıkları, sosyoekonomik dengesizlikleri ve özel ihtiyaçları göz önünde bulundurarak sosyal politikaları yerel koşullara uyarlayabilir, önceliklendirebilir ve etkin biçimde uygulayabilir. Özellikle Amaç-10 (Eşitsizliklerin Azaltılması) ve Amaç- 11 (Sürdürülebilir Kentler ve Topluluklar), özel gereksinimli bireylerin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşama tam ve eşit katılımını güvence altına almayı amaçlamaktadır. Türkiye’nin en

54 Uzman, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İnsan Kaynakları ve Eğitim Dairesi Başkanlığı, mertcan.topal@ibb.gov.tr

büyük metropolü olan İstanbul, yaklaşık 16 milyonluk nüfusuyla bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır; kentin heterojen sosyoekonomik yapısı ve şehirleşme süreçlerindeki hız, özel gereksinimli bireyler açısından hizmetlere erişim ve sosyal katılımı önemli engeller ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye nüfusunun yaklaşık %18'ini oluşturan İstanbul, Gayrisafi Yurtiçi Hasılanın yaklaşık üçte birini üretmektedir. Dinamik sosyo-ekonomik ve politik yapıya sahip olan İstanbul; şehir yaşantısında sunduğu sosyal hizmet uygulamaları ile Türkiye'deki diğer şehirlere örnek uygulamalar sunmaktadır.

Bu derleme çalışmada / makalede literatür taraması, resmi raporların incelenmesi ve doküman analizi yöntemleri kullanılmıştır. Özellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin faaliyet raporları, stratejik planları ve yerel düzeyde uygulamaya konulan sosyal hizmet programları temel veri kaynakları olarak değerlendirilmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi özelinde özel gereksinimli birey ve ailelerine yönelik sunulan sosyal hizmet uygulamaları ele alınarak yerel yönetimlerin daha etkin rol üstlenebilmesi için öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Özel Gereksinimli Bireyler, Sosyal Politika

MALATYA'DA AFET SONRASI YENİDEN İNŞA POLİTİKALARINDA MERKEZİ VE YEREL YÖNETİM ÇATIŞMASI VE EGEMENİN İSTİSNASI

Onur ÖZKAN⁵⁵

Agamben'in egemen olanın istisnayı belirlediği yönündeki yaklaşımından hareketle, 6 Şubat 2023 depremleri, egemen güce kentte istisnai müdahalelerde bulunabileceği bir siyasi zemin sunmuştur. Yıkıcı etkileri oldukça büyük olan bu afetin ardından 8 Şubat'ta olağanüstü hâl ilan edilmiş ve olağanüstü hâl kapsamında 24 Şubat'ta çıkarılan 126 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılmıştır. Deprem bölgelerinde merkezi yönetimin mekâna yukarıdan müdahalesinin istisna araçlarını oluşturan bu düzenlemelerin uygulanmaya başlaması ile belediyelerin imar yetkisi istisnai kapsamda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na devrolmuştur. Büyük bir yıkımın ardındaki bu kentler, şehircilik ilkelerinden uzak ve merkezi yönetimin yerel yönetimi dışladığı bir düzlemde yeniden inşa edilmektedir. Büyük ölçekli yeniden yapılaşma sürecinde egemen olanın bu yerlerde tarihi yeniden yarattığı ve bunu mekânsal olgular üzerinden inşa ettiği istisna halinin kalıcı ve sürekli mekânı ortaya çıkmaktadır. Nitekim olağanüstü koşullar ekseninde ortaya konan yerleşme ve yapılaşmaya ilişkin düzenlemeler ekseninde merkezi yönetimce ilerletilen yeniden inşa süreci, olağan dönemde de varlığı sürececek olan kentsel, çevresel ve toplumsal ilişkileri geri dönüşü olmayacak şekilde dönüştürmektedir. Bu durum afet sonrası kentin yeniden inşası süreçlerinde merkez ve yerel yönetim arasında önemli bir çatışma alanı ortaya çıkarmaktadır. Yerel yönetimlerin etkisizleştirilmesi ve karar alma süreçlerinden dışlanması yerel toplumun da sosyo-mekânsal süreçlerden dışlandığını göstermektedir. Böylece yerel demokratik süreçler askıya alınmış ve yerel yönetimlerin özerkliği büyük ölçüde kısıtlanmış; soyut mekânda ve bürokratik/hiyerarşik kademedede en tepeden inşa edilen bir kentsel süreçte toplumların kent hakkı ihlal edilmiştir. Burada egemen olanın süreçlere istisnai müdahalesinin temel meşruiyet kaynağı

55 Arş. Gör., İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD, Kentleşme ve Çevre Sorunları Bilim Dalı, onur.ozkan@inonu.edu.tr

acele konut üretimi üzerinden gerçekleşmektedir ancak kentin toplumsal, ekonomik, kültürel ve ekolojik ilişkileri ele alınmayarak barınma hakkı ilişkisel olduğu diğer haklardan ayrı bir şekilde salt konut güvencesi şeklinde kurgulanmaktadır. Nitekim 126 sayılı Kararname bir taraftan kentlerin plan beklenmeksizin inşa edileceğini vurgularken diğer yandan mera ve orman arazilerinin hızla yapılaşmaya açılması olanaklı hale getirmiştir. Tüm bu sorunsallar ekseninde, depremin üzerinde iki yılı aşkın bir süre geçmiş ve Malatya kentinde toplu konut inşaatlarının bir kısmı bitmiş; büyük bir kısmı ise kentin çeşitli alanlarında birbirini tekrar eden bir şekilde yükselmeye devam edip kentsel silueti baştan sona değiştirmiştir. Böylece olağanüstü kararnameler ışığında inşa edilen alanlarda yerel yönetimlerin dâhil olamadığı ama olağan dönemde kentsel kamusal hizmetleri sunmakla sorumlu olduğu güncel mekânsal sorunlar artık kendini göstermeye başlamıştır. Çalışmada Malatya ilinin afetten en çok zarar gören Akçadağ, Battalgazi, Doğanşehir ve Yeşilyurt ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyesinin başta imar ve şehircilik birimleri olmak üzere çeşitli birimleri ile görüşülmüştür. Bu kapsamda çalışma şu sorulara yanıt aramaktadır: (1) Egemen olan istisnayı kentte nasıl belirler? (2) Yerel yönetimler ve yerel halk yaşadıkları ve yönettikleri kentte, yeniden inşa süreçlerine ne ölçüde dâhil olabilmişlerdir? (3) Afet sonrası yeniden inşa süreçlerinde merkezî yönetim ile yerel yönetim arasında ne tür hukuki ve yönetsel çatışmalar yaşanmıştır? (4) Afet sonrası yeniden inşa koşullarında Malatya kentinde yerel yönetimlerin özerkliği ve kent hakkı nasıl etkilenmiştir? (5) Malatya kentinin yeniden inşasının ardından yerelde hangi kentsel-kamusal sorun alanları oluşmuştur?

Ön saha çalışmasından elde edilen bulgular, merkezi yönetimin yerel sınırlar içerisindeki yeniden inşa süreçlerinde temel belirleyici ve karar verici aktör hâline geldiğini göstermektedir. Bu durum, Agamben'in kuramsal çerçevesinde tanımlandığı biçimiyle, istisna olanı belirleme yetkisinin egemen olan merkezin elinde toplandığını ve yerel özerklik alanının fiilen askıya alındığını göstermektedir. Aynı zamanda bulgular, belediyelerin yeni inşa edilen alanların plan ve projelerine yeterince dâhil olamaması nedeniyle altyapı hizmetlerinin sunumunda ciddi koordinasyon sorunları yaşadığını göstermektedir. Yeni konut alanlarının tanımlanmasıyla birlikte hizmet sınırları genişlemiş, ancak belediyelerin bütçeleri aynı kaldığı için kamusal hizmetlerde ciddi aksamalar meydana gelmiştir. Tüm bu gelişmelere ek olarak, yerel toplumun da tıpkı yerel yönetimler gibi karar alma süreçlerinden dışlanması, yerel demokrasinin zayıflamasına ve kent hakkının ihlaline neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: afet sonrası yeniden inşa, merkez-yerel çatışması, yerel yönetim, istisna hali

UNESCO DÜNYA MİRASI POLİTİKALARININ YEREL YÖNETİMLERİN İKLİM EYLEMİ STRATEJİLERİNE ENTEGRASYONU

Cansu TÜRK⁵⁶

İklim değışikliği, günümüzde kentleri ve kentlerdeki yaşam biçimlerini doğrudan etkileyen en önemli küresel krizlerden biri olarak ortaya çıkmakta; artan sıcaklıklar, sel, kuraklık ve orman yangınları gibi aşırı hava olayları yalnızca doğal çevreyi değil aynı zamanda miras alanlarını, toplumsal hafızayı ve kentsel dayanıklılığı da tehdit etmektedir. UNESCO Dünya Mirası Komitesi, aldığı kararlar ve yayınladığı tematik belgeler aracılığıyla iklim değışikliğinin kültürel ve doğal miras üzerindeki etkilerine dikkat çekmiş, 1972 tarihli Dünya Mirası Sözleşmesi'nin Uygulama Rehberi'nde yaptığı düzenlemeler ve Danışma Organları olan ICOMOS, ICCROM ile IUCN'in katkılarıyla hazırlanan stratejiler aracılığıyla mirasın korunmasının iklim eylemiyle uyumlu bir şekilde yürütülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ülkeler ulusal mevzuatlarında iklim değışikliğine karşı dayanıklılığın artırılması ve gerekli önlemlerin alınması yönünde çeşitli düzenlemeler yapmış olsalar da bu küresel çerçevenin yerel yönetimlerin iklim stratejileriyle nasıl örtüştüğü, belediyelerin sosyal politikaları ve demokratik katılım mekanizmaları aracılığıyla nasıl hayata geçirilebileceği sorusu hâlâ yeterince tartışılmamaktadır. Bu çalışma, UNESCO Dünya Mirası politikalarının yerel yönetimlerin iklim eylemi stratejilerine nasıl entegre edilebileceğini ve bu entegrasyonun demokratik ve sosyal belediyecilik açısından ne tür fırsatlar sunabileceğini incelemektedir.

Çalışmanın araştırma sorusu, “UNESCO Dünya Mirası politikalarının öngördüğü iklim eylemi yaklaşımı, yerel yönetimlerin uygulamalarıyla nasıl bütünleştirilebilir ve bu süreç hangi politika araçlarıyla güçlendirilebilir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu soru, yalnızca teorik düzeyde bir tartışmayı değil, aynı zamanda yerel düzeyde uygulamaların UNESCO çerçeveleriyle ne ölçüde örtüştüğünü ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Konunun önemi, Dünya Mirası alanlarının iklim değışikliğine karşı dayanıklılığının uluslararası belgelerin yanı

56 Mimar-Kültür Sektörü Koordinatörü, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, cansuturk@unesco.org.tr.

sıra, sahadaki yerel kararlar ve yönetim pratikleriyle de şekillenmesinden kaynaklanmaktadır. Özellikle kentlerde artan iklim riskleri; afet yönetimi, sürdürülebilir turizm, enerji verimliliği ve yeşil altyapı politikalarıyla doğrudan bağlantılı olup, Dünya Mirası değerlerinin geleceğe aktarılabilmesi için yerel yönetimlerin eylemlerini UNESCO politikalarıyla uyumlaştırması kritik bir gereklilik haline gelmektedir.

Yöntem olarak, nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş ve doküman analizi ile karşılaştırmalı vaka incelemesi yöntemleri kullanılmıştır. 1972 tarihli UNESCO Dünya Mirası Sözleşmesi ve Uygulama Rehberi'ndeki iklim değişikliği odaklı hükümleri; ICOMOS, IUCN ve ICCROM gibi danışma organlarının iklim ve miras ilişkisine dair raporları ile 2023 tarihli Dünya Mirası için İklim Eylemi Politika Belgesi temel belgeler olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında, iklim değişikliğiyle ilişkili ulusal mevzuatı bulunan Avustralya, Kanada, İngiltere, İtalya ve Türkiye Dünya Mirası alanlarının iklim eylemi entegrasyonu üzerine hazırlanan ulusal stratejileri ve yerel yönetim uygulamaları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Analiz, hem mevzuat düzeyinde hem de yerel planlama ve yönetim uygulamalarında UNESCO politikalarının nasıl hayata geçirildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Beklenen bulguların dört temel noktada yoğunlaşacağı öngörülmektedir. İlk olarak, UNESCO'nun küresel düzeyde geliştirdiği politika belgeleri yerel yönetimlerin iklim eylem planlarında çoğunlukla sembolik bir şekilde yer almakta, ancak uygulamada somut karşılık bulmakta zorlanmaktadır. İkinci olarak, demokratik belediyecilik ilkeleri doğrultusunda kent konseyleri, mahalle örgütlenmeleri ve katılımcı bütçeler gibi mekanizmaların etkin kullanımı, miras ve iklim politikalarının entegrasyonunu güçlendireceği beklenmektedir. Üçüncü olarak, sosyal belediyecilik perspektifiyle bakıldığında, dezavantajlı grupların iklim krizinden orantısız biçimde etkilenmesi, miras koruma politikalarının toplumsal adalet odaklı bir çerçeveye yeniden ele alınmasını gerektirmektedir. Son olarak, yerel yönetimlerin üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kurumlarla geliştirdiği işbirlikleri, küresel politika belgelerinin yerel düzeyde uygulanmasını kolaylaştırmakta ve daha kapsayıcı sonuçlar doğurmaktadır.

Sonuç olarak, UNESCO Dünya Mirası politikalarının yerel yönetimlerin iklim eylemi stratejilerine entegre edilmesi, miras alanlarının korunmasını sağlamakla birlikte; dirençli, kapsayıcı ve adil kentlerin inşasına katkı sağlamaktadır. Demokratik belediyecilik açısından katılım ve hesap verebilirlik mekanizmaları, sosyal belediyecilik açısından ise kapsayıcı ve eşitlikçi yaklaşımlar, bu entegrasyonun temel taşlarıdır. Bu nedenle belediyelerin iklim uyum planlarında UNESCO miras politikalarına yer vermesi ve mekânsal adalet ile sosyal adaleti birlikte gözeten bütüncül stratejiler geliştirmesi gerekmektedir.

Böylelikle yerel yönetimler, iklim kriziyle mücadelede yalnızca teknik çözümler üreten değil aynı zamanda toplumsal dönüşümü destekleyen aktörler haline gelebilecektir.

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, UNESCO Dünya Mirası, Yerel Yönetimler

SEÇİLMİŞ KAMU GÖREVLİLERİNE YÖNELİK ADLİ İŞLEMLERİN, SUÇ TEORİSİ BAĞLAMINDA TEMSİLİ DEMOKRASİYE VE KAMUSAL HİZMETLERİN İŞLEYİŞİNE OLASI ETKİLERİ

Taner ERASLAN⁵⁷

Üst yönetici sıfatını haiz belediye başkanları başta olmak üzere seçimle gelen kamu görevlileri, üstlendikleri görevleri nedeniyle gerçekleştirdikleri iş ve işlemlerinde önemli yetkiler kullanmakta ve bu durum onlar açısından mali, idari veya cezai sorumluluk riskini beraberinde getirmektedir. Seçilmeleriyle birlikte kamu görevlisi olan belediye başkanlarının, üstlendikleri görevler ve kullandıkları yetkiler incelendiğinde, çoğu idari işlemin ve/veya eylemin yerine getirilmesinde, hizmetin ve/veya görevin ifasında yürürlükteki hukuk normlarının doğru ve tam olarak bilinmesi gerektiği açıktır.

Seçilmiş kamu görevlileri, yeterli mevzuat bilgisi olmadan görev aldığı idari işlem ve/veya eylemlerle ilgili sonradan ortaya çıkan sorumluluğun en önemlisi de ceza sorumluluğudur.

Ceza hukukunun temel ilkelerinden biri olan suçun ve cezanın şahsiliği ilkesi veya ceza hukukunun kendi içsel tartışmaları yanında, belediye başkanının astına yetki devri yapması ya da belediye başkanının idari işlemde imzasının olmaması gibi durumlarda, belediye başkanının idari işlemlerdeki ceza sorumluluğu daha da tartışmalı hale gelmektedir. Dolayısıyla, belediye başkanlarının, muhtelif mevzuat düzenlemeleri gereğince üst yönetici veya ita amiri sıfatını taşımalarından kaynaklı genel denetim sorumlulukları da ceza hukuku açısından ayrı bir inceleme konusu olmaktadır.

Bu çalışmamızda, öncelikle belediyelerdeki idari işlem, eylem ve karar kavramlarına ilişkin tanımlara yer verilerek, kamu görevlileri açısından ceza hukuku hakkında genel bilgilendirmeler yapılacak ve daha sonra belediye başkanlarının, idari işlemlerdeki cezai sorumluluk riski, özellikle güncel yargısal içtihatlar çerçevesinde tartışılacaktır.

57 Sarıyer Belediyesi Teftiş Kurulu Müdürü, Müfettiş, teraslan76@gmail.com

Seçilmeleriyle birlikte kamu görevlisi olan belediye başkanları, belediyeleri ilgilendiren idari işlemlerde görev almakta ve yetki kullanmaktadır. Dolayısıyla, belediye başkanları, bu iş ve işlemlerinin mevzuata uygun yerine getirilmesinden de sorumlu olmaktadır.

Sorumluluk riskinin azaltılması veya kontrol edilmesi ve makul düzeyde bir riskle çalışmaların yapılması, mevzuat kurallarının tam ve doğru bilinmesine bağlıdır. Ancak, belediyelere yönelik hukuk normlarının bilinmesinde, takibinde veya anlaşılmasında da sorunlar yaşanmaktadır. Bunun en büyük nedeni ise sadece asli hukuk normları yanında, yardımcı mevzuat düzenlemelerinin bilinmesinin ve takip edilmesinin güç olmasıdır.

Daha açık bir ifadeyle, bir idari işlemin mevzuata uygun yapılması için, sadece konuyla ilgili kanun hükmünün veya yönetmelik düzenlemelerinin bilinmesi yeterli olmamakta, asli hukuk normlarını tamamlayan, açıklayan veya tereddütleri giderek bakanlık görüşlerinden, yargısal içtihatlarla kadar birçok gelişmeye ilişkin bilgi sahibi olmak gerekir.

Belediye başkanları veya diğer kamu görevlileri açısından, yönetilmesi zor olan bu süreç, ceza hukukunun temel ilkeleri de dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada, kanunilik, belirlilik, kıyas yasağı, örf ve âdetin ceza hukukunda kaynak olmaması, suçların ve cezaların şahsiliği ilkesi, suç ve cezada kusurluluk ilkesi gibi genel kabul görmüş prensipler, ceza yargılamalarında da esas alındığından, belediye başkanlarının ceza sorumluluğunu, bu ilkeler başta olmak üzere incelenmesi gerekmektedir.

Örneğin, belediye başkanı için suç isnadında bulunulması durumunda, kanunilik ilkesi kapsamında; belirlilik, aleyhe kanunun geçmişe uygulanmaması, kıyas yasağı, idarenin düzenleyici işlemleriyle suç oluşturma ve ceza vermesi yasağı, örf ve âdete dayanarak suç oluşturma ve ceza verme yasağı, somut olayda tartışılmalıdır. Diğer taraftan, nedensellik ilkesi gereğince, netice faile de objektif olarak isnat edilebilmelidir. Bununla birlikte, isnat edilen ceza fiilinin, maddi ve manevi unsurları çerçevesinde, belediye başkanının, idari işlemlere etkisi ve kusuru da ortaya konulması gerekmektedir.

Örneğin, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nu gereğince, belediye başkanları ita amiri olup, göreve yeni gelen bir belediye başkanın, anılan Kanun ile ilgili kuralları bilmesi gerekmekte olup, buna aykırı işlem yapması, belediye başkanı için cezai sorumluluk doğurabilecektir. Bu durumda, ceza sorumluluğu tartışılırken, ceza hukukunun temel ilkeleri açısından somut olay ve isnat edilen fiil tartışılması gerekecektir.

Ancak, illiyet bağı kurulmadan ve kusur sorumluluğu da tespit edilmeden yapılan tutuklama gibi ağır yaptırımlar ya da mali/cezai sorumluluk atfedilmesi,

ÖZETLER

belediyenin işleyişinde, faaliyetlerinin yürütümünde veya hizmetlerinin yerine getirilmesinde sorun olabilmektedir.

Diğer taraftan, seçilmiş bir kamu görevlisinin suç teorisinin genel kabul görmüş ilkelerine dikkat etmeksizin kamu hizmetinden el çektirilmeleri de doğrudan demokrasi için risk oluşturabilecektir.

Anahtar Kelimeler: İlliyyet Bağ, Kusur Sorumluluğu, Belediye Başkanı, Seçilmiş Kamu Görevlisi

YEREL DEMOKRASİ VE SOSYAL BELEDİYECİLİK YOLUYLA YEREL ÖZERKLİK ALGISININ DÖNÜŞÜMÜ: PARİS BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Elif CERRAHOĞLU⁵⁸

Yerel yönetimler, demokratikleşmenin en somut görünümlerinden biri olarak Tocqueville’in vurguladığı şekilde “demokrasinin okulu” niteliğindedir. Katılımcı demokrasi ve sosyal adaletin hayata geçirilmesinde sosyal belediyecilik uygulamaları, yurttaşların fayda sağladığı hizmetler aracılığıyla kritik bir rol üstlenir. Bu bağlamda vatandaşlık (yurttaşlık), yalnızca hukuki bir statü değil, aynı zamanda günlük yaşamda deneyimlenen bir aidiyet biçimi olmaktadır. Normal koşullarda bu aidiyet, sosyal belediyecilik yoluyla güçlenebilirdi; fakat Türkiye’de tarihsel, siyasal ve psikolojik endişeler, sürecin sağlıklı işlemlerini zorlaştırmıştır. Yerel özerklik tartışmaları bu mirasın etkisiyle şekillenmiş, sosyal belediyeciliğin demokratik potansiyelini sınırlamıştır. Osmanlı’nın son dönemindeki bağımsızlık talepleri, Sevr travması ve etnik ayrışmaların mirası Cumhuriyet boyunca üniter devlet anlayışını pekiştirmiş; bu çerçevede yerel özerklik talepleri çoğu zaman “bölünme” ile özdeşleştirilmiştir. Özellikle Kürt sorunu bağlamında özerklik, demokratikleşme talebinden çok bağımsızlık arayışının aracı olarak algılanmıştır. Habermas’ın “iletişimsel eylem” yaklaşımıyla değerlendirildiğinde, bu durum kamusal tartışmayı rasyonel zeminden çıkarıp tarihsel travmalar üzerinden şekillenen bir siyasal dile dönüştürmüştür. Böylece yerel özerklik deneyimi Türkiye’de sağlıklı biçimde algılanamamış, demokratik kültür olgunlaşamamıştır.

Yerel demokrasi ve sosyal belediyecilik, yalnızca hizmet sunumuyla sınırlı olmayıp vatandaşın devletle kurduğu duygusal bağın da aracıdır. Türkiye’de yurttaşlar, devleti yalnızca belediye hizmetleri üzerinden değil; tarihsel deneyimler, merkezi yönetimin güçlü konumu ve siyasal kültür aracılığıyla da değerlendirir. Bununla birlikte, gündelik hizmetlerin sağladığı doğrudan temas –örneğin çöplerin toplanması, parkların bakımı veya sosyal yardımlar– yerel düzeyde güven ve aidiyet duygusunu pekiştirmektedir.

58 Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kamu Yönetimi Doktora (Öğrenci), elifcerrahoglu06@gmail.com

Avrupa’da ise sosyal konut projeleri, gıda bankaları gibi birçok politika merkezi yönetim tarafından yürütülmekte, ancak yerel yönetimler katılımcı bütçeleme, çevre dostu uygulamalar ve kapsayıcı politikalarla bu süreci beslemektedir. Büyük kentlerdeki örnekler, belediyelerin tamamlayıcı rollerini yenilikçi katkılarla dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır; Paris bu bağlamda dikkat çekici bir laboratuvardır.

Çalışmanın amacı, Avrupa örneklerinden hareketle Türkiye’de yerel özerklik algısını sosyal belediyeçilik bağlamında yeniden tartışmaktır. Bu deneyimler Türkiye için yalnızca kurumsal değil, siyasal-kültürel boyutlarıyla da yol göstericidir. Üniter yapıda güçlü yerel özerkliğe Fransa, federal yapıya Almanya, asimetrik özerkliğe ise İtalya örnek verilebilir. Bu ülkelerde sosyal belediyeçilik politikaları hizmet üretimini aşarak, vatandaşların devlete güvenini pekiştiren araçlar olarak öne çıkar; çünkü gündelik yaşamda hissedilen hizmetler devletin soyut otoritesini somut bir refah ve adalet deneyimine dönüştürür. Türkiye açısından bakıldığında, kademeli yetki devri, anayasal güvenceler ve denetim mekanizmaları kâğıt üzerinde olsa da bunların işlerlik ve güven üretme kapasitesi tartışmalıdır. Dolayısıyla uzun süredir hâkim olan “özerklik = bölünme” algısının aşılması kısa vadede zordur; ancak karşılaştırmalı deneyimler bu algının hafızada daha az belirleyici olmasına katkı sağlayabilir. Sosyal bilimlerdeki “ontolojik güvenlik” tartışmaları, devletin varlığına dair tehdit algısı azaldığında kaygıların yumuşayabileceğini; “kolektif hafıza” ise yeni deneyimlerin geçmiş travmaların etkisini zayıflatabileceğini göstermektedir. Yöntem olarak ayrıntılı model karşılaştırmaları yerine Paris üzerinde yoğunlaşmaktadır. Paris, üniter devlet yapısı içinde geniş yetkilere sahip bir aktör olarak sosyal konut, göçmen entegrasyonu, sosyal yardımların kurumsallaşması ve katılımcı mekanizmalarla öne çıkmaktadır. Paris’in deneyimleri, Türkiye’de yerel özerklik tartışmalarına alternatif perspektifler sunmakta ve karşılaştırmalı bir zemin oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, demokratik ve sosyal belediyeçilik yalnızca hizmetlerin etkinliğini artırmakla kalmaz; vatandaşlık deneyimini somutlaştırarak yurttaş-devlet ilişkilerini de dönüştürür. Türkiye’de, yerel özerklik konusundaki endişeler ve travmatik miras, devletin “aşkın” bir otorite olarak algılanmasıyla birleşerek tartışmaları çoğu kez güvenlik kaygılarına indirger ama bu algı mutlak bir engel değildir. Sosyal belediyeçilik uygulamaları –örneğin katılımcı bütçeleme, şeffaf denetim ve dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler– devletin yalnızca soyut bir güç değil, gündelik yaşamda güven ve adalet sağlayan bir aktör olarak deneyimlenmesini sağlayabilir. Çalışmanın katkısı, Paris örneğini merkeze alarak Türkiye’de yerel özerklik tartışmalarına kuramsal ve karşılaştırmalı bir bakış sunmasıdır. Böylece “aşkın devlet” algısı ortadan kalkmadan, daha katılımcı, kapsayıcı bir yönetim anlayışına doğru esnetilebilir.

Türkiye’de merkezi denetim ve yerel katılım mekanizmalarının dengeli işletilmesi, özerklik tartışmalarındaki riskleri azaltacak ve merkez-yerel ilişkisini daha sağlıklı, şeffaf, sürdürülebilir bir yönetim kültürüne dönüştürecektir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Özerklik, Sosyal Belediyecilik, Yurttaş-Devlet İlişkisi

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE SIFIR ATIK POLİTİKA VE UYGULAMALARI

Fatma Neval GENÇ⁵⁹
Neslihan SAVAÇ⁶⁰

Çevre sorunlarının tüm dünya ülkelerinde hızla artması, çevre sorunlarının kaynaklarından biri olarak atık yönetimini önemli hale getirmiştir. Bu kapsamda atık yönetimine dair yeni yaklaşımlar gündeme gelmiştir.

Atık konusu, uluslararası ölçekte Birleşmiş Milletler Çevre Programı ve Stockholm Çevre Konferansı (1972) ile dikkat çekerek gündeme gelmiştir. Takip eden dönemde Birleşmiş Milletler Çevre ve İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı, Paris İklim Anlaşması'nda atık konusu küresel ölçekte önemli bir gündem haline gelmiştir. Bu kapsamda atık yönetiminin sürdürülebilirliği, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmak için önemli bir araç olarak görülmeye başlanmıştır.

Türkiye’de ise 2017 yılında ulusal ölçekte başlatılan “Sıfır Atık Yönetim Eylem Planı” (2018-2023) çerçevesinde Sıfır Atık Projesi başlatılmıştır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı koordinasyonunda yürütülen Sıfır Atık Projesi, atıkların önlenmesini, azaltılmasını, yeniden kullanılmasını ve geri dönüştürülmesini savunmaktadır.

Sıfır Atık Projesinden önce de atık konusunda mevzuatta düzenlemeler mevcuttur. Bu kapsamda Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği (1991), Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği ve Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği (2004), Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği (2012), Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği (2017). Bunların yanında projeyi takiben yasal ve kurumsal düzenlemeler de yapılmıştır; Sıfır Atık Yönetmeliği (2019), Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği (2021) yürürlüğe konmuştur.

59 Prof.Dr. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, fngenç@adu.edu.tr

60 Neslihan SAVAÇ, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Tezli Yüksek Lisans, neslihansavaas@gmail.com

2020 yılında Türkiye Çevre Ajansı kurulmuştur. 2021 yılında Yeşil Mutabakat Eylem Planı yayınlanmıştır. 2022 yılından itibaren ise yerel belediyelerde Sıfır Atık Müdürlükleri oluşturulmuştur. Ayrıca 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile atıkların toplanması, taşınması, bertarafı ve geri dönüşümü konularında belediyelere çeşitli görevler verilmiştir.

Bu çalışmanın temel amacı, yerel yönetimlerin ulusal çevre politikalarıyla uyum düzeyini ortaya koymak ve belediyelerin çevre yönetimi kapasitesini değerlendirmektir. Büyükşehir belediyelerinin sıfır atık projesi kapsamında yaptığı faaliyetlerin neler olduğu ve sıfır atık politikasının belediyelerin stratejik planlarında ne ölçüde yer aldığı sorularının cevabı araştırılmaktadır.

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniğine dayanmaktadır. Türkiye'deki sıfır atık politikasının genel çerçevesini ve uygulamalarını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma 30 büyükşehir belediyesinin Sıfır Atık Projesi kapsamında yapılan geri dönüşüm faaliyetleri, faaliyet raporları, stratejik planlar ve uygulamalar üzerinden incelenecektir.

Çalışmanın ön değerlendirmeleri doğrultusunda büyükşehir belediyelerinin sıfır atık projesi kapsamında, bütçe, teknik kapasite, kurumsal öncelikler vb. bakımından uygulamalarında önemli farklılıklar olduğu gözlemlenmektedir. Bazı belediyeler eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarına dayalı toplumsal farkındalık faaliyetlerine ağırlık verirken, kimi belediyeler geri dönüşüm altyapı yatırımlarıyla desteklemektedir. Bu bağlamda çalışmada, 30 büyükşehir belediyesinin sıfır atık uygulamasındaki mevcutta yer alan durumunu ortaya koyarak, zayıf yönlerin iyileştirilmesine yönelik öneriler geliştirilmesi planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Atık yönetimi, Sıfır Atık Projesi, Büyükşehir Belediyeleri

DEPREM SONRASI NÜFUS HAREKETLERİ VE KENTSEL DİRENÇLİLİK: KURUMSAL BELGELER ÜZERİNDEN BİR ANALİZ

Ecrin KAR⁶¹
Eda KAYA⁶²
Kübra YÜKSEL⁶³

Türkiye, geçmişten günümüze depremlerin yıkıcı etkilerine maruz kalan ülkeler arasında yer almış ve deprem sonrası yaşanan kitlesel göçlere tanıklık etmiştir. Özellikle 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremler, 11 ilde büyük bir yıkıma yol açmış; milyonlarca insanın barınma, temel hizmetlere erişim ve yaşam alanı gibi ihtiyaçlarını doğrudan etkilemiştir. Bu durum, deprem bölgelerinden çevre illere ve ülke genelinde farklı şehirlere doğru yoğun göç hareketlerini beraberinde getirmiştir. Ortaya çıkan bu göç dalgası, yalnızca afet bölgesindeki 11 ilin değil, göç alan diğer şehirlerin de kentsel dirençliliğini sınavan bir süreci beraberinde getirmiştir. Türkiye’de meydana gelen depremlerin vahim bir örneği olan bu durum, afet yönetimi ile göç ve kent dirençliliği arasındaki ilişkiyi daha görünür hale getirmiştir.

Bu bağlamda depremden sonra en fazla göç veren kentlerin başında gelen Hatay, Malatya ve Kahramanmaraş illeri ile deprem sonrası en fazla göç alan Ankara, İstanbul ve Antalya kentleri çalışma alanı olarak belirlenmiştir. 2023 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre deprem sonrası Malatya’da 102.621 kişi, Kahramanmaraş’ta 60.818 kişi ve Hatay’da ise 141.403 kişi göç etmiştir (TÜİK, 2023). Deprem nedeniyle en çok göç alan illerin başındaysa 48.656 kişi ile Ankara, 46.134 kişi ile İstanbul ve 28.995 kişi ile Antalya gelmektedir (TÜİK, 2023). Ortaya çıkan bu göç dalgası, yalnızca afet bölgesindeki 11 ilin değil, göç alan diğer şehirlerin de kentsel dirençliliğini sınavan bir süreci beraberinde getirmiştir.

Çalışmanın temel amacı, afet sonrası meydana gelen göç hareketlerine bağlı olarak kentsel dirençlilik kapasitesini istatistiksel veriler, resmi raporlar ve ulusal strateji belgeleri üzerinden inceleyerek analiz etmek; ayrıca bu inceleme

61 Bilim Uzman, ecrinkar@hotmail.com

62 Dr., Bağımsız Araştırmacı, edakaya.8100@gmail.com

63 Dr., Bağımsız Araştırmacı, kubrayuksel@outlook.com

doğrultusunda kurumlar arası iş birliğinin güçlendirilmesine yönelik öneriler geliştirmektedir.

Çalışmada karma yöntem kullanılarak hem nitel doküman analizi hem de nicel mekânsal analiz yapılmıştır. Çalışmanın nitel boyutunda, AFAD raporları, 11. ve 12. Kalkınma Planları, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya, Ankara, İstanbul ve Antalya illerinin 2022-2024 belediye faaliyet raporları, 2025–2029 belediye strateji belgeleri araştırma materyali olarak seçilmiştir.

Belgeler, 6 Şubat 2023 tarihi referans alınarak deprem öncesi ve deprem sonrası olmak üzere karşılaştırmalı olarak MAXQDA nitel analiz programı ile analiz edilmiştir. Analizde temalar oluşturulmuş ve kodlamalar yapılmıştır. Kodlamalar sonucunda öne çıkan ana temalar “Kurumlararası İşbirliği”, “Kentsel Dirençlilik”, “Sosyal Destek Mekanizmaları” ve “Planlama” olmuştur. Araştırmanın nicel boyutunda, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) iç göç verileri kullanılmıştır. Deprem sonrası nüfus hareketleri mekânsal analiz yöntemiyle değerlendirilmiş ve haritalanmıştır. Bu kapsamda Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya illerinden deprem kaynaklı göç eden nüfusun yoğunlaştığı iller haritalar üzerinde gösterilmiştir. Bu iki aşamalı yöntem temelinde; depremden etkilenen büyükşehir belediyelerinin faaliyet raporları, stratejik belgeleri ile ulusal belgeler incelenmiş ve mekânsal analiz yapılmıştır. Böylece yalnızca depremin yaşandığı kentlerin değil, göç edilen kentlerdeki belediyelerin de kentsel dirençlilik kapasitesinin anlaşılmasına katkı sağlanmıştır. Kentsel dirençliliğin değerlendirilmesinde TÜİK verileri, mekânsal analizler, ulusal strateji belgeleri, belediye faaliyet raporları, saha araştırmaları ve uluslararası göstergelerden (örneğin UNDRR Resilient Cities Scorecard) yararlanılarak çok katmanlı bir analiz yapılmıştır.

Çalışmada afet sonrası göç ve kentsel dirençlilikle ilgili ABD, Japonya, AB Horizon Projeleri gibi uluslararası kentsel dirençlilik programlarından yararlanmıştır. Bu deneyimler, afet sonrası göç hareketlerinin çift yönlü etkisini ve kentsel dirençliliğin önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, dirençli kentler için afet ve göçün birlikte değerlendirildiği sosyal triyaj modellerinin geliştirilmesi, kurumların planlama süreçlerinde iç göç projeksiyonlarının dikkate alınarak afet planlarına entegre edilmesi, yerel yönetimlerin kurumsal kapasitelerinin artırılması ve uluslararası iyi uygulamaların Türkiye’nin planlama belgelerine uyarlanması önerilmektedir. Sonuçlar, ulusal belgelerin afet yönetimi açısından güçlü bir çerçeve sunduğunu, ancak uygulama süreçlerinde kurumlar arası koordinasyon eksikliklerini, kentsel dirençliliğin güçlendirilmesi gerektiğini ve sosyal triyaj mekanizmalarının yetersiz kaldığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Göç, Kent Dirençliliği

BARINMA HAKKI VE PİYASA BAŞARISIZLIKLARI ARASINDA: SOSYAL BELEDİYESİZLİKTE KONUT POLİTİKALARI

Zeynep ARSLAN TAÇ⁶⁴

Konut, yalnızca barınma ihtiyacının karşılanması ötesinde, toplumsal adaletin tesis edilmesi açısından temel bir politika alanıdır. Çoğunlukla mülkiyet hakkı bağlamında yorumlanan konut hakkı, Birleşmiş Milletler'in *The Right to Adequate Housing* belgesinde mülkiyet hakkının ötesinde, herkes için huzur ve onur içinde yaşayabileceği güvenli ve emniyetli bir yerin olması gerekliliği olarak tanımlanır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi gibi uluslararası belgeler de birey ve ailesi için uygun yaşam koşullarının sağlanmasında konut hakkını temel bir unsur olarak görür. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası da konut hakkını bir sosyal hak olarak devlete görev olarak yüklemiştir; devletin pasif korumacılıkla yetinmeyip, barınma ihtiyacını karşılamak için proaktif bir şekilde önlemler alma ve politikalar geliştirmesini zorunlu kılmıştır.

Toplu Konut İdaresi'nin (TOKİ) yürüttüğü sosyal konut projeleri bu görevin en somut örneklerinden biri olarak gösterilmektedir. Ancak TOKİ'nin sosyal konut modeli temel olarak borçlanabilen alt gelir grubuna yöneliktir. Bu arz, her ne kadar önemli bir ihtiyacı karşılasa da barınma ihtiyacının çeşitliliğinin göz ardı edilmesi ve en kırılgan kesimleri kapsamaması sebebiyle doğası gereği dışlayıcıdır. Ayrıca, mülk odaklı bu projeler genel kiralık konut piyasasında fiyatları dengeleyici bir etki yaratmamaktadır. Bu nedenle, konut hakkının anayasal bir ilke olmaktan çıkıp kent sakinleri için somut bir gerçeğe dönüşmesi, konut politikalarının sosyal ve demokratik belediyeçilik anlayışıyla birlikte yerel düzeyde yeniden düşünülmesini gerekli kılmaktadır.

Bu noktada belediyeler, sosyal konutun yalnızca barınma değil, aynı zamanda toplumsal kapsayıcılık ve dayanışma mekanizması olarak kurgulanmasında kritik bir rol üstlenebilir. Belediyelerin sosyal konut alanındaki en temel müdahale biçimlerinden biri, doğrudan kiralık konut üretimidir. Belediyeler bağlı kuruluşları ve iştirakleri aracılığıyla, kendi mülkiyetindeki

64 Arş. Gör. Dr., Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, zeyneparslantac@gmail.com

arazilerde ya da kamulaştırma yoluyla elde ettikleri alanlarda kâr amacı gütmeyen “belediye kiralık konutları” inşa ederek, piyasa koşullarına bağlı olmayan ve hane gelirine endeksli kira politikaları geliştirebilir. Belediyelerin, öğrenci yurtları, gençlik ve kariyer evleri, sığınma evleri, acil barınma merkezleri gibi toplumun farklı kesimlerinin ihtiyaçlarına yanıt verebilen model çeşitliliği sunmaları da mümkündür. Konut ihtiyacının yoğunlaştığı bölgeler, hangi mahallede ne tür bir konut ihtiyacı olduğu, en kırılgan ailelerin kimler olduğu gibi yerel dinamiklere, merkezi kurumlardan daha hâkim olan belediyelerin kaynaklarını daha etkin biçimde kullanabilecek oluşu, bu yaklaşımı güçlendiren bir avantajdır. Ayrıca belediyeler, konutu yalnızca barınma ihtiyacının karşılanması olarak görmeyip, sosyal hizmetlere entegrasyonunu sağlayarak, kendi kiralık konutunda yaşayan bir ailenin aynı zamanda gıda, kreş ya da istihdam desteğine ihtiyacı olduğu tespit edebilmek, TOKİ ya da diğer merkezi kurumların sunamayacağı ancak yerel düzeyde mümkün olan bütüncül bir yaklaşım sunabilir.

Uluslararası deneyimler, yerel odaklı bu yaklaşımın başarılı olabileceğini ortaya koymaktadır. Örneğin, Viyana’da sosyal konutlar, piyasa dışı bir seçenek olmanın ötesinde kent yaşamının merkezinde konumlanmış; Barselona’da konut politikaları katılımcı mekanizmalarla toplumsal adalet hedefleriyle bütünleşmiştir. Latin Amerika kentlerinde ise sosyal konut, yalnızca barınak sağlamakla kalmamış; kapsayıcılık, demokratik katılım ve dayanışma için araçsallaştırılmıştır.

Deprem riski, göç ve yoksulluk gibi güncel sorunlar, belediyeleri konutu yalnızca barınma aracı değil aynı zamanda toplumsal kapsayıcılık ve adaletin kurumsallaşmasının bir unsuru olarak ele almasını gerekli kılmaktadır. Çalışma, Türkiye’de merkezi konut politikalarının gölgesinde şekillenen belediyelerin sosyal konut üretme kapasitesini ve sınırlılıklarını tartışmayı amaçlar. Karşılaştırmalı literatür taramasından beslenen kavramsal çerçeve, sosyal konutu hem refah devleti bağlamında hak temelli bir kamu politikası hem de piyasa başarısızlıklarına müdahale aracı olarak konumlandırmaktadır. Bu ikili yaklaşım, sosyal konutun, barınma ihtiyacını karşılamadan ötesinde, toplumsal adaletin ve kapsayıcılığın sağlanmasında üstlendiği çok boyutlu rolü görünür kılar. Uluslararası deneyimleri inceleyen çalışma, Türkiye’de sosyal konutun demokratik ve sosyal belediyeçilik çerçevesinde yerel düzeyde nasıl kurumsallaşabileceğini tartışırken; hem konut çalışmaları literatürüne teorik katkı sağlamayı hem de politika yapım süreci için yol gösterici çıkarımlar sunmayı amaçlar.

Anahtar Kelimeler: Konut, Konut Hakkı, Sosyal Belediyeçilik

ÇOK KÜLTÜRLÜ BİR KENTTE YEREL HİZMETLER: DÜZCE BELEDİYESİ'NİN ETNİK GRUPLARA YÖNELİK HİZMETLERİ⁶⁵

Kübra YÜKSEL⁶⁶

Düzce kenti 1850'li yıllardan günümüze kadar birden fazla etnik kökeni içinde barındıran çok kültürlü bir yapıya sahip olmuştur. İlk olarak Balkan göçmenlerinden Kafkaslardan gelen göçlere, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan gelen göçlerde dahil olmak üzere Türk, Çerkez, Abaza, Muhacir, Tatar, Kürt, Roman, Laz, Gürcü, Boşnak, Arnavut ve 2011 yılı sonrası ise Suriye, Irak, İran ve Afganistan'dan gelen kişilerin yaşadığı "Nuh'un Gemisi" olarak nitelendirilen bir kent olmuştur. Bu araştırma geniş bir toplumsal mozaığe ve çok kültürlü bir yapıya sahip olan Düzce'de yerel yönetim birimi olan Düzce Belediyesinin etnik gruplara yönelik hizmet ve uygulamalarını incelemektedir.

Araştırmanın amacı, Düzce kentinde belediyenin yerel yönetim anlayışında kapsayıcılık, çeşitliliğin tanınması ve toplumsal uyum ilkelerinin somut uygulamalara ne şekilde yansıdığını ortaya koymaktır. Ayrıca çalışma Düzce Belediyesi örneğinde Türkiye'de belediyelerin göç ve çokkültürlülük bağlamında atacağı adımların tartışılmasını amaçlanmaktadır. Çalışmada Düzce belediyesinin faaliyet raporları, stratejik belgeleri ve meclis komisyon tutanakları içerik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Nitel analiz için MAXQDA nitel analiz programı kullanılmıştır. Çalışmada, kapsayıcı bir inceleme olması adına göç, göçmen, mülteci, yabancı, etnik köken, iskân, Gürcü, Çerkes, Abhaz, Adige, Kırım, dernek, etnik grup, çokkültürlülük gibi farklı kavramlar ile taramalar gerçekleştirilmiştir. Bu belgeler ile Düzce belediyesinin kültürel etkinliklerinin, faaliyetlerinin etnik grupları nasıl ele aldığı incelenmiştir. Yapılan analizde en çok vurgulanan ve öne çıkan noktalar; kent kimliğinin korunması, kültürel etkinliklere yer verilmesi, çokkültürlülük faaliyetleri, etnik gruplara özel sempozyumlar, kültür merkezleri açılması, uluslararası göçe yönelik uluslararası iş birlikleri olmuştur. Bu kapsamda ana temalar; kültürel

65 Bu çalışma, 124C459 numaralı ve "Göç ile Değişen Kent Kimliği" başlıklı TÜBİTAK 2218 projesi kapsamında sürdürülen araştırmalara dayanmaktadır. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK'a teşekkürlerimi sunarım.

66 Dr., Bağımsız Araştırmacı, kubrayuksel@outlook.com.

bellek, sosyal uyum, çokkültürlülük ve kurumsallaşma olarak belirlenmiştir. Belediyenin hizmetlerinin etnik gruplara yönelik benimseyici, kapsayıcı, kentin içerisinde var olan farklı kültürlere saygılı, uyum odaklı yaklaşımlarının öne çıktığı görülmektedir. Özellikle farklı etnik kökenli kişiler özelinde kültür-sanat etkinliklerinde çeşitliliğin görünür kılınması, etnik farklılıkların kent yaşamına entegre edilmesine katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte toplamda incelenen 22 belgede Düzce belediyesinin kültürel görünürlük, akademik kurumsallaşma, sosyal uyum, kentsel bellek, kurumsal temsiliyet gibi farklı etnik kimliklere ve göçmen topluluklara yönelik faaliyetleriyle kapsayıcı, bütünleştirici bir yerel yönetim mantığını geliştirme yönünde uygulamalar yaptığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak belediyenin temelde geçmiş ile geleceği bir köprü kurma, kentsel hafızayı canlı tutma verilen hizmetlerde kent kimliğini göz önüne alındığının ifade edilmesi ve bunun üzerinden şekillendiğinin belirtildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çok kültürlülük, Yerel Yönetimler, Düzce Belediyesi

KOOPERATİF VE BELEDİYE İLİŞKİSİNİN KENTE YANSIMALARI: YILDIZTEPE KOOPERATİFİ ÖRNEĞİ

Hatice PEHLEVAN⁶⁷

Turgay KAHVECİ⁶⁸

Kooperatifler gönüllülük, ortak katılım, dayanışma, toplumsal sorumluluk ve ekonomik iş birliği gibi farklı bağlamlarda yürütülen sivil toplum kuruluşları çatısı altında değerlendirilmektedir. Tabandan gelen katılım ve inisiyatif nedeniyle demokrasi ve sivil katılım açısından toplumsal hayatın bir dinamiği olarak yer almaktadırlar. Konut, ulaşım, enerji gibi önemli alanlara ek olarak gıda ve üretim odaklı kooperatifler özellikle işlenmiş gıdalara, artan fiyatlara, üretici ve tüketici sorunlarına çözüm olarak erişilebilir ve sağlıklı gıda amacına yönelmektedirler. Üretim ilişkileri ve tüketici açısından alternatif bir oluşum arayışı içinde gıda güvenliğini sağlayan kooperatif örneği olarak Yıldıztepe Kooperatifi Eskişehir'in Odunpazarı ilçesinde Yıldıztepe Mahallesi'ndeki bir dayanışma faaliyeti olarak 2019 yılında kurulmuştur. Mahalle odaklılıktan ulusal düzeye uzayan bir serüven içerisinde gıda üreticilerinden dezavantajlı gruplarla farklı toplumsal kesimleri de içine alarak faaliyetlerine devam etmektedir. Ancak hiç şüphesiz en büyük etkiyi hem kendisini şekillendiren hem de faaliyetleriyle yerelde bir değişim oluşturan kent düzeyinde göstermektedir. Dinamik bir oluşum olarak kent yaşamına yansıyan etkileri üreticiler, sivil halk, kentsel siyasi örgütler veya diğer sivil toplum kuruluşları açısından da önemlidir. Demokratik katılımın ve yerel kalkınmanın yereldeki temsilcisi belediyelerle olan ilişkileri ise doğrudan kentin ekonomik, sosyal ve siyasal yaşamına etki etmektedir. Kooperatifler gıda üreticisinden başlayarak yerel yönetim kanadına kadar ulaşan zincirdeki diğer halkalara etki eden ve kentsel yaşamın şekillenmesinde pay sahibi olan oluşumlardır. Bu zincirin temel motivasyonu yerel kalkınmayı herkes için ulaşılabilir kılmasıdır. Yerel kalkınma sadece ekonomik değil, aynı zamanda siyasi ve toplumsal diğer alanları da kapsamaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde belediyelerin de kooperatiflere yönelik tutumu yerel siyaseti şekillendirmede aynı derecede

67 Dr., haticepehlevan@gmail.com

68 Dr., turgay_kahveci@hotmail.com

önemlidir. Ortak fayda yaratmanın farklı bağlamlarını bir araya getirmenin bir örneği olarak belediyelerin toplumsal katılımdaki rolleri önemli bir demokratik unsurdur. Kooperatif-belediye ilişkisi açısından değerlendirildiğinde Eskişehir özelinde Yıldıztepe Kooperatifi'nin sosyal demokrat Büyükşehir Belediyesi ve iki merkez ilçe Odunpazarı ve Tepebaşı Belediyeleri ile olan ilişkisinin kentsel yaşama ve dayanışma ekonomisine nasıl yansıdığı bu çalışmanın temel sorusudur. Yerel kalkınmayı ekonomi, siyaset, kültürel yaşam ve toplumsal dayanışma açısından ele aldığımızda çalışmanın önemi, bütüncül bir çıkarıma katkı sağlaması ve teori ve pratiğin değerlendirilmesi sonucunda yerele özgü bir örneğin kentsel yaşamadaki demokratik etkilerinin nasıl şekillendiğini ortaya çıkarmasıdır. Çalışmada nitel araştırmaya dayalı derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Yıldıztepe Kooperatifi yönetim kurulu üyeleri ve belediye temsilcileri ile görüşmeler yapılmış ve elde edilen veriler detaylı bir analize tabi tutulmuştur. Bulgular, çalışmanın amacına yönelik anlamlı bir örüntü oluşturacak şekilde literatür çalışmalarıyla desteklenmiştir. Araştırma soruları, kooperatif kurucularının özelde Yıldıztepe Kooperatifi'ni nasıl tanımladığı, yerel kalkınmadaki rollerini, dayanışma ekonomisine katkılarını, kentsel yaşama Eskişehir özelindeki etkilerini, belediyelerle olan ilişkilerini ortaya çıkarmaya yönelik hazırlanmıştır. Araştırmanın odak noktası yerel bağlama dayandırılmış ve Yıldıztepe Kooperatifi özelinde kente özgü bir çıkarıma ulaşmak amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre Yıldıztepe Kooperatifi güçlü sosyal temellerle yola çıkmış ve ekonomik faaliyetleriyle gıda güvenliği ve gıda egemenliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Belediyecilik ile kooperatifçilik anlayışının bir araya gelmesinden doğan yatay ilişkileri sayesinde proje bazlı ortaklaşma ve destek sağlamanın sadece kentle sınırlı kalmayıp kırsalda ekonomik güçlenmeye de katkı sağladığı görülmektedir. Bunun yanında kooperatifin kentsel düzeyde konser, doğa yürüyüşü, dayanışma pazarları, yardım faaliyetleri gibi sosyal etkinlikleri toplumsal dayanışmaya ve farklı grupları bir araya getirmeye aracılık etmektedir. Mikro düzeyde tabanla olan ilişkilerin, tabandan gelen talep ve gereksinimlerin üst düzey yöneticilere iletilmesi anlamında karar alma mekanizmalarını etkileme gücü kooperatif ve belediye etkileşiminden doğan yatay ilişkinin farklı bağlamlardaki yansımalarına örnektir.

Anahtar Kelimeler: Yıldıztepe Kooperatifi, Dayanışma Ekonomisi, Belediyeler.

GAZİANTEP İLİNDE GÖÇ YÖNETİMİNİN İŞLEYİŞİ VE AKTÖRLERİ

Aygül KILINÇ⁶⁹

Bu çalışmada Gaziantep ilinde yürütülen göç yönetiminin işleyişi ve bu işleyişte yer alan aktörlerin üstlendiği görev ve roller ele alınmaktadır. Türkiye'de göç yönetiminin usul ve esasları çok eskiye dayanmakla birlikte uluslararası göç yönetimi kriterlerine uygun olarak bunun yeniden düzenlenmesi, Suriye krizinden sonra gerçekleşmiştir. Ülkelerindeki iç savaştan kaçan Suriyeliler 2011 yılında kitlesel olarak Türkiye sınırına yığıldılar ve sığınma talep ettiler. Suriyeli sığınmacılara kapısını açan Türkiye, devam eden yoğun göç baskısı karşısında göç yönetimini; hukuksal, kurumsal ve yönetsel boyutlarıyla yeniden düzenleme gereği duydu. Yaşanan bu kriz sonrası yürürlüğe koyulan *6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu* kapsamında Suriyelilere “geçici koruma” statüsü verildi. Ülkede bulunan diğer yabancıların statüleri de söz konusu bu Kanun bağlamında uluslararası göç hukuku kriterlerine uygun biçimde tanımlandı. Ayrıca ülkedeki göç olgusuna ilişkin hukuksal, kurumsal ve yönetsel altyapı, bu Kanun kapsamında yeniden düzenlendi. İlgili Kanun’a göre ulusal ölçekte göç yönetiminde esas yetkili kurum, İçişleri Bakanlığı ve onun bünyesinde bulunan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’dür. Yerel ölçekte ise koordineli biçimde işbirliği yapılmak suretiyle göçün yönetiminde çok sayıda aktör, çeşitli alalarda çalışmalar yürütebilmekte ve bu süreçte farklı roller üstlenebilmektedir. Zaman zaman kafa karışıklığına da neden olabilen bu durumu özellikle Gaziantep ilinde daha belirgin biçimde gözlemlemek, mümkündür. Örneğin İl Göç İdaresi, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeler, Kızılay, AFAD ve çok sayıda STK, kentteki göç yönetim sürecinin içinde doğrudan yer almakta ve göçün yönetimi konusunda farklı alanlarda çok çeşitli çalışmalar yürütebilmektedir.

Bu çalışma, Gaziantep ilinde göçle ilgili çeşitli çalışmalar yürüten ve oldukça çeşitli olan söz konusu bu aktörlerin kentte göçmenlere ilişkin yürüttükleri çalışmaları incelenmeyi amaçlamaktadır. Kent, uzun yıllardan bu

69 Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, İİBF., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, aygulkilinc@hotmail.com.

yana göç baskısı altındadır ve başta yerel hizmetler olmak üzere birçok alanda çok ciddi problemler yaşamaktadır. Göç hareketliliğinin ussal yönetimi, kentin sağlıklı gelişimi ve yerleşik sakinlerin huzuru için oldukça önemlidir. Göçün yönetiminde farklı biçim ve düzeylerde görevler üstlenip, ortak çalışmalar da yürütebilen ve göç yönetim sürecinin işleyişini bir biçimde etkileyebilen bu aktörleri yakından tanımak; hukuksal ve kurumsal olarak nereye konumlandıklarını ve göç yönetim sürecindeki etkilerini/katkılarını anlamak; özellikle kentteki yerel hizmetlerden sorumlu Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin hukuksal ve fiili olarak işleyen bu sürecin neresinde bulunduğunu ve nasıl bir rol üstlendiğini ortaya koymak, göç yönetiminin yerele ilişkin işleyişi konusunda sağlıklı çıkarımlarda bulunmaya katkı sağlayacaktır. Nitel araştırma kapsamında betimsel bir çözümlemenin yapılacağı bu çalışmada veri sağlamak için söz konusu aktörlerin kuruluş amacı ve işleyiş biçimi ile yürüttükleri faaliyetler incelenecek ve bu bağlamda göç alanına ilişkin yetkinliklerinin dayanağı ele alınacaktır. Ayrıca ilgili birimlere ziyaretlerde bulunulup çalışma alanları ve faaliyetleri konusunda doğrudan görüşmeler gerçekleştirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç Yönetimi, 6458 Sayılı Kanun, Göç Yönetiminde Aktörler, İl Göç Yönetimi, Yerel Hizmetler ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi.

SAKİN KENTLERDE KENTSEL YAŞAM KALİTESİNE YÖNELİK DEĞER YARATILMASI: YEREL SAKİNLERİN YER MEMNUNİYET ALGILARI ÜZERİNDEN BİR ARAŞTIRMA⁷⁰

Abdullah UZUN⁷¹
Suna ERSAVAŞ KAVANOZ⁷²
Nisa ERDEM⁷³
Tülay DEMİR ŞİMŞEK⁷⁴

Bu çalışmanın konusunu sakin kent (cittaslow ya da yavaş şehir) sakinlerinin yer memnuniyetlerini kamu değer bakış açısıyla değerlendirmek oluşturmaktadır. Sakin kentler, yerel halkın yaşam kalitesini artırmaya yönelik sürdürülebilir yerel kalkınma modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Sakin kent manifestosunun özetinde de "Kaliteli bir hayatın tadını çıkaran insanlarla birlikte yaşayabileceğimiz yeni şehirler arıyoruz." İfadesi yer almaktadır. Sakin kent ve kentsel yaşam kalitesi arasındaki ilişki birçok görgül çalışmaya konu olmuştur. Fakat bu araştırmalarda yerel hizmet sağlayıcı olarak belediyeler ya da belediye yöneticileri sakin kenti yaratan-tasarlayan, yerel sakinler yani kullanıcılar ise sakin kentin ve sunulan hizmetlerin tüketicisi olarak ele alınmaktadır. Temel analiz ünitesini sakin kent ve onun sağladığı yer özellikleri oluştururken vatandaş memnuniyeti ise yerel politikacıların ya da belediyelerin ürettiği değer bir sonucu olarak görülmektedir. Oysa günümüzde yer yönetimi ve yer markalaşmasını konu edinen çalışmalarda da vurgulandığı üzere yerel sakinler kentsel hizmetlerin ya da kentsel politikaların sadece

70 Bu çalışma, TÜBİTAK 1002 – HIZLI DESTEK PROGRAMI kapsamında desteklenen 124K207 proje numaralı "Hizmet Ekosistemleri Olarak Sakin Kentlerde Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik (Ortak) Değer Yaratılması: Yerel Sakinlerin Yer Memnuniyet Algıları Üzerinden Bir Araştırma" başlıklı proje kapsamında yürütülmüştür.

71 Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, abdullahuzun@ktu.edu.tr

72 Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, suna.ersavaskavanoz@ktu.edu.tr

73 Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, nisaerdem@ktu.edu.tr

74 Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Hopa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, tulaydemir@artvin.edu.tr

kullanıcısı değil aynı zamanda ortak yaratıcısıdır. Yerel sakinlerin ihtiyaçları, deneyimleri, beklentileri, diğer sakinlerle kurdukları etkileşimlerle kentsel alanlarda farklı düzeylerde kolektif ya da bireysel olarak katma değerler ortaya çıkabilir. Bu bağlamda çalışma, değer yaratılmasında tüm yerel sakinleri analizin merkezine alması ve onların beklentileri, ihtiyaçları, deneyimleri ile birbirleriyle kurdukları etkileşimler bağlamında bir sakin kentte farklı düzeylerde yaratılan değerleri konu edinmesi bakımından özgün değere sahiptir.

Çalışmada, Kamu Hizmet Ekosistem (KHE) yaklaşımı analitik bir çerçeve olarak kullanılacaktır. KHE yaklaşımı, kamu hizmetlerinin toplumsal etkilerini ele alan Kamu Değeri Yaklaşımı; kamu hizmeti sunumunda etkileşimleri ve iş birliklerini inceleyen İşbirlikçi Yönetişim yaklaşımı ve bireyi merkeze alarak kullanıcı ihtiyaçları ve deneyimleriyle değer yaratma süreçlerini ele alan KHM yaklaşımlarının bir sentezinden oluşmaktadır. Bu yaklaşıma göre “değer yaratımı”, “bireysel” ve “kolektif” olarak makro (toplumsal-kurumsal düzey), meso (örgütler arası etkileşim ya da hizmet düzeyi) ve mikro (bireysel düzey) olmak üzere birden fazla düzeyde (ortak) farklı aktörlerce yaratılmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın örneklemini oluşturan “Seferihisar” ve “Perşembe” sakin kentleri birer kamu hizmet ekosistemi olarak tasarlanmış ve bu ekosistemlerde yerel sakinlerin yer memnuniyet algıları üzerinden farklı düzeylerde yaratılan ya da yıkıma uğrayan değerler ile bu yaratım ve yıkımda rol oynayan temel belirleyici ya da nedenlerin araştırılması amaçlanmıştır.

Araştırmanın veri kaynakları olarak odak grup görüşmelerinden faydalanılmıştır. Görüşme yapılacak örneklem amaçsal olarak belirlenmiş yerel sakinler olarak öğrenciler, emekliler, çalışanlar, engelliler, kadın üreticiler, STK üyeleri, meslek kuruluşu temsilcileri, esnaflar, özel işletmeler (otel sahipleri, emlakçılar gibi) olmak üzere 4-12 kişiden oluşan farklı gruplarla toplam 19 odak görüşme yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuş ve içerik analizinde kategorik analiz ve frekans analizi tekniklerinden faydalanılmıştır.

Yerel sakinlerle gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler ışığında yaratılan veya yıkıma uğrayan makro düzeyde kolektif toplumda-değerler, meso düzeyde kolektif üretimde-değerler ve mikro düzeyde bireysel bağlamda ve kullanımda-değerler ile yaratılan ve yıkıma uğrayan değerlerin temel dinamikleri ortaya konulmuştur. Çalışma teorik katkı olarak, sakin kent yaşam kalitesi çalışmaları ile kamu hizmetlerinde değer (ortak) yaratılmasını ele alan kamu hizmet ekosistemleri yaklaşımı arasında bir köprü kurmakta ve yerel sakinlerin yer memnuniyetlerine yeni bir bakış açısı getirmektedir. Çalışma ayrıca, kamu hizmet ekosistem yaklaşımı kavram ve modellerini somutlaştırıp görgül bir araştırmaya konu etmesiyle bu yaklaşım dahilinde yapılacak çalışmalar için yol gösterici niteliktedir. Yerel sakinlerin sadece yaratılan değerlerin pasif tüketicilerinden ziyade (ortak) yaratıcılar olarak kendi

ÖZETLER

ihtiyaçları, deneyimleri, beklentileri ve kurdukları etkileşimlerle bireysel ve kolektif düzeyde değerler yarattıklarına dair yerel politika yapıcılar nezdinde bir anlayış ve farkındalık oluşturulması ise çalışmanın uygulamaya katkısıdır.

Anahtar Kelimeler: Sakin Kent, Kentsel Yaşam Kalitesi, Kamu Değeri, Kamu Hizmet Ekosistemleri Yaklaşımı, Yer Memnuniyeti

DEMOKRATİK BELEDİYESİLİK AÇISINDAN KENT KONSEYLERİ VE MAHALLE ÖRGÜTLENMELERİ İLE ADANA

Hasan Hüseyin SOLMAZ⁷⁵

Belediyecilik denince genellikle ilk akla gelen “hizmet” kavramı olsa da halkın karar alma süreçlerine katılım belediyeciliğin önemli bir parçasıdır. Bu katılım bireysel olabileceği gibi çeşitli mekanizmalar aracılığıyla sistematik ve kurumsal biçimde de olabilir. Araştırma sorusu olarak bu çalışma, Adana’da uygulanan katılımcı mekanizmaların demokratik belediyeciliğe katkısını nasıl güçlendirdiğini ve gençlerin karar alma süreçlerine dahil edilmesini nasıl sağladığını incelemektedir. Bu bağlamda belediye bünyesinde faaliyet gösteren Kent Konseyleri, yerel demokratik süreçlerin etkinleştirilmesi ve toplumsal katılımın artırılması açısından önemli bir model sunmaktadır. Kent Konseyi, bir şehirdeki tüm vatandaşların ve farklı toplumsal grupların görüşlerine erişebilen ve yerel demokratik süreçleri güçlendiren çok bileşenli bir katılım mekanizmasıdır.

Demokratik belediyeciliğin bir bileşeni olan Kent Konseyi, kendi içinde bir bileşen silsilesine sahiptir. Bu silsilenin en önemli bileşenlerinden biri mahalle örgütlenmeleridir. Mahalle örgütlenmeleri, kadın, erkek, genç, çocuk, emekçi ve mahallede yaşayan tüm bireyleri kapsayacak şekilde tasarlanır ve herkesin eşit söz hakkına sahip olduğu bir platform sunar. Konunun önemi, yurttaşların sadece seçim dönemlerinde değil, gündelik yaşamda da karar alma süreçlerine katılmasını sağlayarak belediyenin projeleri, bütçesi ve hizmet önceliklerinin halkın ihtiyaç ve önerilerine göre şekillenmesini sağlamasında yatmaktadır. Mahalle düzeyinde seçilen veya belirlenen temsilciler aracılığıyla kararlar, yalnızca belediye başkanlığı merkezli değil, mahalle halkının ihtiyaçlarını en iyi bilen meclisler ve mahalle örgütlenmesi tarafından alınmalıdır.

Söz konusu bileşen yapı Adana’da somut bir şekilde hayata geçirilmiştir.²¹ / 12 / 2024 tarihinde yapılan Adana Kent Konseyi Genel Kurulu’nda Oybirliği ile alınan kararlar ABB meclisine gönderilerek mecliste de bu kararlar onaylanmıştır. Demokratik belediyecilik Kent Konseyi ve mahalle

⁷⁵ adana@adanakentkonseyi.org.tr

örgütlenmelerine ışık tutacak en önemli somut adımlardan birisidir. Alınan kararların birkaç maddesi şu şekildedir:

1-Adana il düzeyinde tüm Kent Konseylerinin;

- a) Adana Kent Konseyleri İl Koordinasyon Kurulu çatısı altında bir araya gelmesi,
- b) Adana Kent Konseyleri İl Danışma Kurulu, Adana Kent Konseyleri İl gelişim / Kalkınma kurulu başta olmak üzere ortak oluşumlar geliştirmeleri.

2- Adana Kent Konseyinin tüm bileşenlerinde "Adana Kent Konseyi Kent Çalışmaları Kurulu / Grubu (Mahallelerde / Mahalle Kalınma Kurulu) oluşturulması.

Bu kararların, ülke genelindeki tüm kent konseyleri tarafından hayata geçirilmesini amaçlayarak, mahalle örgütlenmelerinin güçlendirilmesini sağlamaktır. Yapılan bu çalışmalar ve alınan kararlar doğrultusunda hayata geçirdiğimiz diğer bir örnek Adana Kent Konseyi Gençlik Meclisine ait.

Kent Konseyi Gençlik Meclisi'nin önerisiyle ve mahalle örgütlenmeleriyle paralel olarak iş gören Öğrenci İletişim Merkezi birimi kurulmuştur. İlk olarak şehre sonradan gelen üniversiteli gençlere yardımcı olmak amacıyla kurulan bu birim, süreç içinde kendini yenileyip geliştirerek Adana'nın her köşesindeki gençlere ulaşmayı başarmıştır. Kullanılan yöntem olarak nitel analiz ve uygulama örnekleri üzerinden süreçler incelenmiştir. (Birincil veri kaynağımız Adana Kent Konseyi tarafından yürütülen çalıştaylar ve Adana Büyükşehir Belediyesi stratejik plan belgeleri, meclis önergeleri) Gençlik Çalıştay ve Öğrenci İletişim Merkezi faaliyetleri gözlemlenmiştir. Bu sayede gençler, belediyeye doğrudan taleplerini iletebilmiş, görüş ve önerileri karar alma süreçlerine yansımış ve demokratik belediyeciliğin gençlik boyutu güçlenmiştir.

2025 yılında düzenlenen Gençlik Çalıştay'ında Adana'da okuyan, mahallede yaşayan ve esnaf olan gençler şehrin sorunları ve yönetim süreçleri hakkında fikirlerini paylaştı. Her masanın çıktıları rapor hâline getirilerek Adana Büyükşehir Belediye Meclisi'ne sunuldu. ABB çalıştaydan çıkan kararların yapılmasını bu birime taahhüt etti. Elde edilen bulgular, halkın ve gençlerin karar alma süreçlerine aktif katılımının, belediyenin şeffaflığını ve hesap verebilirliğini güçlendirdiğini göstermektedir.

Bu yaklaşım, demokratik katılımın yalnızca seçim dönemleriyle sınırlı olmadığını, gündelik yaşamın her aşamasına entegre edilebileceğini göstermektedir. Atılan adımlar, gençlerin ve vatandaşların karar alma süreçlerine doğrudan katılımını merkeze alarak demokratik belediyeciliğin uygulanabilir ve

sürdürülebilir bir örneğini ortaya koymaktadır. Kent Konseyleri, mahalle örgütlenmeleri ve Öğrenci İletişim Merkezi aracılığıyla yürütülen uygulamalar katılımcı, sosyal ve demokratik belediyeciliğin somut ve öncü bir modelini sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Demokratik Belediyecilik, Kent Konseyi, Mahalle Örgütlenmeleri.

DİRENÇLİ KENTLER GELİŞTİRMEDE KENTSEL DÖNÜŞÜM VE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ: İSTANBUL ÖRNEĞİ

Uğur SADIOĞLU⁷⁶
Aysu Mısra AKSOY⁷⁷

Dirençli kent kavramı, bir kentin afetler de dahil olmak üzere çeşitli streslere karşı dayanıklılık göstermesi, bu tehditler karşısında elastik davranabilmesi ve sürdürülebilirlik kapasitesini artırmasını ifade etmektedir. Öte yandan teorik olarak ele alındığında kentsel dirençlilik, fiziksel dayanıklılığın ötesinde; kentin sosyal, yönetsel ve ekonomik açıdan bütüncül halde iyileşmesini de kapsamaktadır. İklim değişikliği, yoğun göç hareketleri ve afetler kentlerin kırılganlığını artıran büyük tehdit unsurlarındandır. Sürdürülebilir bir geleceğin öncelikli politikalarından kabul edildiği günümüzde kentlerin tüketici etmenler karşısında uyum yeteneğini ve kapasitesini artırarak dirençli bir hale getirilmesi özellikle yüksek deprem riski, çarpık yapılaşma, hızlı nüfus artışı ile karşı karşıya kalan mega kent İstanbul için büyük önem taşımaktadır. Sadece deprem değil tarihte pek çok kez yaşanan ve büyük tahribatla sonuçlanan yangın, sel gibi diğer afet olayları ve iklim değişikliğine bağlı olarak görülebilecek ani hava olayları da resmi nüfusu yaklaşık 16.5 milyon olan ve merkezde boş alanların neredeyse hiç olmadığı bir kent için büyük bir risk anlamına gelmektedir. Günümüzde benimsenen modern afet yönetimi anlayışına göre artık kriz durumu değil olası risk potansiyeli üzerinden aksiyon alınmaktadır. Bu bağlamda kentsel dönüşüm afet yönetimi süreçlerinde önemli bir yere sahiptir. Her geçen gün yıkıcı deprem senaryosunun gerçekleşmesine biraz daha yaklaşan İstanbul'un afet riskinin azaltılmasında kentsel dönüşüm uygulamaları ve yerel yönetim politikalarının ne ölçüde bütünleşik bir strateji sunabildiğinin değerlendirilerek yeni öneri sunabilmek; hem ileride yapılacak akademik çalışmalara referans olması açısından hem de politika yapım süreçlerine yol gösterici niteliğe sahip olduğundan dolayı büyük önem taşımaktadır. İstanbul özelinde, kentsel dirençliliğin inşasında ve afet yönetiminde kentsel dönüşüm uygulamaları ve

76 Prof. Dr. Uğur SADIOĞLU, Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, ugursadi@hacettepe.edu.tr.

77 Yüksek Lisans Öğrencisi, Aysu Mısra AKSOY, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Programı, aysumisraaksoy@hacettepe.edu.tr.

yerel yönetim politikaları mevcut olarak ne durumdadır? Nasıl daha etkili hale getirilebilir? Araştırma sorusundan yola çıkılarak farklı perspektiflerden ele alınan bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri benimsenerek çalışmanın çerçevesini oluşturan afet yönetimi, dirençli kentler, kentsel dönüşüm konularına dair ulusal ve uluslararası literatür taranmış; İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve çeşitli ilçelerin kentsel dönüşüm faaliyet raporları, performans verileri ile afet yönetimine dair plan ve stratejileri ve ilgili mevzuat detaylı olarak incelenmiştir. Bulgular merkez ve yerel yönetimler arasında koordinasyon eksikliğine yol açabilecek boşlukların bulunduğunu, kurumsal kapasitenin ani ve yıkıcı bir afet karşısında yetersiz kalabileceğini, toplumsal katılım ve farkındalığın yerel yönetişimde kısıtlılık yarattığını, kentsel dönüşümün yıkım ve yeniden inşaya odaklanarak bütüncül perspektifte ilerlemediğini göstermektedir.

Sonuç olarak İstanbul’u dirençli bir kent haline getirmek için kentsel dönüşüm politikalarının konut üretimine odaklı fiziksel iyileştirmelerin ötesine geçerek sosyal dayanıklılık ve çevresel sürdürülebilirliği de kapsayan bütüncül bir anlayış ile yürütülmesi gerekmektedir. Yerel yönetimlerin planlama, koordinasyon ve uygulama kapasitelerinin güçlendirilmesi; merkez ile veri paylaşımı ve iş birliği mekanizmalarının geliştirilmesi, afet yönetimi süreçlerinde katılımcı yönetim modellerinin benimsenmesi; akıllı kent uygulamalarının yaygınlaştırılarak sistemlere entegre edilmesi ve afet riskine yönelik ar-ge çalışmalarının yaygınlaştırılması doğrultusunda İstanbul’u kırılgan hale getiren unsurlar kısmen bertaraf edilebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dirençli Kentler, İstanbul, Kentsel Dönüşüm, Afet Yönetimi

TÜRKİYE’DE BELEDİYELERİN GÖÇ YÖNETİŞİMİNDEKİ ROLÜ: KURUMSAL SINIRLAR, YEREL KAPASİTE VE POLİTİKA ALANLARI

Kevser MERT⁷⁸

Türkiye’de göç politikaları uzun yıllar merkezi düzeyde yürütülmüş, yerel yönetimler ise bu süreçte ikincil aktörler olarak değerlendirilmiştir. Suriyeli sığınmacıların kitlesel gelişiyile birlikte belediyeler, özellikle hizmet sunumu açısından göç yönetiminin fiili bir parçası haline gelmiş olsa da bu durum mevzuatsal açıdan çeşitli sınırlamalar barındırmaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda göçmenlere yönelik doğrudan bir görev tanımlanmamış; bu nedenle yerel yönetimler, göçmenlere yönelik hizmetlerini yasal olarak tanımlı görev alanlarının dışında, sınırlı bütçe ve yetki ile yürütmek durumunda kalmışlardır. Buna karşın birçok belediye, göçün yerel düzeydeki etkilerini stratejik planlarına dahil etmiş ve göç yönetişimi başlığı altında hedef ve öncelikler belirlemiştir. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’na göre stratejik plan, kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedeflerini ve kaynak dağılımlarını içeren temel yönetim aracıdır. Bu bağlamda belediyeler, üst politika belgelerinde göç konusunda sorumluluk üstlense de, merkezi idare tarafından bu hizmetlere yönelik özel bir bütçe veya yetki tahsis edilmemesi, uygulamada hizmet aksaklıklarına ve kurumsal karmaşaya yol açmaktadır. Öte yandan, yerel yönetimler –özellikle belediyeler– hem sahaya en yakın kurumlar olmaları hem de vatandaşlar için ilk başvuru noktası olmaları nedeniyle göç yönetişiminde vazgeçilmez aktörlerdir. Yerel düzeydeki ihtiyaç ve dönüşümleri en iyi gözlemleyebilen kurumlar olarak belediyelerin göç politikalarının oluşturulmasında dışlanması, masa başı politikaların üretilmesine ve sahadaki gerçeklerden kopuk uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle saha-politika dengesi açısından yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine aktif katılımı, özellikle Türkiye bağlamında göç yönetişiminin etkinliği için kritik önemdedir.

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’de göç yönetişimi bağlamında belediyelerin mevcut konumunu analiz etmek ve yerel yönetimlerin bu süreçteki rolünü kurumsal sınırlar, kaynak yetersizliği ve politika oluşturma kapasiteleri açısından değerlendirmektir. Bu bağlamda çalışma, belediyelerin göçmenlere yönelik hizmet sunarken karşılaştığı yapısal, yasal ve pratik engelleri ortaya

78 Bağımsız Araştırmacı (kevser.mert00@gmail.com)

koymayı ve bu engellerin çok düzeyli yönetim mekanizmaları ile nasıl aşılabileceğine dair öneriler geliştirmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, belediyelerin mevcut kapasitelerinin güçlendirilmesi ve göç yönetiminde daha aktif, kapsayıcı bir aktör haline gelmeleri için politika yapıcılara yönelik öneriler sunulması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın bulguları, yerel yönetimlerin göç yönetiminde yalnızca hizmet sağlayıcı değil, aynı zamanda bilgi üreten ve ihtiyaç temelli çözümler geliştiren aktörler olarak önemli roller üstlendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle büyükşehir ve sınır illerinde bulunan belediyelerin, kitlesel göçün etkilerini doğrudan deneyimlemeleri, onları fiilen göç yönetiminin merkezine yerleştirmiştir. Ancak bu rol, mevcut kurumsal ve yasal yapı tarafından yeterince desteklenmemektedir.

Mevzuatta açık görev tanımının bulunmaması (5393 sayılı Belediye Kanunu), göçle ilgili hizmetlerin gönüllülük esasında ve sınırlı kaynaklarla yürütülmesine neden olmaktadır. Örneğin, Reyhanlı'daki Tayvan Center gibi iyi uygulamalar yerelde güçlü bir kapasite ve dış destek ile şekillenirken, çoğu belediye bu tür hizmetleri ancak proje bazlı ve dönemsel olarak sunabilmektedir. Benzer şekilde Sultanbeyli Belediyesi'nin yürüttüğü istihdam kursları yerel kapasite ve ihtiyaç uyumunun olumlu örneğini sunmakta; ancak bu modelin yaygınlaştırılması için merkezi destek ve kurumsal mekanizmalar eksiktir. Bu bağlamda, yerel düzeyde üretilen bilgi ve deneyimin karar alma süreçlerine aktarılabilmesi, hizmet sunumunda tepkisel (reaktif) yaklaşımların süreklilik kazanmasına yol açmaktadır.

Uluslararası bağlamda incelendiğinde, Almanya'nın göç yönetiminde uyguladığı çok düzeyli yapı dikkat çekicidir. Almanya'da yerel yönetimlerin göçmenlerin barınma, sosyal uyum ve eğitim alanındaki hizmetlerinde merkezi bütçeden pay alması, yerel düzeyde entegrasyon politikalarının daha sürdürülebilir şekilde uygulanmasını mümkün kılmaktadır. Türkiye'de ise benzer bir uygulamanın bulunmaması, yerel girişimlerin kısa vadeli, proje temelli ve finansal açıdan kırılgan kalmasına yol açmaktadır. Bu durum, göçün kalıcı hale geldiği ve toplumsal uyumun uzun vadeli planlamayı gerektirdiği bir bağlamda ciddi bir politika boşluğuna işaret etmektedir.

Politika önerisi olarak, belediyelere göç alanında özel yetki ve fon tahsisinin sağlanması, hizmetlerin sürdürülebilirliğini artıracaktır. Ayrıca, Türkiye Belediyeler Birliği gibi kuruluşlar, merkezi yönetim ile belediyeler arasında aracı ve kolaylaştırıcı bir rol üstlenerek hem iyi uygulamaların yaygınlaştırılması hem de yerel taleplerin ulusal politikalara yansıtılması açısından kritik bir işlev görebilir.

Anahtar Kelimeler: Göç Yönetimi, Belediye Kanunu, Yerel Yönetimler, Suriyeli Sığınmacılar, Belediye Bütçesi

KARABAĞLAR AKADEMİ: KATILIMCI YÖNETİŞİMDE İYİ UYGULAMA ÖRNEĞİ

Büşra KOÇ⁷⁹
Özlem ŞENYOL⁸⁰
Yaşar Güven GÜNGÖRMÜŞ⁸¹

Yerel yönetimlerin demokratikleşme sürecinde katılımcılık, klasik temsil anlayışının ötesine geçerek vatandaşların karar alma ve uygulama süreçlerine aktif biçimde katılımını gerektiren bir yaklaşımdır. Bu bağlamda yönetim, yalnızca devletin değil, farklı toplumsal aktörlerin iş birliğine dayalı olarak kararların alınmasını ve uygulanmasını ifade etmektedir. Günümüzde yerel yönetimlerde yönetim odaklı katılım; belediyeler, sivil toplum, akademi ve vatandaşlar arasındaki etkileşimler aracılığıyla kurumsallaşmaktadır.

Karabağlar Belediyesi tarafından hayata geçirilen Karabağlar Akademi, bu kuramsal çerçevede özgün bir yönetim modeli olarak öne çıkmaktadır. Akademi, küresel ölçekten yerele kentlerin gündemini takip eden, kurumsal kapasite gelişimini önemseyen ve katılımcı kamusal yönetim anlayışı ile konuları bütüncül biçimde ele alan yeni bir belediyecilik yaklaşımını temsil etmektedir. Bu model, belediye, akademi, sivil toplum ve vatandaş arasında kurulan iş birliği aracılığıyla hem karar alma süreçlerini hem de uygulamayı katılımcı ve şeffaf bir zemine taşımaktadır. Ayrıca, kent içindeki hizmet ve fırsatlara tüm vatandaşların eşit erişimini sağlama ve kent hakkı özelinde toplumsal farkındalık yaratma hedefini de kapsamaktadır.

Bu çalışmada yöntem hem uygulama deneyimi hem de katılımcı eylem araştırması yaklaşımı üzerinden tanımlanmıştır. Karabağlar Akademi kapsamında yürütülen eğitim programları, saha uygulamaları ve ortak geliştirilen proje tasarımları sistematik biçimde incelenmiş; belediye personeline yönelik eğitimler, vatandaş bilinçlendirme programları ve akademik işbirlikleri çerçevesinde süreç odaklı analizler yapılmıştır. Bu çerçevede, öğrenciler sürecin

79 Sosyolog, Karabağlar Belediyesi, Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü, kocbusra266@gmail.com

80 Yüksek Şehir Plancısı, Karabağlar Belediyesi Başkan Yardımcısı, ozlemsenyol@gmail.com

81 Sosyal Hizmet Uzmanı, Karabağlar Belediyesi Başkan Yardımcısı, ggungormus62@gmail.com

etkin öznesi olarak sahada uygulamalı deneyimler kazanmış; vatandaşlar ise yerel karar alma süreçlerine doğrudan katılım sağlamıştır.

Bu çalışmada örnek uygulama olarak 2025 yılında gerçekleştirilen *Karabağlar Öğrenci Yaz Akademi Programı* ele alınmıştır. Program kapsamında mimarlık, şehir ve bölge planlama, endüstriyel tasarım ve sosyoloji gibi disiplinlerden lisans öğrencileri, yerel yönetim uzmanları ve akademisyenlerle birlikte, katılımcı bir biçimde kentteki atıl alanların toplumsal faydaya dönüştürülmesi çalışmalarını yürütmüştür. Bu süreçte öğrenciler mesleki deneyim kazanırken, vatandaşların mekânsal ihtiyaçlarına yönelik yenilikçi çözümler üretilmiştir.

Karabağlar Akademi deneyimi, yalnızca yerel ölçekte değil, aynı zamanda katılımcı yönetim literatüründe de önemli bir referans noktası oluşturmaktadır. Söz konusu modelin işleyişi, yerel yönetimlerde inovatif katılım yöntemlerinin nasıl tasarlanabileceğini ve farklı toplumsal aktörlerin iş birliğinin kurumsallaştırılabileceğini göstermektedir. Öğrenciler için sahada kazanılan deneyimler, akademik bilgilerin pratikle bütünleşmesini sağlayarak mesleki yeterliliklerini artırmakta; vatandaşlar açısından ise demokratik özne olma bilinci güçlenmektedir.

Sonuç olarak, Karabağlar Akademi deneyimi, belediye-akademi-sivil toplum-vatandaş iş birliği üzerinden geliştirilen katılımcı yönetim modelinin hem kurumsal hem de toplumsal kazanımlarını ortaya koymaktadır. Model, gençler için mesleki öğrenme imkânı, vatandaşlar için demokratik katılım fırsatı ve belediye için yenilikçi yönetim mekanizmaları sağlamaktadır. Bu bağlamda, Karabağlar Akademi, yerel yönetimlerde katılımcılığı kurumsallaştırmaya yönelik özgün bir uygulama örneği olarak, sürdürülebilirliği ve yaygınlaştırılabilirliği açısından önemli bir deneyim sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel yönetimler, yönetim, katılımcılık

KENTİ ÇOCUK OLARAK DENEYİMLEMELER KAPSAMINDA POTANSİYELLER: TÜRKİYE VE ÇOCUK DOSTU ŞEHİR

Eda AKTÜRK⁸²
Doç. Dr. Selda AL ŞENSOY⁸³
Sevde DİNÇER⁸⁴
Buket ERGÜN⁸⁵
Doğa İHTİYAR⁸⁶
Yeşim KIRIMLIOĞLU⁸⁷
Tuğçe KULA⁸⁸
Prof. Dr. Reyhan MİDİLLİ SARI⁸⁹
Evinay Elif TULUK⁹⁰
Merve ULUÇAY TEMEL⁹¹

Sosyal belediyecilik anlayışında çocuklara yönelik yapılan çalışmalar, kentin geleceğini doğrudan şekillendiren unsurlardan birisidir. Çocukların mekânsal, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını gözeterek uygulamalar, yalnızca bireysel gelişimlerine değil, aynı zamanda toplumsal refaha da katkı sunmaktadır. Bu kapsamda UNICEF tarafından 1996 yılında başlatılan Çocuk Dostu Şehir (ÇDŞ) yaklaşımı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin yerel düzeyde uygulanmasını hedefleyen kapsamlı bir çerçevedir. Çocukları hak sahibi yurttaşlar olarak tanımlayan bu yaklaşım; yerel yönetimlerin çocukların haklarını ve ihtiyaçlarını sistematik biçimde karar alma süreçlerine dâhil etmesini sağlayarak, sosyal belediyecilikte etkili ve yol gösterici bir rol

82 Yüksek Mimar, mimaredaakturk@gmail.com

83 Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, seldaal@ktu.edu.tr

84 Yüksek Mimar, trsevedincer@gmail.com

85 Mimar, buketergunnnn@gmail.com

86 Mimar, dogaihtiyar9@gmail.com

87 Yüksek Mimar, YesimKirimlioglu@gmail.com

88 Mimar, kulatugce41@gmail.com

89 Prof. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, rmidilli@ktu.edu.tr

90 Mimar, evinaytuluk@gmail.com

91 Yüksek Mimar, ulucay.merve@gmail.com

üstlenmektedir. Söz konusu yaklaşım, kentte güvenlik, erişilebilirlik, oyun ve katılım gibi temel hakların uygulanmasını, korunmasını ve sürdürülmesini amaçlamaktadır.

Türkiye’de ÇDŞ deneyimleri 2000’li yıllardan itibaren pilot kentlerle başlamış; uygulamalar çocuk meclisleri, ebeveynlik eğitimleri, engelli dostu oyun alanları ve çocuk kütüphanelerini içermiştir. Güncel çalışmalar incelendiğinde ise veri tabanı oluşturma, çocuk odaklı stratejik planlama ve afet risk analizlerini kapsadığı görülmektedir. Bununla birlikte fiziksel çevrenin tasarımına ve tasarımların uygulanmasına yönelik çalışmaların yeterince kapsamlı olmadığı da belirlenmiştir. Oysaki kentin refah bir deneyimler silsilesi üretme durumu fiziksel çevrenin niteliği ve niceliği ile doğrudan ilişkilidir. Kent, mahalle, sokak ölçeği fark etmeksizin 0-18 yaş grubunun deneyimlediği fiziksel çevre ve onu meydana getiren birçok parametre kullanıcıların fiziksel, bilişsel, sosyal duyuşsal gelişimlerinde önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda mimarlık disiplini “Çocuk Dostu Şehir”lerin üretilmesinde stratejik bileşen olarak ön plana çıkmaktadır. Buradan hareketle, bu çalışmada Türkiye’de ÇDŞ politikalarının mimarlık temel ekseninde diğer bileşenlerle birlikte uygulanabilir ve sürdürülebilir olmasına dair sorgulama yapılması amaçlanmaktadır. Çalışmada betimsel araştırma yöntemi ve doküman analiz tekniği kullanılmış; 1996–2025 döneminde UNICEF dokümanları, akademik yayınlar ve belediye ölçekli iyi uygulama/rehber metinleri incelenmiştir. Çocukların görüşlerini özgürce ifade edebilmesi, kent hayatına katılım sağlaması, barınma, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçlara erişebilmesi, arkadaş edinip oyun oynayabilmesi, yeşil alanlara ulaşabilmesi, temiz çevrede yaşaması, kültürel ve sosyal etkinliklere katılabilmesi ve tüm haklardan eşit biçimde faydalanabilmesi gibi birtakım ilkelere tanımlanan ÇDŞ çalışmalarını Dünya’da etkin bir şekilde yürüten ülkelerin programları, uygulamaları ve içerikleri kurumsallaşma, yerel kapasite, fiziksel çevre, izleme/gösterge gibi ölçütler doğrultusunda incelenerek ülkemize entegre edilmesine ilişkin potansiyel tartışılmıştır.

Bu çalışma, çocuk-kent/mahalle/sokak ilişkisini farklı coğrafyalardan ve ölçeklerden elde edilen örnekler üzerinden görünür kılmaktadır. Böylelikle ÇDŞ uygulamaları; kurumsallaşma, sürdürülebilirlik, yerel yönetim kapasitesi ve karar alma süreçleri gibi kavramlarla ele alınarak çok boyutlu bir perspektif sunulmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de yürütülen ÇDŞ çalışmalarının uzun vadeli planlanması, sistematik biçimde sürdürülmesi ve kurumsallaşarak güçlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Belediyeler için düşük maliyetli müdahale programları ve önceliklendirme araçlarının geliştirilmesi, çocuk odaklı mekânsal ve sosyal müdahalelerin hızlı, etkili ve uygulanabilir biçimde hayata geçirilmesine dair fikirler vermektedir. Çalışmada, yerel yönetimlerin çocuk odaklı planlama, bütçeleme ve katılım süreçlerinde daha etkin roller

ÖZETLER

üstlenmesi, ayrıca karar mekanizmalarında çocukların ihtiyaç ve görüşlerinin düzenli biçimde dikkate alınmasına yönelik vurgu yapılmaktadır. Öte yandan, mimarlığın yalnızca mekânsal çözüm üretiminde değil, aynı zamanda yerel demokrasinin güçlendirilmesinde kritik bir araç olarak konumlanabileceği de görülmektedir. Bu yaklaşım, mimarların toplumsal aktörler olarak sürece dâhil edilmesinin önemini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, bu çalışma mimarlık disiplini toplumsal sorumlulukla bütünleştirerek yerel yönetimlerin çocuk odaklı politika üretme kapasitesinde yol gösterici olmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, Çocuk Dostu Şehir yaklaşımının sahada kurumsal, sürdürülebilir ve ölçülebilir biçimde uygulanmasına yönelik alternatif bir çerçeve sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Dostu Şehir, Mekânsal Adalet, Sosyal Belediyecilik

PLANLAMA VE MEKÂNSAL ADALET: YEREL DEMOKRASİYE KATILIM VE KENT HAKKI PERSPEKTİFİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

İrem DİYARBAKIRLI⁹²

Kentleşme süreçleri yalnızca fiziksel mekânın dönüşümünü değil, aynı zamanda günümüzde yaşanan toplumsal eşitsizliklerin mekânsal ölçekte yeniden üretilmesini de beraberinde getirmektedir. Barınma, ulaşım, yeşil alan ve sosyal donatılara erişimdeki farklılıklar, günümüz kentlerinde mekânsal adaletin sağlanmasında en kritik sorunlardan biridir. Bu bildirinin temel araştırma sorusu şudur: Yerel yönetimler planlama süreçlerinde mekânsal adalet ilkesini nasıl kurumsallaştırabilir ve demokratik katılım yoluyla sosyal belediyeçiliği nasıl güçlendirebilir?

Bu sorunun önemi, mekânsal adaletin yalnızca teknik bir planlama meselesi değil, aynı zamanda demokratik yerel yönetişim ve kent hakkının bir gerekliliği olmasından kaynaklanmaktadır. Henri Lefebvre'nin "kent hakkı" yaklaşımı, David Harvey'in mekânın toplumsal üretimine ilişkin görüşleri ve Edward Soja'nın mekânsal adalet kavramı, bu çalışmanın kuramsal temelini oluşturmaktadır. Ancak, planlamada adaletin sağlanması için demokratik katılım ve kolektif eylemin vazgeçilmez olduğu vurgulanarak çalışma, soyut tartışmaların ötesine geçerek yerel düzeyde uygulanabilir mekanizmaları ve araçları irdelemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem olarak nitel bir analiz benimsenmiş hem literatür taramasına hem de Beyoğlu ilçesi ölçeğinde hazırlanan Mekânsal Strateji Planı sürecine dayalı inceleme yapılmıştır. Bu plan, hazırlık, ortak çalışma, planlama ve müzakere aşamalarında katılımcılığın nasıl kurgulandığını gösteren önemli bir uygulama örneği sunmaktadır. Sürece mahalle forumları, çalıştaylar, odak grup toplantıları ve çevrimiçi platformlar dâhil edilmiş; böylece farklı toplumsal grupların görüş ve önerileri planlama süreçlerine yansıtılmıştır.

92 Y. Şehir Plancısı, irem.diyarbakirli@tbb.gov.tr

Analiz sonucunda dokuz temel politika alanı öne çıkmıştır: erişilebilir kamusal alanlar, kapsayıcı sosyal hizmetler, güvenilir barınma olanakları, afetlere dirençli ulaşım ve altyapı, çeşitlilik sunan kültür-sanat ortamları, yerel ekonomiyi destekleyen istihdam politikaları, iklim uyumlu çözümler, katılımcı bütçeleme mekanizmaları ve şeffaf yönetim uygulamaları. Örneğin, dezavantajlı gruplar için barınma destekleri geliştirilmiş, yeşil alanların adil dağılımı gözetilmiş ve mahalle meclisleri aracılığıyla yurttaşların öncelikleri doğrudan plan kararlarına yansıtılmıştır.

Bulgular göstermektedir ki mekânsal adaletin sağlanması, yalnızca planlama teknikleriyle değil, yerel yönetimlerin yurttaşlarla kurduğu işbirliği biçimleriyle yakından ilişkilidir. Katılımcı bütçeleme uygulamaları, kent konseyleri, dijital katılım araçları ve mahalle forumları, demokratik belediyeçiliğin somut yansımalarıdır. Sosyal belediyeçilik kapsamında ise sosyal konut üretimi, halk kart uygulamaları, kadın ve genç girişimcilere yönelik destekler ve afetlere dayanıklı altyapı projeleri, mekânsal eşitsizliklerin azaltılmasına katkı sunmaktadır.

Bununla birlikte, uygulama sürecinde bazı zorluklar da ortaya çıkmaktadır. Katılım süreçlerinin çoğu zaman sembolik düzeyde kalması, kaynak yetersizliği, merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki yetki paylaşımındaki sınırlılıklar ve sürdürülebilirliğin garanti altına alınamaması, demokratik ve sosyal belediyeçiliğin önünde engel oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu tür katılımcı planlama deneyimlerinin kurumsallaştırılması ve yasal çerçevelerle desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, mekânsal adaletin sağlanması, yerel yönetimlerin yalnızca teknik planlama aktörleri olmaktan öte, sosyal ve demokratik dönüşümün öncüsü hâline gelmesini gerektirir. Vatandaşlarla karşılıklı güven, uzlaşma ve ortak karar alma süreçleri geliştiren belediyeler hem mekânsal hem de toplumsal eşitsizliklerin giderilmesine katkıda bulunacaktır. İklim krizi, göç, afet riski ve yoksulluk gibi güncel sorunlar karşısında adalet merkezli politikaların hayata geçirilmesi, kent hakkının gerçekleşmesi ve sürdürülebilir bir demokrasi için zorunludur.

Anahtar Kelimeler: Mekânsal Adalet, Yerel Demokrasi, Sosyal Belediyeçilik, Kent Hakkı, Katılımcı Planlama

TOPLUMCU BELEDİYECİLİK: NEDİR NE DEĞİLDİR?

Mahmut GÜLER⁹³
Burçak SOYER PARLIYAN⁹⁴

Toplumun ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetler bir taraftan merkezi yönetim ve taşra uzantısı diğer taraftan yerel yönetimler tarafından karşılanmaktadır. Yerel yönetimler içerisinde kentsel hizmetlerin önemli bir kısmı belediyeler tarafından gerçekleştirilmektedir. Kurumsal anlamda kökenleri 1800’lü yıllara kadar uzanan belediye teşkilatlarının kurulmasında üç önemli faktör öne çıkmaktadır. Birincisi sanayi devrimi sonrası kentlerin kalabalıklaşması ve buna koşut olarak kentsel hizmetlere yönelik artan talep, belediyelerin kurulmasını zorunluluk haline getirmiştir. İkincisi, batılı ülkelerde yüzyıllardır var olan bir gelenek; yani yerel kendi kendini yönetim geleneği. Bu iki faktörden birincisi kentsel hizmetlerin karşılanmasında etkinlik ve verimlilik kavramlarını ikincisi, “demokratik özerk” belediyeçilik kavramlarını öne çıkarmıştır. Üçüncü ise, işçi sınıfının temel haklar için mücadelesi kentsel hizmetlere talep olarak da yansımış ve 1970’li yıllardan sonra kentsel hakkın, haklar kategorisi içinde yer almasına zemin hazırlamıştır. Bu gelişmelere paralel olarak makalenin konusu olan toplumcu anlayışa dayalı belediye, iki toplumsal hareketten beslenerek gelişim göstermiştir. İlki 1871’de 72 gün süren *Paris Komün Hareketi*’dir. Komün hareketi, devlet tarafından sunulan kentsel hizmetlerin toplumun tüm kesimlerine eşit, adil ve hakça sunulması gereğinin zorunluluk olduğunu kanıtlamış, hareket her ne kadar 72 günle sınırlı kalmış olsa da etkisini hala günümüzde dahi sürdürmektedir. İkincisi ise, komün hareketi ile yaklaşık aynı zaman diliminde gelişen “belediye sosyalizmi” hareketidir. Teorik olarak Fabiancı Sosyalistlerin genel çerçevesini çizdiği belediye sosyalizm hareketi, uygulamada İngiltere’nin işçi kenti olan Birmingham’da –benzer uygulamalar Glasgow gibi işçi sınıfının etkin olduğu kentlerde de görülmüştür– uygulamaya geçmiştir. *Su ve Gaz Sosyalizmi* olarak da adlandırılan belediye sosyalizm hareketi, özel sektör tarafından ve yüksek bedellerle gerçekleştirilen su ve gaz gibi insanın en temel ihtiyaçlarının belediyeler tarafından, en yoksul kesimlerin faydalanabileceği bir ücret politikası ile sunulan belediyeçilik

93 Prof.Dr. Trakya Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğretim Üyesi

94 Öğr. Gör. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Öğrencisi

anlayışı olarak öne çıkmıştır. Bu yönüyle hareket, kapitalizmin yaratmış olduğu kentsel eşitsizlikleri bir miktar daha eşitlikçi bir yapıya dönüştürme gayretidir.

1900’lü yıllarda yaşanan savaşlar ve diğer taraftan kapitalizmin içine düştüğü kriz 1929’da büyük buhran ile sonuçlanınca kapitalizm çıkış yolunu refah devletinin inşası ile çözmeye çalışmıştır. Sınıfsal bir içerikle bir taraftan 200 yıldır devam eden haklar mücadelesi refah uygulamaları sonucu daha önce elde edilen birinci kuşak haklara ek olarak ikinci kuşak hakları da kazanmıştır. Refah devleti ile kentsel hizmetlerin pek çoğu, ücretsiz veya düşük bedellerle belediyeler tarafından karşılanmıştır. Böylece belediyelerin artan görevleri ve bu görevleri ya ücretsiz ya da düşük ücretlerle gerçekleştiriyor olması sosyal belediyeçilik olarak adlandırılmıştır.

Sosyal belediyeçilik ya da toplumcu belediyeçilik, Türkiye’de farklı koşullar ve şartlar içinde gelişim göstermiştir. Nitekim batılı ülkelerde başlayan refah devleti uygulamalarının Türkiye’de 1923 Cumhuriyetin ilanı ile başladığını belirtmek abartılı bir iddia olmayacaktır. Cumhuriyetin ilk yıllarında yöneticiler savaşın yıkıntılarını toparlama ve yeni devletin kuruluş süreci ile meşgul olmakla birlikte, özellikle 1930’lu yıllardan sonra imkanlar ölçüsünde refah uygulamaları hayata geçirilmeye başlanmıştır. Burada Atatürk’ün modern devlet ve modern bir toplum modeline geçiş için şart koştuğu 6 ilkeden iki tanesi Türkiye’de sosyal belediyeçilik için temel olacaktır. Bunlardan birincisi, devletçilik, ikincisi ise, halkçılıktır. Bu iki ilke üzerinden başlayan belediyeleşme süreci 1970’li yıllarda yaşanan ekonomik koşulların siyasal alana yansımaları sonucu çatışmaya dönüşmüştür. Bu çatışma kentsel hizmet bağlamında kendisini, merkez- yerel çatışmasıyla da gösterecektir. Böylece Türkiye’de ilk kez merkezi yönetimin yerel üzerinde baskısı siyasal bir içerik kazanarak yerel özerkliği zedeleyici politikalar yaşanmaya başlanmıştır. Çekişme sonucu dönemin özellikle büyük kent belediyeleri “*kentsel hizmet üretiminin mazereti olmadığını*” belirterek alternatif kentsel hizmet üretim modelleri geliştirmişlerdir. 1973 seçimleri sonrası başlayan merkez-yerel çekişmesi, sonraki dönemlerde devam etmiş ve özellikle 2009 yerel yönetim seçimlerinden itibaren günümüze kadar belediyeler üzerinde baskı artarak yerel özerklik ve yerel demokrasi tartışmalarını ileri boyuta taşımıştır.

Akademik yazında toplumcu belediyeçilik alanında üç tür çalışma yapıldığı görülmektedir. Birincisi 1961 Anayasası ile başlayan sosyal devlet ilkesinin gereği olarak belediyeler tarafından sosyal nitelikli hizmetler toplumcu belediyeçilik olarak tanımlanmaktadır. İkincisi, belediye hizmetlerini alternatif sunum modelleri ile birlikte ele alan 1970’li yıllarda yaşanan belediyeçilik hareketine referansla yapılan toplumcu belediye çalışmaları. Son olarak önemli temsilcisi Sidney ve Beatrice Webb olan belediye sosyalizm hareketinden başlayarak belediye sosyalizmini, adaletin sağlanması olarak tanımlayan

düşünce akımı ve 1970’li yıllardan itibaren Lefebvre, Castells ve Harvey gibi kent bilimcilerin, kapitalizmin kolektif tüketim yoluyla emeğin yeniden üretildiği kentsel mekanın değişmesi gereğinden yola çıkarak, kenti ancak kentlilerin yönettiği bir düzen kurmakla mümkün olacağını belirten görüşler çerçevesinde ele alınan belediyeçilik hareketi.

Bu çalışmanın amacı adı toplumcu belediyeçilik olan çok farklı siyasal ve ideolojik temeller üzerine inşa edilen kavramı tartışmaktır. Ayrıca bu tartışma içerisinde toplumcu belediye olgusunu Türkiye’deki gelişmeler üzerinden analiz etmektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal devlet, kapitalizm, kent, belediye

TEKNOLOJİ DESTEKLİ SOSYAL BELEDİYECİLİK: KKTC BELEDİYELERİ ÖRNEĞİ

Deniz İŞÇİOĞLU⁹⁵
Ersun İŞÇİOĞLU⁹⁶

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki (KKTC) belediyelerin yeniden yapılandırılması ile toplamda yirmi sekiz olan belediye sayısı on sekize düşürülmüştür. Bu yeniden yapılandırma sonucunda belediyelerin hizmet sınır ve alanlarında değişimler olmuştur. Belediyelerin yeniden yapılandırma çalışmaları sırasında hizmet konusunda birçok önemli konunun altı çizilmiş, tartışmalar yapılmıştır. Yapılandırmanın özellikle belediye hizmetlerine önemli bir katkı sağlaması hedeflenmiştir. Ancak azaltılan belediye sayısına bağlı olarak yeni yapılandırılan belediyelerin vermeleri gereken hizmetlerde nüfus ve hizmet verilen alan bakımında bir artış olduğu görülmektedir. Dolayısı ile büyüyen ve değişen hizmet alanlarında artan hizmet talebinin karşılanabilmesi için güncel, teknoloji destekli uygulamalar yönetici ve yönetimler için son derece önemli bir araç halini almaya başlamıştır.

Belediyelerin “Sosyal Belediyecilik” kapsamı içerisinde birçok önemli işlevi bulunmaktadır. “Sosyal Belediyecilik” kavramı KKTC için de oldukça önemli ve değerli bir kavramdır. Sosyal belediyecilik kapsamında belediyelerin hizmetlerini devam ettirmek için günümüz teknolojilerinden doğru bir şekilde yararlanmaları gerekmektedir. Teknolojinin yönetim sistemlerine büyük oranda entegre olduğu günümüzde teknolojinin sosyal belediyecilik hizmetlerine de katkı sağlamak amacı ile kullanılması kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu durum yönetimlerin sadece belirledikleri hedeflere ulaşmalarını kolaylaştırmakla kalmamakta denetlenebilir, hesap verebilir ve ölçülebilir bir sistemin de kurulmasına olanak vermektedir. Ancak bu konuda gerek belediyelerin altyapı problemleri gerekse yetişmiş personel azlığı ve hizmet götürmekle yükümlü oldukları vatandaşların teknoloji ile ilgili yaşamakta oldukları sorunlar belediyeler için aşılması güç sorunlar yaratabilmektedir. Bu kapsamda yaşanan

95 Doğu Akdeniz Üniversitesi, İşletme ve Ekonomi Fakültesi Öğretim Üyesi, deniz.iscioglu@emu.edu.tr

96 Doğu Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi, ersun.iscioglu@emu.edu.tr

gelişmelerin ışığında yeniden yapılandırılan belediyelerin sosyal belediyeçilik kapsamında ne ölçüde ve hangi alanlarda hizmet verebildiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca yaşadıkları sorunların ortaya konması yeniden yapılandırılan belediyelerin hizmet hedeflerine ulaşabilmeleri için oldukça önemli bir unsur olarak görülmektedir.

Bu çalışmanın ana amacı KKTC’deki yeniden yapılandırılan belediyelerin “sosyal belediyeçilik” kapsamında yaptıkları çalışmalar, yaşadıkları temel sorunlar ve teknoloji destekli sosyal belediyeçilik uygulamalarından ne ölçüde faydalandıklarının incelenmesidir. Çalışma nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Çalışmanın sonucunda yaşanan sorunlar belirlenecek ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilecektir. KKTC’de gerçekleşen yerel yönetimler reformu veya diğer bir anlatım ile belediyelerin yeniden yapılandırılması sonrasında oluşan yeni belediyelerin sosyal belediyeçilik hizmetleri konusunda yapılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ek olarak yine alan yazında KKTC’deki belediyelerin teknoloji destekli sosyal belediyeçilik çalışmalarına da rastlanmamıştır. Dolayısı ile KKTC’de yeniden yapılandırılmış olan belediyelerin sosyal belediyeçilik hizmetlerinin durumunun ve bu hizmetler için teknoloji desteğinden ne ölçüde yararlandıklarının ortaya konulması için böyle bir çalışma yapılması planlanmıştır. Çalışmanın KKTC’deki belediyelerin sosyal belediyeçilik ve teknoloji destekli sosyal belediyeçilik kapsamındaki durumlarını tespit etmesi ve bu konuda ileride yapacakları çalışmalara ışık tutmasını sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Belediyeçilik, Teknoloji Destekli Sosyal Belediyeçilik, KKTC

YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL BELEDİYESİLİK EKSENİNDE MADDE BAĞIMLILIĞI İLE MÜCADELESİ

Burcu BOSTANCIOĞLU⁹⁷

Geleneksel olarak altyapı, imar, temizlik, kültür ve ulaştırma gibi fiziksel hizmetlere odaklanan belediyeler, güncel kent yönetimi paradigmalarının evrimiyle işlevsel bir genişleme yaşamıştır. "Sosyal Belediyecilik" kavramının yükselişi, yerel yönetimlerin yetki alanını rehabilitasyon, psikososyal rehberlik ve sosyal sorunları önleyici tedbirler gibi sosyal politika alanlarını kapsayacak şekilde genişletmiştir.

Sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin madde bağımlılığı ile mücadeleyi pasif bir hizmet alanı olmaktan çıkarıp, proaktif bir sosyal sorumluluk ve toplumsal dönüşüm aracı hâline getirmesini sağlamıştır. Bu dönüşüm, yerel yönetimleri, en karmaşık halk sağlığı sorunlarından biri olan madde bağımlılığı ile mücadelede kritik bir konuma taşımaktadır. Dolayısıyla, yerel yönetimler, bağımlılık olgusunu görünür kılmak, bireysel düzeyde çözülmeyi desteklemek ve çeşitli sosyal araçları kullanarak bağımlılığı kökeninde önlemek için öncü bir rol oynama potansiyeline sahiptir.

Madde bağımlılığı, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından “beyin hastalığı” olarak tanımlanmış, böylece ‘bağımlılık’, ‘madde problemi yaşayan birey’, ‘uyuşturucu bağımlısı’ gibi bir nevi ister istemez ötekileştirme ve damgalama yaratan kelimelerden uzak tutulmasını, sağlık problemi olarak ele alınmasını ve sorumluluk bilinciyle toplumun ortak problemi olarak görülmesini sağlamıştır. Bağımlılık problemi bireysel düzeyde sağlık risklerinin ötesinde, toplumsal yapıya sirayet eden çok katmanlı ve çok boyutlu küresel bir halk sağlığı sorunudur. Bu sorun; yalnızca bireyin nörobiyolojik ve psikososyal sağlığını geri dönülmez biçimde tehdit etmekle kalmaz, aynı zamanda aile düzeninde yıkımlara yol açarak nesiller arası travmayı derinleştirir. Kentsel alanda ise bağımlılık, sosyal dışlanmayı tetikleyerek suç oranlarını artırır ve kentsel güvenliğı riske atar; bu suretle kentlerin sosyal dokusunu ve kamusal

97 Dr. Burcu BOSTANCIOĞLU, Bağımlılıkla Mücadelede Uzman Psikoterapist, 2019-2024
İzmir Konak Beld. Meclis Üyesi, burcubostancioglu80@gmail.com

yaşam kalitesini doğrudan olumsuz etkileyen kompleks bir sosyal patolojiye dönüşür.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 127. Maddesi uyarınca halkın mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olan yerel yönetimler (belediyeler), bu sorunun görünür kılınmasında ve çözülmesinde öncü bir rol üstlenmek durumundadır. Sosyal belediyecilik vizyonu, yerel yönetimlerin işlevlerini geleneksel altyapı hizmetlerinin ötesine taşıyan bir paradigma değişimidir. Bu vizyon, belediyeleri sosyal politika aktörü olarak konumlandırarak, onlara rehabilitasyon, psikososyal rehberlik ve önleyici müdahale gibi kritik görevler yüklemiştir. Sonuç olarak, sosyal belediyecilik bağımlılıkla mücadeleyi, sadece merkezi bir kamu görevi olmaktan çıkarıp, yerel yönetimlerin temel ve stratejik misyonlarından biri hâline getirmiştir.

Bu çalışma, söz konusu potansiyelden hareketle, madde bağımlılığı ile mücadelede yerel yönetimlerin üstlendiği rolleri detaylandıracak, yerel yönetimlerin sosyal belediyecilik vizyonu çerçevesinde madde bağımlılığı ile mücadeledeki kritik rollerini, bu rollerin teorik dayanaklarını ve uygulamadaki stratejilerini iyi uygulama örneğinin incelenerek bağımlılığa karşı mücadelede birincil korumanın (primer önleme) (gençlik merkezleri, sosyal alanlar) öneminin ortaya koyulmasını amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Madde Kullanımı, Bağımlılıkla Mücadele, Yerel Yönetimler, Sosyal Belediyecilik, Rehabilitasyon, Sosyal Uyum.

BLOKZİNCİR, YAPAY ZEKÂ VE SOSYAL BELEDİYECİLİK: ŞEFFAF KAMU HİZMET SUNUMU

Nilgün KAHRAMAN⁹⁸

Son yıllarda teknolojinin hız kazanması ile kamu yönetiminde ve özellikle yerel yönetimlerde kamu hizmet sunumları da köklü biçimde değişmeye başlamıştır. Yeni kamu yönetiminde müşteri istekleri olarak görülmeye başlayan vatandaşların istekleri, daha da önemli hale gelmeye başlamıştır. Artık istekler daha da kişiselleşmekte ve buna bağlı olarak da kamu hizmetleri farklılaşmaktadır. Böylelikle, yurttaş odaklı bir yönetim anlayışına geçiş yapılmıştır. Belediyelerin sorumluluk alanı sadece altyapı gibi temel hizmetlerle sınırlı kalmamakta vatandaşların sosyal haklarını da gözeten ve bu yönde politikalar oluşturan aktörler haline gelmektedirler. Buna bağlı olarak demokratik ve sosyal belediyeçilik anlayışı da katılımcılığı, şeffaflığı ve açıklığı ön plana çıkarmaktadır. Bu ilkelerin hayata geçirilmesinde blokzincir ve yapay zekâ gibi yeni teknolojilerden yararlanmak belediyelere yeni fırsatlar sunmaktadır. Böylece belediyeler bu yeni teknolojileri kullanarak hizmetlerini çeşitlendirmekte, hızlandırmakta ve daha şeffaf ve açık hale getirerek vatandaşların kullanımına sunmaktadır. Bu süreçler, belediye-vatandaş ilişkisini de olumlu yönde güçlendirmiş olmaktadır.

Blokzincir, verilerinin dijital ortamda şifrlenerek kaydedildiği bir tür kayıt defteridir. Böylece veriler değiştirilememekte ve şeffaf şekilde izlenebilmektedir. Böylelikle sosyal belediyeçiliğin en önemli sorunlarından biri olan kaynak yönetimine çözüm olmaktadır. Sosyal yardım kartları, gıda yardımları, kira destekleri veya nakdi yardımların blokzincir tabanlı sistemler üzerinden dağıtılması yardımların gerçek sahiplerine ulaşmasını sağlayarak yoksulluğu da azaltmaktadır. Böylece yapılan yardımların kimlere ulaştığı ve hangi amaçlarla kullanıldığı takip edilmiş olacaktır. İnsanlar yardım yaparken daha gönül rahatlığı ile yardımlarını yapabileceklerdir. Bu uygulama yerel yönetimlere duyulan güveni de pekiştirmektedir.

98 Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, nkahraman@firat.edu.tr.

Yapay zekâ, belediyelerin hizmet verme ve karar alma aşamalarında etkili olmaktadır. Bu uygulamalarla, afet riski altında olan bölgeler belirlenebilir, kent haritaları oluşturulabilir, dezavantajlı grupların ihtiyaçları önceden belirlenebilir. Ayrıca sosyal yardımlar ihtiyaç sahiplerine daha hızlı oluşturulabilir ve afet sonrası hızlı müdahalelere katkı sunulur. Yani bu yeni teknolojik uygulamalar, afet yönetiminin her aşamasında etkili olmaktadır.

Bununla birlikte, teknolojinin sosyal belediyeçiliğe entegrasyonu çeşitli sınırlılıkları da meydana getirmektedir. Dijital bölünme, düşük gelirli kişilerin hizmetlere erişiminde eşitsizlik yaratmaktadır. Veri güvenliği konusu, yapay zekâ ve blokzincir uygulamalarının en hassas konularından biridir. Ayrıca altyapının yetersizliği, maliyetlerin yüksek olması, yerel kapasite sorunları, bu teknolojilerin kullanımında engel oluşturmaktadır. Bazen de bazı insanlar, bu yeni nesil teknolojileri kullanmaya çekinebilmektedirler. Bu da teknoloji kullanımında bir engel teşkil etmektedir.

Bu çalışma, yapay zekâ ve blokzincir tabanlı uygulamaların sosyal belediyeçiliğin şeffaflık, katılımcılık ve kapsayıcılık ilkelerini nasıl etkilediğini ve etkileyebileceğini tartışmaktadır. Uluslararası iyi uygulama örnekleri incelenerek Türkiye için çıkarımlar sunulmakta; dijitalleşme ile demokratik sosyal belediyeçilik arasında kurulacak olan bağlara dikkat çekilmektedir. Sonuç olarak, blokzincir ve yapay zekâ, yalnızca teknolojik yenilikler değil, aynı zamanda yerel demokrasiyi ve sosyal adaleti güçlendiren stratejik araçlar olarak değerlendirilmelidir. Çalışmada yöntem olarak nitel bir yaklaşım benimsenmiştir. Literatür taramasıyla blokzincir ve yapay zekâ teknolojilerinin sosyal hizmetlerdeki kullanımları incelenmiş, ayrıca uluslararası iyi uygulama örnekleri üzerinden karşılaştırmalı bir analiz yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka, Blokzincir, Sosyal Belediyeçilik

YENİ BELEDİYECİLİĞİN TÜRKİYE'DEKİ YOL HARİTASI ÜZERİNE DÜŞÜNMEK: STRATEJİLER, KISITLAR, FIRSATLAR

Tolgahan AYDINER⁹⁹

Bu bildiri, neoliberal kapitalizmin 21. yüzyılda kentsel alanlarda yarattığı krizlere karşı, Avrupa'nın ve dünyanın farklı kentlerinde filizlenen “yeni belediyeçilik” tartışmalarını Türkiye bağlamında irdelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, 2019 ve 2024 Mahalli İdareler Genel Seçimleri (MİGS) sonrasında büyük metropollerin yönetimini kazanan Cumhuriyet Halk Partili (CHP) büyükşehir belediyelerinin (BŞB) hayata geçirdikleri kentsel politikalar incelenecek; buradan hareketle yeni belediyeçiliğin Türkiye'deki yol haritasına ilişkin önermelerde bulunulacaktır. Bu tartışmanın temelinde, Türkiye'ye özgü bir yeni belediyeçilikten söz edilmesi halinde, Avrupa'ya özgü koşulların ötesinde ortaya çıkan ve hem fırsatlar hem de kısıtlar içeren bu özgünlüğün dikkate alınması gerektiği savı yer almaktadır.

Yeni belediyeçilik, neoliberal kemer sıkma politikalarına karşı farklı kentlerde gelişen sokak hareketlerinin belediye yönetimlerine taşınmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu deneyimler bütünü, belediye iktidarını kent aktivistleri ve yurttaşlarla paylaşmayı temel ilke edinmiş (Russell, 2019) ve konut, enerji, su gibi yaşamsal hizmetleri -özellemeye karşı çıkarak- kent hakkı perspektifiyle ele almıştır (Angel, 2021). Yeni belediyeçiliğin kilit kavramlarından dayanışma ise, kent ekonomilerinin kooperatifler gibi paydaşlarla müşterek biçimde demokratikleştirilmesini ifade etmektedir (Blanco ve Gomà, 2020; Thompson, 2021). Dayanışma ekonomileri (Angel, 2020), kamu-müşterek ortaklıkları (Russell vd., 2023; Bianchi, 2025), kentsel nitelikli hizmetlerin yeniden belediyeleştirilmesi (Angel, 2020; Roth vd., 2023) gibi başlıklar, yeni belediyeçilik tartışmalarının başlıca yönelimlerini oluşturmaktadır.

Türkiye'de 2019 MİGS sonrası birçok metropolde yönetimi devralan CHP'li belediyelerin politikalarını yeni belediyeçilik ekseninde tartışırken, istisnai bir duruma dikkat çekmek gerekir. Türkiye örneği, Avrupa'daki gibi tabandan yükselen hareketlerin kurumsal siyasete taşınmasından ziyade, iktidar partisine karşı gelişen toplumsal tepkilerin yerel seçimlere yansmasıyla

99 Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, tolgahanaydiner@gmail.com.

şekillenmiştir. Dolayısıyla Türkiye'nin özgünlüğü, yerel seçim başarısının sağladığı fırsatların kamucu kentsel politikaların üretimine evrilmesinde yatmaktadır. Pandemi döneminde kurdukları dayanışma ağları, kooperatiflerle geliştirdikleri iş birlikleri ile öğrenci yurtları, kreşler ve kent lokantaları gibi kentsel hizmetler, CHP'li belediyelerin ilk döneminde emeğin yeniden üretimine katkı sağlayan ve yeni belediyeçilik açısından kayda değer politikalar olarak değerlendirilebilir. Buna paralel olarak, İstanbul BŞB'nin "Sistem Mezuniyeti Projesi", Ankara BŞB'nin "Lezzet Ankara" uygulaması ve İstanbul, İzmir ile Muğla'daki planlama ajansları, kentsel politikanın geleneksel yapısını dönüştürme potansiyeli taşımaktadır. Bu çalışmada öncelikle, CHP'li belediyelerin 2019 MİGS sonrası ürettikleri kentsel politikalar "Stratejiler" başlığı altında tartışılacaktır. Öte yandan, Türkiye'de yeni belediyeçiliğin muhtemel güzergâhları önünde ciddi sınırlılıklar bulunduğu da göz ardı edilmemelidir. Ulusal-yerel siyaset arasındaki muğlak sınırlar, merkezi yönetimin yerele vesayetçi müdahaleleri, yerel seçim sisteminden kaynaklanan temsil sorunları, meclis üyeliğini görünmez kılan belediye başkanı odaklı yerel yönetim anlayışı, kentsel girişimciliği teşvik eden projeci yerel siyaset iklimi ve yüksek enflasyon/yaşam pahalılığı altında derinleşen konut/barınma krizi başta olmak üzere emeğin yeniden üretimini mümkün kılabilecek politika alanlarının giderek daralması gibi Türkiye'de yeni belediyeçiliğin filizlenmesine ket vurması muhtemel konular, "Kısıtlar" başlığı altında gündeme getirilecektir. Türkiye'de yeni belediyeçilik tartışmalarının, yalnızca CHP'li belediyelerin güncel politikaları üzerinden değil, aynı zamanda bu yapısal sorunlarla nasıl başa çıkılacağı ekseninde yürütülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmanın son bölümünde, CHP'li belediyelerin hayata geçirdikleri stratejilere atıf yapılarak, yukarıda vurgulanan mevcut kısıtların nasıl aşılabileceği- Avrupa ve dünya örnekleriyle karşılaştırmalı olarak- "Fırsatlar" başlığı altında ele alınacaktır. Gayrimenkul/arsa rantına dayalı kentleşme süreçlerine alternatif olarak küçülmenin ve müştereklerin savunulması, güçlü başkan modeline karşı belediye meclislerinin kuvvetlendirilmesi, planlamaya dayalı/veri odaklı kentsel politika üretiminin yaygınlaştırılması, kentsel politika üretiminin alternatif katılım modelleriyle desteklenmesi gibi alt başlıklar, söz konusu fırsatların görüngülerini oluşturmaktadır. Çalışmada, 2019 MİGS sonrasında CHP'li belediyelerin kentsel politikaları; a) ulusal ve yerel basında yayımlanan haberler, b) belediyelerin resmî web siteleri ve sosyal medya hesapları gibi kurumsal dijital mecralarda ürettikleri içerikler ve c) yeni belediyeçilik yaklaşımını tartışan süreli yayınlar, bloglar, web siteleri ve akademik çalışmalar (kitaplar, kitap bölümleri, makaleler) temelinde içerik analiziyle incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Belediyeçilik, Kentsel Politika, Dayanışma, Müşterekler, Katılım

PAYLAŞIM EKONOMİSİ KAPSAMINDA SOSYAL BELEDİYESİLİK FAALİYETLERİ

Yiğit KOCAHAN¹⁰⁰

Paylaşım ekonomisi, âtil kalmış ya da gerektiği kadar kullanılmayan mal ve hizmetlere ihtiyaç sahiplerinin erişmesidir. Esasen daha az tüketim ve ortak mülkiyet anlayışına dayansa da bugün anlaşıldığı şekliyle dijital platformlar aracılığıyla kişiler arası arz talep eşleştirmesinin yapıldığı ekonomik bir modeldir. Bu kapsamda, konaklama, ulaşım, sağlık ya da gıda olmak üzere birçok sektördeki mal, hizmet ve yetenekler, kiralanmakta ve satılmakta ya da ücretsiz biçimde takas edilerek, ödünç veya hediye verilerek ortaklaşa kullanılabilenmekte ya da tüketilebilmektedir. Bunlar arasında, katılımcıları zenginleştirmeyi amaçlamayan, sosyal bağlara dayalı ve toplumsal dayanışmayı ön plana koyan platformlar da bulunmaktadır. Bu açıdan, sosyal belediyeçiliğin kimi faaliyetleri de aslında vatandaşlara bir paylaşım ekonomisi alanı açmakta; sosyal ve ekonomik adaleti sağlama, eşitsizliği azaltma, dezavantajlı grupları önceleme, kamu yararının gözetme, kişiler, kentler ve toplumlar arasında köprü kurma hedeflerinde ortak paydada buluşmaktadır.

Sosyal belediyeçilik kavramı; imar, su, altyapı ve ulaşım gibi klasik belediyeçilik hizmetlerinin genişleyerek her türlü sosyal amaca yönelik hizmet ve faaliyetleri sunan kurumlar haline gelmelerini ifade etmektedir. Türkiye’de sosyal hizmetlerinin yerel yönetimler tarafından sunulması daha eskiye dayansa da 2000’lerden itibaren sosyal belediyeçiliğin yasal altyapısı oluşturulmuştur. 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile belediyeler, sosyal belediyeçilik faaliyetlerini gerçekleştirmesi açısından birçok yetki ve göreve sahip olmuştur. Bu kapsamda; yaşlı, çocuk, kadın, yoksul, kimsesiz, engelli ve öğrenciler başta olmak üzere toplumun her kesimine yönelik barınma, bakım, gıda ve kıyafet sağlama, meslek ve beceri edindirme, sanatsal ve bilimsel aktiviteler de dahil olmak üzere birçok sosyal hizmet, sosyal amaçlı iktisadi teşebbüs, aynı ve nakdi yardım sayıları artmıştır. Bununla beraber literatür incelendiğinde, Türkiye’deki sosyal belediyeçilik uygulamaları

100 Doktora Öğrencisi, Ege Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler, yigitkocahan9@gmail.com.

birtakım problemlerle karşı karşıyadır. Bunlar şöyle sıralanabilir: merkezi ve yerel otoriteler arasındaki görev, yetki ve koordinasyon karmaşası, partizan ve popülist yaklaşımlar sebebiyle siyasi rant aracına dönüşmesi, asli hizmetlerin aksatılması, israf, yolsuzluk ve aşırı borçlanma riskleri, kaynak dağılımında dengesizlikler, mali ve kurumsal kapasite yetersizliği, sosyal belediyeçiliğin yalnızca yardımlardan ibaret olduğu düşüncesine benzer algılama sorunları, sosyal yardımlaşma sağlayan ve kendi gelirini yaratan projelerin yetersizliği.

Bu araştırmanın iki temel sorusu bulunmaktadır. Birincisi, sosyal belediyeçilik yapılandırılırken paylaşım ekonomisinden nasıl yararlanabilir? İkincisi, bu yapılandırma esnasında belediyelere düşen roller nelerdir? Bu sorulara cevap aranırken nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği kullanılmış olup belediyelerin resmi siteleri, haber siteleri ve akademik literatür incelenerek veriler oluşturulmaktadır. Alternatif bir ekonomik model olarak çerçevesi çizilen paylaşım ekonomisi ve buna dair uygulama örnekleri ortaya konarak sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin ne yönde geliştirilebileceği tartışılmaktadır. Toplumsal dönüşümün sağlanması için kıyafet, ayakkabı ya da oyuncakların bağışlandığı kumbaralara ek olarak gıda ya da zaman bankası gibi yeni platformların kurulması, komşular arası yardımlaşma organizasyonlarının artması, eşya kütüphanesi gibi platformların oluşturulması veya farklı alanlarda platform kooperatifi gibi oluşumların desteklenmesi gerekmektedir. Bu noktada belediyelerin; liderlik etme, koordine ve organize etme, güveni sağlama, lojistik ve depolama alanı sağlama, yazılım gibi teknik destekleri sağlama gibi kolaylaştırıcı rolleri üstlenmesi gerekmektedir. Böylelikle, sosyal bütçe ayrılmadan da sosyal belediyeçilik işleyebilir, kendi kaynağını yaratan faaliyetler ortaya çıkabilir, alternatif bir modelden yararlanıldığı için Türkiye'deki sosyal belediyeçilik uygulamalarının karşılaştığı sorunlar aşılabilir.

Anahtar Kelimeler: Paylaşım Ekonomisi, Sosyal Belediyeçilik, Demokratik Belediyeçilik

MARKA KENT MODASI İFLAS MI ETTİ? PAZARLANABİLİR DEĞİL YAŞANABİLİR KENTLER İNŞA ETMEK

Berkay YALÇINKAYA¹⁰¹

Son yıllarda küresel ölçekte kentleri markalaştırmak sıkça sorgulanan bir konu haline gelmiştir. 1990’lar ve 2000’ler boyunca neoliberalizmin moda bir söylemi olan “marka kentler” günümüzde cazibesini kaybetmekte; bunun yanında hem akademik alanda hem de farklı toplumsal kesimler tarafından önemli eleştirilerle anılmaktadır. Bu eleştirilerin temelinde yatırımcı ve turist çekerek yerel kalkınmanın sağlanabileceği düşüncesine dayanan kent markalaştırma stratejilerinin sanıldığı kadar başarı getirmediği, tam tersine soylulaştırma, yerinden etme ve mekânsal adaletsizlik gibi önemli sorunlara neden olduğu bulunmaktadır. Bu da yerel politika açısından kent markalaştırma konusunu giderek daha önemli hale getirmektedir. Öyle ki yerel yönetimlerin büyük kaynaklar ayırarak dahil olduğu marka kent modası, kentlerin küresel düzeyde rekabet gücünü yükseltmek bir tarafa, ekonomik ve sosyal kırılganlığın artmasında etkili bir faktör olarak görülmeye başlanmıştır.

Türkiye’de de benzer zamanlarda yükselişe geçen marka kent söyleminin başarısı oldukça tartışmalıdır. Tartışmaların odağında yerelde ekonomik canlılığı arttırmak için önemli bir strateji olarak sunulan markalaştırmanın katkı potansiyeli ve dönüştürücü rolü bulunmaktadır. Bu çalışmada dünyada marka kent stratejilerinin hala kalkınma için fonksiyonel bir araç olarak görülüp görülmediği sorgulanarak, Türkiye’de kentsel sorunların çözümünde kent markalaştırma stratejisinin etkili olup olamayacağı tartışmaya açılmıştır. Bu bağlamda küresel ölçekte marka kent politikalarını benimseyen şehirlerin deneyimleri, Türkiye özelindeki örneklerle karşılaştırılmıştır. Nitel yöntemle dayalı bu çalışmada araştırma tekniği olarak söylem analizi benimsenmiş; resmî belgeler, siyasal konuşmalar ve basına yansıyan açıklamalar üzerinden kategori ve temalar oluşturularak konu analiz edilmiştir. Böylece Türkiye’nin marka kent söyleminin küresel eğilimlerle benzerlik ve farklılıkları ortaya konulmuştur. Küresel örneklerde, kentin yalnızca sembolik unsurlarına yatırım yapmanın

101 Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, yalcinkayabe@gmail.com

ekonomik ve toplumsal fayda üretmekte yetersiz kaldığı, mekânsal ayrışma ve sosyal dışlanma gibi sorunların yaygınlaşmasında etki olduğu görülmüştür. Buna karşın Türkiye’de merkezi ve yerel düzeyde siyasi aktörler, hâlâ kentleri bir marka haline getirmenin cazibesine vurgu yapmakta ve bunu bir “seçim vaadi” olarak yerel seçmene sunmaktadır. Bu durum aslında kent markalaştırmasının Türkiye’de nasıl algılandığını da gözler önüne sermektedir. Sonuç olarak çalışmada, marka kent modasının iflas etmekte olduğu ve kentlerin birer meta gibi pazarlanmasının kentsel sorunların çözümünden uzak bir yaklaşım olduğu bulgulanmıştır. Bunun yerine salt pazarlama odaklı bir anlayış yerine sembolik yönleriyle olduğu kadar asli ve işlevsel unsurlarıyla da öne çıkan yaşanabilir kentler inşa etmenin oldukça önemli olduğu savunulmaktadır. Bu bağlamda sürdürülebilir bir kentsel politika için yerel yönetimlerin moda kavramlar yerine, kentsel yaşam kalitesi ölçütlerini baz alarak toplumsal ihtiyaçlara uygun, adil ve kapsayıcı bir yaklaşımı benimsemesi gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Marka Kent, Kent Pazarlama, Sürdürülebilirlik, Kentsel Yaşam

YEREL YÖNETİMLERDE MEKÂNSAL ADALET, İKLİM VE İYİ OLMA HÂLİ

Prof. Dr. Koray VELİBEYOĞLU¹⁰²

Burçak KARLI ÖLMEZ¹⁰³

Fulya ÇUBUKCUOĞLU¹⁰⁴

İlker BULUT¹⁰⁵

Mehmet KAYA¹⁰⁶

21. yüzyılda karşı karşıya kalınan çoklu krizlerle mücadelede geleneksel büyüme odaklı yaklaşımların yerini “iyi olma hâli” odaklı yaklaşımlar almaya başlamıştır. İzmir Planlama Ajansı (İZPA) yürüttüğü tüm çalışmaların teorik arka planında iyi olma hâli çerçevesini esas almaktadır. İzmir’in İyi Olma Hâli Çerçevesi, kentteki politika geliştirme süreçlerinin merkezine iyi olma hâli kavramını yerleştirerek hem insanlar hem de diğer canlılar için adil, sürdürülebilir, kapsayıcı ve yenilikçi politikaların geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Bu yaklaşım, bireylerin öznel deneyimler, toplumsal ilişkiler, ekolojik dengeler ve kolektif bağlılık üzerinden şekillenen bütüncül bir iyi yaşam anlayışını esas almaktadır.

Bu bildiride sunulan iki çalışma, İzmir’in İyi Olma Hâli Çerçevesi’nin politika üretiminde nasıl somut bir yol göstericiye dönüştürülebileceğini ortaya koymaktadır ve sadece teorik bir kavramsallaştırma değil, yerel yönetimlerin kullanabileceği ölçülebilir ve uygulanabilir bir karar destek aracı olduğunu göstermektedir. Böylece, İzmir’in mekânsal eşitsizliklerle mücadelesi ve iklim uyumuna yönelik stratejileri, iyi olma hâli perspektifiyle bütünleştirilmiş olmaktadır.

Günümüz kentleri iklim değişikliğinin etkileri ile giderek daha yoğun biçimde karşı karşıya kalmakta; bu etkilerden biri olan kentsel ısı adası olgusu yaz aylarında kent yaşam kalitesini ve halk sağlığını doğrudan tehdit etmektedir. Yoğun yapılaşma, geçirimsiz yüzey artışı ve doğal alan kaybı, kentsel alanların

102 Prof. Dr., İzmir Ekonomi Üniversitesi, koray.velibeyoglu@ieu.edu.tr

103 Yüksek Şehir Plancısı, İzmir Planlama Ajansı, burcak.olmez@izmirplanlama.org

104 Şehir Plancısı, İzmir Planlama Ajansı, fulya.cubukcuoglu@izmirplanlama.org

105 İktisatçı, İzmir Planlama Ajansı, ilker.bulut@izmirplanlama.org

106 Coğrafi Bilgi Sistemleri Uzmanı, İzmir Planlama Ajansı, mehmet.kaya@izmirplanlama.org

kırsal çevreye kıyasla daha yüksek sıcaklıklara sahip olmasına yol açmakta; bu durum enerji tüketimi, hava kalitesi, termal konfor, çevresel adalet ve kentsel ekosistem sağlığı üzerinde belirgin sonuçlar üretmektedir.

İZPA tarafından İzmir için gerçekleştirilen Kentsel İklim Analizi ve İzmir 3+30+300 Analizleri ile iyi olma hâli ölçütlerinin mekânsal düzeyde ne ölçüde karşılandığı ve bu durumun mekânsal eşitsizlikler ile belediye politikaları açısından nasıl yorumlanabileceğine dair bir içgörü sağlamaktadır. Çalışmalar yerel yönetimlerin eşitlikçi uyum-azaltım politikalarını kanıta dayalı biçimde önceliklendirmesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Çalışmalarda, yalnızca idari sınırlarla sınırlı kalmayan, İzmir'in Fonksiyonel Kentsel Bölgesini temel alan coğrafi bilgi sistemleri tabanlı mekânsal analizlere yer verilmiştir. Kentsel iklim analizi çok kriterli karar analizi yöntemiyle sekiz parametreyi (*yaz mevsimi arazi yüzey sıcaklığı, yaz mevsimi ortalama hissedilen sıcaklık, yaz mevsimi bitki örtüsü/yeşillik bileşeni, kentsel yoğunluk, gölge, körfez serinletici etkisi, topoğrafik eğim ve su kaynaklarına mesafe*) bütünleştirmektedir. İzmir 3+30+300 analizi; görsel erişim (3), mahalledeki ağaç örtüsü (30) ve erişilebilir kamusal yeşil alan (300) üzerinden tanımlanarak doğa temelli çözümlerin uygulanabilirliğini artırmaya yönelik bilim temelli bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Kural, bireylerin fiziksel ve psikolojik iyi olma hâlini güçlendirmesinin yanı sıra, çevresel adalet ve iklim uyumu açısından da kritik önem taşımaktadır. Çalışmalar kapsamında kullanılan veri seti, mekânsal ve çevresel göstergeleri bir araya getiren çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Veri kaynakları arasında açık erişimli uydu görüntüleri, uzaktan algılama tabanlı yüzey sıcaklığı ve bitki örtüsü göstergeleri, yeşil alan envanteri, yapı stoğu, hâlihazır paftalar ve yol ağı verileri bulunmaktadır.

Bu çalışmalar kentsel eşitsizlikleri de görünür kılmaktadır. Kentsel iklim analizi; Çiğli, Bornova, Konak, Karabağlar ve Buca'nın merkez bölgelerinde “yüksek” ve “çok yüksek” ısı stresi yoğunluklarını tespit etmiştir ve kıyı bölgelerinin serinletici etkisine dikkat çekmiştir. 3+30+300 analizi özellikle Konak, Bayraklı ve Karabağlar'da yeşil altyapı yetersizliğini ortaya koymaktadır. Güzelbahçe, Narlıdere ve Gaziemir'in çeperlerinde daha güçlü skorlar görülmüştür. Böylece her iki analiz, farklı tematik odaklarla da olsa, İzmir'in merkez-çeper ayrışmasını ve mekânsal eşitsizlikleri çarpıcı biçimde belgelemiştir.

Çalışmalar belediye politikalarına doğrudan yön verecek çeşitli öneriler sunmaktadır. Kentsel iklim analizi, ısı stresine karşı yeşil altyapının artırılması, mikroklimaya duyarlı yapılaşma ve kıyı koridorlarının bütünleştirilmesi yönünde politika eksenleri önermektedir. 3+30+300 analizi, mahalle ölçeğinde öncelikli müdahale alanlarını belirleyerek doğa temelli çözümlerin planlama araçlarına nasıl entegre edilebileceğini göstermektedir.

ÖZETLER

Sonuç olarak söz konusu yaklaşımlar yalnızca teknik birer analiz değil, aynı zamanda katılımcı ve yenilikçi planlama araçlarıdır. 3+30+300 çalışması, vatandaş bilimi ve gösterge panelleri üzerinden kentlilerin farkındalığını artırmayı, veri katkısını teşvik etmeyi amaçlarken; iklim analizi, hesap verebilir ve ölçeklenebilir karar destek çerçevesi sunarak yerel yönetimlerin iklim uyumu politikalarında şeffaflığı ve katılımı öne çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: mekânsal adalet, iklime duyarlı planlama, iyi olma hâli, katılımcı yönetim, demokratik ve sosyal belediyeçilik.

YEREL YÖNETİMLERDE SOSYAL ADALET VE TOPLUMSAL CİNSİYET: KİHEP ÇERÇEVESİNDE BİR İYİ UYGULAMA ÖRNEĞİ

Hande YÜKSEL¹⁰⁷
Nigar Etizer KARACIK¹⁰⁸

Bu bildiri, Kadının İnsan Hakları Derneği'nin (KİH) yerel yönetimlerle işbirliği içinde yürüttüğü Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı (KİHEP) ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (TCE) seminerleri uygulamalarını incelemekte; söz konusu çalışmaların demokratik ve sosyal belediyecilik ilkelerinin yerelde kurumsallaşmasına sunduğu katkıları tartışmaktadır. Çalışmanın temel amacı, kadın örgütlerinin yerel yönetimlerle geliştirdiği işbirliği modelleri aracılığıyla toplumsal adaletin tesisine ve katılımcı demokrasinin güçlenmesine nasıl somut katkılar sağladığını ortaya koymaktır.

Günümüzde küresel ölçekte artan eşitsizlikler, ekonomik krizler, göç ve iklim değişikliğinin etkileri kentlerde çok daha görünür hale gelmektedir. Kent yaşamında derinleşen bu sorunlar, belediyelerin yalnızca hizmet sağlayıcı kurumlar olmanın ötesine geçmesini, toplumsal dönüşümün öncü aktörleri haline gelmesini gerekli kılmaktadır. Bu noktada KİH'in hak temelli perspektifi, KİHEP ve TCE seminerleri aracılığıyla belediye hizmetlerine taşınmakta; böylece demokratik ve sosyal belediyeciliğin eşitlikçi, kapsayıcı ve katılımcı boyutları güçlendirilmektedir.

Belediyelerden seçilen personellerin KİHEP Eğitici Eğitimi'ne katılması ve ardından kendi kurumlarında grup çalışmaları yürütmesi, ayrıca gönüllü eğitimcilerin sürece dahil edilmesi, yalnızca belediyelerin kurumsal kapasitesini geliştirmekle kalmamakta; aynı zamanda hizmetlerin daha geniş kitlelere ulaşmasını da mümkün kılmaktadır. Bu model, belediyelerin kadınlara yönelik hizmetlerinde süreklilik sağlamanın yanı sıra toplumsal katılımı artıran özgün bir uygulama biçimi ortaya koymaktadır. Öte yandan belediye personeli ve yurttaşlara yönelik düzenlenen TCE seminerleri, toplumsal cinsiyet eşitliği

107 Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Anabilim Dalı, hande.yuksel@wwh.org, 0009-0009-2865-8385.

108 Sosyal Hizmet Uzmanı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Aile ve Evlilik Danışmanlığı Yüksek Lisans Mezunlu, nkaracik@gmail.com

konusundaki kurumsal ve toplumsal farkındalığı artıran önemli bir araç işlevi görmektedir.

KİHEP, 1995 yılından bu yana Türkiye'nin 60 ilinde uygulanmış; 20.000'den fazla kadının doğrudan katılım sağladığı, sürekliliği ve etkisi kanıtlanmış bir program olarak öne çıkmaktadır. Programın etkileri hem saha gözlemleri hem de bağımsız etki değerlendirme araştırmalarıyla ortaya konmuş olup, etkileri üç temel boyutta değerlendirilebilir. Birincisi, KİHEP'e katılan kadınların yerel düzeyde örgütlenme deneyimleri geliştirmeleri, kent konseylerine katılmaları ve belediye faaliyetlerini izleme süreçlerinde aktif roller üstlenmeleri, kadınların yalnızca hizmetlerden faydalanan değil, karar alma süreçlerini yönlendiren toplumsal aktörler haline gelmelerine katkıda bulunmaktadır. İkincisi, belediye personeline yönelik düzenlenen eğitimler, toplumsal cinsiyet eşitliğinin belediye hizmetlerine yansıtılmasını kolaylaştırmakta, böylece kurumsal kültürün dönüşümünü teşvik etmektedir. Üçüncüsü ise, belediyelerin KİHEP ve TCE uygulamalarını Yerel Eşitlik Eylem Planlarına dahil etmesi, bu politikaların sürdürülebilir, izlenebilir ve hesap verebilir hale gelmesini mümkün kılmaktadır.

Bu bağlamda KİHEP ve TCE seminer deneyimi, yalnızca kadınların güçlenmesine katkı sunan bir program olmanın ötesinde, demokratik katılımın genişlemesini ve toplumsal adaletin yerel düzeyde kurumsallaşmasını destekleyen kapsamlı bir uygulama olarak değerlendirilebilir. Programın tekrarlanabilir ve sürdürülebilir yapısı, pek çok belediyenin kendi bünyesinde uyarlayabileceği güçlü bir işbirliği modelini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu deneyim, bağımsız ve hak temelli kadın sivil toplum örgütleri ile belediyeler arasındaki etkileşimin, demokratik ve sosyal belediyeciliğin somut pratikler üzerinden hayata geçirilmesine nasıl katkı sağladığını açık biçimde göstermektedir.

Sonuç olarak, KİHEP ve TCE seminer uygulamaları, belediyelerin toplumsal cinsiyet eşitliğini kurumsallaştırmaya, kadınların demokratik süreçlere aktif katılımının artmasına ve sosyal belediyeciliğin temel ilkelerinin güçlenmesine doğrudan katkı sunmaktadır. Bu deneyim, kadın örgütleri ile yerel yönetimler arasındaki işbirliğinin ulusal ölçekte demokratikleşme ve eşitlik perspektifinden somut, sürdürülebilir ve yaygınlaştırılabilir olanaklar sunduğunu güçlü biçimde ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı, Kadın Güçlenmesi, Yerel Yönetimler, Sosyal Belediyecilik

DİJİTAL KATILIMCI BÜTÇE SÜRECİNDE SOSYAL BELEDİYESİLİĞİN DÖNÜŞÜMÜ: FIRSATLAR, ZORLUKLAR VE ÇATIŞMALAR

Gözde ATALAY¹⁰⁹

Bu bildiri, yerel yönetimlerde sosyal belediyeçilik hizmetlerinin sunumunu dijitalleşme perspektifinden ele almakta ve yerel kamusal malları arz edenlerle talep edenler arasındaki iletişimi dijital yönetim dinamikleri çerçevesinde tartışmaktadır. Çalışma, Kırşehir Belediyesi örneğinde yürütülen dijital katılımcı bütçeleme sürecinden hareketle, uygulamalı eylem araştırması metodolojisinden elde edilen sosyolojik bulgular ışığında dijitalleşmenin sosyal belediyeçilik politikalarının tasarımı ve uygulanmasında sunduğu fırsatları, karşılaşılan zorlukları ve ortaya çıkan çatışma alanlarını eleştirel bir bağlamda değerlendirmektedir. Bu kapsamda, yazarın doktora tezinde geliştirilen “*Benim Fikrim Benim Şehrim*” adlı dijital katılımcı bütçe platformu, vatandaşların fikir, öneri ve projelerini iletebildiği ve bütçe kararlarına dijital oy vererek katılım sağlayabildiği bir uygulama olarak tasarlanmıştır. Pilot bir deneyim modeli olan bu platform, Kırşehir Belediyesi 2024 yılı belediye gider bütçesinin belirli bir bölümünü vatandaşların dijital oylarıyla şekillendirmesine olanak tanımıştır. Böylece, vatandaşlar, hem karar alma süreçlerine dijital katılım sağlamış, hem de yerel hizmetlerin daha kapsayıcı, adil ve şeffaf biçimde belirlenmesine katkıda bulunmuştur. İşbirlikçi bir çalışmayla tasarlanan bu uygulama ile belediye personeli, dijital demokrasi araçlarıyla tanışarak kapasite gelişimi ile uzmanlaşma kazanmıştır.

Tez kapsamında yürütülen izleme ve değerlendirme aşamasında, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve odak grup toplantılarıyla toplam 55 kişiyle görüşülmüş; dijital oy kullanma sürecinin katılımcılar tarafından pratik ve hızlı bir iletişim aracı olduğu ifade edilmiştir. Dijital demokratik uygulamaların belediyeler için talep arşivi oluşturarak erişilebilirlik ve hesap verebilirlik algısını güçlendirdiği; yerel yönetimlere olan güveni artırabileceği, idari işlerde zaman ve maliyet tasarrufu sağlayabileceği ve toplumsal gelişime katkıda bulunduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte, yaş ve bilgi asimetrisi faktörleri,

109 Dr., Bağımsız Araştırmacı, gozdeatalay09@gmail.com

dijital okuryazarlık eksiklikleri, erişim eşitsizlikleri, veri gizliliği ve güvenlik kaygıları, belediye personelinin uzmanlaşma sürecini dönüştürürken; personel eğitimi ihtiyacını artırmakta, yasal çerçeve ve sorumlulukların yeniden gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Dijital katılım platformları, dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmetler, yerel dayanışma mekanizmaları ve kentsel yaşam kalitesini artırıcı önlemler, sosyal belediyeciliğe yönelik telepler konusunda hizmet önceliklerini tespit etme konusunda birincil bilgi sağlamaktadır.

Bununla birlikte, dijital platformlarda görülmeyen sosyal taleplerin yarattığı gerilim hizmetlerin önceliklendirilmesinde ve kaynak tahsisinde yeni zorluklar ortaya çıkartmaktadır. Ayrıca, dijitalleşmenin hızla ilerlediği yapay zekâ destekli veri analizi ve hizmet tasarımı süreçlerinde personel yetersizlikleri, altyapı eksiklikleri ve etik standartlar gibi yeni yapısal sorunlar görünür olmaya başlamıştır. Yapay zekânın yerel hizmet ve taleplerin yönetimi ile yurttaşlarla iletişimde sağlayabileceği avantajların yanı sıra; veri tarafsızlığı, algoritmik önyargılar, karar alma süreçlerinde şeffaflık eksikliği gibi potansiyel çatışmalar yer almaktadır. Dijitalleşme, dezavantajlı grupların sesini güçlendirme fırsatı sunarken; yanlış veri setleri veya tasarım hataları nedeniyle dijital sessizliğin derinleşmesini de beraberinde getirmektedir. Sonuç olarak bildiri; yapay zekâ destekli analiz, kurumsal kapasite geliştirme, yurttaşların veri okuryazarlığının artırılması ve etik standartların güçlendirilmesi yoluyla hem yurttaş taleplerinin hem de belediye hizmetlerinin daha şeffaf, adil ve kapsayıcı biçimde buluşturulabileceğini; aynı zamanda bu süreçte ortaya çıkabilecek yeni çatışma alanlarını görünür kılarak dijital yönetim modellerinin güncellenmesi gerektiğini önermektedir. Dijital katılımcı bütçe uygulaması, geleneksel katılım süreçlerinin ötesine geçerek sosyal belediyecilikte dönüşüm yaratma potansiyelini ortaya koymakta ve Türkiye’de yerel demokratik sahada tespit edilen sosyolojik gerçekliklerle kuramsal perspektifleri yeniden tartışmaya açmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Dijital Yönetişim, Sosyal Belediyecilik, Çatışma Alanları, Kurumsal Kapasite

YEREL YÖNETİMLERDE NEOLİBERAL SÜREKLİLİK: 2019 SEÇİMLERİNDE EL DEĞİŞTİREN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ ÜZERİNE BİR KARŞILAŞTIRMA

Berk İlke DÜNDAR¹¹⁰

2019 yerel seçimleri, Türkiye siyasetinde önemli bir dönemeç olarak görülerek bilhassa İstanbul, Ankara, Adana, Mersin, Antalya, Hatay, Aydın ve Muğla gibi sekiz büyükşehir belediyesinin iktidar bloğundan muhalefet partilerine geçişi, demokrasi ve yerel yönetimler açısından bir kırılma olarak değerlendirilmiştir. Muhalefet partileri bu belediyelerde seçim kampanyalarını ağırlıklı olarak halkçı bir söylemle yürütmüş, mevcut yönetimleri rant, verimsizlik, kaynak israfı gibi gerekçelerle eleştirmiştir. Bahsi geçen eleştiri noktaları 1970'lerin ortasından itibaren başlayarak süreç içinde tüm dünyayı etkisi altına alan ve globalleştirme-özelleştirme-yerelleşme biçimindeki üçlü sac ayağı üzerine temellenen neoliberal politikaların var ettiği sorun alanlarıdır. Belediyeler bu süreçte borçlanmaya dayalı finansman modeline geçmiş hem mali hem de idari açıdan bağımlı hâle gelmiştir. Bu bağımlılık, piyasa değişkenlerine eklenmiş politikalar aracılığıyla aşırı fiyatlandırmaları beraberinde getirmiş ve hizmet kalitesinin azalmasına yol açmıştır. Bu çerçevede değerlendirildiğinde böylesine bir belediyecilik anlayışının karşısına sosyal belediyecilik ile çıkılması ideolojik farklılaşmaları somutlaştıracak bir alternatif olarak belirmiştir. Gelgelelim 2019-2024 dönemine bakıldığında, belediyecilik pratiklerinde neoliberal politikaların temel unsurlarında köklü bir değişim yaşanmadığı tespit edilebilmektedir. Muhalefet partileri her ne kadar neoliberal uygulamaları geriletme gibi bir hedefle yola çıkmamış olsalar da kampanya dönemi eleştiri ve vaatlerinin işaret ettiğini varsayabileceğimiz sosyal belediyecilik anlayışının birtakım zorunlulukları beraberinde getirdiği göz ardı edilemez. Bunlardan belki de en önemlisi belediyelerin öz gücüne dayalı hizmet sunumunu geliştirmektir. Bu çerçevede belediyelerin piyasa mekanizmalarının ağırlığını azaltmaya dönük hamleleri önemli bir değişken olarak öne çıkmıştır. Dolayısıyla bu bildiride ilgili belediyelerin 2019-2024 aralığındaki mali politikalarının analiz edilmesi hedeflenmiştir.

110 Dr. Öğr. Üyesi, Kapadokya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ilke.dundar@kapadokya.edu.tr

2019-2024 yılları arasında muhalefet partilerinin yönetiminde olan sekiz büyükşehir belediyesinin performansı, bir önceki dönem verileri ile temelde iki kriter üzerinden incelenmiştir: (1) belediye hizmetlerinin hangi ölçüde ihale usulüyle yürütüldüğü (2) belediyelerin personel rejiminde nasıl bir seyir izlendiği. İkinci kriter, piyasa mekanizmalarına dayalı hizmet sunma modelinin belediyelerin öz güçlerinin daraltılması sayesinde mümkün olduğu varsayımıyla ve bu unsurun en iyi personel rejimi ile anlaşılabilceği yönündeki tercihle ilgilidir. Bulgular, yönetim değişimine rağmen her iki dönemde de belediyelerin hizmet üretiminde piyasaya dayalı mekanizmalara yüksek oranda bağımlı kaldığını, personel politikalarının da birbirine oldukça benzer bir çizgide ilerlediğini ortaya koymaktadır. İlgili sekiz belediye kapsamında halkın refahını ve gündelik yaşam kalitesini artırdığına hükmedilebilecek olumlu uygulama ve politikaların varlığına rastlamak mümkünse de Türkiye siyasetinde yeni bir dönemin başlangıcı olarak karşılanan sürecin gerçek bir kırılmaya dönüşmemesinin temel nedenlerinden biri, bu çalışmada, belediyecilik anlayışında köklü bir anlayış değişikliğinin sergilenmemesi olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla 2019 seçimleriyle başlayan süreç, yerel siyasette halkçı bir dönüşüm beklentisi yaratmış olsa da, belediyecilik pratiklerinde neoliberal süreklilik hâkimiyetini sürdürmüştür. Bu durum, genel itibarıyla yerel yönetimlerin siyasi parti farklılıklarına rağmen neoliberal rasyonalitenin sınırları içinde hareket ettiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Neoliberalizm, 2019 Yerel Seçimleri, Sosyal Belediyecilik, Büyükşehir Belediyeleri

ÇEVRE SORUNLARIYLA MÜCADELEDE BÜYÜKÇEKMECE MODELİ: SU VE DOĞA PROJESİ

Zeynep Damla KARANUH¹¹¹

Evren SARI¹¹²

Semih ŞAHİN¹¹³

Su kaynaklarının hızla azalması ve iklim değişikliğinin mevcut kaynaklar üzerindeki olumsuz etkileri, suyun sürdürülebilir ve verimli kullanımını çok daha önemli hale getirmektedir. Dünya’da su kaynaklarının dağılımı incelendiğinde; toplam suyun %97’sinin tuzlu sudan, %3’ünün ise tatlı sudan oluştuğu görülmektedir. Bu %3’lük kısmın da büyük çoğunluğu (%70) buzullarda, %30’u ise yer altı sularında bulunmaktadır (Water Science School, 2019). Küresel iklim değişikliği; ekosistemler, yer altı suları ve dolaylı olarak insan yaşamı ve çevre üzerinde önemli tehditler oluşturmaktadır. Tatlı su kaynaklarının yaklaşık %70’i tarımsal faaliyetlerde kullanılmakta, hane halkının kullanabileceği su oranı ise toplamın yalnızca %11’ini oluşturmaktadır. Özellikle yer altı su kaynakları, koruma-kullanma dengesine dikkat edilmeden kullanıldığında geri dönüşü mümkün olmayan kayıplara neden olabilmektedir. İklim değişikliğinin su kaynakları üzerindeki olumsuz etkilerinin bir yansıması olarak, toplam su kaynağına oranla çok daha düşük düzeyde olan kullanılabilir tatlı su kaynakları üzerinde bir tehdit haline geleceği öngörülmektedir (Türkeş, 2008). Bu bağlamda, yaşam için vazgeçilmez nitelikte olan ancak iklim değişikliği, tüketim alışkanlıkları (tarımsal sulama vd.) sebebiyle her geçen gün giderek azalan suyun etkin ve etkili kullanımının önem taşıdığı açıktır.

Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri içerisinde “Temiz Su ve Sanitasyon” başlığıyla yer alan amaçta “Herkes için erişilebilir su ve atık su hizmetlerini ve sürdürülebilir su yönetimini güvence altına almak (Hedef 6.3) hedefi yer almaktadır (www.kureselamaclar.org). 2050 yılına gelindiğinde iklim değişikliğinin etkisiyle olası su kıtlığı sorunu göz önüne

111 Büyükçekmece Belediyesi Strateji Geliştirme Müdürlüğü, damla.karanuh@bcekmece.bel.tr.

112 Oselsan Selüloz ve Kimya Sanayi Tic.Ltd. Şti, evren.sari@oselsan.com.tr.

113 Oselsan Selüloz ve Kimya Sanayi Tic. Ltd. Şti, semih.sahin@oselsan.com.tr.

alındığında; su kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir şekilde kullanımı gün geçtikçe daha da önemli hale gelmektedir.

Bu çerçevede geliştirilen ve pilot çalışmanın evreninin İstanbul ili Büyükçekmece ilçesi olduğu Su ve Doğa Projesi (SuVeDo), yerel yönetimlerin çevresel sürdürülebilirlik politikaları doğrultusunda önemli bir iyi uygulama örneği sunmaktadır. Çalışma, suyun verimini arttırmakta, insan sağlığı ve çevreye dost bir uygulama olarak yer bulmaktadır.

Çalışma kapsamında, belediyelerin kamusal alanlarda (park, bahçe vb.) kullandıkları yapay gölet, biyolojik gölet ve sulak alanlardaki su kullanımı değerlendirilmiştir. Belediyeler, gölet vd. alanlarda yer altı su kaynaklarından yararlanmaktadır. Su rezervi, taşıma maliyeti, işçilik ve bakım maliyeti düşünüldüğünde belediyeler üzerinde önemli bir harcama kalemi olarak yer bulduğu anlaşılmıştır.

Proje çalışması için aynı tonajda iki gölet seçilmiş, 1 haftalık ve 1 aylık periyodlarla göletlerden su örneği alınarak su kalitesi incelenmiştir. Doğala özdeş mineral içeriğe sahip minerale, göletlerdeki su değişim periyodu 1 aydan 3-6 aya çıkarılmıştır. Bu sayede hem su tasarrufu sağlanmakta hem de hâlihazırda yaygın olarak kullanılan maddenin çevreye ve insan sağlığına olumsuz etkileri ortadan kaldırılmaktadır. Çalışma kapsamında, göletlerdeki su değişim periyodunun yaz aylarında 15 günde 1, kış aylarında ise ayda 1 olduğu göz önüne alındığında sağlanan su tasarrufunun hane halkı su ihtiyacı parametresine göre değerlendirilmesi planlanmaktadır. Çalışmanın, yerel yönetimler ölçeğinde iyi uygulama modeli olarak yer bulacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın, çevresel sürdürülebilirliğe yerel ölçekte geliştirilen etkili bir çözüm modeli olması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevre Sorunları, Su Krizi, Su ve Doğa Projesi, Büyükçekmece Örneği.

TÜRKİYE'DE KADINLARA YÖNELİK SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI: TOKAT BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Çağatay ALAN¹¹⁴

Kamu yönetimi sisteminin önemli bir yanı olarak belediye yerel yönetimleri, demokratik katılım birimleri olmanın yanı sıra, kamusal mal ve hizmetlerin yerindelik (subsidiarity) ilkesi çerçevesinde etkin ve verimli bir şekilde sunulmasının da önemli bir aracı olarak görev yapmaktadır. Klasik belediyecilik hizmetlerinin ön planda olduğu bir dönemi müteakip 1970'li itibaren sosyal belediyecilik yönüyle öne çıkan belediyeler, sosyal devlet uygulamalarının yerel düzeyde hayata geçirilmesi ve sosyal belediyecilik bağlamında giderek daha önemli hale gelmiştir. Yerel düzeyde toplumun dezavantajlı kesimlerine yönelik sosyal hizmetlerin sunumunda başat aktör hale gelen belediyelerin bu yükselişi, özellikle 1990'lardan itibaren belirginleşen küreselleşme ve yerelleşme dinamikleri çerçevesinde ortaya çıkan ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal gelişmelere paralel olarak günümüzde de artarak devam etmektedir.

Son 30 sene içerisinde giderek yaygınlık kazanmış ve 'sosyal belediyecilik' adıyla yerel siyasette önemli bir noktaya gelmiştir. Günümüzde belediyeler sosyal politika alanında yükselen bir aktör olarak birbirinden farklı pek çok alanda faaliyet göstermektedirler. Türkiye'de belediyelerin geleneksel olarak üstlendikleri yerinden yönetim ve altyapı hizmetleri ile pek benzerlik taşımayan bu sosyal politikaya içkin faaliyet alanları seçmen açısından önemli bir faktördür.

Sosyal belediyecilik, sosyal devletin yereldeki yansıması olarak günümüzde hiç olmadığı kadar önemlidir. Toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak modern dünyanın sorunları çeşitlilik göstermekte ve hem nicelik hem de nitelik olarak artmaktadır. Bu sorunlar dezavantajlı grupların doğmasına sebebiyet vermekte ve bu doğrultuda büyük kitlelere bir mağduriyet yaşatabilmektedir. Yeni ve modern belediyecilik anlayışı, devletin hâkim alanına bağlı olarak kolayca çözemediği sorunlarda belediyelerin hizmet birimlerinin

114 (Öğr. Gör. Dr.), Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Almus Meslek Yüksekokulu, Sosyal Güvenlik, alan.cagatay@gmail.com

devreye girmesi ve sorunların çözümüne yönelik faaliyetler gerçekleştirmesi üzerinedir.

Bu çalışmada Tokat Belediyesi'nin, sosyal belediyecilik ilkelerine uygun olarak kadına yönelik hizmetlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada, kamu yönetimi sisteminin temel unsurlarından biri olan belediye, sosyal belediyecilik uygulamalarının incelenmesinde hizmet sağlayıcı birim olarak seçilmiştir. Çalışma, belge analizi ve yarı yapılandırılmış görüşmeler ile gerçekleştirilmiştir.

Günümüzde belediyeler sosyal politika alanında yükselen bir aktör olarak birbirinden farklı pek çok alanda faaliyet göstermektedirler. Türkiye'de belediyelerin geleneksel olarak üstlendikleri yerinden yönetim ve altyapı hizmetleri ile pek benzerlik taşımayan bu sosyal politikaya içkin faaliyet alanları, son 30 sene içinde giderek yaygınlık kazanmış ve 'sosyal belediyecilik' adıyla yerel siyasette yaygın bir model haline gelmiştir.

Tokat Belediyesi'nin güçlü ve zayıf yanları ile benzerlik ve farklılığının anlaşılması bakımından karşılaştırmalı yöntemden de yararlanılmıştır. Sosyal belediyecilik faaliyetleri, stratejik planlar ve faaliyet raporlarında konu özelinde sistematik bir şekilde incelenmiştir. Tokat Belediyesi'nin kadınlara yönelik hizmetleri, eğitim, kültür, sanat, spor ve katılım odaklı projeler ekseninde şekillenmiştir. Kadınların sosyal hayata katılımını teşvik eden atölyeler, farkındalık kazandıran projeler ve eğitim alanında yapılan destekler gibi uygulamalar, belediyenin kadına bakış açısını ön plana çıkarmaktadır. Sürdürülebilirlik, geniş kitlelere erişim, kadınların karar mekanizmalarının bileşeni haline gelmesi gibi konular, üzerinde çalışılması ve iyileştirilmesi gereken alanlar olarak izlenmiştir. Sonuç olarak; sosyal belediyecilik uygulamalarının başat sorunlarıyla, Tokat Belediyesi örneğinde de karşılaşılmıştır. Hak nosyonu kent yaşamına dahil edilebilme, yetersiz gelir kaynakları, uzman personel eksikliği gibi sorunların aşılmasıyla çocukların kent yaşamına daha bilinçli ve güçlü bireyler olarak katılımları önündeki engel kalkmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal belediyecilik, sosyal politika, Tokat

BOGOTA DENEYİMİNDEN TÜRKİYE'YE ÇIKARIMLAR: CICLOVIA VE TRANSMILENIO UYGULAMALARI

Irmak DALGIÇ BULUT¹¹⁵

Kentler giderek daha fazla motorlu taşıtlara ve piyasa odaklı politikalara teslim olurken, demokratik ve sosyal belediyeçilik tartışmaları kentsel sorunlara ideal çözümler sunmaya çalışmaktadır. Bu çabaların tam ortasında, günümüzde, yurttaşların kentsel mekâna eşit erişimi, kamusal alanın paylaşımı ve katılımın kurumsallaşmasının sınırlı kaynaklar ve derin toplumsal eşitsizlikler içinde bile nasıl hayata geçirilebileceği Bogota'da kendini gösterir. Bogota yurttaşlarına sokakları geri verirken demokratik ve sosyal belediyeçilik anlayışının çarpıcı bir örneğini sunar. Ciclovía ve TransMilenio gibi kamusal alanın paylaşımı, yayalaştırma ve ulaşım politikaları, demokratik ve sosyal belediyeçilik açısından hangi ilkelerin sağlandığı ve bu ilkelerin Türkiye'deki yerel yönetimlere nasıl uygulanabileceği sorusunu ortaya çıkarır.

Belediyeçilik yalnızca hizmet sunumu ile ilgili değil, yurttaşların hizmetlere eşit erişim hakkı, demokratik katılımı ve kamusal alanın paylaşımı ile ilgilidir. Türkiye'de özellikle neoliberal kentleşme politikalarının da etkisiyle belediye politikaları ve kentsel dönüşüm faaliyetleri genellikle motorlu taşıt odaklı, merkeziyetçi ve piyasa mantığına dayalı olarak yürütülür. Dolayısıyla Bogota örneği gelir eşitsizliği, mekânsal adaletsizlik ve sosyal dışlanma gibi Türkiye'deki koşullara yakın tartışmalara sahne olduğu için Türkiye'ye farklı bir perspektif sunabilir. Bu nedenle öncelikle Bogota'da uygulanan Ciclovía ve TransMilenio'nun amaçları, uygulama süreçleri ve toplumsal etkileri incelenecaktır. Bu verilerin yer aldığı akademik çalışmalar, raporlar ve istatistikler taranacak, sosyal belediyeçilik, demokratik katılım ve mekânsal adalet kavramları üzerinden bir değerlendirme yapılarak Türkiye'deki yaya çalışmaları, toplu taşıma sistemi ve kamusal mekânın paylaşımı politikaları ile karşılaştırılacaktır.

Ciclovía uygulamasıyla Bogota sokakları haftanın bir günü herkese açılmakta ve sınıflar arası kaynaşma, sağlıklı yaşam faaliyetleri ve ücretsiz

115 Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi, irmak.dalgic@ogr.hbv.edu.tr

erişim sağlanmaktadır. Bu sayede yurttaşların kentle bağı güçlenirken, alternatif ulaşım şekilleri tecrübe edilmektedir. TransMilenio uygulaması ise düşük gelirli mahalleleri merkeze bağlayarak erişilebilirliği artırır. Mekânın eşit kullanımına ilişkin çözümler sunan bu uygulamalar yurttaşların kentsel politikaların paydaşı olmasını da sağlayarak kentin sahiplenilmesini sağlar. Bu örnekler Türkiye için motorlu taşıt odaklı kentsel dönüşüm politikaları yerine, yayalaştırma günleri, yaya ve bisiklet odaklı politikalar, erişilebilir toplu ulaşım gibi düşük maliyetli ve sosyal etkisi yüksek projelerin demokratik ve sosyal belediyeçilik adına güçlü bir yol haritası sunmaktadır.

Bu bağlamda çalışma demokratik ve sosyal belediyeçilik tartışmalarını Avrupa merkezli örneklerin ötesine taşımış ve Latin Amerika deneyimleri üzerinden zenginleştirmiştir. Bogota'daki uygulamalarla Türkiye'deki uygulamalar karşılaştırılarak alternatif politika önerileri ortaya konmuştur. Yayalaştırma, toplu taşıma, kamusal alan yönetimi ve mekânsal adaletin sağlanması gibi konularda Türkiye'de uygulanabilecek somut öneriler geliştirilmiştir. Kamusal alanın kullanımı ve ulaşım projeleri yalnızca teknik çözümler olarak değil, aynı zamanda demokratik katılım ve sosyal adaletin araçları olarak ele alınmıştır. Tüm bu bilgilerden yola çıkıldığında Bogota, Türkiye'de demokratik ve sosyal belediyeçilik uygulamalarının yeniden düşünülmesi için ilham verici bir uluslararası iyi uygulama örneği sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ciclovía ve TransMilenio uygulamaları, demokratik ve sosyal belediyeçilik, kamusal alanın kullanımı.

ŞEHİR PLANCILARININ PERSPEKTİFİNDEN ÇATIŞAN KAMU YARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

İrem CEYLAN¹¹⁶
Şevkiye Şence TÜRK¹¹⁷

Kamu yararı, bireysel çıkarlarla toplumsal çıkarlar arasındaki dengeyi gözetmeyi amaçlayan bir yönetim pratiği ve etik ilkenin ifadesidir. Şehir planlama disiplininin temel dayanaklarından biri olarak kabul edilen bu kavram aynı zamanda mesleğin meşruiyetinin ve taşıdığı toplumsal sorumluluğun temelini de oluşturmaktadır. Ancak kamu yararı kavramı hem tanımı hem de pratikteki yorumlanması açısından önemli belirsizlikler barındırmaktadır.

Türk planlama sisteminde, kamu yararı kavramının yalnızca tanımı değil, uygulanma biçiminin de belirsizlik taşıdığı görülmektedir. Özellikle çok sayıdaki plan türlerinin varlığı, planlamada yetkinin çok parçalanmış olan yapısı ve planlar arasındaki hiyerarşinin belirsiz olması gibi yapısal unsurlar, kamu yararının tanımı ve pratiğinde çatışmanın ortaya çıkmasını kaçınılmaz hale getirmektedir. Bu durum, kamu yararını teknik bir kavram olmanın ötesine geçirerek, sistemik koşullardan etkilenen ve pratikte farklı anlamlar kazanan bir kavrama dönüştürmektedir. Kamu yararı kavramı, farklı özel amaçlı planlama süreçlerinde çeşitli aktörlerin hedeflerine göre farklı biçimlerde yorumlanmaktadır. Bununla birlikte, bu şekildeki kompleks bir yapıda, şehir plancılarının kamu yararına nasıl anlamlar yükledikleri, kamu yararı kavramının mekânsal kararlara nasıl yansıdığı ve hangi durumlarda çatışmaya dönüştüğü ise yeterince incelenmemiştir.

Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, özel amaçlı kanunlar nedeniyle ortaya çıkan planlamadaki parçalanmanın, kamu yararı kavramını nasıl şekillendirdiğini, bu parçalanmanın nasıl yorumlandığını, uygulamada hangi çatışmalara yol açtığını ve şehir plancılarının bu çatışmalara yönelik algı ve tutumlarını ortaya koymaktır. Çalışmanın metodolojisi, farklı kurumlarda görev yapan şehir plancıları ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır. Yapılan görüşmelerde, plancıların çatışan kamu yararı

116 İrem Ceylan, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir Planlama Y. L. Programı, ceylani24@itu.edu.tr.

117 Prof. Dr. Şevkiye Şence Türk, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, turkss@itu.edu.tr.

kavramına yönelik algı ve tutumları, bu duruma yönelik uygulamadaki strateji ve pratikleri incelenmiştir. Örnekleme sürecinde olasılıklı örnekleme yaklaşımlarından biri olan katmanlı (tabakalı) amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde çalışma evreni plancıların mesleki konumlarına göre ‘kamu sektörü (merkezi ve yerel düzey)’, ‘özel sektör’, ‘akademi’, ‘politika’ ve ‘sivil toplum’ olmak üzere beş ana gruba ayrılmıştır. Katılımcıların seçiminde; kurumsal pozisyon, karne grubu, karar etki alanı ve mesleki deneyim süresi gibi çeşitli kriterler gözetilmiştir.

Ön bulgularda öne çıkan temel gerilim noktalarından biri, kanunlar arasında hiyerarşi ya da yorum farklılığı olmaksızın birden fazla amacın eş zamanlı meşrulaştırılmaya çalışılmasıdır. Örneğin, bir alanda hem doğal sit alanı ilanı hem kentsel dönüşüm uygulaması hem de turizm teşvik programı aynı anda yürürlüğe girebilmektedir. Bu durumda, her biri kendi içinde “kamu yararı” iddiası taşıyan yasal çerçeveler arasında bir öncelik sırası olmaması, plancıların etik bir karar almasını güçleştirmektedir. Bazı durumlarda, bir kanunun “üstün kamu yararı” gerekçesiyle diğerini geçersiz kıldığı görülmekte; ancak bu gerekçelendirme süreci çoğu zaman teknikten çok politik aktörlerin müdahalesiyle şekillenmektedir. Görüşmelerde birçok plancı, bu tür durumlarla karşılaştıklarında teknik bilgiye dayalı bir "denge kurma" stratejisi geliştirdiklerini; bazıları ise etik gerekçelerle planlama süreçlerinde görev almamayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Bu bağlamda kamu yararı, yalnızca plan kararlarının yönlendirici ilkesi değil; aynı zamanda bir mücadele zemini olarak da ortaya çıkmaktadır. Çalışma kapsamında dikkat çeken bir diğer nokta, özel amaçlı kanunlar ve çok aktörlü karar alma süreçlerinin planlama pratiğini gittikçe “grileşen” bir alana sürüklediğidir. Zira planlamanın bilimsel niteliği ile politik baskılar arasında sıkışan şehir plancıları, kamu yararını tanımlamakta zorlandıklarını ifade etmiştir.

Sonuç olarak, kamu yararı kavramının özellikle özel amaçlı kanunlar çerçevesinde hazırlanan çatışmalı plan kararlarında yeniden düşünülmesi gerektiği açıktır. Bu doğrultuda planlama mesleği, yalnızca teknik bilgi üretme kapasitesiyle değil; aynı zamanda etik direnciyle de var olmak zorundadır. Kamu yararı, ancak meslek insanlarının toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket etmesiyle korunabilir. Bu bağlamda çalışma, belirsizliklerin gölgesinde yönünü arayan planlama pratiğine, kamu yararının soyut bir ilke değil; etik, direnç ve dayanışma örülen canlı bir zemin olduğunu göstermekte ve plancıların perspektifinden mesleki duruşun kırılganlaştığı günümüzde, planlama pratiğinin nasıl güçlü hale getirilebileceği yönünde düşünce geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamu yararı, özel amaçlı kanunlar, mesleki etik, planlama aktörleri, neoliberal planlama.

KAMUSAL ALANIN GERİ DÖNÜŞÜ: SOSYAL BELEDİYECİLİK ve KASTAMONU ÖRNEĞİ

Yeşim AKIN YALÇIN¹¹⁸
Sibel KİBAR¹¹⁹

Kamusal alan ve özel alan kavramlarının ortaya çıkışı Antik Çağa uzanmakla birlikte 17. yüzyılda kamusal ve özel alan karşıtlığı belirginleşmiş, *kamusal alan* herkesin denetimine açık alan, *özel alan* ise bireyin ailesi ve arkadaşlarından oluşan mahrem alan anlamlarını yüklenmiştir. Sanayi kapitalizminin yükselişiyle birlikte kozmopolitlerin ortaya çıkışı, kamusal ve özel alanlara dair fikirlerin ve politikaların değişimini de beraberinde getirmiştir. Yirminci yüzyılın son çeyreğinden itibaren özel alanın politik yüceltilişi ve yaşam tarzlarının dönüşümü ile kamusal alan giderek silikleşmiş, özel alanın karşısında ahlâk dışı ve tehlikelerle dolu bir alan olarak kodlanmıştır. Kamusal alanın toplumsal kitleleri iktidarlar tarafından tehlikeli, rasyonel davranışlar göstermeyen, politik özne olmaktan ziyade disipline edilmesi gereken nesneler olarak görülmüştür.

1970'lerle birlikte krize giren sosyal devlet anlayışı, ekonomik ve politik bir proje olarak neoliberalizmin yaşama geçirilmesi ve 1980'lerden itibaren yeni sağın küresel dünya düzeni haline gelmesiyle ortadan kalkmıştır. Kolektivizm yerine bireyciliğin yüceltilişi, siyasi merkezileşme ile otoriterleşmeyi ve muhafazakâr yönetim politikalarını temel alan bu yeni düzende kamusal alan toplumsal ve politik niteliğini yitirmeye başlamıştır. Türkiye'de de özellikle 2000'ler ile birlikte kamusal alanın yurttaşların kolektif eylemselliğine kapatılması devletle özdeşleşen bir yönetim edimi halini almıştır.

31 Mart 2024 Türkiye yerel seçimleri siyasi dengeleri değiştirmenin yanında sosyal belediyecilik kavramını da yeniden tartışmaya açmıştır. 1977 seçimlerinden bu yana ilk kez Cumhuriyet Halk Partisi yerel yönetimde iktidar konumuna gelmiş, Kastamonu'da da CHP 35 yıl sonra yeniden belediye

118 Arş. Gör. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, yakin@kastamonu.edu.tr

119 Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Felsefe Bölümü, skibar@kastamonu.edu.tr

başkanlığını kazanmıştır. Kastamonu’da yerel yönetim pratiği uzun yıllar boyunca merkezi politikalarla uyumlu ve muhafazakâr çizgide şekillenmiş, kamusal alan, yurttaşların kolektif buluşma ve tartışma mekânı olmaktan ziyade gündelik yaşamın rutin işlevleriyle sınırlandırılmıştır. 2024 yerel seçimleriyle birlikte Kastamonu’da kamusal alanın yeniden toplumsallaşmasına dönük yeni bir süreç başlamıştır. Belediye ilk olarak 23 Nisan 2024 ve 2025 tarihlerinde Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dolayısıyla kentin merkezinde yer alan Belediye Meydanında kapsamlı bir çocuk şenliği düzenlemiş, çocukların ve ailelerinin bir arada kutlama yapmasına olanak tanımıştır. Atatürk’ün Kastamonu’ya Gelişleri ile Şapka ve Kıyafet Devrimini anma vesilesiyle Ağustos 2024 ve 2025’te programlar hazırlanmış, şehir parklarında ve meydanlarında uçurtma atölyeleri ve şenlikleri, sergiler, söyleşiler, konserler ve oratoryolar gerçekleştirilmiştir. Ulusal bayram ve devrimlerin kamusal alanlarda kutlanması kolektif bellek açısından önemli olmakla birlikte Kastamonu’da görülen bu yeni süreç yalnızca önemli günlerle sınırlı kalmamıştır. Şehir parklarında ve meydanlarında ücretsiz ve tüm yurttaşların erişimine açık çok sayıda tiyatro, açık hava sineması, söyleşi, konser, çalıştay, müzikal, çocuk şenlikleri, dev televizyon ekranlarından milli maçları birlikte izleme programları düzenlenmiş, duygularda ortaklaşma mekânları ve olanakları yaratılmıştır. Halkın tepkileri, mekânsal dönüşümün toplumsal karşılığını ve yeni kamusal deneyim biçimlerini açığa çıkarmaktadır. Örneğin bir katılımcının şu ifadesi dikkat çekicidir: “Biz bu meydanı daha çok resmi törenlerde görürdük. Şimdi çocuklarımızla birlikte şenlik yapıyoruz, çok farklı bir his.” Bu tür ifadeler, uzun süre edilgen bir “izleyici” konumuna sıkışmış olan halkın, artık kendisini sahnede özne olarak deneyimlemek arzusunu görünür kılmaktadır.

Kamusal alan kolektif eylemin ve toplumsal belleğin mekânı olmakla birlikte aynı zamanda toplumsal politikanın da mekânıdır. Kolektif eylem hem katılımcı olarak bireyleri hem de politik ve aktif bir dinamik olarak toplulukları güçlendirir. Yeni sağ siyasetinin baskıcı ve otoriter yönetsel anlayışı karşısında kamusal alanı geri kazanmak toplumsal politikanın da dönüşümü ve yeni olanakların ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Bu çalışmada toplumun karşılıklı etkileşim içinde bulunduğu özgürlük mekânı olarak kamusal alan sosyal belediyeçilik anlayışı ve Kastamonu örneği üzerinden incelenmektedir. Çalışmada yöntem olarak nitel ve nicel verilerin birlikte değerlendirilmesine dayalı bir yaklaşım benimsenmiştir. Basında çıkan etkinliklere ilişkin haberler taranmış; meydanlarda ve parklarda gerçekleştirilen etkinlikler sırasında yurttaşlarla yapılan kısa görüşmeler ve röportajlardan doğrudan alıntılar kullanılmıştır. Bunların yanı sıra, belediye basın bültenleri, yerel basın ve gözlemlerden elde edilen etkinlik katılım sayıları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, yazarlar, belediye tarafından düzenlenen

programlara katılarak mekânın kullanımı, katılımcı profili ve kolektif deneyim biçimlerini gözlemlemiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamusal alan, sosyal belediyecilik, Kastamonu

İTTİFAK SİYASETİ VE YEREL TEMSİLİN MERKEZİLEŞMESİ: ADANA BÜYÜKŞEHİR DENEYİMİ

Çiğdem AKSU ÇAM¹²⁰
Osman SAVAŞKAN¹²¹

İlk kez 2019 yerel seçimlerinde, yasal düzenleme olmaksızın uygulanan seçim ittifakları, seçim dönemi işbirliği olarak kalmamış, yerel meclislerin oluşumu ve işleyişi üzerinde de belirleyici etkiler yaratmıştır. 6360 sayılı yasanın getirdiği ve 2014 yerel seçimlerinden itibaren uygulanan “il bütününde büyükşehir modelinin”, büyükşehir meclislerinin yapısı ve metropoliten alandaki yerel siyaset üzerindeki etkileri oldukça tartışılmıştır. 2019 yerel seçimlerinden itibaren uygulanmaya başlayan “ittifak siyaseti”, bu dönüşümü yeni bir boyuta taşımış, büyükşehir meclislerindeki temsil dengelerini değiştirmiş ve yerel siyaseti merkezi siyaset hattına eklemiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçildikten sonraki ilk yerel seçimler olan 2019 seçimlerinde, Cumhur ve Millet ittifakları yalnızca aday belirleme süreçlerini değil, temsilin niteliğini ve karar süreçlerini de dönüştürmüştür.

Bu çalışmanın konusu, ittifak siyasetinin büyükşehir belediye meclislerinde temsil ve karar-alma süreçlerini nasıl dönüştürdüğünü incelemektir. İttifak siyasetinin yerel karar-alma üzerindeki etkileri doğrudan yerel demokrasiyle ilişkilidir. Dolayısıyla, günümüz Türkiye’sinde demokratik ve sosyal belediyecilik tartışmaları, yerel meclislere hâkim olan “ittifak siyasetinin” gerçeklerinden ayrı yürütülemez. Bu bağlamda temel araştırma sorusu şudur: İttifak siyaseti, büyükşehir belediye meclislerinde temsili, karar-alma süreçlerini ve uzlaşma pratiklerini nasıl etkilemiştir? Bu soruya yanıt ararken, çalışma iki boyutu öne çıkarmaktadır: (1) 2014 öncesi ve sonrasında 6360 sayılı yasanın getirdiği “il bütününde büyükşehir modeli”nin yarattığı yapısal koşullar, (2) 2019 sonrasında ittifak siyasetiyle birlikte bu koşulların aldığı yeni biçimler.

120 Doç. Dr., Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, caksu@atu.edu.tr

121 Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yerel Yönetimler Bölümü, osmansavaskan@gmail.com

Bu şekilde çerçevelenen çalışma, Adana Büyükşehir Belediye Meclisi’nin 2019-2024 dönemine odaklanmaktadır.

Adana Büyükşehir Belediyesi örneği, bu sorunun araştırılması için uygun bir saha niteliği taşımaktadır. 31 Mart 2019 seçimlerinde büyükşehir belediye başkanlığının Millet İttifakı adayının kazanmasına karşın, meclis çoğunluğunun Cumhuriyet İttifakı’nda kalması, başkan ile meclis arasında keskin bir uyumsuzluk yaratmıştır. Böylece, belediye meclisi, farklı partiler ve kentsel grupların taleplerinin tartışıldığı bir uzlaş zemininden çok, ulusal düzeydeki siyasi tartışmaların yansıdığı “iki bloklu” bir yapı haline gelmiştir. Bu doğrultuda çalışma, ittifak siyasetinin yerel demokrasi açısından sonuçlarını tartışmaya açmayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın yöntemi, 2019–2024 döneminde Adana Büyükşehir Belediye Meclisi gündemlerinin ve kararlarının sistematik analizine dayanmaktadır. Karara dönüşen ve dönüşmeyen gündem konuları üzerinden başkan-meclis ilişkileri ile ittifak siyasetinin yansımalarını değerlendirmektedir. Hangi konularda blok siyasetinin hâkim olduğu, hangi kararların tıkandığı, hangi alanlarda ise nispî de olsa uzlaşma sağlanabildiği analiz edilmiştir. Bu analiz, Adana’da 2014 dönemi üzerine yapılmış bir saha araştırmasının bulgularıyla karşılaştırılmıştır. Böylece, ittifak siyaseti öncesi dönemde gözlenen geçici uzlaşların ve “müşterek komisyon” gibi demokratikleşme potansiyeli taşıyan uygulamaların, ittifak siyaseti döneminde nasıl ortadan kalktığı ve yerel siyasetin “merkezileşen” alanları ortaya konmuştur.

Analiz, üç temel bulguyu işaret etmektedir: (1) 2019-2024 döneminde de “il bütününde büyükşehir modelinin” getirdiği kırsal ilçelerin aşkın temsili, ittifak bloklarıyla birleşerek büyükşehir belediye başkanının partisinin meclis çoğunluğunu elde etmesini zorlaştırmış, meclis aritmetiği başkan aleyhine işlemiştir. (2) 2014–2019 döneminde farklı partiler arasında belirli konularda geçici işbirliklerini mümkün kılan uzlaş zeminini 2019 sonrasında yitirilmiş, karar süreçleri iki blok arasındaki güç mücadelesine sıkışmıştır. (3) Mecliste partiler arası müzakere yerine merkezi siyaset dinamikleri belirleyici olmuş, belediye başkanının önerdiği projeler sık sık veto edilmiştir. Böylelikle, büyükşehir belediye meclisi yapısal olarak ve işleyiş bakımından merkezileşmiş ve kutuplaşmıştır.

Sonuç olarak, Adana deneyimi, ittifak siyasetinin yerel meclislerde çoğulculuğu ve demokratik temsil kapasitesini güçlendirmek yerine, merkezileştirici bir etki yarattığını göstermektedir. 2019-2024 döneminde kırsal ilçelerin aşkın temsili sürdürülen yerel seçim sistemiyle birleştiğinde, “ittifak siyasetinin” ortaya çıkardığı iki bloklu yerel meclis yapısında yerel siyasetin özgün dinamiklerinin büyük ölçüde merkezi siyasetin sınırlarına çekildiği görülmektedir. Bu durum, demokratik ve sosyal belediyeçiliğin kurumsal

ÖZETLER

zeminini zayıflatmakta, yerel meclislerin farklı kentsel kesimlerin temsil edildiği ve ortak çözümler geliştirebildiği bir alan olma işlevini sınırlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: ittifak siyaseti, belediye meclisleri, yerel demokrasi

BİR ŞEHİR EFSANESİ OLARAK YEREL ÖZERKLİK

Gencer Karabekir KARAGENCİ¹²²

1982 Anayasasının 127. Maddesi, mahalli idareleri; il özel idaresi, belediye ve köy şeklinde tahdidi olarak sayarak, sınırlandırmıştır. Mahalli ve müşterek nitelikteki ihtiyaçları yerine getirmekle mükellef bu bahsi geçen, yer bakımından yerinden yönetim kuruluşları kendilerini haiz kamu tüzel kişiliği sahibi olan yapılardır. Kamu tüzel kişiliğine sahip olmalarından mütevellit, bu kuruluşların, kendilerine özgü bütçeleri, personelleri ve malvarlıkları bulunmaktadır. Belirtilen özelliklerinden dolayı yerel yönetimler, devlet tüzel kişiliği altında bulunan kuruluşlara oranla daha fazla bağımsız karar alma yetkisine sahip, özerk kuruluşlardır.

Özerklik kavramı kamu hukuku doktrininde; siyasi özerklik, idari özerklik ve mali özerklik olmak üzere 3'lü bir tasnife tabi tutulmaktadır. Siyasi özerklik kavramı, uygulama itibariyle, federatif devletlere içkin bir kavram olmasından mütevellit bu çalışmanın kapsamı dışında bulunmaktadır. Kamu tüzel kişiliğinin de müttemmim cüzü olarak ifade edebileceğimiz, idari ve mali özerklik kavramlarının, yerel yönetimler özelinde neyi ifade ettiği ise bu çalışmanın özünü oluşturmaktadır.

Yerel özerklik kavramına sahip kuruluşlar ile kastedilen, herhangi bir makamın ön iznine tabi olmadan kararlar alma yetkisini haiz ve karar organlarının o coğrafyada yaşayan insanlar tarafından belirlendiği yapılardır. Ayrıca yerel özerklik; ilgili kuruluşun, kendi personel, malvarlığı ve bütçesinin bulunmasını da içeren, parasal kaynaklarının büyük çoğunluğunu kendisinin sağladığı ve ihtiyaçları doğrultusunda öz iradesi ile harcayabildiği mali boyutu da olan bir kavramdır. Ancak bu belirtilen hususlar bahsi geçen kuruluşlara sınırsız bir serbesti de sağlamaz. İdari teşkilata dahil birimlerin kamu hizmetlerini yerine getirirken bir bütünlük içerisinde hareket etmeleri gerekir.

Belirtilen durum, 1982 Anayasasının 123. Maddesinde, idare ilişkin anayasal ilkelerden biri olan “idarenin bütünlüğü” ilkesini şeklinde tezahür

122 Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, gencerkarabekirkaragenc@aybu.edu.tr.

etmektedir. Bu bütünlüğü sağlayabilmek adına hiyerarşi ve idari vesayet adı verilen hukuki araçlar kullanılmaktadır.

Hiyerarşi; aynı tüzel kişilik içerisindeki, dikey bir ast-üst ilişkini ifade ederken, idari vesayet farklı tüzel kişilikler arasındaki denetim ve gözetim yetkisini içeren, yatay bir ilişkiyi anlatmaktadır. İdari vesayet aksine, kendi içerisinde emir ve talimat verme yetkisini barındıran hiyerarşi, olağan mahiyette, mevzu hukukta düzenlenmeye ihtiyaç duymayan bir yetkidir. İdari vesayet ise istisnai bir yetki olmasından kaynaklı, kullanılabilmesi için mutlaka kanuni olarak düzenlenmeye ihtiyaç duymaktadır. Sadece hukukilik denetimini içeren idari vesayetten farklı olarak, hiyerarşide, hukukilik denetimin yanında bir işlem, eylem veya sözleşmenin rasyonelliği ve verimliliğinin de tartışıldığı yerindelik denetimi de bulunmaktadır. Ayrıca idari vesayetten farklı olarak, hiyerarşide emir ve talimat verme yetkisi de bulunmaktadır. İdari vesayet, anayasal manası itibariyle, merkezden yönetim kuruluşlarının, yerinden yönetim kuruluşları üzerindeki denetim ve gözetim yetkisini ifade etmekte olup yerel özerklik kavramının doğal ve hukuki sınırları ile doğrudan ilintilidir.

Bu çalışma idari vesayet ile idari özerklik kavramları arasındaki korelasyonu tartışmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla öncelikle özerklik kavramı belirtilerek, tasnifi yapılmıştır. Yerel özerklik kavramının asgari nitelikleri belirtilerek, idarenin bütünlüğü ilkesi ile ilişkisi açıklanmıştır. İdarenin bütünlüğünü sağlamak adına kullanılan idari vesayet ve hiyerarşi kavramları anlatılarak, farklılık ve benzerlikleri belirtilmiş, yerel özerkliğin normatif manada ontolojisi tartışılarak, idari vesayet kavramı ile olan ilişkisi özelinde bütüncül bir analiz yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Özerklik, İdarenin Bütünlüğü, İdari Vesayet, İdari Özerklik, Mali Özerklik.

GENÇLER İÇİN DEĞİL, GENÇLERLE BİRLİKTE KENT YÖNETİMİ: İSTANBUL GENÇLİK MECLİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Fulya SOLMAZ¹²³

Katılım, yalnızca oy kullanma ya da temsil edilme ile sınırlı kalmayan; gençlerin yerel politikalara ilişkin bilgi edinme, bu politikalara yön verme, görüş bildirme, danışma ve karar süreçlerine etkin biçimde katılımını kapsayan çok boyutlu bir olgudur. Gençlerin katılımı; bireylerin kendi ilgi alanları ve öncelikleri doğrultusunda programlar tasarlama ve yürütme girişimlerini, yetişkinlerin onları karar alma ve uygulama süreçlerine dâhil etme çabalarını, gençler ile yetişkinlerin kuşaklar arası iş birliği temelinde ortak sorumluluk üstlendikleri ve inisiyatif geliştirdikleri katılımcı mekanizmaları kapsamaktadır. Literatürde bu konu sıklıkla “katılım merdivenleri” ve “katılım yolları” çerçevesinde ele alınmaktadır. Roger A. Hart’ın (1992) geliştirdiği *Katılım Merdiveni* modeli, çocukların katılımını sekiz aşamalı bir süreç üzerinden açıklayarak sembolik katılımdan etkin vatandaşlığa geçişi ortaya koymaktadır. Bu çalışma kapsamında söz konusu model, gençlerin yerel karar alma süreçlerine katılımını analiz edebilmek amacıyla uyarlanmıştır. Harry Shier’in (2001) *Katılma Giden Yollar* modeli ise katılımı beş basamakta (dinlenilmek, görüşlerin ifade edilebilmesi için desteklenmek, görüşlerin dikkate alınması, sürece aktif katılım, ortak karar alma ve inisiyatif geliştirme) incelemekte; bu basamakları “açılımlar, fırsatlar ve yükümlülükler” bağlamında değerlendirmektedir. Bu modelin temel amacı, yetişkinlerin çocukların ve gençlerin karar alma süreçlerindeki katılım düzeylerini sistematik biçimde değerlendirmelerine ve bu düzeylerin geliştirilmesine yönelik stratejiler oluşturmalarına olanak sağlamaktır. Bu modeller, gençlik meclislerinin işlevselliğini analiz etmek için önemli bir kuramsal çerçeve sunmaktadır.

Bu kuramsal yaklaşımlar, gençlerin yerel yönetim süreçlerine katılımını değerlendirirken demografik dinamiklerin ve toplumsal bağlamın da göz önünde bulundurulmasını gerekli kılmaktadır. Nitekim Türkiye’de genç nüfusun büyüklüğü ve kentsel alanlarda yoğunlaşması, katılımın kurumsal biçimlerini anlamak açısından belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Türkiye

123 Dr., İstanbul Büyükşehir Belediyesi, fulya.solmaz@ibb.gov.tr.

İstatistik Kurumu'nun (TÜİK, 2025) verilerine göre, Türkiye'nin toplam nüfusu 85.664.944 kişidir. Birleşmiş Milletler'in tanımına göre 15–24 yaş aralığını kapsayan genç nüfus, ülke genelinde 12.763.159 kişiden oluşmaktadır. Aynı dönemde, İstanbul'un toplam nüfusu 15.701.602 olarak kaydedilmiştir (TÜİK, 2025). Bu nüfusun 2.316.829'unu 15–24 yaş grubundaki gençler oluşturmaktadır. Söz konusu değer, İstanbul nüfusunun yaklaşık %14,8'ine karşılık gelmektedir. Bu veriler, gençliğin yalnızca demografik bir grup değil, aynı zamanda toplumsal karar ve süreçlerde etkin rol üstlenmesi gereken stratejik bir toplumsal kategori olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Türkiye'de gençlerin yerel karar alma süreçlerine katılımı, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesiyle kurumsal bir temele kavuşturulmuş; Kent Konseyleri Gençlik Meclisleri bu bağlamda gençlerin yerel düzeyde karar mekanizmalarına dahil olabilmeleri için önemli araçlardan biri haline gelmiştir. Haziran 2021'de kurulan İstanbul Kent Konseyi Gençlik Meclisi de genç nüfusun oldukça yüksek olduğu İstanbul gibi bir metropolde, gençlik politikalarının geliştirilmesine katkı sağlama ve kentin gençlik alanında öncü aktörlerinden biri olma amacıyla faaliyet göstermektedir. Bu nedenle, söz konusu meclisin yerel yönetimlerde gençlerin katılımını hangi düzeyde güçlendirdiği ve demokratik süreçlere nasıl yansıdığı, dikkatle incelenmesi gereken bir araştırma konusudur.

Bu çerçevede, çalışmada İstanbul Kent Konseyi Gençlik Meclisi örneği aracılığıyla gençlerin yerel karar alma süreçlerindeki rollerinin, etkilerinin ve katılım düzeylerinin analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada temel sorunsal, gençlerin bu kurumsal yapı aracılığıyla demokratik süreçlere nasıl dahil oldukları, ne tür roller üstlendikleri ve katılımın yerel yönetim üzerinde hangi etkileri yarattığıdır. Bu doğrultuda, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 15 katılımcı ile yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilecektir. Mülakat soruları, Hart ve Shier'in katılım modellerinden uyarlanarak gençlerin meclis içerisinde ne ölçüde dinlendikleri, görüşlerinin karar mekanizmalarına nasıl yansıtıldığı, karar süreçlerinde hangi düzeyde etkili oldukları ve kendi gündemlerini oluşturma kapasitelerine odaklanacak biçimde tasarlanmıştır.

Elde edilecek bulgular, İstanbul Kent Konseyi Gençlik Meclisi'nin gençlere sunduğu katılım olanaklarının niteliğini, gençlerin bu olanakları nasıl deneyimlediklerini ve bu deneyimlerin demokratik yerel yönetime katkılarını ortaya koyacaktır. Ayrıca, gençlerin karar alma süreçlerindeki rollerinin “gerçek” katılım mı yoksa “sembolik” katılım düzeyinde mi kaldığına ilişkin bir değerlendirme yapılacaktır.

Sonuç olarak, araştırma gençlik meclislerinin gençlerin demokratik katılımını güçlendirmedeki etkisini ortaya koymayı ve yerel yönetimlerde gençlerin temsiliyetini artırmaya yönelik politika önerileri geliştirmeyi

hedeflemektedir. Böylece genç dostu kent vizyonunun somutlaşmasına ve gençlerin yönetime etkin katılımına dair literatüre katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Kent Konseyi, Gençlik Meclisi, Yerel Katılım

TOPLUMCU BELEDİYECİLİK VE SOSYAL BELEDİYECİLİK KAVRAMLARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ: YEREL DEMOKRASİ PERSPEKTİFİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Nilüfer ERGİN¹²⁴

Toplumcu belediyeçilik ve sosyal belediyeçilik kavramları, her ne kadar günümüzde birbiri yerine kullanılma hatasına sık düşülse de farklı ideolojilerden beslenen iki farklı yerel yönetim anlayışıdır. Bu iki kavramın sınırlarının belirlenmesi, günümüzde yerel yönetimlere ve yerel demokrasiye olan bakış açısını aydınlatmak noktasında önem taşımaktadır. Bu sebeple çalışma kapsamında sık karıştırılan bu iki kavram açıklanmış ve farklı bağlamlarda teorik düzlemde karşılaştırılmış, Türkiye özelinde uygulama örnekleriyle bu iki anlayışın pratik karşılıkları değerlendirilmiştir.

Toplumcu belediyeçilik, belediye sosyalizmi, sosyalist belediyeçilik gibi isimlerle de anılmakta ve kökenleri İngiltere’de 1850 Glasgow’una kadar uzanmaktadır. Sosyal belediyeçilik ise çok daha yeni ortaya çıkmış bir kavramdır. Toplumcu belediyeçilik sol ideolojiden beslenirken, sosyal belediyeçilik kavramı sosyal demokrat bir çizgidedir. Fakat liberal düşüncenin temel mantığında özelleştirilemeyen mal ve ürünlerin yerelleştirilmesi yer aldığı için, sağ ideolojiler için de sosyal belediyeçilik desteklenebilir niteliktedir.

Hem sosyal belediyeçilik hem toplumcu belediyeçilik anlayışının temelinde yere özgü politikaların, yerel halkın ihtiyaçları doğrultusunda sunulması anlayışı yatmaktadır. Bu bağlamda her iki kavram da demokratik bir yerel yönetim anlayışını işaret etmektedir. Temel fark, demokrasiyi hangi bağlamda kurguladıkları ve belediyenin nerede durduğuyla ilişkilidir. Toplumcu belediye, yerel halkla organik bağlar kurar ve doğrudan demokrasi mantığını benimserken, sosyal belediye yerel halkın temsilcisi ve hatta “koruyucusu” olarak hareket etmektedir.

Sosyal belediyeçilik vatandaş edilmeye değer bir konumda tutar ve yerel halkın kararlarını asgari düzeyde dikkate alma eğilimindedir. Toplumcu belediyeçilik

124 Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, nilufer.ergin@hacettepe.edu.tr

anlayışı ise mahalle meclisleri, halk toplantıları gibi araçlarla yerel halkı yönetsel kararlara dahil etmektedir. Ayrıca yerel halk üretim mekanizmasının da içindedir, tarımsal üretim kooperatifleri gibi uygulamalarla yerel kalkınma desteklenir, halkın dışa bağımlılığı azaltılmaya çalışılır. Sosyal belediyeçiliğin aksine toplumcu belediyeçilik anlayışında belediye hizmet dağıtan bir rolde değildir, aksine halkın örgütlenmesini kolaylaştıran ve halkın üretim mekanizmalarını destekleyen bir yerel yönetim birimi olarak görev yapar.

Hizmet sunumu noktasında kavramlar arasındaki fark daha da derinleşmektedir. Sosyal belediyeçilik anlayışının hedef grubu dezavantajlı bireylerdir. Dezavantajlı bireylerin temel ihtiyaçları çeşitli sosyal yardımlarla karşılanır. Yaşlı, çocuk, engelli gibi kırılgan gruplara “yardım” etme, temel ihtiyaçlarını giderme, eğitim ve meslek edindirme gibi kurslar açma politikaları uygulanmaktadır. Toplumcu belediye ise böyle üstenci bir rol benimsemez, belediye halk için her zaman ulaşılabilir durumdadır.

Türkiye özelinde incelendiğinde, özellikle son dönemde Cumhuriyet Halk Partisi’ne mensup belediyelerin sosyal belediyeçilik doğrultusunda pek çok politika ürettiği gözlemlenmektedir. Kent lokantaları, ulaşım indirimleri, gençlere, kadınlara, yaşlılara ve engellilere yönelik uygulamalar, halk ekmek uygulaması gibi politikalar sosyal belediyeçiliğin temel mantığıyla uyumaktadır.

Bir diğer taraftan toplumcu belediye örneğini de Tunceli’nin Ovacık ilçesinde ve Rize’nin Fındıklı ilçesinde gözlemlemek mümkündür. Ovacık’ta halkın yerel tarım ürünleriyle kurduğu kooperatif, hizmet üretiminde piyasa yerine kamu kaynaklarının kullanımının teşviki, parke yapım gibi kentin inşasında görev almaya yarayacak kursların açılması gibi uygulamalar toplumcu belediyeçilik uygulamaları olarak sıralanabilecektir. Fındıklı’da ise halk meçi kültürü ile hareket etmekte, tarım ürünleri beraber toplanmakta, yine kooperatif aracılığıyla pazarlanmaktadır. Bunun yanı sıra kentle ilgili kararlarda yerel halk direkt olarak söz sahibidir ve halk kentin fiziki inşasında da aktif rol alabilmektedir.

Bu örneklerden hareketle, toplumcu belediyeçilik anlayışının yüzölçümü olarak daha küçük ve kırsal alanlarda tercih edilirken, sosyal belediyeçiliğin rantın daha yüksek olduğu metropollerde canlanması da tesadüf olarak görülmemelidir. Neoliberal sistem içerisinde sosyal belediyeçilik hem sisteme hizmet eden hem de halkın mağduriyetini gideren bir yerel yönetim anlayışı olarak kabul görmektedir.

Buna rağmen, neoliberal kent düzeninin yerel halkın gündelik yaşam pratiklerini derinden sarsması ve ihtiyaçlarını karşılayamaz hâle getirmesi, toplumcu belediyeçilik tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Yerel demokrasi

ÖZETLER

ve yerel yönetimin temel prensipleri doğrultusunda toplumcu belediyeçilik mikro örnekler dışında ütopya olarak görülmektedir.

Bu noktada, toplumcu belediyeçiliğe geçişin bir anda olamayacağını kabullenmek gerekliliğiyle birlikte, sosyal belediyeçilik toplumcu belediyeçiliğe giden yolda bir basamak olarak kullanılmaya müsait bir yerel yönetim anlayışı olarak kabul edilebilecektir. Derinleşen sorunlarını belediye politikaları aracılığıyla çözebilen kentli, kendi kendine yetmeye yönelik uygulamalara ihtiyaç duyacaktır.

Anahtar Kelimeler: Toplumcu Belediyeçilik, Sosyal Belediyeçilik, Yerel Demokrasi.

YEŞİL HİZMET BELEDİYESİ: ERZİNCAN ÖRNEĞİ

Ahmet YAZAR¹²⁵

İklim değişikliğinin giderek artan etkileri ve kentleşmenin yarattığı baskılar, belediyelerin hizmet anlayışını çevre dostu bir çerçevede yeniden düşünmelerini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda “yeşil hizmet belediyesi”, yerel yönetimlerin yalnızca altyapı ve teknik hizmet üretiminden ibaret olmadığını; aynı zamanda doğal kaynakların korunması, karbon ayak izinin azaltılması ve toplumsal katılımın güçlendirilmesi gibi hedeflerle hareket etmesi gerektiğini vurgular. Ancak bu yaklaşımın sahadaki karşılıklarını görmek için yalnızca söyleme değil, somut uygulamalara bakmak gerekir. Erzincan Belediyesi örneği, yeşil hizmet belediyesinin yerelde nasıl şekillendiğini ve hangi sınırlılıklarla karşılaştığını incelemek açısından dikkate değerdir.

Bu çalışmada Erzincan Belediyesi’nin çevre odaklı hizmetleri “haritalama yöntemi” ile analiz edilmiştir. Öncelikle belediyenin yıllık faaliyet raporları ve resmi internet sitesindeki veriler taranmış, ardından sahada gözlem yapılarak bisiklet yolları, parklar, geri dönüşüm noktaları, güneş enerjisi yatırımları ve yeşil alan düzenlemeleri kayıt altına alınmıştır. Elde edilen veriler coğrafi bilgi sistemleri (GIS) kullanılarak haritalandırılmış, böylece hizmetlerin kentsel mekândaki dağılımı görselleştirilmiştir.

Haritalama bulguları Erzincan’da çevre dostu hizmetlerin yoğunlukla kent merkezinde yer aldığını göstermektedir. Örneğin bisiklet yolu uygulamaları büyük oranda Atatürk Mahallesi çevresinde yoğunlaşmakta, ancak kenar mahallelerde bisiklet ulaşımına yönelik herhangi bir altyapı bulunmamaktadır. Benzer şekilde geri dönüşüm konteynerleri belediye binası, Cumhuriyet Meydanı ve ana caddeler üzerinde düzenli şekilde yerleştirilmişken, Hocabey ve Kızılay Mahallesi gibi periferideki alanlarda konteynerlere rastlanmamaktadır. Yeşil alan yatırımlarında ise Erzincan Belediyesi’nin son yıllarda yaptığı park düzenlemeleri kent merkezinde yoğunlaşmakta, mahalle ölçeğinde küçük parkların sayısı oldukça sınırlı kalmaktadır.

125 Doç. Dr., Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ahmet.yazar@erzincan.edu.tr

Yenilenebilir enerji yatırımlarına bakıldığında, belediye binasında kısmen güneş paneli uygulamalarının bulunduğu; ancak bu yatırımların kamusal alanlara yaygınlaştırılmadığı görülmüştür. Öte yandan, belediyenin tanıtım raporlarında sıkça vurgulanan bazı projelerin sahada ya eksik ya da hiç uygulanmadığı tespit edilmiştir. Örneğin “sıfır atık projesi” kapsamında duyurulan ayrıştırma kutularına yalnızca birkaç resmi kurum binasında rastlanmış, gündelik yaşam alanlarında sistemin işlemekte olmadığı gözlenmiştir. Buna karşılık raporlarda daha az yer verilen kent bostanı girişimleri, özellikle bazı mahallelerde halkın aktif katılımıyla yaşamaktadır. Bu durum, belediye raporlarıyla sahadaki gerçeklik arasında çarpıcı bir fark olduğunu ortaya koymaktadır.

Saha çalışmasının bir diğer bulgusu, toplumsal katılımın düşük düzeyde olmasıdır. Kent sakinleri yeşil hizmetlerin planlama ve yer seçimi süreçlerine dâhil edilmemekte, yalnızca hizmetin pasif kullanıcısı konumunda kalmaktadır. Özellikle gençler arasında bisiklet yolu ve geri dönüşüm uygulamalarına yönelik talep olsa da bu taleplerin belediye kararlarına yeterince yansımadağı görülmektedir.

Genel olarak Erzincan Belediyesi örneği, yeşil hizmet belediyeciliğinin yerelde sınırlı ve parçalı biçimde uygulandığını göstermektedir. Hizmetlerin merkez odaklı olması, periferideki mahalleleri dışarıda bırakmakta ve çevresel adalet açısından eşitsizlikler yaratmaktadır. Buna rağmen, küçük ölçekli uygulamalar ve mahalle girişimleri yerel düzeyde umut verici pratikler olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışma, yeşil hizmet belediyeciliğinin yalnızca teknik bir altyapı meselesi değil, aynı zamanda toplumsal katılım, mekânsal adalet ve kaynak önceliklendirme sorunlarıyla yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Erzincan örneği, Türkiye’nin diğer orta ölçekli kentleri için de öğretici nitelikte olup, gelecekte daha kapsayıcı ve bütüncül politikaların gerekliliğini işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeşil hizmet belediyeciliği, Orta ölçekli kent, Kentsel yeşil alan

YOKSULLUK VE SOSYAL YOKSUNLUK

Meltem KARAKUŞ¹²⁶

Ömer BAŞER¹²⁷

Yoksulluk: Darlık, fakirlik, eksiklik, yetersizlik gibi kavramlar ile açıklanabilmektedir. Peki bu sayılan haller insanların hayatlarını toplumsal olarak ne kadar etkilemektedir? Yoksulluk düzeyi ile sosyal yoksunluk arasındaki ilişki nedir? Gittikçe belirginleşen küresel ve yerel eşitsizlikler karşısında toplumların gelişiminin devam edebilmesi için eşitsizliklerin dengelenmesine ve refah düzeyinin artırılmasının ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacın yanı sıra sosyal yoksunluk için çok boyutlu çalışmalar yürütülmelidir. Sosyal Yoksunluk kavramı: Kişinin yoksulluk, ayrımcılık veya diğer dezavantajlar nedeniyle toplumun kaynaklarına sınırlı erişimin olması durumu veya yeterli sosyal deneyim fırsatının olmaması durumudur. Bu çalışmada yoksul insanların yaşamlarına nasıl müdahale edildiği ile ilgili örnekler üzerinden sosyal yoksunluk ve krize müdahale süreci açıklanacaktır.

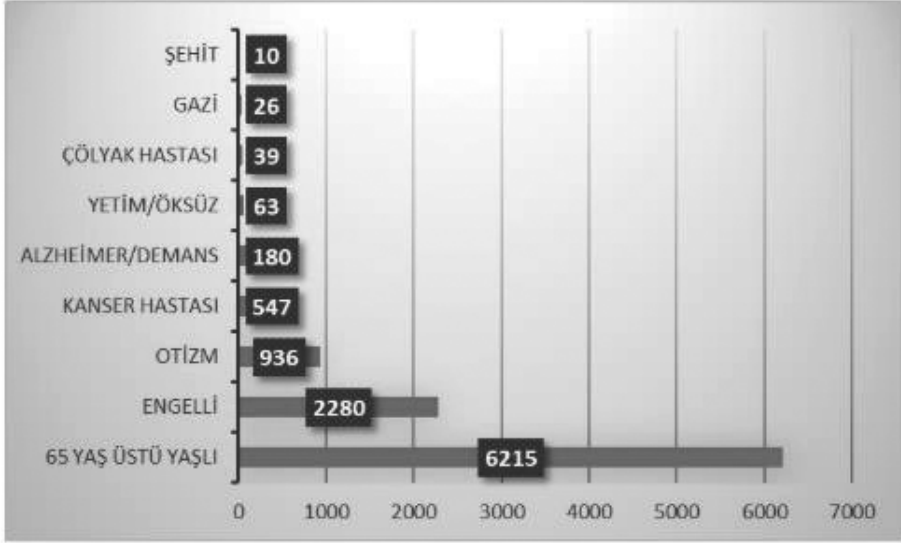
Bahçelievler ilçesi sahip olduğu kozmopolit yapısı sebebiyle genellemede bulunmayı zorlaştıran bir ilçedir. İlçe nüfusunun demografik yapısı caddeler hatta sokaklar arasında dahi ciddi değişiklik göstermektedir. Yerel yönetim, 2022 yılından bu yana ilçenin ihtiyaçlarını anlayabilmek, dezavantajlı grupları tespit etmek, krize müdahale çalışması sunmak ve hizmetlerini geliştirmek adına saha hane ziyaretlerinde 560.387 kez kapı çalmıştır ve 281.970 anket görüşmesi gerçekleştirmiştir. Hane bazlı ve sahada çalışmak toplumun en küçük yapı taşı olan aileler ile birebir temasa imkân sunmaktadır. Bu temasta aile ile yerel yönetim arasında bir köprü kurulmaktadır. Çalışmada dijital bir uygulama aracılığıyla sorular sorulmakta, gözlem notları alınmakta ve varsa kişinin talepleri sisteme girilmektedir. Sorulan sorulardan ilki ve değişmeyi “Hanede yaşayan dezavantajlı birey var mı?” sorusudur. Tespit edilen her dezavantajlı gruba özel

126 Uzm. Psikolojik Dan., Bahçelievler Belediyesi, Halkla İlişkiler Müdürlüğü, meltemkarakus@bahcelievler.bel.tr

127 Bilgisayar Teknikeri, Bahçelievler Belediyesi, Halkla İlişkiler Müdürlüğü, omerbaser@bahcelievler.bel.tr

ÖZETLER

İlgili ekipler süreç değerlendirmesi ve ihtiyaç tespitinde bulunmaktadır. Sadece 2025 yılını inceldiğimizde aşağıda görselleştirilen veriler elde edilmiştir.

Sahada yapılan hane ziyaretleri sırasında bu çalışmada “Kriz durumunda birey/aile” olarak adlandırılan durumlar ile karşılaşmıştır. Kriz durumları: bireyin insan onuruna layık yaşamdan çok uzakta olduğu, hayati tehlikesinin olduğu, ihmal ve istismar durumlarına açık hedef olduğu durumlar olarak açıklanabilmektedir. Acil müdahale ve çözüm gerektiren bu durumlar karşısında yerel yönetim çok boyutlu müdahale programını hayata geçirmiştir. 2025 yılında karşılaşılan 64 kriz durumuna 100’e yakın ev ziyareti ile çok boyutlu müdahale programı gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen bu ziyarette uzman, insan onurunu incitmeden durumu anlamak için sorular sormakta ve gözlem notları almaktadır. Bu sorular ile uzman, ihtiyacı anlayanın yanı sıra olası tehlikeleri fark ederek müdahalede bulunmayı amaçlamaktadır.

Krize müdahale esnasında belediyenin ilgili birimlerine durum aktararak gerekli işlemler ve teyitler uzman hane ziyaretindeyken başlatılmaktadır. İhtiyaca yönelik olarak her gün sıcak yemek desteği, evde öz bakım hizmeti, evde sağlık, evde temizlik, nakdi yardım desteği, eğitim ve burs desteği, psikolojik destek ve geçici barınma gibi destekler aciliyet önceliği ile sunulmaktadır. Durumlar özelinde Bahçelievler Kaymakamlığı’na ve İstanbul Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü’ne durum bildirilerek süreç için iş birliğinde bulunmaktadır. İlk ev ziyareti ardından kriz durumunda olan

birey/aile belirli aralıklarla ziyaret veya telefon görüşmeleri ile takip edilmektedir. Bu takipte amaç ailenin ihtiyaçlarını takip etmek, ailenin iyi oluşunu korumak ve özellikle çocukların gelişimlerinde aksamaya sebebiyet vermemektedir. Çünkü yaşanan bu kriz durumu psikolojide travma olarak adlandırdığımız gelişimi engelleyen bir bariyere benzemektedir.

Yerel yönetim kriz durumu yaşamış veya yaşayan yoksul ve dezavantajlı kişilerin sosyal olarak yoksun kalmaması için damgalama yapmadan ayrıcalıklar tanımlamaktadır. Bu kişilerin sosyal gelişimi ve psikolojik iyi oluşları için, toplumsal olarak dışlanmayı engellemek için ve sosyal yoksunluk yaşamalarının önüne geçmek için çeşitli hizmetler sağlamaktadır. Klinikte psikolojik destek, evlerinde psikososyal destek, özel planlanmış kültürel faaliyet ve geziler, burs ve eğitim desteği, sportif faaliyetlerde, etkinliklerde ek kontenjan, vb. destekleri ayırtırmadan ayrıcalıklandırarak sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Sosyal Yoksunluk, Krize Müdahale.

KENT KONSEYLERİNİ MODERN DEMOKRASİNİN KRİZLERİNE KARŞI BİR ÇARE OLARAK OKUMAK: BİR KATILIMCI DEMOKRASİ PRATİĞİ OLARAK ANKARA KENT KONSEYİ ÖRNEĞİ

Hilal GEDİK¹²⁸

Bu çalışma, modern/liberal demokrasinin temsil, kapsayıcılık ve meşruiyet krizleri karşısında geliştirilen alternatif modellerden katılımcı demokrasinin yerel düzeyde uygulanabilirliğini tartışmaktadır. Araştırmanın temel sorusu, katılımcı demokrasi modelinin yerel yönetimlerde, özellikle kent konseyleri ve gençlik meclisleri aracılığıyla demokratik katılımı güçlendirme potansiyeline sahip olup olmadığıdır. Konunun önemi, temsili demokrasinin yurttaşları yalnızca seçimlerle sınırlı bir katılıma mahkûm etmesi ve artan toplumsal çeşitlilik karşısında farklı kimliklerin taleplerini içermemesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, demokratik sistemin işlevselliğini zayıflatmakta ve yurttaşlarda aidiyet kaybına yol açmaktadır. Alternatif demokrasi modelleri (müzakereci, radikal ve katılımcı demokrasi) bu krizi aşma çabalarının ürünüdür. Çalışma, bunlar arasında özellikle katılımcı demokrasinin bireylerin karar süreçlerine aktif katılımını teşvik eden, eğitici ve dönüştürücü yönleriyle ön plana çıktığını vurgulamaktadır.

Araştırmada yöntem olarak kavramsal tartışma ve literatür incelemesinin yanı sıra Türkiye’de yerel düzeydeki somut bir örnek olan Ankara Kent Konseyi’ne yönelik içerik analizi tercih edilmiştir. Çalışma, konseyin resmi belgeleri, web sitesi içerikleri, akademik yayınlar ve raporlar üzerinden değerlendirilmiştir. Ayrıca Prof. Dr. Savaş Zafer Şahin’in konuya dair akademik katkıları da analize dâhil edilmiştir. Elde edilen bulgular, Ankara Kent Konseyi’nin katılımcı demokrasi ilkeleriyle uyumlu bir yapılanma sunduğunu göstermektedir. Konsey; siyaset üstü yaklaşımı, 1.800’den fazla bileşeni kapsayan geniş yapısı ve 52 çalışma grubu ile 10 tematik meclis üzerinden yürüttüğü faaliyetlerle ortak akıl, katılımcılık ve dayanışmayı hayata geçirmektedir. Konseyin bisiklet yolları, engelsiz sanat atölyeleri, iklim eylem

128 Doktora öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, gedikhilal68@gmail.com.

planları gibi tavsiye kararları belediye meclisinde değerlendirilebilmiş; ayrıca pandemi ve deprem gibi krizlerde sergilediği hızlı reflekslerle dayanışma kapasitesi öne çıkmıştır. Uluslararası düzeyde aldığı ödüller de bu pratiğin önemini teyit etmektedir. Ankara kent konseyi örneği mevcut çalışmaları incelendiğinde konseyin tavsiye kararı vererek bir danışma organı gibi işleminin yanı sıra bünyesinde bulunan çalışma grupları ve meclislerin etkinlik, ziyaret, eğitim, atölye gibi faaliyetleriyle sivil toplum alanını genişlettiği, sivil toplumda faaliyet gösteren bireylerin çalışmalarına yeni ortaklıklar, ağ ve bilgi edinme kapasitesi kazandırdığı görülmektedir. Katılımcı demokrasinin bilgiyi artırma, öğrenme ve gelişime yaptığı vurgu göz önüne alındığında söz konusu etkinlik ve faaliyetlerin öğrenme ve gelişim faaliyetlerine de katkıda bulunma düzeyinin son derece yüksek olabileceği söylenebilir. Bu anlamda Ankara Kent Konseyi katılımcı demokrasi teorisinin pratik bir uygulaması olarak değerlendirilebilir.

Bununla birlikte çalışma, kent konseylerinin kurumsallaşma ve sürdürülebilirlik sorunlarına da dikkat çekmektedir. Mevzuatın belediye başkanının inisiyatifine bağlı olması, yapının siyasal etkilerden bağımsız kalmasını zorlaştırmaktadır. Bu durum, katılımcı demokrasinin uzun vadeli istikrarı için yasal çerçevenin güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, Ankara Kent Konseyi örneği, katılımcı demokrasinin yerelde uygulanabilirliğini ve yurttaş katılımını artırma potansiyelini göstermektedir. Ancak kurumsallaşma, tarafsızlık ve siyasal bağımsızlık gibi alanlarda yapılacak düzenlemeler, bu potansiyelin daha sürdürülebilir ve kapsayıcı bir hale gelmesi için kritik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: kent konseyi, katılımcı demokrasi, yurttaş katılımı, sivil toplum

KOOPERATİFÇİLİK TEMELLİ KENTSEL DÖNÜŞÜM: İZMİR HALK KONUT MODELİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Ruhisu Can AL¹²⁹

Türkiye’de kentsel dönüşüm projeleri uzun süredir merkezi yönetimin öncülüğünde, özellikle Toplu Konut İdaresi (TOKİ) modeli çerçevesinde ve piyasa odaklı yöntemlerle yürütülmektedir. TOKİ modeli, büyük ölçekli konut üretimini hızla gerçekleştirmesi açısından önemli bir araç olarak görülse de toplumsal katılımın sınırlılığı, yerel aktörlerin süreç dışında tutulması ve sosyal adaletin gözetilmemesi gibi nedenlerle ciddi eleştirilere konu olmaktadır. Bu durum, kentsel dönüşümün yalnızca fiziksel mekânların yenilenmesine indirgenmesi ve toplumsal boyutunun geri plana itilmesi sorununu beraberinde getirmiştir.

Birinci derece deprem kuşağında yer alan İzmir, tarih boyunca pek çok yıkıcı depreme sahne olmuş ve son olarak 30 Ekim 2020 depremini ağır kayıplarla yaşamıştır. Bir başka deyişle, kentin metropol bölgelerinde çok sayıda bina yıkılmış veya ağır hasar almış, buna bağlı olarak barınma krizi derinleşmiş ve mevcut kentsel dönüşüm politikalarının yetersizlikleri daha görünür hale gelmiştir. Depremin hemen ardından dönemin İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer ve belediye ekibi tarafından geliştirilen HALK KONUT Projesi, bu bağlamda Türkiye’de kentsel dönüşüm anlayışına alternatif oluşturan yenilikçi bir model olarak gündeme gelmiştir.

HALK KONUT’un en önemli özelliği, kentsel dönüşüm sürecini kooperatifçilik ilkeleri üzerinden yeniden kurgulamasıdır. Bu yaklaşım, konut üretimini yalnızca fiziki yapıların yenilenmesi olarak değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmanın geliştirilmesi, adil paylaşımın gözetilmesi ve yerel katılımın güçlendirilmesi olarak ele almaktadır. Bu yönüyle HALK KONUT, konut hakkını piyasa mekanizmalarına terk etmeyen, dayanışmacı bir konut politikası modeli olarak öne çıkmaktadır. İzmir’de başlatılan bu deneyim, kısa vadede deprem sonrası barınma ihtiyacına çözüm sunarken, uzun vadede

129 Bağımsız araştırmacı, ruhisu.a@gmail.com

Türkiye’de kentsel dönüşüm politikalarının farklı bir çerçevede uygulanabileceğini ortaya koymaktadır.

Bu bildiri, HALK KONUT modelini İzmir özelinde ele alarak, kooperatifçilik aracılığıyla kentsel dönüşümün nasıl daha kapsayıcı, sürdürülebilir ve sosyal adalete duyarlı hale getirilebileceğini tartışmayı amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında, literatür taramasının yanı sıra belediye belgelerinin incelenmesi ve belediye ile kooperatif temsilcileriyle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen veriler kullanılacaktır. Bu yöntemler aracılığıyla, HALK KONUT modelinin uygulama pratikleri, kurumsal kapasitesi ve karşılaştığı zorluklar değerlendirilecek, modelin güçlü ve zayıf yönleri ortaya konacaktır.

Sonuç olarak İzmir deneyimi, Türkiye’de kentsel dönüşüm politikalarının yalnızca merkezi yönetim ve piyasa odaklı araçlara indirgenmek zorunda olmadığını göstermektedir. HALK KONUT, katılımcı, dayanışmacı ve sosyal adaleti gözeten bir yaklaşımla, yerel yönetimlerin alternatif politika geliştirme potansiyelini görünür kılmakta ve Türkiye’nin diğer kentleri için de örnek teşkil eden bir model sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Halk Konut Projesi, Kentsel Dönüşüm, Kooperatifçilik, İzmir Büyükşehir Belediyesi, TOKİ

ÇOCUKLARA YÖNELİK KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLERDE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ

Aziz SÖĞÜTLÜ¹³⁰

Çocukların fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmeleri yalnızca ailelerin değil, kamusal kurumların da ortak sorumluluğudur. Modern sosyal devlet anlayışı, çocukların iyi olma hâlinin korunmasını ve geliştirilmesini temel görevlerinden biri olarak kabul etmektedir. Bu doğrultuda koruyucu ve önleyici hizmetler, çocukların kendi aileleri yanında güvenle büyümelerini sağlamak ve suça sürüklenme, istismar, ihmal veya sosyal dışlanma risklerini azaltmak açısından kritik bir işleve sahiptir. Özellikle erken müdahale temelli hizmetlerin yaygınlaştırılması, uzun vadede sosyal maliyetlerin azaltılması ve çocuk refahının artırılması bakımından önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın temel araştırma sorusu, “Yerel yönetimler Türkiye’de çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici hizmetlerde nasıl daha etkin bir rol üstlenebilir?” şeklinde belirlenmiştir. Uluslararası alanda, özellikle Avrupa ülkelerinde, çocuk koruma sistemlerinde yerel yönetimlerin ve gönüllü kuruluşların aktif rol üstlendiği görülmektedir. Bu ülkelerde çocuklara yönelik hizmetlerin planlanması, uygulanması ve izlenmesinde yerel birimler sorumluluk alarak hizmetlerin yerel ihtiyaçlara daha duyarlı, bütüncül ve sürdürülebilir yürütülmesini sağlamaktadır. Türkiye’de ise hizmetler büyük ölçüde merkezi bir yapı olan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) tarafından yürütülmektedir. ASHB’nin taşra teşkilatı aracılığıyla sunduğu hizmetler il ve ilçe düzeyinde yapılanmış olmakla birlikte, yerel yönetimlerin özellikle büyükşehir belediyeleri üzerinden daha geniş hizmet alanına ve erişim kapasitesine sahip olduğu bilinmektedir. Yerel yönetimlerin coğrafi ve toplumsal yakınlıkları, hizmetlerin yerinde planlanması, uygulanması ve izlenmesinde hızlı ve etkili çözümler üretmelerini sağlamaktadır. Bu potansiyelin etkin değerlendirilmesi, çocuk koruma sisteminin güçlendirilmesi,

130 Dr., Hacettepe Üniversitesi, İİBF, Sosyal Hizmet Bölümü, azizsogutlu42@gmail.com.

hizmetlerin erişilebilirliğinin artırılması ve toplum temelli sosyal hizmet anlayışının kurumsallaştırılması açısından önemlidir.

Bu bildiride tarama modeli kullanılarak, yerel yönetimlerin çocuk koruma politikalarındaki mevcut durumları, yasal çerçeve, kurumsal kapasite, iyi uygulama örnekleri ve iş birliği mekanizmaları üzerinden incelenmektedir. Çalışmada belediyelerin sunduğu sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin çocukların sağlıklı gelişimine katkısı analiz edilmekte; bu hizmetlerin daha sistematik, sürdürülebilir ve çocuk koruma perspektifiyle yeniden yapılandırılması gerekliliği tartışılmaktadır. Ayrıca, sosyal hizmetlerin yerelleşmesi yönünde Türkiye’de 1990’lardan itibaren gündeme gelen politikaların uygulanma düzeyi değerlendirilmekte ve mevcut sınırlılıklar ortaya konmaktadır.

Elde edilen bulgular, yerel yönetimlerin coğrafi ve toplumsal yakınlıkları sayesinde, hizmetlerin planlanması, uygulanması ve izlenmesinde hızlı ve etkili çözümler üretebilecek potansiyele sahip olduklarını göstermektedir. Ancak bu potansiyelin hayata geçebilmesi için belediyelerin kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi, hizmet standartlarının belirlenmesi ve merkezi yönetimle koordinasyonun artırılması gerekmektedir. Başarılı belediye uygulamalarından elde edilen veriler, toplum temelli sosyal hizmet anlayışının çocuk refahının güçlendirilmesinde önemli bir etki yarattığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, yerel yönetimlerin çocuk refahını önceleyen sosyal hizmet politikalarındaki rolünün kurumsal ve yasal çerçevede güçlendirilmesi gerekmektedir. İnceleme, yerel düzeyde sunulan sosyal, kültürel ve sportif desteklerin etkisini; mevcut kapasiteyi, yasal çerçeveyi, kurumsal iş birliklerini ve yapısal sorunları ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, yerel yönetimlerin çocuk koruma sisteminde daha aktif rol almasının hizmetlerin erişilebilirliği ve etkinliği açısından önemli kazanımlar sağlayacağını göstermektedir. Bu bulgular ışığında, çocuk hakları temelli, erişilebilir, bütüncül ve sürdürülebilir bir önleyici çocuk koruma sisteminin inşasına yönelik somut politika ve uygulama önerileri geliştirilmesine; ayrıca politika yapıcılar ile uygulayıcılara yol gösterecek uygulanabilir bir stratejik çerçevenin oluşturulmasına ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Koruma, Yerel Yönetimler, Koruyucu ve Önleyici Hizmetler

BELEDİYELERİN ELEKTRONİK ATIK GÜNDEMİ

Ahmet MUTLU¹³¹
Berkay YALÇINKAYA¹³²

Elektrikli ve elektronik ekipman atıkları, küresel ölçekte artan gelir seviyesi ve kitlesel tüketim kültürünün etkisiyle giderek artan çevresel sorunlardan birisidir. 2000'lerden bu yana cep telefonları, bilgisayarlar, video kayıt cihazları, televizyonlar, kahve makineleri, buzdolapları ve tıbbi cihazlar gibi elektrikli-elektronik ekipmanlar, kullanım ömürlerinin kısa olması, sınırlı onarım seçenekleri, değişen teknoloji, hasar, arızalanma veya daha iyi alternatiflerin bulunması nedeniyle hızlı biçimde atık haline gelmektedirler. Bu atıklar, bir yandan insan sağlığı ve ekolojik sistemler üzerindeki riskler yaratmakta bir yandan da yüksek değerli malzemeler içermesi nedeniyle ekonomik kaynak potansiyeli taşımaktadır.

Riskleri ve fırsatları itibarıyla son yıllarda e-atık politikaları küresel ölçekte yaygınlaşmaktadır. Bu konuda öncü adımlar Avrupa Birliği (AB) tarafından atılmıştır. Bu konuyu düzenleyen çeşitli direktifler (Direktif 2002/95/EC ve Direktif 2002/96/EC AB gibi) 2003'ten beri yürürlüktedir. AB'nin bu düzenlemelerinden sonra e-atıklara yönelik farkındalık dünya çapında hızla artmıştır. Nitekim Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), 2007'de bir e-atık yönetim kılavuzları yayınlamıştır. Keza dünyanın en büyük elektrikli-elektronik eşya üretici olan Çin de 2001'den beri hazırlığını yaptığı Bertaraf Edilecek Atık Elektrikli ve Elektronik Ürünler Kataloğunu hazırlamıştır.

E-atık politikaların tüm dünyada henüz gelişmeye başladığından, pek çok kent yönetimi bu konuda yeterli donanımına sahip değildir. Ancak sürdürülebilir e-atık politikaları geciktirilemez bir gereklilik olduğundan dolayı dünyanın çeşitli ülkelerinde belediyeler ve metropoliten yönetimler harekete geçmiş durumdadırlar. Bu konuda New York City (ABD), Toronto (Kanada), Viyana (Avusturya), Zürih (İsviçre), Stockholm (İsveç), Amsterdam (Hollanda), Barselona (İspanya), Hong Kong (Çin ÖİB), Seul (Güney Kore) ve Sidney (Avustralya) gibi dünyanın çeşitli ülkelerindeki kent yönetimleri politika geliştirmiş durumdadır.

131 Prof.Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğretim Üyesi, ahmet.mutlu@omu.edu.tr

132 Arş.Gör. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, yalcinkayabe@gmail.com

Türkiye’de de e-atık politikaları henüz gelişmektedir. E-atıkların gündeme gelişi, AB Müktesebatına bağlı olarak ancak 2000’lerde olmuş; politika üretilmesi ise 2010’ları bulmuştur. Çevre politikası kapsamında Türkiye’de öncelikle gelişen konulardan birisi atık yönetimi olmuş ve 1991’de Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği çıkarılmıştır. Bu yönetmeliğe farklı yıllarda e-atıklarla ilgili bazı ilaveler yapılmıştır. E-atıklara yönelik doğrudan düzenleme 2008 yılında çıkarılan bir yönetmelikle olmuştur. 2012’de 28300 Sayılı Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği yayınlanmış ve bu yönetmelik, Döngüsel Ekonomi Eylem Planı’na (2018/849) göre yenilenerek 2022’de 32055 Sayılı Atık Elektrikli Ve Elektronik Eşyaların (AEEE) Yönetimi Hakkında Yönetmelik hazırlanmıştır. Son yönetmelik, hâlihazırda e-atık politikaları için temel mevzuat durumundadır.

AEEE Yönetmeliği hem BŞB’lere hem de belediyelere bazı görev ve sorumluluklar yüklemektedir. BŞB’ler belediyelerce yürütülen e-atık toplama çalışmalarını “koordine etmekle yükümlü” tutulmuştur. İl belediyeleri ve büyükşehir ilçe belediyeleri atık getirme merkezleri kurarak ve taşıtlarla toplama sistemini destekleyerek AEEE’lerin yönetimini sağlamakla yükümlüdür. Mevzuat hükümleri ve giderek çoğalan e-atıklar karşısında kentlerde BŞB’lerin ve belediyelerin durumu nedir? Çalışmada bu soruya cevap aranmıştır. Bu çerçevede çalışmada genel olarak ülkemizdeki belediyeler değerlendirilmiş ve bu hususta dikkat çeken belediyeler üzerinde durulmuştur. Belediyelerin çalışma sorunsalı bakımından değerlendirilmesinde özellikle BŞB ve il belediyelerinin kurumsal belgeleri, stratejik planları ve web sayfalarından yararlanılmıştır. Araştırmada “*ülkemizdeki kent yönetimlerinin e-atık yönetimi bakımından yetersiz oldukları*” varsayılmıştır. Araştırmada önce dünyada e-atık yönetiminin neden önemli olduğuna değinilmiş ve ardından bu hususta dikkat çeken kent yönetimleri irdelenmiştir. Daha sonra bu konuda Türkiye’deki belediyelerin durumu değerlendirilerek, e-atık politikaları itibarıyla öne çıkmış belediyeler üzerinde durulmuştur. Araştırmada, dünyada çeşitli metropol belediyelerinin hızla e-atık politikası geliştirme eğiliminde olmalarına karşılık; ülkemizde BŞB’leri ve il belediyeleri düzeyinde bu eğilimin düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma, giderek önemli bir çevre sorunu haline gelen e-atıklar hususunda ülkemizde yerel yönetimler düzeyinde politikalar geliştirilmesi gerekliliğine dikkat çekmek amaçlanmıştır. Çalışma, nitel araştırma türünde olup, literatür tarama ve doküman analizi teknikleriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma, e-atık politikaları bakımından BŞB ve il belediyeleri ile sınırlıdır ve belediyelerin sosyal sorumlulukları bağlamında yeni politika gereklilerini içermesi bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Elektronik Atık (E-atık), E-atık politikası, kent yönetimi, belediye, büyükşehir belediyesi

BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN DEZAVANTAJLI GRUPLAR İÇİN UYGULAMIŞ OLDUĞU POLİTİKALAR

Sibel ALAK¹³³

Sosyal yardım politikaları tarihin eski dönemlerinden günümüze dezavantajlı grupların toplum içinde var olabilmeleri ve hayatlarını devam ettirebilmeleri amacıyla sunulmaktadır. Türkiye’de uygulanan sosyal yardım politikaları genel olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV), Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, Vakıflar Bölge Müdürlüğü ve belediyeler kanalıyla sağlanmaktadır. Uygulanan politikalar dezavantajlı grupların yoksulluk sürecinden kurtulması amacıyla yerine getirilmektedir. Belediyeler özellikle 2004 yılında gerçekleştirilen kamu yönetiminde reform uygulamaları sonucunda süreçte etkin bir aktör olarak görev almaya başlamışlardır. Kamu yönetiminde yapılan düzenlemeler ve değişimler sonucunda belediyelerin dezavantajlı grupları korumak amacıyla uygulamaya koymuş oldukları politikalar sosyal belediyeçilik uygulamaları olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Balıkesir Büyükşehir Belediyesi de sosyal belediyeçilik anlayışı çerçevesinde dezavantajlı gruplara sosyal yardım faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi (BBB) 12.11.2012 tarihli ve 6360 sayılı 6 Aralık 2012 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan ‘On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’’ çerçevesinde kurulmuştur. 30 Mart 2014 seçimleri ile birlikte il belediyesi statüsündeki Balıkesir Belediyesi yasa gereğince büyükşehir belediyesi olarak belediyeçilik faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi 2000’lerde kamu yönetiminde yapılan düzenlemelerle kanunların verdiği yetkilerle (5393 sayılı Belediye Kanun’un 14. maddesi, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanun’un 7. maddesi, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanun’un 6. maddesi, 43. maddesi ve 30. maddesi) dezavantajlı grupların korunması amacıyla Balıkesir ili sınırları içerisinde sosyal belediyeçilik faaliyetlerini yerine getirmektedir. Özellikle 2019 Covid-19 salgını

133 Dr. Sibel ALAK, sibel.hizli@hotmail.com

sonrasında meydana gelen alım gücündeki azalmalar ile son yıllarda artan enflasyon sonucunda Balıkesir ili halkı alım gücünde zorlanmalar yaşamıştır. Balıkesir Büyükşehir Belediyesi de bölgedeki yoksulluk oranlarının azaltılması ve ihtiyaç sahiplerinin belirli seviyede ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla belli başlı sosyal yardım politikaları sunmaktadır. Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin ihtiyaç sahiplerine sunmuş olduğu sosyal yardımlar bölgede yoksullukla mücadele kapsamında önem taşımaktadır. Çalışma Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin, Balıkesir ili sınırları içinde yaşayan dezavantajlı grupların ihtiyaçları çerçevesinde sunmuş olduğu politikaların çeşitliliğinin ve politikalarından yararlanan dezavantajlı grupların belirlenmesini amaçlanmaktadır. Çalışmada Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin ihtiyaç sahiplerine sunmuş olduğu yardımların yoksulluğun azaltılması noktasındaki etkileri nitel araştırma yöntemleri ile saptanmıştır. Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin dezavantajlı gruplar için uygulamakta olduğu politikaların tespit edilebilmesi için yıllık faaliyet raporları, stratejik planları, yatırım programları ve performans programları incelenmiştir.

Çalışma sonucunda elde edilen veriler değerlendirildiğinde Balıkesir ilinde dezavantajlı kişilerin her geçen gün arttığı ve bu kişilere sunulan hizmetlerin de arttığı belirlenmiştir. Balıkesir ilinde dezavantajlı kişilerin artması yerel yönetim birimlerinin de bu alanda sunacağı hizmetlerde artışları beraberinde getirmektedir. Bu çerçevede gerçek ihtiyaç sahiplerinin tespit edilmesi Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin sunmuş olduğu hizmetlerin etkinliğini arttıracak ve sürecin daha anlamlı hale gelmesine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, Dezavantajlı Grup, Politika

SAKİN KENT (CİTTASLOW) PRENSİPLERİNİN METROPOL YAKLAŞIMIYLA MAHALLE ÖLÇEĞİNDE DÖNÜŞÜM: YEŞİLBAYIR PİLOT UYGULAMASI

Zeynep Tuğçe ÇİFTÇİBAŞI GÜÇ¹³⁴

Cittaslow (Sakin Şehir) hareketi, köklerini 1980'lerin sonunda İtalya'da doğan Slow Food yaklaşımından alarak 1999 yılında Orvieto'da kurulmuştur. Başlangıçta küçük ölçekli yerleşimlerde yerel kimliği, kültürel çeşitliliği ve çevresel sürdürülebilirliği korumayı hedefleyen bu hareket, zamanla büyükşehirlerin karmaşık yapıları içinde insan ölçekli dönüşüm için yenilikçi bir yönetim modeli haline gelmiştir. Bugün 5 kıtada, 33 ülkede ve 310'u aşkın belediyede uygulanmakta olan Cittaslow, yerel kalkınma ve küresel ağ yönetişimini bir araya getiren güçlü bir çerçeve sunmaktadır.

Cittaslow Metropol yaklaşımı, dünyada Seul, Roma ve Barselona gibi büyükşehirlerde pilot uygulamalarla gelişmeye başlamıştır. Türkiye'de ise İzmir bu sürece ilk katılan pilot kenttir. Günümüzde Antalya Büyükşehir Belediyesi, bu süreci aktif biçimde yürüterek Cittaslow Türkiye Ulusal Koordinatörlüğünü üstlenmiş; metropol ölçeğinde mahalle dönüşümünü sahaya taşıyan öncü kurumlardan biri haline gelmiştir. Bu bağlamda, Antalya'nın Döşemealtı ilçesine bağlı Yeşilbayır Mahallesi, Antalya'nın ilk Cittaslow Metropol Mahallesi olarak stratejik bir örnek teşkil etmektedir.

Bu çalışma, "Sakin kent prensipleri metropol bağlamında mahalle ölçeğinde nasıl uygulanabilir ve dönüşüm yaratabilir?" sorusuna yanıt aramakta ve Yeşilbayır pilot uygulamasını çevresel, sosyal, kültürel ve yönetim eksenlerinden analiz etmektedir. Araştırmada saha gözlemleri, yarı yapılandırılmış paydaş görüşmeleri, kurumsal belge analizi ve katılımcı planlama atölyeleri yöntemleri kullanılmış; elde edilen veriler tematik olarak değerlendirilmiştir.

Bulgular, sakin kent yaklaşımının mahalle düzeyinde çok katmanlı bir sosyo-ekolojik dönüşüm yarattığını ortaya koymaktadır. Cittaslow Park Projesi kapsamında 14.000 m²'lik bir alanda yeni bir yeşil altyapı tasarımı

¹³⁴ Dr, Antalya Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Dairesi Başkanı, ztcguc@antalya.bel.tr, SDÜ

gerçekleştirilmiş; bu alan yalnızca bir park değil, mahalle dayanışmasını ve kamusal yaşamı güçlendiren bir çekim merkezi haline gelmiştir.

Çevresel eksende, Gemlik zeytin fidanı ve aromatik bitki dağıtımı ile atık yağ ve pil toplama kampanyaları gibi mikro eylemler mahallede ekolojik farkındalığı artırmıştır. İki ayda 30 litre atık yağın geri kazanılması bu dönüşümün somut bir göstergesidir.

Sosyal boyutta, Cittaslow Fikir Maratonu kapsamında 11 lise takımı sürdürülebilir şehircilik, afet yönetimi ve yeşil ekonomi temalarında projeler geliştirmiş; gençlerin yerel karar alma süreçlerine katılımı desteklenmiştir. ASFİM Spor Merkezi aracılığıyla 662 katılımcıya ulaşılmış, aktif yaşam kültürü mahalle ölçeğinde yaygınlaştırılmıştır. Kültürel miras ekseninde ise Yörük dokuma motifleri ve Döşemealtı halısı sergileri aracılığıyla yerel kimlik görünür kılınmış, kültürel süreklilik güçlendirilmiştir

Sonuç olarak, Cittaslow Metropol yaklaşımı, yalnızca küçük ölçekli yerleşimlerde değil, büyükşehirlerin mahalle ölçeğinde de uygulanabilir bir yönetim modeli sunmaktadır. Antalya deneyimi, çevresel sürdürülebilirlik, toplumsal kapsayıcılık, kültürel mirasın korunması ve kamusal alanın güçlendirilmesi gibi çok katmanlı etkileriyle Türkiye’de öncü bir örnektir. Ayrıca bu model, Cittaslow International ağı aracılığıyla diğer büyükşehirlerde de ölçeklenebilir bir politika aracına dönüşme potansiyeline sahiptir.

Türkiye’nin İzmir’le başlayan ve Antalya’nın koordinatörlüğünde ilerleyen bu süreçteki rolü, Cittaslow Metropol modelinin küresel gelişiminde önemli bir konum kazandığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Cittaslow Metropol, Sürdürülebilir Kent, Sosyal Dönüşüm, Katılımcı Planlama, Yerel Demokrasi, Kentsel Yönetişim

HAK TEMELLİ BELEDİYE, VİCDAN MERKEZLİ YÖNETİŞİM: TÜRKİYE İÇİN KENTLİ HAKLARI MODELİ

Hamza ATEŞ¹³⁵

Bu çalışma, kentli haklarının evrensel insan hakları normlarıyla yerel kültürel özgünlükler arasındaki ilişkiyi tartışmakta; Türkiye bağlamında özgün bir “Kentli Hakları Bildirgesi” önerisi geliştirmeyi amaçlamaktadır. Küresel kentleşme süreci, yurttaşlığın klasik ulusal çerçevesini aşarak kent ölçeğinde yeni bir adalet ve katılım paradigmasını zorunlu hale getirmiştir. Ancak kentli hakları literatürü, çoğunlukla Batı merkezli normatif çerçevelerle sınırlı kalmış; Türkiye gibi tarihsel olarak güçlü yerel dayanışma, vakıf ve insaf kültürüne sahip toplumların özgün katkıları yeterince değerlendirilememiştir. Bu bağlamda çalışma, evrensel değerlerle yerel vicdan arasındaki gerilimi, Türkiye’nin tarihsel, toplumsal ve kültürel dinamikleri üzerinden çözümlemeyi hedeflemektedir.

Araştırma, nitel bir yaklaşımla yapılandırılmıştır. Literatür taraması, karşılaştırmalı belge analizi ve kavramsal modelleme yöntemleri birlikte kullanılmıştır. İlk aşamada Avrupa Kentsel Şartı, UN-Habitat Bildirgeleri ve Latin Amerika’daki kent hakkı deneyimleri incelenerek evrensel kentli hakları normları tespit edilmiştir. İkinci aşamada, Osmanlı şehir sistemi, vakıf müessesesi, mahalle dayanışması ve İslam şehir ahlakı geleneği üzerinden Türkiye’nin yerel özgünlükleri analiz edilmiştir. Üçüncü aşamada, elde edilen veriler “vicdan merkezli hak yönetişi” (VMHY) modeli altında sentezlenmiş ve bu modele dayalı olarak Türkiye için uygulanabilir bir Kentli Hakları Bildirgesi taslağı önerilmiştir.

Çalışmanın en önemli bulgusu, kentli haklarının yalnızca hukuki değil, etik ve vicdani bir temele oturtulmadıkça toplumsal meşruiyet kazanamayacağıdır. Türkiye’de demokratik ve sosyal belediyeçilik anlayışının güçlenmesi, hizmet temelli yönetim anlayışından hak temelli yönetişime geçişle mümkündür. Bu dönüşüm, evrensel insan haklarını yerel kültürel değerlerle birleştiren vicdan merkezli bir paradigma gerektirir. Çalışma, “insaf”, “adalet”

135 Prof. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, SBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, hamza.ates@medeniyet.edu.tr.

ve “komşuluk hukuku” gibi yerel kavramların, çağdaş kentli hakları söylemine teorik ve pratik katkı sunabileceğini göstermektedir.

Bu bağlamda önerilen *Kentli Hakları Bildirgesi*, yalnızca bir normatif çerçeve değil; aynı zamanda Türkiye’nin demokratik olgunluğunu ve yerel etik mirasını yeniden tanımlayan bir yönetim vizyonu olarak değerlendirilmelidir. Çalışma hem yerel yönetim bilimine hem de insan hakları literatürüne iki yönlü katkı sağlamaktadır: İlki, Batı merkezli evrenselcilik eleştirisini yaparak alternatif bir kavramsal model geliştirmesi; ikincisi, Türkiye özelinde uygulanabilir politik araçlar (yerel ombudsmanlık, Kentli Hakları Şûrası, dijital katılım platformları) önermesidir. Sonuç olarak, Türkiye’nin demokratik belediyeçilik anlayışının geleceği, *hak*, *sorumluluk* ve *vicdan* üçgeni etrafında yeniden biçimlenme potansiyeline sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Kentli hakları, demokratik belediyeçilik, vicdan merkezli yönetim.

SÜRDÜRÜLEBİLİR YEREL KALKINMANIN GÖRÜNMEZ BİR AKTÖRÜ OLARAK BELDE BELEDİYELERİ: KOVANLIK BELDE BELEDİYESİ ÖRNEĞİNDE BİR ARAŞTIRMA¹³⁶

Levent MEMİŞ¹³⁷
Emre GENÇ¹³⁸

Belediyeler, mahalli müşterek ihtiyaçların giderilmesinde en temel aktör konumundadır. Türkiye’de belediyeleri, büyükşehir belediyeleri, ilçe belediyeleri ve belde belediyeleri şeklinde üç biçimde sınıflandırmak mümkündür. Büyükşehir belediyeleri dışındaki belediyeleri düzenleyen Kanun incelendiğinde, mahalli müşterek meseleler arasına yerel kalkınmanın da dahil edildiği anlaşılmaktadır. Çünkü belediyeler, o yere ait özgün değerleri bilen bir aktördür. Bu noktada yerel kalkınma, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının hayata geçirilmesinin temel basamağını oluşturmaktadır. Belediyelerden, tekil düzeyde veya farklı iş birlikleri-ortaklıkları aracılığıyla sürdürülebilir yerel kalkınmaya katkı sağlaması beklenmektedir. Dolayısıyla belediyeler, sürdürülebilir yerel kalkınmanın önemli aktörlerinden biridir. Bu çalışmada özellikle belde belediyelerine odaklanılmaktadır. Çünkü bir yerleşimde, o yerin ölçeğiyle birlikte aktör sayısı ve o yerin sosyal sermayesi genişlemekte, dolayısıyla o yerin daha fazla kazanımları söz konusu olmaktadır. 6360 sayılı Kanuni düzenlemeyle (2012) belde belediyeleri sayısı 1.977’den 397’e gerilemiştir. Sonraki yıllarda belde belediyesi sayısı 386’ya kadar gerilemiş, özellikle kapanan belde belediyeleri üzerinden yürütülen hukuki süreçle geri kazanım olmuş, mevcut durumda sayı 399’a yükselmiştir. Belde belediyeleri, kır ile kent arasında kalmış yerleşimlerde karşılık bulmaktadır. Dolayısıyla farklı aktörlerin varlığı ve sosyal sermaye açısından belde belediyeleri oldukça sınırlı bir kapasiteye sahiptir. Sınırlı düzeyde de olsa işaret gösterilen kapasitenin

136 Bu özet TUBİTAK-2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Desteği Programı kapsamında desteklenmeye hak kazanmış, “Sürdürülebilir yerel kalkınmanın bir aktörü olarak belde belediyeleri: Kovanlık Belediyesi Örneğinde Bir Araştırma” başlığı altında yürütülmekte olan araştırma kapsamında hazırlanmıştır.

137 Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, levent.memis@giresun.edu.tr

138 28e.g28@gmail.com

varlığı, yerel değerleri harekete geçirerek katkı sağlama potansiyeli taşımaktadır. Aksi durumda, yani beldelerin kapatılarak köye dönüştürüldüğünde, sınırlı da olsa oluşan bu kapasite kalkmaktadır. İfade edilenler bağlamında değerlendirildiğinde belde belediyelerinin, tekil olarak veya farklı ölçeklerde kurduğu iş birliği veya ortaklıklarla, sürdürülebilir yerel kalkınmaya katkı sunma potansiyeli bulunmaktadır. Bu durum aynı zamanda çalışmanın özgünlüğünü yansıtmaktadır.

Yer verilenler çerçevesinde bu araştırmada sürdürülebilir yerel kalkınmanın bir aktörü olarak belde belediyelerine odaklanılmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın temel amacı, sürdürülebilir yerel kalkınma açısından belde belediyelerinin rolünü, geliştirilen politikalar ve örgütlenmeler bağlamında incelemektir. Bu amaç kapsamında araştırmada temelde şu soruların cevabı aranmaktadır: 1. Kent-kır arasında konumlanan belde belediyelerinin yerel kalkınmanın sağlanmasındaki işlevleri nelerdir?, 2. Belde belediyeleri öncülüğünde ve-veya ortaklığında-iş birliğinde oluşturulan yapılar, sürdürülebilir yerel kalkınmada nasıl bir etkisi bulunmaktadır? Yer verilen amaçtan hareketle Giresun'un Bulancak İlçesi sınırları içinde yer alan Kovanlık Belediyesinin doğrudan [Kovanlık Organik Tarım (KOVITAR)] ve dolaylı olarak desteklediği (Kovanlık Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi) oluşumlar bu araştırma kapsamında incelenmektedir. İnceleme kapsamında veriler, söz konusu oluşumlar içinde yer alan taraflarla (belediye başkanı, belediye çalışanları, ürün tedarikini sağlayan çiftçiler, kooperatif yöneticisi gibi) gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış mülakatlar ile elde edilmiştir. Söz konusu oluşumlar içinde yer almış farklı taraflarla mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Analize hazır hale getirilen veriler, tanımlayıcı olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın genel sonuçlarına göre, incelenen iki oluşumun varlık kazanmasında ve işleminde belediyenin kurumsal yapısının ve belediye başkanının etkili olduğu, yöresel ürünlerin pazara ulaşmasında oluşumların aracı bir işlev gördüğü, özellikle KOVITAR'ın faaliyetleriyle yöresel üretimin teşvik edildiği ve kadınlara gelir sağladığı-gelirlerini artırdığı tespit edilmektedir. Diğer taraftan oluşum devamlılığının sağlanması yönünde bazı endişelerin-eksiklerin olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Yerel Kalkınma, Belde Belediyeleri, Kovanlık Belediyesi

SOSYAL KONUT VE ENGELLİLER: KENT HAKKI VE MEKÂNSAL ADALET BAĞLAMINDA BELEDİYELER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Makbule ŞİRİNER ÖNVER¹³⁹
Nihal Şirin PINARCIOĞLU OCAKHAN¹⁴⁰

Konut, barınmayı sağlayan bir mekândır. Aynı zamanda bireylerin yaşam kalitesini, toplumsal güvenliğini ve kentsel yaşama katılım düzeyini belirleyen temel bir sosyal haktır. Özellikle engelli bireyler açısından konut, gündelik yaşamın sürdürülebilirliği ve eşit yurttaşlık statüsünün somutlaşması bakımından kritik bir rol oynar. Türkiye’de konut politikaları büyük ölçüde merkezi yönetimin kontrolünde şekillenmekle birlikte belediyelerin sosyal belediyeçilik çerçevesinde engelli bireylerin ihtiyaçlarını gözetken kapsayıcı çözümler geliştirme potansiyeli de bulunmaktadır. Bu çalışma, engelli bireylerin konut hakkını, kent hakkı ve mekânsal adalet perspektifinden ele almakta ve belediyelerin rolünü değerlendirmektedir.

Konutun salt barınma aracı olmadığı; mekânsal adaleti sağlayan ve kent hakkını somutlaştıran sosyal belediyeçiliğin en kritik politika alanlarından biri olduğu bu çalışmanın temel argümanıdır. Dezavantajlı grupların konuta erişimde yaşadığı sıkıntılar, sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak sosyal politikalarla çözümlenmelidir. Bu noktada belediyelerin aktif katılımı da kentlerde mekânsal adaletin sağlanmasında kritik bir işlev üstlenir.

Kentsel mekân yalnızca fiziksel yapılardan ibaret değildir; toplumsal ilişkilerin kurulduğu, gündelik yaşam pratiklerinin üretildiği bütüncül bir alandır. Henri Lefebvre’nin “kent hakkı” kavramı, bireyin kente yalnızca erişim hakkını değil, kenti biçimlendirme sürecine katılımını da içerir. Konut, bu bütünlük içinde, bireylerin gündelik yaşamını, toplumsal ilişkilerini ve kentteki var oluşunu doğrudan biçimlendirir. Engellileri gözlemeyen konutlar, bireyin evden çıkışını zorlaştırarak kamusal alanlara erişimini kısıtlar, eğitim, sağlık ve

139 Doç. Dr., Batman Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, makbule.siriner@batman.edu.tr

140 Doç. Dr., Batman Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, nihalsirin.pinarcioglu@batman.edu.tr

istihdam gibi temel hizmetlere katılımını engeller. Buna karşılık erişilebilir biçimde tasarlanmış konutlar, engelli bireylerin bağımsız yaşamlarını sürdürmelerine, sosyal ilişkilerini güçlendirmelerine ve kentsel yaşamın aktif öznesi olmalarına katkı sunar.

David Harvey'nin mekânsal adalet yaklaşımı da bu tartışmayı derinleştirir. Harvey'e göre kentsel mekânın örgütlenme biçimleri toplumsal eşitsizlikleri yeniden üretebilir. Konutun da içinde yer aldığı kentsel mekân, kaynakların nasıl dağıtıldığına ve hangi grupların dezavantajlı konumda bırakıldığına işaret eder. Engellilere göre tasarlanmamış konutlar engelli bireylerin yaşam kalitesini olumsuz etkilediği gibi yapısal dışlanmayı da yeniden üretir. Bu noktada evrensel tasarım ilkeleri, kent hakkı ve mekânsal adaletin pratikte somutlaştırılmasında bir araç işlevi görür.

Türkiye'deki sosyal konut politikaları uzun yıllardır niceliksel üretime odaklanmıştır. Merkezi yönetimin Toplu Konut İdaresi (TOKİ) eliyle yürüttüğü projeler, barınma ihtiyacını karşılamada önemli bir işlev üstlense de sosyal boyutu tartışmalı ve engelli bireylerin konut hakkını kent hakkı, mekânsal adalet temelinde karşılayacak düzeyde kapsayıcı değildir. Mevzuat düzeyinde belediyeler sosyal konut üretiminde doğrudan yetkilidir. Kent yönetimlerine, hemşehrilerinin barınma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla projeler geliştirme sorumluluğu verilmiştir. Ancak uygulamada TOKİ'nin finansal kapasitesi ve merkezi kaynaklara erişim gücü, belediyeleri çoğunlukla arsa tahsisi veya ortak projelerde rol almaya itmektedir.

Bu çalışma ile Türkiye'deki seçilmiş belediyelerde sosyal konut politikalarını ve strateji belgelerini içerik analizi yöntemiyle incelemekte; bu belgelerde engelli bireylerin konut hakkına ne ölçüde yer verildiği, erişilebilirlik standartlarının ve evrensel tasarım ilkelerinin nasıl yansıtıldığı değerlendirilmektedir. Avrupa'daki iyi uygulama örnekleri de incelenmekte ve Türkiye'deki örneklerle karşılaştırılmaktadır. Bu kapsamda, özellikle engelli bireylere yönelik sosyal konut projelerinin yalnızca barınma ihtiyacını karşılamaya odaklanmadığı; aynı zamanda kentsel mekâna eşit erişimi, kamusal yaşama katılımı ve toplumsal bütünleşmeyi destekleyecek şekilde tasarlanmasının gerekliliği ortaya konmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulguların, engelli bireylerin konut hakkının yalnızca fiziksel erişilebilirlik ile sınırlandırılmayacağını vurgulanmaktadır. Böylelikle çalışma, sosyal konut politikalarının, engelli bireylerin kent hakkını hayata geçiren, mekânsal adaleti güçlendiren ve eşit yurttaşlık statüsünü pekiştiren bir araç haline dönüşmesine yönelik teorik ve pratik katkılar sunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, belediyelerin sosyal konut alanında aktif ve yenilikçi aktörler olarak güçlendirilmesine ilişkin tartışmaları derinleştirmekte ve Avrupa

ÖZETLER

deneyimlerinden hareketle Türkiye için uygulanabilir politika önerileri geliştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engelli, Sosyal Konut, Mekânsal Adalet, Kent Hakkı, Belediye

BELEDİYELERDE ULUSLARARASILAŞMA STRATEJİLERİ: ANTALYA ÖRNEĞİ

Zeynep Tuğçe ÇİFTÇİBAŞI GÜÇ¹⁴¹
Can Umut ÇİNER¹⁴²

Küresel ölçekte yönetim mekanizmalarının yeniden şekillendiği günümüzde kentler, yalnızca kamu hizmeti üreten birimler değil; çok katmanlı mekanizmaların etkin aktörleri olarak yükselmektedir. İklim krizi, göç, eşitsizlikler ve ekonomik bunalım gibi küresel sorunların en somut biçimde yerel ve bölgesel düzeyde hissedilmesi, belediye gibi birimlerin stratejik rolüne vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda uluslararasılaşma, çağdaş kent yönetimi için bir tercih değil; dirençli, kapsayıcı ve vizyoner kentler inşa etmenin zorunlu bir boyutu haline gelmeye başlamaktadır. Uluslararasılaşma, yerel yönetimleri yalnızca uluslararası ağlara eklemlenen pasif izleyiciler olmaktan çıkararak diplomatik, ekonomik ve toplumsal olarak etkin politika üreticilerine dönüştürmektedir.

Uluslararasılaşma, yerel yönetimler açısından üç temel düzlemde kendini göstermektedir. Birincisi, yönetsel boyuttur. Metropolis, Cittaslow International ve UCLG gibi ağlara katılım, kentlerin küresel gündemlerin şekillenmesinde söz sahibi olmasını sağladığı iddia edilmektedir. İkincisi, ekonomik ve kurumsal kapasitenin güçlenmesidir. AB fon mekanizmalarına ve çok taraflı kalkınma araçlarına erişim, yerel yönetimlerin kurumsal becerilerini, vizyonlarını ve eylem kapasitelerini güçlendirdiği düşünülmektedir. Üçüncüsü, toplumsal ve kültürel etkileşimdir. Erasmus+ gibi hareketlilik programları aracılığıyla toplumun özellikle genç kesimlerinin uluslararası ağlara katılımı, kentlerin sosyal dokusunu dönüştürmektedir.

Bu çerçevede, eylem planları yerel yönetimler için giderek daha kritik hale gelen kurumsal politika araçlarıdır. Türkiye’de son yıllarda geliştirilen (YEPP) Yerel Eşitlik Eylem Planı, SECAP (Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı) ve SUMP (Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı) bu

141 Dr., Antalya Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Dairesi Başkanı, zteguc@antalya.bel.tr, SDÜ

142 Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, cuciner@politics.ankara.edu.tr

ÖZETLER

bağlamda önemli kilometre taşları olmuştur. Bu planlar sayesinde yerel yönetimler; iklim eylemi, toplumsal cinsiyet eşitliği, sürdürülebilir ulaşım ve sosyal politika alanlarında uzun vadeli, izlenebilir ve ölçülebilir politikalar geliştirebilmiştir. Antalya Büyükşehir Belediyesi bu alanlarda Türkiye’de ilk örnek sayılabilir.

Antalya BŞB Uluslararasılaşma Eylem Planı kapsamlı bir uluslararasılaşma stratejisinin bütüncül bir eylem planı formatında kurgulandığı ilk örnektir. Söz konusu planın dört temel eksenini bulunmaktadır: (1) çok taraflı iş birlikleri ve diplomatik ağların güçlendirilmesi, (2) iklim diplomasisi ve sürdürülebilirlik, (3) gençlik ve sosyal politikalar, (4) kurumsal kapasitenin ve fon yönetiminin stratejik eşitilmesi.

Bu bildiri, belediyelerin uluslararasılaşma stratejilerini ve Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin uluslararasılaşma tecrübesini ve eylem planını ele alacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararasılaşma, Şehir Diplomasisi, Eylem Planı, AB Fonları

YERELDE SOSYAL İNOVASYON VE KIRILGAN GRUPLAR İÇİN SOSYAL POLİTİKA TASARIMI: İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ DENEYİMİ

Özlem Gonca YALÇINKAYA AKDAĞ¹⁴³
N. Enif YAVUZ DİPŞAR¹⁴⁴

Demokratik ve sosyal belediyecilik, günümüzde kırılğan grupların yaşam koşullarını dönüştüren en kritik yerel politika alanıdır. Küresel krizlerin, iklim değişikliğinin, yoksulluğun ve sosyal eşitsizliklerin derinleştiği günümüzde, sosyal politika artık yalnızca merkezi yönetimlerin değil, yerel düzeydeki kurumsal kapasitenin de sorumluluk alanına girmiştir. Belediyeler; hizmet üretiminden çok, sosyal adalet, kapsayıcılık ve toplumsal dayanışmayı güçlendiren aktörler haline gelmiştir. Bu dönüşüm, yerel yönetimlerin klasik hizmet mantığından çıkarak inovatif, katılımcı ve hak temelli yaklaşımlarla politika geliştirmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu çalışma, yerel düzeyde kırılğan gruplara yönelik sosyal politika tasarımının sosyal inovasyon perspektifiyle nasıl güçlendirilebileceğini incelemektedir. Analiz odağını, İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı’nın yürüttüğü bütüncül sosyal hizmet modelleri, katılımcı süreçler ve yenilikçi uygulamalar oluşturmaktadır. İBB’nin kadın, çocuk, yaşlı, engelli bireyler ve düşük gelirli haneler gibi farklı kırılğan gruplara yönelik hizmetleri, yalnızca yardım temelli değil; hak, erişilebilirlik, güçlenme ve eşitlik ilkelerine dayalı sosyal inovasyon pratikleri üzerinden yeniden şekillenmektedir.

Araştırmanın yöntemi, nitel saha gözlemleri, politika dokümanlarının analizi ve uluslararası iyi uygulamalarla karşılaştırmalı inceleme temeline dayanmaktadır. İBB bünyesinde geliştirilen “Bakım Ekonomisi Modeli”, “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Destek Ekosistemi”, “Engelsiz Vizyon”, “Afet ve Dirençlilik Temelli Sosyal Hizmetler” gibi örnekler; dayanışma ekonomisi,

143 Daire Projeler Koordinatörü, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı, ozlem.akdag@ibb.gov.tr

144 Daire Başkanı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı, nazli.dipsar@ibb.gov.tr

topluluk temelli hizmet tasarımı ve veri destekli sosyal politika araçlarının yerelleştirildiği özgün örnekler olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, sosyal inovasyon, yalnızca yeni hizmet üretim biçimleri değil, aynı zamanda yurttaş katılımı, kurumsal işbirliği ve müştereklerin yönetimi üzerinden gelişen bir yönetim modeli olarak ele alınmaktadır.

Bulgular, sosyal inovasyonun yerel sosyal politika kapasitesini üç düzeyde güçlendirdiğini göstermektedir:

- (1) Kapsayıcılık düzeyi: Hizmet tasarımına kırılgan grupların doğrudan katılımını mümkün kılarak, politikaların yaşam deneyimlerinden beslenmesini sağlar.
- (2) Kurumsallaşma düzeyi: Sosyal politika üretimini proje temelli olmaktan çıkarıp, öğrenen kurum modeline dönüştürür.
- (3) Sürdürülebilirlik düzeyi: Kamusal kaynakların etkin kullanımını, dayanışma ağlarının kalıcılığıyla ilişkilendirir.

Uluslararası ölçekte, OECD'nin "Local Social Innovation Framework"ü, UNDP'nin "Social Innovation for Inclusive Development" yaklaşımı ve Nordik belediyelerinin katılımcı bakım sistemleri, yerelde inovasyonun demokratikleşme ve eşitlik açısından taşıdığı potansiyeli göstermektedir. İBB deneyimi, bu küresel yaklaşımlarla uyumlu biçimde, sosyal inovasyonu yönetim kültürünün bir parçası haline getirmeyi hedeflemektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma, hak temelli sosyal politikanın sosyal inovasyonla birleştiğinde, kırılgan gruplar için daha adil, erişilebilir ve dayanışmacı kent yaşamı yaratma kapasitesine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Yerel yönetimlerin yalnızca hizmet sağlayıcı değil, aynı zamanda toplumsal dönüşümün tasarımcısı olduğu bu yaklaşım, demokratik ve sosyal belediyeçiliğin yeniden yapılandırılmasına önemli katkılar sunmaktadır. İstanbul örneği, yerel sosyal politikaların inovatif araçlarla geliştirilmesinin, Türkiye'deki belediyeçilik pratiği açısından sürdürülebilir ve ölçeklenebilir bir model oluşturduğunu göstermektedir.

Bu bildiri, hem yerel yönetişimin sosyal adalet üretme potansiyelini hem de sosyal inovasyonun kamusal kapasiteye dönüşme yollarını tartışarak, geleceğin belediyeçilik anlayışına ilişkin yeni bir kavramsal çerçeve önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal İnovasyon, Kırılgan Gruplar, Yerel Sosyal Politika, Dayanışma Ekonomisi, Hak Temelli Yaklaşım, Demokratik ve Sosyal Belediyeçilik.

KADIN KOOPERATİFLERİNDEN TOPLULUK EKONOMİSİNE: ADALAR DENEYİMİYLE DEMOKRATİK VE SOSYAL BELEDİYESİCİLİĞİN YENİ UFKU

Özlem Gonca YALÇINKAYA AKDAĞ¹⁴⁵
Yaprak ÖZÖNCEL¹⁴⁶
Begüm YAVUZ¹⁴⁷

Demokratik ve sosyal belediyeçiliğin güçlenmesi, yalnızca kamusal hizmetlerin yeniden dağıtımıyla değil, topluluk temelli üretim, kadın emeği ve dayanışma ekonomisi gibi yerel pratiklerin yaygınlaşmasıyla mümkündür. Bu çalışma, S.S. Adalar Kadın Emeği Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi'nin deneyiminden yola çıkarak, kadınların yerel ölçekte geliştirdiği üretim modellerinin nasıl toplumsal eşitlik, dayanışma ve ekolojik duyarlılık ilkeleriyle bütünleştiğini incelemektedir.

Kooperatifçilik, yalnızca ekonomik bir örgütlenme biçimi değil, aynı zamanda kamusal değer üretme ve topluluk dayanışmasını güçlendirme aracıdır. Adalar örneğinde kadın emeği, üretim faaliyetlerinin ötesinde; yerel kimliği koruma, sosyal adaleti destekleme ve sürdürülebilir yaşam biçimlerini yaygınlaştırma işlevi üstlenmiştir. Bu bağlamda çalışma, kadınların kurduğu üretim ağlarının, yerel düzeyde sosyal belediyeçiliğin topluluk tabanını oluşturma potansiyeline odaklanmaktadır.

Araştırmanın yöntemi, nitel saha gözlemleri, kooperatif üyeleriyle yapılan derinlemesine görüşmeler ve üretim süreçlerinin sosyal etkilerini analiz eden doküman incelemesine dayanmaktadır. Bu yaklaşım, kadın kooperatiflerinin deneyimlerini yalnızca ekonomik performans açısından değil, toplumsal dönüşüm kapasitesi açısından değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bulgular, kadın kooperatiflerinin üç temel düzeyde yenilik yarattığını göstermektedir:

145 Sosyolog/ Sosyal Politika Uzmanı, Yönetim Kurulu Üyesi, SS ADALAR KADIN EMEĞİ GİRİŞİMİ ÜRETİM VE İŞLETME KOOPERATİFİ, ozlemgoncayalcinkaya@gmail.com

146 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Bağımsız Denetçi, Yönetim Kurulu Üyesi, SS ADALAR KADIN EMEĞİ GİRİŞİMİ ÜRETİM VE İŞLETME KOOPERATİFİ, ozyaparak@gmail.com

147 İş İnsanı, Yönetim Kurulu Başkanı, SS ADALAR KADIN EMEĞİ GİRİŞİMİ ÜRETİM VE İŞLETME KOOPERATİFİ, begum.yavuz@gmail.com

- (1) Ekonomik dönüşüm: Yerel üretim, dayanışma temelli bir ekonomik modelle yeniden tanımlanmakta; bireysel kazanç yerine kolektif fayda öncelik kazanmaktadır.
- (2) Toplumsal dönüşüm: Kadınlar, üretim yoluyla görünürlük ve karar alma gücü kazanmakta; toplumsal cinsiyet rolleri kolektif örgütlenme aracılığıyla dönüşmektedir.
- (3) Ekolojik dönüşüm: Doğal kaynakların bilinçli kullanımı, atıksız üretim ve yerel hammadde tercihleri, çevreyle uyumlu bir üretim kültürünü desteklemektedir.

Uluslararası ölçekte, dayanışma ekonomisi (solidarity economy) ve topluluk ekonomisi (community economy) yaklaşımları, yerel aktörlerin üretim, bakım ve paylaşım ilişkilerini yeniden kurma kapasitesine dikkat çekmektedir. Gibson-Graham'ın (2013) tanımladığı topluluk ekonomisi modeli, ekonomik ilişkileri yalnızca piyasa dinamikleri üzerinden değil, karşılıklılık, müşterekler ve bakım etiği üzerinden düşünmeyi önerir. Adalar Kadın Emeği Kooperatifi'nin deneyimi bu çerçevede, yerel üretimi sosyal değer yaratımıyla birleştiren özgün bir uygulama örneği sunmaktadır.

Çalışma, kadın kooperatiflerinin belediyelerle formel ortaklık kurma yöntemi de dahil olmak üzere, sosyal belediyeciliğin topluluk temeli olarak işlev görebileceğini göstermektedir. Kooperatiflerin dayanışma ekonomisi içindeki konumu, yerel düzeyde yoksulluğu azaltma, sosyal kapsayıcılığı artırma ve ekonomik özerkliği güçlendirme potansiyeli taşımaktadır. Bu potansiyel, demokratik ve sosyal belediyeciliğin yeni ufkunu; yurttaşların yalnızca hizmetten yararlanan değil, kamusal değer üreten özneler haline geldiği bir yönetim anlayışıyla genişletmektedir.

Sonuç olarak, Adalar Kadın Emeği Kooperatifi'nin deneyimi, kadın emeğine dayalı üretim modellerinin ekonomik bir girişim olmanın ötesinde, dayanışma, müştereklik ve toplumsal dönüşüm süreçlerini destekleyen alternatif bir politika alanı sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, sosyal belediyeciliğin geleceğinde topluluk ekonomilerinin temel rolüne işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Emeği, Topluluk Ekonomisi, Dayanışma Ekonomisi, Kooperatifçilik, Sosyal İnovasyon, Toplumsal Eşitlik, Demokratik Belediyecilik, Ekolojik Üretim

TUZLA BELEDİYESİ'NİN OKUL ÇAĞI ÇOCUKLARA YÖNELİK BESLENME DESTEĞİ UYGULAMASI

Sinem GÜLENÇ¹⁴⁸
Yusuf KARA¹⁴⁹

Bu proje, yoksulluk koşullarında büyüyen çocukların yaşadığı dezavantajlı durumları sosyal hizmetler perspektifinden ele almakta ve bu bağlamda tuzla belediye'sinin etiketlenmeden insan onuruna yaraşır sosyal destek modeli olacak “okul kantin ve beslenme projesi”ni incelemektedir. Araştırma, çocukların temel bir hakkı olan beslenmeye erişimini, sosyal hizmetlerin güçlendirme yaklaşımı çerçevesinde değerlendirmektedir.

Çocukluk döneminde sağlıklı beslenme; fiziksel gelişim, bilişsel kapasite ve akademik başarı açısından kritik bir öneme sahiptir. Dünya Sağlık Örgütü ve UNICEF raporlarında, çocukların yetersiz veya dengesiz beslenmesinin öğrenme süreçlerini doğrudan etkilediği vurgulanmaktadır. Türkiye’de özellikle sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgelerde, çocukların okulda yeterli ve sağlıklı gıdaya ulaşmakta güçlük çektiği görülmektedir.

Bu noktada yerel yönetimlerin sosyal belediyeçilik anlayışı doğrultusunda çözüm üretmeleri büyük önem taşımaktadır. Tuzla Belediyesi, “Okul Kantine ve Beslenme Desteği Projesi” ile hem çocukların gelişimine katkıda bulunmayı hem de toplumsal eşitliği güçlendirmeyi hedeflemiştir.

Tuzla Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü koordinasyonunda bütüncül bir yaklaşımla tasarlanmış ve uygulanmıştır. İlk aşamada ilçedeki okulların sosyoekonomik profilleri incelenmiş, öğrencilerin beslenme alışkanlıklarına ilişkin ihtiyaç analizi yapılmıştır. Bu analiz doğrultusunda, dezavantajlı mahallelerdeki okullar öncelikli hedef grup olarak belirlenmiştir. Öğrencilere sunulan beslenme destek paketleri süt, meyve, sağlıklı sandviç ve kuruyemiş gibi dengeli ve sağlıklı gıdalardan oluşturulmuştur. Proje süresince İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, okul yönetimleri ve öğretmenlerle yakın iş birliği sağlanmış, uygulama süreçleri belediye tarafından düzenli olarak analiz

148 Tuzla Belediye Başkan Yardımcısı –sinemgulenc@tuzla.bel.tr

149 Tuzla Belediyesi Sosyal Hizmetler Müdürü- y.kara@tuzla.bel.tr

edilmiştir. Ayrıca aileler ve öğretmenlerle görüşmeler yapılarak niteliksel veriler toplanmış, öğrencilerden ve velilerden alınan geri bildirimler doğrultusunda proje dinamik bir şekilde sürdürülmüştür. Tüm bu süreçler sosyal hizmet kuramlarıyla ilişkilendirilmiş ve elde edilen veriler ışığında izleme ve değerlendirme faaliyetleri yürütülmüştür.

Projenin bulguları, öğrenciler ve aileler üzerinde önemli sosyal ve psikolojik etkiler yarattığını göstermektedir. Öğrenciler, proje sayesinde kantinden alışveriş yapamadıkları için arkadaşları önünde yaşadıkları utancı geride bırakmış, bu durum onların özgüvenini güçlendirmiştir. Sağlıklı beslenme desteği, ailelerdeki çaresizlik hissini azaltarak çocukların geleceğe dair umut duygusunu pekiştirmiştir. Öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanması yalnızca bireysel düzeyde değil, sınıf ve okul ortamında da sosyal eşitlik algısını artırmış; bu da öğrencilerin okula olan aidiyetlerini ve motivasyonlarını güçlendirmiştir. Böylece proje, sadece beslenme desteği sunmakla kalmamış, aynı zamanda toplumsal dayanışmayı, sosyal adalet duygusunu ve eğitim ortamındaki psikososyal dengeyi de desteklemiştir.

Bu çalışma, Tuzla Belediyesi'nin Okul Kantin ve Beslenme Desteği Projesi'nin yalnızca öğrencilerin temel beslenme ihtiyaçlarını karşılamanın ötesine geçtiğini, aynı zamanda sosyal hizmetler bağlamında çocukların psikososyal gelişimlerini destekleyen güçlü bir model ortaya koyduğunu göstermektedir. Proje, dezavantajlı bölgelerde büyüyen çocukların yaşadığı çaresizlik ve dışlanma hissini azaltmış; onların umut, özgüven ve eşitlik duygularını pekiştirmiştir. Yerel yönetimlerin sosyal belediyeçilik anlayışıyla geliştirdiği bu tür uygulamalar, toplumsal eşitliğin güçlendirilmesi, çocukların eğitim ortamına daha güçlü bağlanması ve uzun vadede sosyal adaletin sağlanması açısından önemli bir örnek oluşturmaktadır. Çalışma, beslenme hakkının çocuk refahı ve eğitim başarısı üzerindeki belirleyici rolünü vurgulamakta; sosyal hizmetlerin güçlendirme yaklaşımıyla şekillenen yerel politikaların, çocukların yaşam kalitesine doğrudan katkı sunduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Hakları, Sosyal Belediyeçilik, Sağlıklı Beslenme, Sosyal Eşitlik, Güçlendirme Yaklaşımı, Tuzla Belediyesi, Sosyal Hizmetler, Dezavantajlı Çocuklar, Psikososyal Destek, Eğitim ve Refah, Kantin Desteği, İnsan Onuru, Kapsayıcılık

YEREL EŞİTLİKTE SOSYAL DÖNÜŞÜME: ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN KADIN ODAKLI BELEDİYESİ UYGULAMALARI

Esra YAKIN¹⁵⁰

Antalya Büyükşehir Belediyesi, kadınların kent yaşamına daha aktif katılımını sağlamak, toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirmek ve kadınların yaşam kalitesini artırmak amacıyla çok sayıda kapsamlı proje ve uygulamayı hayata geçirmiştir. Bu bildiri, belediyenin kadın odaklı çalışmalarını, toplumsal cinsiyet eşitliğine olan katkılarını ve kadınların sosyal, ekonomik ve kültürel alanlardaki güçlenmesini destekleyen uygulamalarını detaylı biçimde ele almaktadır. Günümüzde yerel yönetimler, yalnızca altyapı ve hizmet sağlayıcı kurumlar olarak değil, aynı zamanda sosyal adaletin, kapsayıcılığın ve fırsat eşitliğinin uygulanmasını sağlayan etkin aktörler olarak değerlendirilmektedir. Antalya Büyükşehir Belediyesi, kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamda güçlenmesini hedefleyen bütüncül, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir model sunmaktadır.

Belediye, Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR) Eşitlik Şartı'nı imzalamış ve etkin bir şekilde uygulamaktadır. Kadın Dostu Kentler Programı kapsamında ise pilot belediye olarak seçilmiş ve programın üçüncü fazında kadın hakları ile fırsatlarının yerel düzeyde güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Kadın ve Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü, Kadın Sığınma Evi ve Kadın Danışma Merkezi gibi yapılar, kadınların psikolojik, hukuki ve sosyal destek hizmetlerine etkin biçimde erişmesini sağlamaktadır. Özellikle Kadın Danışma Merkezi, kadınlara stres yönetimi, meslek kursları, girişimcilik, el becerileri, kişisel gelişim, eğitim programları ve çeşitli atölyeler sunmakta, kadınların hem bilgi edinmesini hem de ekonomik olarak güçlenmesini teşvik etmektedir. Bu merkez, kadınların sosyal ağlarını güçlendirmelerine, kendilerini ifade etmelerine ve yerel üretim süreçlerine daha etkin katılmalarına da imkân tanımaktadır.

150 Doktora Adayı, Akdeniz Üniversitesi, Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı, eyakin2@gmail.com, esra.yakin@antalya.bel.tr

Belediye, Türkiye’de Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 190 sayılı Şiddet ve Taciz Sözleşmesi’ne imza atan ilk belediye olma özelliğine sahiptir. 2019 yılında Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu ile imzalanan Aile İçi Şiddet Acil Yardım Hattı Protokolü, kadına yönelik şiddetle mücadelede belediyeyi öncü konuma taşımıştır. Psikososyal destek ve hukuki danışmanlık hizmetleri sistematik bir şekilde sunulmakta ve kadınların güvenli, destekleyici, eşit haklara sahip bir ortamda yaşamaları sağlanmaktadır.

Yerel Eşitlik Eylem Planı (2023–2025) kapsamında, kadınların eğitim, sağlık, istihdam ve kentsel hizmetlere erişim alanlarında güçlenmesini sağlayacak somut hedefler belirlenmiştir. Kreş yatırımları, mesleki eğitim ve girişimcilik programları, kadınların iş gücüne katılımını artırmakta; kadın kooperatiflerine sağlanan üretim, pazarlama ve teknik destek, ekonomik katılımı, görünürlüğü ve toplumsal dayanışmayı güçlendirmekte, kadınların yerel üretim süreçlerine etkin katılımını teşvik etmektedir. Antalya Tıptancı Hali ve Korkuteli ilçesindeki üretim tesisleri, kadınların geleneksel gıda ürünlerini hijyenik koşullarda üretmelerine, kendi işlerini yönetmelerine ve düzenli gelir elde etmelerine imkân sağlamaktadır. Bu uygulamalar, yerel kalkınmayı desteklerken kadınların özgüven ve bağımsızlık düzeylerini de artırmaktadır.

Sonuç olarak, Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin kadın odaklı uygulamaları, yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın güçlenmesinde oynayabileceği çok yönlü rolü açık biçimde ortaya koymaktadır. Belediye, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda kadınların güçlenmesini destekleyen kapsamlı, sürdürülebilir ve bütüncül bir yaklaşım sergileyerek kadın dostu yerel yönetim anlayışının kent politikalarına entegrasyonunda öncü bir model sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Antalya Büyükşehir Belediyesi, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadın Odaklı Belediyecilik, Kadın Güçlenmesi, Yerel Yönetim Politikaları, Kapsayıcılık, Yerel Eşitlik Eylem Planı, Kadın Dostu Kentler

SOSYAL BELEDİYESİLİK VE BAYBURT BELEDİYESİ'NDEKİ SOSYAL BELEDİYESİLİK UYGULAMALARI

Hayriye ŞENGÜN¹⁵¹

Günümüzün değişen yerel yönetim anlayışı, belediyelerin yalnızca altyapı hizmetleri sunan teknik kurumlar olmanın ötesine geçtiğini gösteren uygulamalara tanık olmaktadır. Belediyeler, sosyal devlet ilkesinin yerel düzeydeki tamamlayıcı aktörleri olarak, toplumsal ihtiyaçlara cevap verecek sosyal politikaları hayata geçiren halka yakın en önemli kurumlar olmaktadır. Bu bağlamda sosyal belediyecilik, yerel halkın refahını artırmayı, dezavantajlı grupları desteklemeyi ve kentte sosyal adaleti güçlendirmeyi hedefleyen bir yönetim anlayışını ifade etmektedir. Eğitim, sağlık, kültür, sosyal yardımlar, yaşlı ve engelli hizmetleri, kadın ve çocuklara yönelik programlar, sosyal belediyeciliğin temel uygulama alanları arasında yer almaktadır.

Türkiye’de son yıllarda sosyal belediyecilik uygulamaları giderek çeşitlenmiş; özellikle küçük ölçekli illerde bile vatandaşların doğrudan yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik hizmetlerin öne çıktığı görülmüştür. Bayburt Belediyesi de bu çerçevede sosyal belediyecilik çalışmalarını öncelikli bir hizmet alanı olarak değerlendirmektedir. Bayburt’un demografik ve sosyo-ekonomik yapısı dikkate alındığında, sosyal belediyecilik uygulamalarının kentin toplumsal dayanışmasını güçlendiren bir araç olduğu söylenebilir.

Bayburt Belediyesi, 393 sayılı Belediye Kanunu’nun izin verdiği ölçüde, ihtiyaç sahibi ailelere yönelik gıda ve yakacak yardımları, engelli vatandaşlara sağlanan ulaşım ve rehabilitasyon destekleri, yaşlı bireyler için evde bakım hizmetleri gibi doğrudan sosyal yardım projelerini yürütmektedir. Bunun yanı sıra gençlere yönelik kültürel ve sportif etkinliklerin desteklenmesi, kadınların meslek edindirme kurslarına erişimi, çocuklar için ücretsiz yaz kursları, ücretsiz müze ziyaretleri gibi hizmetler de sosyal belediyeciliğin kapsamını genişletmektedir. Özellikle eğitim alanında sağlanan burs ve kırtasiye yardımları, kırsal kesimde yaşayan öğrencilerin fırsat eşitliğine erişimini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca Bayburt’un geleneksel kültürel mirasının korunması

151 Prof. Dr., Bayburt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, hsengun@bayburt.edu.tr.

ve tanıtılmasına yönelik faaliyetler, sosyal belediyeçiliğin kültürel boyutunu ortaya koymaktadır. Bayburt'un yerel kültürel yapıları olan Mahalle Odaları'nın pek çok sosyal uygulamada önemli rol üstlenmiş olması belediyenin sosyal uygulamalarının miktarını azaltsa da tümüyle karşılamamaktadır. Bu nedenle işsizliğin, yoksulluğun ve sanayi üretiminin yetersiz olduğu ilde belediyenin sosyal yardımlarının artırılması için kaynakların doğru şekilde kullanılması önemlidir. Özellikle üniversite öğrencilerinin ihtiyaç duyduğu konularda belediyenin sosyal yardım yapması, yoksul bölgelerden eğitim için gelen öğrenciler açısından önemli bir destek olarak görülmektedir.

Bu çalışma, sosyal belediyeçilik kavramını teorik çerçevede ele alarak Bayburt Belediyesi'nin uygulamalarını örnek olay olarak, analiz yöntemiyle incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, sosyal belediyeçiliğin yerel düzeyde toplumsal kapsayıcılığı ve sosyal sermayeyi artırıcı etkileri Bayburt Belediyesi üzerinden tartışılacaktır. Bulgular, Bayburt Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik uygulamalarının kentsel yaşam kalitesine ve toplumsal dayanışmaya olumlu katkılar sunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, daha sürdürülebilir ve kurumsallaşmış sosyal politikaların geliştirilmesi gerektiğinin önemi vurgulanmalıdır. Sonuç olarak, Bayburt Belediyesi örneği, küçük ölçekli kentlerde dahi sosyal belediyeçilik anlayışının güçlü bir biçimde uygulanabileceğini ortaya koymakta ve yerel yönetimlerin sosyal devletin yereldeki tamamlayıcı aktörleri olma işlevini pekiştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Belediyeçilik, Bayburt Belediyesi, Bayburt Mahalle Odaları

KAPSAYICI EŞİTLİK POLİTİKALARI VE KADIN ODAKLI SOSYAL HİZMET EKOSİSTEMİ: İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KADIN VE AİLE HİZMETLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN BÜTÜNCÜL MODELİ

Kezban ALACÜCÜK¹⁵²
N. Enif YAVUZ DİPŞAR¹⁵³

Günümüz kentleri yalnızca altyapı ve hizmet üretim merkezleri değil; aynı zamanda eşitlik, kapsayıcılık ve dayanışma ilkelerinin yeniden tanımlandığı sosyal dönüşüm alanlarıdır. Bu dönüşümde yerel yönetimlerin kadın politikaları belirleyici rol oynamaktadır. Kadın yoksulluğu, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, bakım emeği ve ekonomik eşitsizlikler gibi çok boyutlu sorunlar, yerel düzeyde hak temelli ve bütüncül sosyal hizmet modelleri gerektirmektedir. Bu çalışma, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü'nün "İBB Kadın" çatısı altında geliştirdiği kapsayıcı eşitlik politikası modelini incelemektedir.

İBB Kadın ve Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü, toplumsal cinsiyet eşitliğini belediye hizmetlerinin tümüne entegre eden kurumsal bir yapıdır. Vizyonu, kadınların yaşamın her alanında güçlenmesini sağlayan çok katmanlı bir sosyal hizmet ekosistemi oluşturmaktır. Bu yapı, koruyucu ve önleyici politika alanları üzerine kuruludur:

1. İBB Kadın Hizmet Merkezleri: Kadınların sağlık, sosyal hizmet, kültür, istihdam, eğitim ve spora erişimini destekleyerek toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin azaltılması hedeflenmektedir. Hizmetler, tek çatı altında, bütüncül ve eşitlikçi bir yaklaşımla sunulmakta; kadınların sadece hizmet alan değil, aynı zamanda karar alma süreçlerine katılan ve kent yaşamını dönüştüren özne olmaları desteklenmektedir.

152 Kadın ve Aile Hizmetleri Şube Müdürü, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, kezban.alacucuk@ibb.gov.tr

153 Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, nazli.dipsar@ibb.gov.tr

2. Şiddetle Mücadele Mekanizmaları: Şiddete maruz kalan veya risk altında bulunan kadınlara yönelik psikososyal, hukuki destek ile kriz yönetimi ve yönlendirme hizmetleri sunulmaktadır. Kadın Destek Hattı ve Kadın Danışma Birimi, bu alanda yerel düzeyde en kapsamlı modellerdendir. Kadın Destek Hattı, 7/24 çok dilli hizmet sunarak kadınlara bütüncül ve erişilebilir destek sağlamaktadır. Şiddetten uzak, bağımsız bir yaşam kurmak isteyen kadınlar için Kadın Konukevi hizmeti sunulmakta; ayrılan kadınlara ekonomik güçlenmeleri için nakdi destek sağlanmaktadır.
3. Kadın Emegi ve Dayanışma Ekonomisi: Kadın emeğini görünür kılmayı, bireysel girişimcilik faaliyetlerini güçlendirmeyi ve dayanışma temelli ekonomik yapılar kurmayı hedefleyen bu yaklaşım, toplumsal eşitliğin ekonomik boyutunu temsil etmektedir. Eğitim, atölye ve etkinliklerle kadınların üretici kimliği desteklenmekte; üretilen ürünlerin pazarlanabileceği alanlar oluşturularak yerel kalkınmaya katkı sunulmaktadır.

Bu bütüncül yaklaşım, uluslararası düzeyde “gender mainstreaming”, “inclusive social policy” ve “care economy” yaklaşımlarıyla uyumludur. Kurumsal uygulamalar, UN Women’ın *Cities for Women*, OECD’nin *Inclusive Growth Framework* ve UNDP’nin *Local Social Innovation for Inclusion* gibi rehberlerinde belirtilen yerel eşitlik ilkeleriyle paralellik göstermektedir.

Bulgular, İBB Kadın’ın üç düzeyde fark yarattığını ortaya koymaktadır:

1. Kadınların yaşamın tüm alanlarına eşit katılımı ve güçlendirilmesi.
2. Şiddetle mücadelede çok dilli, bütüncül ve kapsayıcı destek.
3. Kadın emeğinin görünür kılınması ve dayanışma ekonomisinin güçlendirilmesi.

Sonuç olarak, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü’nün deneyimi, kapsayıcı eşitlik politikalarının yerel düzeyde kurumsallaşmasına yönelik bütüncül bir model sunmaktadır. Bu model, kadınların güçlenmesini yalnızca sosyal destek değil; aynı zamanda toplumsal adalet, refah ve demokratik katılımın ön koşulu olarak ele almaktadır. İstanbul örneği, yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarında uluslararası standartlara uyum sağlayan ve bunları yerelleştiren bir yaklaşım geliştirdiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Dostu Kent Ekosistemleri, Çok Düzeyli Kadın Güçlenmesi, Yerel Yönetimler ve Kadın Politikaları, Kadın Odaklı Sosyal Hizmetler, Kapsayıcı Eşitlik Politikaları

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE YEREL YÖNETİM ODAKLI KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMET MODELLERİ: İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN KAPSAMLI MÜDAHALE STRATEJİSİ

Kezban ALACÜCÜK¹⁵⁴
N. Enif YAVUZ DİPŞAR¹⁵⁵

Kadına yönelik şiddet, yalnızca bireysel bir suç değil, cinsiyet temelli bir insan hakları ihlali ve yerel yönetimler açısından sosyal politika üretiminin en öncelikli alanlarından biridir. Günümüz kentlerinde şiddetin önlenmesi, kadınların güvenli yaşam hakkının korunması kadar, eşitlikçi ve kapsayıcı sosyal hizmet sistemlerinin güçlendirilmesiyle de ilişkilidir. Bu bağlamda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü, çok katmanlı ve bütüncül bir müdahale stratejisi geliştirerek yerel düzeyde koruyucu ve önleyici hizmet modellerinin örnek uygulayıcısı haline gelmiştir.

Bu çalışma, İBB Kadın ve Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü'nün kadına yönelik şiddetle mücadelede geliştirdiği politika modelini; hak temelli, kapsayıcı ve bütüncül bir yerel yönetim yaklaşımı çerçevesinde incelemektedir. Kurumun bu vizyonu, kadınların güvenli, bağımsız ve dayanışma içinde yaşamlarını sürdürebilmeleri için çok boyutlu destek mekanizmaları oluşturmak üzerine kuruludur.

Model üç temel eksende şekillenmektedir:

1. Koruyucu Hizmet Mekanizmaları: İBB Kadın Destek Hattı, 7/24 erişilebilir yapısı ve çok dilli desteğiyle kadınların acil durumlarda güvenli başvuru yapabilmelerini sağlamaktadır. Kadın Danışma Birimi ve Otogar Kadın Danışma Birimi, psikososyal ve hukuki destek sağlayarak hızlı yönlendirme süreçleri yürütmektedir.
2. Koruma ve Güçlendirme Hizmetleri: İBB Kadın Konukevi, şiddete maruz bırakılan veya şiddet riski taşıyan kadınların ve çocuklarının güvenli, dayanışma temelli bir ortamda yaşamlarını yeniden inşa

154 Kadın ve Aile Hizmetleri Şube Müdürü, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, kezban.alacucuk@ibb.gov.tr

155 Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, nazli.dipsar@ibb.gov.tr

etmelerine imkân sunmaktadır. Burada yürütülen çalışmalar, yalnızca korunmayı değil; ekonomik, psikolojik ve sosyal güçlenmeyi hedeflemektedir. Kadınların bağımsız yaşam kurma becerileri, mesleki yönlendirme, istihdam ve sosyal destek mekanizmalarıyla desteklenmektedir.

3. Sığınak Sonrası Sosyal Entegrasyon: İBB Kadın'ın şiddetle mücadele yaklaşımı, sığınak süreci sonrasında da devam etmektedir. Sosyal inceleme, psikolojik danışmanlık, meslek edindirme ve nakdi yardım uygulamaları, kadınların toplumsal yaşama yeniden katılımını kolaylaştırmaktadır. Bu süreç, yalnızca bireysel iyileşme değil, sosyal dayanıklılığın yeniden inşası anlamına gelmektedir.

Bu model, kadına yönelik şiddetle mücadelede uluslararası yükümlülüklerle uyumlu bir vizyonda inşa edilmiştir. CEDAW (Madde 5 ve 16) ve 1993 tarihli BM Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi temelinde oluşturulan bu yaklaşım, UN Women'ın "Safe Cities and Safe Public Spaces for Women and Girls" programıyla ve aynı zamanda 6284 Sayılı Kanun'la da aynı doğrultuda ilerlemektedir.

Bulgular, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin bu modelinin üç düzeyde fark yarattığını ortaya koymaktadır:

- Politika Düzeyi: Yerel yönetim, şiddetle mücadelede koruma–önleme–güçlendirme basamaklarını birbirine entegre eden sistem temelli bir yaklaşım geliştirmiştir.
- Hizmet Düzeyi: Çok dilli, erişilebilir, bütüncül destek mekanizmaları kadınların güvenli başvuru hakkını güçlendirmiştir.
- Toplumsal Düzey: Şiddetten uzak yaşamı destekleyen sosyal hizmetler, kadınların özneleşmesini ve dayanışma ağlarının güçlenmesini sağlamıştır.

Sonuç olarak, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü'nün şiddetle mücadele modeli, hak temelli ve kapsayıcı bir yerel sosyal hizmet yaklaşımıyla kadınların yaşamlarını yeniden kurma sürecine eşlik etmektedir. Bu yaklaşım ile kadınların güvenli, bağımsız ve eşit bir yaşamı kendi güçleriyle inşa edebilmelerini tüm İstanbul genelinde destekliyoruz.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele, Kadın Konukevi, Cinsiyet Eşitliği, Yerel Yönetimler, Koruyucu ve Önleyici Hizmetler, Hak Temelli Sosyal Hizmet, Kapsayıcı Belediyecilik

STUTTGART'TAN FRANKFURT'A, ÇEVREDEN FİNANSA: 2008 KRİZİ SONRASI ALMANYA'DA TOPLUMSAL HAREKETLER

Ali Berçem AŞICI¹⁵⁶

Almanya'da 2000'li yıllarla birlikte emekçilerin refah düzeylerini sınırlandırmayı amaçlayan bir dizi yasal düzenleme hayata geçirilmeye başlanmıştır. 2003-2008 yılları arasında *Agenda 2010* ve Hartz IV Yasaları (*Arbeitslosengeld II*), 2008 krizi sonrasında ise teşvik paketleri (*Konjunkturpaket I-II*) ile ülkede kalıcı bir kemer sıkma rejimi yaratılmıştır. Mali disiplinin böylesine önemsendiği, bu uğurda emekçilerin ekonomik ve sosyal kazanımlarının törpüldüğü 2008 krizi sonrası dönemde, çevreye ve kamu kesimine büyük maliyetleri olan Stuttgart 21 Demiryolu Projesi gibi büyük ölçekli kentsel bir yatırım kararının geri çekilmemesi sonucunda kent genelinde geniş kapsamlı protestolar ve işgal eylemleri gerçekleştirilmiştir. Stuttgart 21'e Karşı Eylem İttifakı ve Park Koruyucuları'nın (*Aktionsbündnis gegen Stuttgart 21 und die Parkschützer*) başını çektiği bu hareketler kentteki yaşam alanlarına yönelik büyük müdahaleleri içeren siyasi kararlarla ilgili demokratik karar alma mekanizmalarının işletilmesini ve bu tarz mega projelerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin göz ardı edildiğini savunmaktadırlar. 2008 krizi sonrasında Almanya'da kent ölçeğindeki bir diğer önemli toplumsal hareket ise 2012 yılında başlayan Frankfurt merkezli *Blockupy Hareketi* olmuştur. *Blockupy Hareketi* Avrupa'nın finansal merkezi olan Frankfurt'ta ülke içindeki ve Avrupa genelindeki kemer sıkma politikalarına yönelik bir karşı çıkışı ifade etmektedir. 2012-2016 yılları arasında süreklilik arz eden eylemlerde Avrupa Merkez Bankası başta olmak üzere, emekçilerin refah kayıpları üzerinde etkili olduğu düşünülen uluslararası kuruluşlara, bankalara, yerel ve bölgesel iktidar sahiplerine tepki gösterilmiştir.

Bildiride, Almanya'da kent ölçeğinde iki büyük toplumsal hareket örneğini ifade eden Stuttgart21'e karşı eylemler ile kemer sıkma politikalarına karşı Frankfurt merkezli eylemlerin ortaya çıkış süreçleri tartışılmakta ve bu eylemlerle, emekçilerin çok yönlü bir siyasal saldırıya karşı ekolojik dengeyi, kamusal alanları ve refah düzeylerini korumak güdüsüyle ortak bir alternatif

156 Dr., Uzman, T.C. Mevlana Kalkınma Ajansı, alibercem@hotmail.com.

hegemonya düşüncesi üzerinden etkili olan direnişlere imza attıkları savunulmaktadır. Stuttgart 21'e karşı eylemlerle kent ölçeğindeki mega projelerin salt ekonomik veya toplumsal bir ihtiyaç olduğu düşüncesi üzerinden teknik bir konuya indirgenemeyeceği, meselenin projeye ilgili kent sakinlerine şeffaf ve samimi bir şekilde danışılmaması, demokratik katılım mekanizmalarının işletilmemesi ve projenin çevresel etkilerinin üstünün örtülmesi olduğu gösterilmiştir. Stuttgart 21'e karşı eylemlerden birçok yönden beslendiği görülen Frankfurt merkezli kemer sıkma karşıtı eylemlerle de ekonomik karar alma süreçlerinin siyasal süreçlerden koparılamayacağı gösterilmiş ve alternatif hegemonya tartışmalarına yönelik geniş bir kamusal alan üretilmiştir. Her iki toplumsal hareketin de ana akım neoliberal anlayışın temsilcileri tarafından sıklıkla başvurulanan "teknik gereklilik", "*There Is No Alternative*" vb. söylemlere karşı çıktığı görülmekte ve siyasal iktidar tarafından kararların antidemokratik süreçlerle alındığı ifade edilmektedir. İkinci olarak, her iki toplumsal hareket de alınan kararların kamusal, ekonomik ve çevresel maliyetlerini gözler önüne sermeyi hedeflemiştir. Üçüncü olarak, forumlar düzenlenmesinden sembolik önemdeki kamusal alanların dayanışma ağlarıyla ele geçirilmesine, alternatif uzman raporlarından işgal eylemlerine kadar farklı protesto türleri her iki hareketin bir başka ortak noktasını oluşturmaktadır. Dördüncü olarak, her iki hareketin de kent temelli ortaya çıktığı görülse de eylemlerdeki taleplerin kent ölçeğini aşarak Avrupa düzeyindeki yönetim düzenini de hedef aldığı görülmektedir. Son tahlilde, 2008 krizi sonrasında Almanya'nın iki büyük kentinde ortaya çıkan toplumsal hareketlerin birbirini destekleyen bir yapıya sahip olduğu, her iki harekette de çok çeşitli eylem türleriyle siyasal karar alma süreçlerine dâhil olduğu ve süreklilik kazanan eylemler ve dayanışma ağlarıyla alternatif hegemonya mücadelelerine önemli katkılar sağlandığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Çevre, Kemer Sıkma, Toplumsal Hareket

KENTSEL TOPLUMSAL HAREKETLER VE TURİZM: BACASIZ SANAYİ SÖYLEMİNİN MASUMİYET PERDESİ

Irfan ÖNAL¹⁵⁷

Turizm, uzun yıllar boyunca “bacasız sanayi” olarak nitelendirilerek çevreye ve topluma zarar vermeyen, kültürler arası etkileşimi ve ekonomik kalkınmayı teşvik eden bir sektör olarak sunulmuştur. Ancak bu söylem, günümüz kentlerinde yaşanan derin sosyo-mekânsal dönüşümleri gizleyen güçlü bir ideolojik araç haline gelmiştir. “Bacasız sanayi” ifadesi, turizmi üretimden çok tüketim odaklı bir faaliyet biçimi olarak yeniden tanımlarken, neoliberal kentleşme sürecinde ortaya çıkan mülksüzleştirme, soylulaştırma gibi kent hakkını yok sayan sonuçları perdelediği düşünülmektedir. Kentsel toplumsal hareketler, kentlerin mekânsal, toplumsal ve siyasal örgütlenmesiyle doğrudan ilişkili dinamik süreçlerdir. Bu hareketler, kentleşme sürecinde ortaya çıkan adaletsizliklere, kaynakların eşitsiz dağılımına ve mekânın sermaye birikimi mantığına göre yeniden düzenlenmesine karşı bir tepki biçimi olarak gelişmiştir. 18. ve 19. yüzyıllarda sanayi kapitalizminin yarattığı hızlı kentleşme, gelir eşitsizliği ve mekânsal ayrışma gibi sorunlar, kentli hakları ve yerel demokrasi talepleriyle biçimlenen erken dönem kentsel toplumsal hareketlerin temel zeminini oluşturmuştur. Bugün, küreselleşme ve neoliberalizmin etkisiyle kentlerin dönüşümü daha karmaşık bir hal almıştır. Harvey’in belirttiği gibi kent artık yalnızca bir yaşam alanı değil, aynı zamanda sermaye birikiminin ve tüketimin merkezinde yer alan bir meta haline gelmiştir. Bu bağlamda, turizmin kent mekânı üzerindeki belirleyici rolü giderek artmakta; turizm, neoliberalizmin en görünür ekonomik ve ideolojik araçlarından biri olarak işlev görmektedir. Ancak bu süreç, beraberinde yeni toplumsal çelişkileri ve karşıtlıkları da doğurmaktadır. Özellikle dünyada turizmin en yoğun yaşandığı Avrupa kıtasının Akdeniz kentlerinde gözlenen turizm karşıtı kentsel toplumsal hareketler, neoliberal kentleşme biçimlerinin yarattığı mekânsal adaletsizliklere yönelik güçlü bir toplumsal tepki biçimidir. Kentsel toplumsal hareketler, üretim ilişkilerinin, ideolojik yapıların ve siyasal düzenin dönüşümlerine doğrudan yanıt veren toplumsal pratiklerdir. Castells toplumsal hareketleri, “yeni değer ve

157 Doktora öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Kent, Çevre ve Yerel Yönetim Politikaları, ional@ankara.edu.tr

hedeflerin üreticisi” olarak tanımlar; bu hareketler yalnızca birer tepki değil, aynı zamanda alternatif bir toplumsal örgütlenme biçiminin de ifadesidir. Lefebvre ise kentlerin, kapitalist üretim biçimlerinin merkezine yerleştiğini, dolayısıyla toplumsal mücadelenin mekânsal bir karakter kazandığını belirtir. Lefebvre’nin “şehir hakkı” kavramsallaştırması, bu bağlamda kritik bir teorik dönüm noktasıdır. Ona göre kent, yalnızca ekonomik bir üretim mekânı değil, toplumsal yaşamın üretildiği ve paylaşıldığı bir müşterek alandır. Bu nedenle, kent üzerindeki mülkiyet ilişkilerinin sorgulanması, toplumsal eşitliğin yeniden inşasının da başlangıç noktasıdır. Harvey de bu düşünce paralelinde, şehrin sermaye birikiminin değil, toplumsal ihtiyaçların hizmetinde olmasını belirtir. Kentsel toplumsal hareketlerin tarihsel evrimi, üretim biçimlerinin ve mekânsal örgütlenmenin dönüşümüyle yakından ilişkilidir. Neoliberalizm, kentleri birer sermaye birikim mekânına dönüştürürken, turizm bu sürecin en dinamik bileşenlerinden biri haline gelmiştir. Ancak bu dönüşüm, kentlilerin yaşam alanlarını, kültürel kimliklerini ve müşterek kaynaklarını tehdit eden yeni çelişkiler üretmektedir. Castells ve Lefebvre çizgisinde düşünüldüğünde, turizme karşı kentsel toplumsal hareketler, neoliberalizmin yarattığı mekânsal adaletsizliklere karşı kolektif bir “şehir hakkı” talebinin güncel biçimidir. Bu hareketler, ekonomik taleplerle sınırlı kalmayan, yaşam biçimlerini, mekânın anlamını ve kamusal alanın işlevini yeniden tanımlayan toplumsal pratiklerdir. Sonuç olarak, turizmin geleceği ekonomik büyüme göstergeleriyle değil, mekânsal adalet, toplumsal eşitlik ve kamusal yaşamın yeniden inşasıyla ölçülmeli ve değerlendirilmelidir. Kentsel toplumsal hareketler bu dönüşümün en umut verici dinamiklerinden birini oluşturuyor. Turizm, neoliberal kentleşmenin hem sonucu hem de aracı olarak mekânın politik ekonomisini yeniden kurarken kendisini bir “masumiyet perdesi” ardına gizlemektedir. Kentsel toplumsal hareketler bu perdeyi aralayan en önemli eleştirel güçlerden biri haline gelmiştir. Bu nedenle ülkemizde de söz konusu etkileri görünür kılmak adına çok disiplinli alan araştırmalarının yapılmasında fayda görülmektedir.

Bu bildirinin amacı turizmin giderek daha görünür hale gelen olumsuz toplumsal sonuçlarını kentsel toplumsal hareketler çerçevesinde ele alarak analiz etmektir. Çalışma, masa başı araştırma yöntemiyle hazırlanmış olup konuyla ilgili akademik makale, kitap, bilimsel tez ve raporlardan elde edilen ikincil verilerin analizine dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: kentsel toplumsal hareketler, turizm, kent

DEMOKRATİK BELEDİYESİLİKTE TEKNOLOJİNİN KONUMU: HİZMET ZİNCİRİNDEN KATILIMCI YÖNETİŞİME

Lütfiye Yurdum HASGÜL¹⁵⁸

Eşitsizliklerin derinleştiği, iklim krizinin ve göçün kentsel yönetişimi zorladığı günümüzde, yerel yönetimlerin dijital teknolojileri demokratik katılım ve toplumsal adalet hedefleriyle nasıl bütünleştireceği kritik bir sorun haline gelmiştir.

Bu çalışmanın temel araştırma sorusu şudur: Dijital kanallar aracılığıyla toplanan vatandaş geri bildirimleri (“dijital ses”), nasıl kurumsal karar ve uygulama süreçlerine (“kurumsal dişli”) sistematik ve bağlayıcı biçimde dönüştürülebilir? Mevcut e-belediyecilik uygulamalarının çoğunda dijital platformlar vatandaş katılımını artırsa da, toplanan bilgi karar alma mekanizmalarıyla kurumsal bağlantıdan yoksun kalarak “şikâyet havuzları”na dönüşmekte ve süreç yalnızca teknolojik araç kullanımına indirgenmiş olmaktadır. Bu durum, teknolojinin politik bir araç olarak potansiyelinin boşta kalmasına ve vatandaşlarda güven kaybına yol açmaktadır.

Çalışmanın konusu, demokratik ve sosyal belediyecilik ilkeleri (katılımcılık, toplumsal adalet, hesap verebilirlik, şeffaflık) ile akıllı kent teknolojilerinin kesişim noktasında biçimlenmektedir. “Akıllı kent” literatürü veri temelli karar almanın etkinliğini vurgularken, gözetim, veri tekelleşmesi ve yurttaşın müşterileştirilmesi gibi risklere de işaret etmektedir. Bu nedenle, teknolojik çözümlerin “kente hak” yaklaşımı çerçevesinde, yurttaşlık hakları ve toplumsal adaletle uyumlu bir siyasal zeminde konumlandırılması gerekmektedir. Çalışma, teknolojiyi amaç değil, demokratik belediyecilik hedeflerine hizmet eden bir araç olarak yeniden kavramlaştırmaktadır.

Araştırma yöntemi olarak, demokratik belediyecilik ve akıllı yönetim literatürünün kavramsal sentezi ile OECD Dijital Hükümet Politika Çerçevesi, BM E-Devlet Araştırması gibi uluslararası politika belgelerinin analizi ve ulusal/uluslararası iyi uygulama örneklerinin karşılaştırmalı taraması gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, dijital katılımın kurumsal etki yaratma

158 Avukat, Atılım Üniversitesi, İktisat Bölümü, Politik Ekonomi Doktora Öğrencisi. Cep telefon:05325546044.

kapasitesini artıran mekanizmalar sistematik olarak incelenmiş ve yerel yönetim düzeyine uyarlanabilir bir model geliştirilmiştir.

Çalışmanın temel bulgusu, belediye hizmet döngüsüne uygulanabilir beş halkalı bir çerçevedir: (1) Erişim ve kapsayıcılık: Çok dilli, erişilebilir arayüzler ve dijital uçurumu daraltan tamamlayıcı saha destekleri; (2) Şeffaflık ve açık veri: Bütçe, ihale, performans verilerinin makinece okunabilir, yeniden kullanılabilir biçimde yayımlanması; (3) Katılım ve eş-tasarım: E-danışma, katılımcı bütçe platformlarının temsil adaleti, süreç netliği ve çıktı-izleme kapasitesiyle kurgulanması; (4) Ortak üretim: Sorun bildirim/çözüm izlemeuygulamaları ve belediye-vatandaş işbirliği protokolleri; (5) Hesap verebilirlik ve bağlayıcılık: Geri bildirimlerin karar döngülerine bağlandığını güvenceye alan düzenekler (sorumlu birim ataması, süre taahhütleri, gerekçeli karar, etki raporu ve bütçe teyidi).

Araştırmanın akademik ve pratik katkıları üç düzeyde somutlaşmaktadır:

- ❖ Birincisi, “dijital ses → kurumsal dişli” dönüşümünü ölçülebilir kılan kavramsal bir yol haritası sunmaktadır.
- ❖ İkincisi, sosyal belediyecilik hedeflerine hizmet eden teknoloji kullanımı için normatif bir çerçeve önermektedir.
- ❖ Üçüncüsü, e-belediyecilik projeleri için kurumsal tasarım önerileri (yetkilendirme, cevaplanabilirlik altyapısı, icrai kapasite) geliştirmektedir.

Sonuç olarak, çalışma teknolojinin güveni kalıcılaştıran, eşitliği gözetken ve toplumsal değer üreten kurumsal bir mimarinin vazgeçilmez bileşeni olarak konumlandırılması gerektiğini savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Demokratik belediyecilik, e-belediyecilik, katılımcı bütçe, açık veri, ortak üretim, hesap verebilirlik, akıllı kent, dijital yönetim

YEREL YÖNETİMLER DEMOKRATİKLEŞTİRİLMELİDİR: 1977 YEREL SEÇİMLERİNE GİDERKEN TİP’İN ALTERNATİF YEREL YÖNETİM MODELİ

Turgay GÜLPINAR¹⁵⁹

1977 Yerel Seçimleri, Türkiye’nin yerel yönetimler tarihinde ayrıksı bir yere sahiptir. Bu önem, öncelikle bahsi geçen seçimlerin dolaylı sonuçları açısından izah edilebilir. 1977-1980 yılları arasında belediyelerin hayata geçirdikleri alternatif yerel yönetim deneyimleri, 1980 Askeri Darbesini gerçekleştirenler tarafından darbenin gerekçeleri arasında gösterilecektir. Bir bakıma, ülke siyasi tarihini adeta “öncesi ve sonrası” olarak ikiye ayıran 1980 Darbesi, 1977 Yerel Seçimleri ardından göreve gelen ve ülkenin o güne kadarki yerel yönetim tarihinde örneği bulunmayan türden bir belediyeçilik deneyimini sona erdirmek için gerçekleştirilmiştir. Fakat 1977 Yerel Seçimlerinin öneminin anlaşılması için bu bakış eksik kalacaktır. 1973 Yerel Seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi’nin gösterdiği başarı ve devamında CHP’li belediyelerce özellikle büyük kentlerde uygulanan “yeni belediyeçilik” modeli, 1977 Yerel Seçimleri öncesine gelindiğinde yerel yönetimlerin nasıl politikalar uygulaması gerektiğini ülke çapında, özellikle de muhalif siyasetler içinde tartışılan önemli bir konu haline getirmiştir. Bir taraftan CHP’li Ankara Belediyesi danışmanlarının, 1973 sonrası ortaya konan belediyeçilik deneyimini 1977 seçimlerinde giderken “toplumcu belediyeçilik” adlı bir yerel yönetim modeline dönüştürmesi, diğer yandan sosyalist grupların özellikle İstanbul’un çeperlerinde gerçekleştirdikleri “devrimci gecekondu inşası” çerçevesinde kazandıkları deneyimler bu tartışmaları beslemiştir.

Bu bildiride, 1971’de kapatılışının ardından 1975’te Behice Boran önderliğinde yeniden kurulan Türkiye İşçi Partisi’nin 1977 Yerel Seçimlerine gidilen günlerde yerel yönetim tartışmalarında nasıl bir pozisyona yerleştiği ve tartışmaya nasıl bir katkı sağladığı sorusuna yanıt aranacaktır. Ele alınacak konu, ülkedeki sosyalist siyasetin tarihi açısından önemli olduğu kadar, Türkiye yerel yönetimler tarihi açısından önem taşımaktadır. Çünkü TİP’in 1977 Yerel Seçimleri öncesinde yayımladığı *Yerel Yönetimler Özerkleşmelidir* başlığını

159 Dr. Öğr. Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, turgay.gulpinar@deu.edu.tr.

taşıyan metin, yerel yönetimin yetkileri ve sorumlulukları hakkında radikal öneriler getirmektedir. Bildiri, bu metni temel alacak olmasının yanında TİP’e yakın yayın çevrelerinde yerel yönetimler konusunu ele alan metinlere de veri kaynakları arasında yer verecektir.

Bildiri, dönemi ele alan fakat daha çok CHP’nin “toplumcu belediyecilik” modeline odaklanmış olan literatüre, CHP’nin “toplumcu belediyecilik” modeline eleştirel bir biçimde yaklaşan TİP’in yerel yönetimdeki dönüşüm önerilerini tartışarak katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Kent yönetimini sınıfsal tabanlı olarak analiz eden, kentin bütüncül bir biçimde ele alınması gereken bir sosyal alan olduğu fikrini öne çıkaran, demokratik katılımın ancak kent çeperindeki işçi yerleşimlerini merkeze alacak bir anlayışla mümkün olacağını savunan, yerel yönetimler arasında tabandan örgütlenen bir birliktelik kurmanın yanında merkezi idarenin taşra birimlerinin varlığına son vermeyi bir hedef olarak belirleyen TİP’in 1977 yılında ortaya koymuş olduğu yerel yönetim modelini tartışmak bildirinin başlıca amacıdır. Bu amaca ulaşmak için araştırmada, vaka analizi yöntemi uygulanacaktır. 1970’lerin sonunda Türkiye’de legal sosyalist siyaset yapan TİP’in yerel yönetimler anlayışı derinlikli bir şekilde ele alınacak, bu etraflıca inceleme, yukarıda belirtilen kaynaklardan elde edilen verilerin betimsel analiziyle gerçekleştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye İşçi Partisi (TİP), 1977 Yerel Seçimleri, demokratikleşme, toplumcu belediyecilik, yerel özerklik

ÇOCUK İŞÇİLİĞİYLE MÜCADELE ALANINDA BELEDİYELERİN ROLÜ

Sinan DERMAN¹⁶⁰

Çocuk emeğinin sömürüsü, Sanayi Devrimi öncesi ve sonrası tarihin her döneminde incelenmesi gereken özel bir insan hakları mücadelesi alanıdır. Çocuk emeğinin sömürüsü tarihsel gelişimi içinde çocuğunun üzerinde uslandırma yetkisi verilen ustaya, çırağı üstünde çok geniş yetkiler vermiştir. Roma’da özellikle babanın çocuk üzerindeki hakimiyeti devir yoluyla ustaya geçirilmiştir. Orta çağda ise esnaf ve sanatkarlarının yanında çalışan çocuk işçiler, lonca sistemi içinde emekleri sömürülmüştür. Ülkemizde ise Ahilik sisteminde çıraklık adı altında çocuk emeği sömürülmüş gerek iş başında gerekse iş dışında çocuk işçilere mesleki, ahlaki ve dini konularda eğitimler verilmiştir. Sanayi Devrimi sonrasında lonca sistemi ortadan kalkmış ve işçi sınıfı ortaya çıkmıştır. Erkek işgücünün I. Dünya Savaşı ile birlikte azalması fabrikalarda ve maden ocaklarında çocuk işçilerin en kötü biçimde çalışmasını doğurmuştur.

Çocuk emeğinin sömürüsü her dönemde bir insan hakları sorunu olmakla beraber Sanayi Devrimiyle birlikte özellikle “ucuz iş gücü”, “çocukların çalıştırılması” ve “çocuk işgücü” gibi kavramların doğmasına sebebiyet vermiştir.

Çalışmamızın temel amacı bir insan hakları hareketi olarak unutulduğunu düşündüğümüz çocuk hakları mücadelesinin özellikle çocuk emeğinin sömürüsüne ilişkin mücadele alanına farkındalık oluşturmaktır. Bu farkındalığın ve mücadele alanının yerel yönetimler düzeyinde de oluşturulması elzemdir. Bu nedenle çalışmamızın özel alanını yerel yönetimlerin çocuk işçiliğiyle mücadele alanında tedbirlere ilişkin yasal mevzuat incelemesi ve çözüm arayışları değerlendirilecektir. 5393 Sayılı Belediye Kanunun “Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım” başlıklı 77. maddesinde “*Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürlülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik*

160 Avukat, Bakırköy Belediye Başkanlığı Hukuk İşleri Müdürü, sderman@bakirkoy.bel.tr

programlar uygular...” hükmü kapsamında pozitif bir yükümlölük yüklemektedir.

Belediyelerin belediye zabıtası aracılığıyla sokakta çalışan çocukların çalıştırmasını engelleyici tedbirler alması; Sanayi, ticaret, tarım ve hizmet gibi alanlarda çalışan çocuklara yönelik merkezler açarak, rehabilitasyon ve destek hizmetleri vermek; Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50 bini geçen belediyelerce, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmak; Mesleki eğitim kursları düzenlemek ve düzenlenecek olan bu kurslarda çocuk işçiliği boyutunu dikkate almak ve muhtaç durumdaki çocukların korunması için bakanlıklarla ile işbirliği içinde gerekli tedbirleri almak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Eylem Planı (2017-2023) kapsamında ortaya koyduğu hedeflerdir. Bu hedeflerin yerel yönetimlerde karşılığı olup olmadığı ve iyi uygulama örnekleri çalışmamızda incelenecektir. Çalışmamızın da ayrıca Belediyelerin çocuk işçiliğiyle mücadele alanında temel mevzuatında (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve Zabıta Yönetmeliği) yer alan hükümler kapsamında çözüm arayışları değerlendirilecektir. Bununla birlikte 5395 Sayılı Çocukların Korunması Hakkında Kanunu, 2828 Sosyal Hizmetler Kanunu, 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu ve Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Eylem Planlarının belediyelere yüklediği pozitif yükümlölükleri incelenecektir.

Dünyanın her yerinde ucuz iş gücü ve en güvencesiz çalışma koşullarında olan çocuk işçiler derin yoksulluğun mağdurudur. Bu sorunun çözümünde de belediyelerin mevzuattan kaynaklı sosyal ve kamu politikası geliştirmesi elzemdir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Hakları, Çocuk Emeğinin Sömürüsü, Çocuk İşçiliği, Belediye.

DEMOKRATİK VE SOSYAL BELEDİYECİLİK PERSPEKTİFİNDEN KAPSAYICI BİR UYGULAMA: ÇEKMEKÖY BELEDİYESİ ENGELSİZ ETKİNLİK MERKEZİ

Orhan ÇERKEZ¹⁶¹
Vefa Vedat BUDAK¹⁶²
Gülçin MUŞTU¹⁶³
Belma YILDIRIM¹⁶⁴

Demokratik ve sosyal belediyeçilik anlayışı, yerel yönetimlerin yalnızca altyapı, ulaşım veya teknik hizmetler sunan kurumlar olmanın ötesine geçmesini; bireylerin sosyal refahını, toplumsal katılımını ve yaşam kalitesini önceleyen politikalar geliştirmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda sosyal belediyeçilik, kamusal hizmetleri eşitlik, katılımcılık ve kapsayıcılık ilkeleri çerçevesinde yeniden tanımlayan bir yerel yönetim modelidir. Özellikle dezavantajlı gruplar arasında yer alan engelli bireyler açısından, bu yaklaşımın pratikteki karşılığı oldukça önem taşımaktadır. Bu bildirinin temel araştırma sorusu, “Sosyal belediyeçilik ilkeleri çerçevesinde engelli bireylere yönelik hizmetlerin yerel düzeydeki rolü nedir?” şeklinde belirlenmiştir. Çalışmanın önemi, engelli bireylerin yerel karar alma ve katılım süreçlerinde çoğu zaman yeterince temsil edilmemelerine ve bu durumun sosyal bütünleşme üzerindeki etkilerine dikkat çekmesidir. Ayrıca araştırma, sosyal belediyeçilik uygulamalarının engelli bireylerin yaşam kalitesini nasıl dönüştürdüğünü ve yerel yönetimlerin bu dönüşümdeki rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda sosyal belediyeçilik anlayışının yalnızca hizmet sunumuyla sınırlı kalmaması, engellilik konusuna yönelik toplumsal algıyı dönüştüren bir yaklaşımı da içermesi gerekmektedir. Engelli bireylerin toplumsal yaşama aktif katılımını teşvik eden projeler, yerel yönetimlerin sosyal kapsayıcılık hedeflerine ulaşmasında kilit rol oynamaktadır.

161 Çekmeköy Belediye Başkanı, orhan.cerkez@cekmekey.bel.tr

162 Başkan Yardımcısı, Çekmeköy Belediyesi, vefavedatbudak@cekmekey.bel.tr

163 Sosyal Yardım İşleri Müdürü, Çekmeköy Belediyesi, gulcinmustu@cekmekey.bel.tr

164 Belma Yıldırım, Çekmeköy Belediyesi, Engelsiz Yaşam Merkezi Koordinatörü, İstanbul, Türkiye, belmayildirim@cekmekey.bel.tr Tel: 05353616177

Araştırmada, Çekmeköy Belediyesi tarafından hizmete sunulan Engelsiz Etkinlik Merkezi iyi bir uygulama örneği olarak incelenmiştir. Merkezin sunduğu faaliyetler, katılımcı deneyimleri, toplumsal etkiler ve erişilebilirlik boyutu gözlemlenmiş ve değerlendirilmiştir. Bulgular, merkezin engelli bireylerin sosyal, kültürel ve ekonomik yaşama katılımını artırmada önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir. Meslek edindirme kursları, katılımcıların iş hayatına daha özgüvenle adım atmalarını sağlarken; geri dönüşüm ve el sanatları, tekstil ve dokuma atölyeleri, üretkenliği teşvik etmekte ve çevre bilincini güçlendirmektedir. Ayrıca müzik, resim ve halk oyunları atölyeleri bireylerin sanatsal ifade becerilerini geliştirmelerine, toplumsal etkileşimlerini arttırmalarına olanak tanımaktadır. Spor ve rehabilitasyon programları hem fiziksel hem de psikososyal iyileşmeye katkıda bulunmaktadır.

Ailelere yönelik danışmanlık ve eğitim programları, engelli bireylerin sosyal hayata katılımını destekleyen güçlü bir sosyal destek ağı oluşturmuştur. Merkezin en dikkat çekici yönlerinden biri, erişilebilirlik uygulamalarıdır. Evrensel tasarım ilkelerine uygun olarak inşa edilen yapı; rampalar, asansörler, kılavuz yollar ve işitsel uyarı sistemleriyle bağımsız hareketi mümkün kılmaktadır. Dijital erişim olanakları ise hizmetlere uzaktan ve kolay ulaşımı sağlamaktadır.

Sonuç olarak, Çekmeköy Engelsiz Etkinlik Merkezi yalnızca engelli bireyler için değil, toplumun tüm kesimleri için ortak bir yaşam alanı işlevi görmektedir. Bu örnek, sosyal belediyeciliğin kapsayıcı ve katılımcı yönünün yerel düzeyde nasıl somutlaştırılabileceğine dair güçlü bir model sunmaktadır. Bu tür uygulamalar engellilik olgusunu yardım temelli bakış açısından çıkararak hak temelli bir çerçeveye taşımakta; bireylerin topluma katkı sunan, üretken vatandaşlar olarak görünmesini sağlamaktadır. Çalışma, sosyal belediyecilik ilkelerinin erişilebilirlik, eşitlik ve toplumsal bütünleşme ekseninde sürdürülebilir politikalarla desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Belediyecilik, Kapsayıcı Hizmetler, Yerel politika

TÜRKİYE'DE MERKEZİ YÖNETİM-YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİNDE MERKEZİYETÇİ-OTORİTER-PATERNALİST (MOP) KARAKTERİN YENİDEN ÜRETİMİ (1994–2025)

Mehmet PENPECİOĞLU¹⁶⁵
Hami Doruk KÖSE¹⁶⁶

Bu bildiri, Türkiye'deki merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinin baskın karakterini Merkeziyetçi-Otoriter-Paternalist (MOP) olarak teşhis eden Melih Ersoy'un (1989; 1992) analizinden hareketle, bu karakterin 1994'ten günümüze nasıl yeniden üretildiğini ve yeniden tasarlandığını tartışmaktadır. Anayasal ve yasal değişiklikler, mali-idari araçlar, mekânsal planlama rejimleri ve yargı kararları odaklı incelemelere dayanan analiz üzerinden, dört dönemli (1994–2001, 2002–2010, 2011–2018 ve 2019–günümüz) bir çerçeve sunmaktadır. Bulgular, “âdem-i merkeziyetçilik” ve “yerel demokrasi” söylemlerinin fiiliyatta merkezi kontrolü gevşetmekten uzak olduğunu; aksine merkezi kontrolün yeniden yapılandırılarak idari, mali ve planlama alanlarında çok katmanlı bir yeniden merkezileşme üretildiğini göstermektedir.

Bu dönemi tarif eden üç örüntü öne çıkmaktadır:

- (1) Mekânsal planlamada merkezileşme: Bakanlık merkezli yetkilerin genişlemesi, metropoliten ölçeğin genişlemesi, merkeze bağlı kurumlarda (Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Bölgesel Kalkınma Ajansları, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları, Kentsel Dönüşüm Başkanlığı vb.) yetki yoğunlaşması yoluyla, yerel yönetimlerin kent mekânı üzerindeki tasarruf yetkisi istisnalar ve doğrudan müdahalelerle budanmıştır.
- (2) Mali bağımlılık ve disiplin: Merkezi transferler, borçlanma izinleri, gelirlerin kesintisi, kamu bankaları üzerinden seçici kredi

165 Doç. Dr., İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, mpembeci@gmail.com.

166 Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, hdkose@aybu.edu.tr

uygulamaları, belediyelerin özellikle sosyal politika ve katılımcı projeler geliştirme kapasitesini ciddi biçimde kısıtlamıştır.

- (3) Siyasal-yargısal müdahaleler: Kayyım atamaları, seçilmiş belediye başkanlarının görevden alınması, meclis çoğunluğuyla belediye yönetimlerinin engellenmesi, seçici denetim/vesayet kararları, belediyelerin önünü kesen başlıca otoriter araçlar olarak işlev görmüştür.

Dolayısıyla, merkeziyetçilik sürekli; ancak merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin farklı siyasal partiler tarafından yönetildiği dönemlerde şiddetlenmekte, merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin aynı parti tarafından yönetildiği uyum dönemlerinde ise koşullu ve sınırlı bir yerel özerklik alanı tanınmaktadır.

Öte yandan, demokratik ve sosyal belediyeciliğin kurumsal olarak yeniden kurulması için uygulanabilir bir politika seti öneriyoruz:

- (i) Mali-yargısal güvenceler (Avrupa Yerel Yönetim Şartı'nın iç hukuk gücünün artırılması; öngörülebilir, kurala bağlı ve apolitik pay/transfer rejimi; performans ve riske dayalı dış borçlanma çerçevesi);
- (ii) (ii) Planlamada negatif yetkiler ve dengeli temsil (merkezin yapamayacaklarının açık tanımı; UKOME/YİKOB gibi organlarda dengeli temsil ve sınırlı veto; istisna-özel yasa rejimine ölçülülük, etki değerlendirmesi ve üst ölçek plan uyumu);
- (iii) (iii) Yerel karşı-stratejiler (açık ihale ve gerçek-zamanlı harcama şeffaflığı; katılımcı bütçe ve bağlayıcı geri bildirim, kooperatifçilik, kamusal üretim ve tedarik kapasitesi; konut-ulaşım-bakım eksenli hak temelli sosyal politika; iklim uyumlu yatırım, çeşitlendirilmiş finansman — yeşil/iklim tahvilleri, kalkınma finansmanı).

Ayrıca, MOP karakterinin güncel işleyişini nesnel olarak takip edebilmek için vaka düzeyinde bir izleme altyapısı (pay kesintileri, borç izinleri, plan onay süreleri, denetim sıklığı vb. ile belediyenin siyasal rengi/oy hareketlerinin eşleştirilmesi) öneriyoruz.

Sonuç itibarıyla, bu bildiride Türkiye'de “âdem-i merkeziyetçilik” ve “demokratik ve sosyal belediyecilik” söyleminin, MOP karakterinin tarihsel sürekliliği ve rekabetçi merkezileşme stratejileri eleştirel bir bakışla sorgulanmadığı takdirde anlamlı bir karşılık bulamayacağı savunulmaktadır. Bu sorgulama, ancak kurala dayalı mali transfer, mekânsal planlamada negatif yetki

ilkesi ile şeffaflık ve katılımcı mekanizmaların güçlendirilmesi gibi köklü kurumsal, mali ve siyasi alternatiflerin geliştirilmesiyle mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler: merkez-yerel yönetim ilişkileri, demokratik belediyecilik, merkezileşme, otoriterleşme, Türkiye

FINİKE BELEDİYESİ SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMA ÖRNEĞİ: YALNIZ DEĞİLSİN PROJESİ

Gürcü Leyla KAYA¹⁶⁷
Ayşegül AYDEMİR¹⁶⁸

Antalya'nın batısında bulunan Finike, 13'ü dağlık mevkii olmak üzere toplam 26 mahalleden oluşan, 51.620 nüfusa sahip bir ilçedir. Konya Vilayet Salnameleri'nden anlaşıldığı üzere, Finike Belediyesi 1887 yılında kurulmuştur. 2023 yılında Türkiye'nin yirmi ikinci, dünyanın ise üç yüz üçüncü Cittaslow şehri unvanını almıştır. Ayrıca Finike Belediyesi Mayors for Peace (Barış için Belediye Başkanları) ve Tarihi Kentler Birliği üyesi olup; Akdeniz Belediyeler Birliği ve Türkiye Belediyeler Birliği'nin de doğal üyesidir. Cittaslow Türkiye ulusal ağı komitesinde ve Akdeniz Belediyeler Birliği Encümeni'nde temsilci üye olarak yer almaktadır. Sözlü edebiyata, halk hikayelerine ve arşivlere baktığımızda kurulduğu günden bu yana mevzuat çerçevesinde sosyal belediyecilik uygulamalarının örneklerini Finike Belediyesi özelinde görmekteyiz. Bu örnek uygulamaların sonuncusu olarak “Yalnız Değilsin (You Are Not Alone)” projesi yer almaktadır. Proje 2019 yılında hayata geçirilmiş olup; 2024 yılında Uluslararası Cittaslow Birliği, Cittaslow İyi Uygulamalar Yarışması “Sosyal Dayanışma” kategorisinde, uluslararası alanda birincilik ödülü almıştır.

Proje ilçede yaşayan, dezavantajlı grupta yer alan sosyoekonomik yaşama katılımı oldukça düşük; yaşlılar, engelliler, kadınlar, çocuklar, hastalar, istihdam dışı gençler ve bu hedef kitlenin aileleri olmak üzere yaklaşık 23.947 kişiyi kapsamaktadır.

“YALNIZ DEĞİLSİN” projesi ilçede dezavantajlı durumda bulunan tüm vatandaşların zor durumları geçene kadar gıda, içecek, giyim, ev eşyası, yakacak, sağlık ve kişisel bakım hizmetleri gibi aynı yardımlardan sürekli olarak

167 Öğr.Gör.Gürcü Leyla KAYA, Akdeniz Üniversitesi, Finike Meslek Yüksekokulu, Dış Ticaret Programı

gurcu@akdeniz.edu.tr

168 Ayşegül AYDEMİR, Finike Belediyesi, Gıda Mühendisi.

aysegul.aydemir@finike.bel.tr

yararlanmalarını sağlamaktadır. Ayrıca ilçede eğitimde ve/veya istihdamda yer almayan, özellikle ev hanımı dezavantajlı vatandaşlar, evde veya kurulan atölyelerde ürettikleri el emeği ürünleri ücretsiz olarak sergileyip satabilecekleri alanlar kazanmıştır. İl merkezine ulaşım imkânı bulunmayan vatandaşlara yönelik; müzik, dans, seramik, çocuk gelişimi vb. alanlarda düzenli at

Proje sonucunda bir adet aşevi kurulmuş, aşçı, aşçı yardımcısı, bulaşıkçı, şoför vb. mesleklerden 6 kişi istihdam edilmiştir. Aşevinde ortalama 150 haneye günde 3 çeşit sıcak yemek ücretsiz olarak sağlamaktadır. Ayrıca bir gıda deposu kurulmuş ve bu depo aracılığıyla ihtiyaç sahibi vatandaşlar yararına gıda bankacılığı yapılmaktadır. Bir adet Sosyal Yardım Merkezi kurulmuş, ihtiyaç sahibi vatandaşların burada giyim, yakacak, ev eşyası, kırtasiye, eğitimde kullanacakları bilgisayar ve tablet gibi ihtiyaçlarını haftada 6 gün ücretsiz karşılayabilecekleri alan oluşturulmuştur.

Bir adet Mobil Ekip kurulmuş, hemşire, diyetisyen, berber, şoför, sosyal çalışmacı vb. mesleklerden 6 kişi tam zamanlı istihdam edilmiştir. Bu ekip, ilçe merkezine ulaşmakta zorlanan hasta, yatalak, engelli, yaşlı, kanser hastası vb. kişilerin kişisel bakım, giyinme, şeker ve tansiyon ölçümü, beslenme, barınma vb. ihtiyaçlarını mümkün olduğunca karşılamakta ve takip etmektedir. Gerekğinde diğer kamu kurumlarıyla iletişime geçerek bu kişilerin şehir merkezindeki veya çevre illerdeki huzurevlerine ve hastanelere ücretsiz naklini sağlamaktadır.

Bir adet ahşap boyama atölyesi, bir adet seramik atölyesi ve el emeği ürünlerin satıldığı 2 adet dükkân ücretsiz olarak tüm vatandaşların kullanımına açılmıştır. Bu atölye ve satış noktalarında haftada 6 gün, tam zamanlı 4 nitelikli personel çalışmaktadır. Belediyenin katıldığı tüm fuar ve festivallerde, özellikle bu dükkânlarda satılan yerel el sanatları ve yöresel yiyecek ürünlerine ve üreticilerine ücretsiz sergi ve satış stantları tahsis edilmektedir.

Tüm bu faaliyetlerin kayıt altına alınması ve projenin sağlıklı biçimde sürdürülebilmesi için bir “Yalnız Değilsin Projesi Yönetim ve İletişim Noktası” kurulmuş, burada 2 nitelikli personel tam zamanlı olarak istihdam edilmiştir. İlçenin sosyo-kültürel gelişimine katkıda bulunmak, ilçede yaşayan dezavantajlı grupları toplumla bütünleştirmek, yaşamlarını kolaylaştırmak, ekonomik yaşama katılımlarını artırmak ve son dönemlerde unutulmaya yüz tutmuş dayanışma kültürünü vatandaşlara yeniden hatırlatmak projenin temel hedefleri arasındadır.

Bu çalışmada, sosyal belediyecilik kavramı Finike Belediyesi özelinde incelenecek olup, iyi uygulama örnekleri ve projeler uyarlanabilirlik açısından değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Belediyecilik, Cittaslow, Finike Belediyesi

ÇOCUKLARIN KENTSEL ALANLARDA GÜVENLİ OYUN, YÜRÜYÜŞ VE KATILIM ALGILARI: İZMİR KARABAĞLAR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Dr. Jale BİLEN¹⁶⁹

Bu çalışma, İzmir ili Karabağlar ilçesinde yaşayan çocukların kentsel yaşam alanlarında güvenli yürüme, oyun oynama ve sosyalleşme konularına ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temel sorusu, “Çocuklar, yaşadıkları kentte güvenli ve çocuk dostu bir çevreyi hangi unsurlarla tanımlamaktadır?” biçiminde formüle edilmiştir. Çalışma, çocukların kentsel çevreye ilişkin öznel deneyimlerini görünür kılmayı ve yerel yönetimlerin çocuk politikalarına veri temelli katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Çocukların yaşadıkları çevreye ilişkin görüşleri, kentsel planlama süreçlerinde çoğunlukla dolaylı biçimde temsil edilmektedir. Oysa çocukların mekânsal deneyimleri, yaşadıkları kentlerin sosyal dokusunu anlamak açısından eşsiz bir kaynak niteliğindedir. Bu çalışma, Karabağlar Belediyesi’nin yürüttüğü “Çocuk ve Genç Eylem Planı” kapsamında, doğrudan çocukların katılımıyla elde edilen veriler üzerinden çocuk dostu kent kavramını yerel ölçekte somutlaştırmaktadır. Araştırma, özellikle sosyoekonomik kırılganlık düzeyi yüksek mahallelerde çocukların güvenlik, oyun alanı erişimi ve çevresel temizlik gibi konularda yaşadığı farklılıkları belirleyerek katılımcı ve eşitlikçi kentsel planlamaya ilişkin önemli göstergeler sunmaktadır.

Araştırma, 2025 yılı içinde Karabağlar Belediyesi sınırlarında yer alan farklı sosyoekonomik profillere sahip 13 mahallede, 12-18 yaş aralığındaki toplam 578 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak “Çocuk ve Genç Eylem Planı Anket Formu” kullanılmıştır. Formda, çocukların sokakta güvenle yürüyebilme, oyun oynayabilme, oyun alanlarının niteliğine ilişkin görüşleri, çocuk dostu kent tanımı ve ailelerinin yaşadıkları çevrede görmek istedikleri değişiklikler üzerine çoktan seçmeli sorular yer almıştır. Veriler tanımlayıcı istatistiklerle analiz edilmiştir.

169 Dr. Psikolog Jale BİLEN, Karabağlar Belediyesi, Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü, jalebilen@karabaglar.bel.tr.

Çocukların büyük bölümü, güvenli sokak tanımı yaparken trafik kontrolü, aydınlatma ve görevli gözlemcilerin bulunması gibi fiziksel güvenlik unsurlarına vurgu yapmıştır. Katılımcıların %78'i, "sokakların trafiğe kapatılması veya hız sınırı getirilmesi" seçeneğini işaretlemiştir. Oyun alanlarına ilişkin sorularda en yüksek oranla (%82) yeşil alan ve geniş oyun sahası isteği öne çıkmıştır. Çocuklar ayrıca, toprak veya çim zeminli oyun alanlarını tercih ettiklerini ve ekipmanların düzenli temizliği gerektiğini belirtmiştir. "Çocuk dostu kent" tanımında ise en sık ifade edilen unsurlar; güvenli ulaşım, temiz çevre ve arkadaşlarla oyun oynayabilme olmuştur. Bulgular, çocukların mekânsal güvenlik kadar sosyal güvenlik ve aidiyet duygusuna da önem verdiğini göstermektedir.

Araştırma, çocukların Karabağlar ilçesindeki kentsel çevreyi değerlendirme biçimlerinin, kent planlamasında "çocuk merkezli" yaklaşımların gerekliliğini açık biçimde ortaya koyduğunu göstermiştir. Çocuklar, yaşadıkları çevrede yalnızca fiziksel altyapı değil, güven, erişim, temizlik ve sosyal etkileşim boyutlarında da düzenlemeler talep etmektedir. Bu bulgular, yerel yönetimlerin çocuk katılımını güçlendiren mekanizmalar oluşturmaları, oyun ve sosyalleşme alanlarını erişilebilir, kapsayıcı ve sürdürülebilir biçimde planlaması için yol gösterici bir çerçeve sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk dostu kent, çocuk katılımı, kentsel güvenlik, oyun alanı, yerel yönetim, çocuk hakları

KAYYUM SÜRECİNDE DEMOKRATİK BELEDİYECİLİK VE KENT KONSEYLERİNİN ROLÜ: ESENİYURT ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Birgül ÇAY KAHRAMAN¹⁷⁰

Demokratik ve sosyal belediyeçilik anlayışının güçlenmesi, yurttaşların yönetime katılımını kurumsallaştıran mekanizmaların etkinliğiyle doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda kent konseyleri, yerel demokrasinin temel bileşenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Kent konseyleri, demokratik belediyeçiliğin kurumsal düzeyde katılım ve ortak yönetim ilkeleriyle somutlaştığı yapılardır. Yerel düzeyde yönetişimin sürdürülebilirliği, bu konseylerin işlevselliği ve bağımsızlığıyla doğrudan ilişkilidir. Ancak Türkiye’de bazı yerel yönetimlerde, özellikle kayyum atamalarının gerçekleştiği dönemlerde, bu yapıların işlevi tartışmalı hâle gelmektedir.

Bu bildiri, Esenyurt örneği üzerinden kent konseylerinin yerel yönetime katılım ve demokratik denetim görevini ne ölçüde yerine getirebildiğini, kayyum sürecinin bu yapılar üzerindeki etkilerini ve yerel aidiyet sorununu incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sorusu, “Kayyum süreci sırasında Esenyurt Kent Konseyi, demokratik örgütlerin katılımını ve kent içindeki örgütsel işleyişi sürdürmek için nasıl bir tutum ve strateji geliştirmiştir?” şeklinde belirlenmiştir.

Eseniyurt, sosyoekonomik olarak heterojen yapısı, yoğun göç alması ve güçlü sivil toplum ağlarıyla Türkiye’nin en dinamik ilçelerinden biridir. 31 Ekim 2024 tarihinde, Esenyurt Belediye Başkanı Ahmet Özer’in tutuklanmasının ardından yerine İstanbul Vali Yardımcısı Can Aksoy kayyum olarak atanmıştır. Bu süreç, ilçedeki yerel demokratik mekanizmalar üzerinde belirgin etkiler yaratmıştır. Belediyenin bulunduğu meydana basın açıklamalarının yasaklanması, belediye meclisinin pasifize edilmesi, mevcut başkan yardımcılarının görevden alınarak farklı ilçelerden gelen yöneticilerin atanması, meclis üyelerinin yönelttiği soru önergelerine yanıt verilmemesi ve yerel yönetimde dış müdahale algısının güçlenmesi, yerel aidiyet açısından tartışmalar doğurmuştur. Ayrıca yapılan tahsisler ve ihaleler konusunda kamuoyunun

¹⁷⁰ Birgül Çay Kahraman Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens. Siyasal Bilimler ve Kamu Yönetimi Doktora öğrencisi

yeterince bilgilendirilmemesi, sürecin şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri açısından sorgulanmasına yol açmıştır. Kentte güvenlik odaklı bir idari yaklaşımın öne çıkması ve meydanların fiziki bariyerlerle çevrilmesi, yerel yönetimle yurttaşlar arasındaki etkileşimi sınırlamış; kimi durumlarda yerel hizmetlere erişimi güçleştirmiştir. Bu durum, kayyum yönetimlerinde yerel yönetişimin katılım ve denetim ilkelerinden uzaklaşma eğilimini görünür kılmaktadır.

Araştırma, nitel bir yaklaşım çerçevesinde gerçekleştirilmiş olup, araştırmacının Esenyurt Kent Konseyi'nde aktif yürütme kurulu üyesi olarak görev yaptığı dönemde yürütülen katılımcı gözlem ve derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler üzerine kuruludur. Bu konum, çalışmaya içeriden bir perspektif kazandırırken, yerel yönetişim süreçlerinin gündelik işleyişine dair ampirik gözlemleri de analiz kapsamına dâhil etmiştir. Görüşmelerde konsey bileşenleri, mahalle temsilcileri ve yerel sivil toplum aktörlerinden elde edilen veriler, konseyin demokratik katılımı güçlendirme sürecinde karşılaştığı başlıca zorlukların kurumsal bağımsızlık eksikliği, merkezi yönetimle ilişki biçimi ve aidiyet sorunu olduğunu göstermektedir.

Esenyurt Kent Konseyi, resmi internet sitesinin kapatılması, bütçeden sağlanması gereken mali desteğin aktarılmaması, personel sayısındaki azalma ve toplantı mekânlarına erişimin kısıtlanması gibi uygulamalara rağmen, bileşenleri arasında yer alan demokratik kitle örgütleri, meslek odaları, kadın örgütleri ve mahalle dernekleri aracılığıyla faaliyetlerini sürdürmeye çalışmıştır. Mahalle ölçeğinde örgütlenmelerle ilişkisini koruyarak yerel katılımın sürekliliğini sağlamaya yönelik çabalar, konseyin kayyum sürecinde işlevini sürdürme stratejilerini göstermektedir.

Esenyurt örneği, demokratik ve sosyal belediyeciliğin yalnızca hizmet sunumuyla değil, aynı zamanda yönetsel özerklik, şeffaflık ve katılım kültürüyle de yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Kent konseylerinin işlevsel olabilmesi için yerel yönetimlerin idari özerkliklerinin güvence altına alınması, konsey bileşenlerinin karar alma süreçlerine etkili biçimde katılması ve katılımcı yönetim ilkelerinin kurumsallaştırılması gerekmektedir. Böylelikle kent konseyleri, yalnızca danışma organı olmanın ötesine geçerek yerel düzeyde demokratik denetim ve ortak yönetişim mekanizmalarının aktif bir parçası hâline gelebilecektir.

Bu bildiri, demokratik belediyecilik literatürüne Esenyurt örneği üzerinden kayyum süreçlerinde kent konseylerinin yerel katılımın sınırlarını, kurumsal sınırlamaları ve katılımı sürdürme stratejilerini ortaya koyarak güncel bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Demokratik Belediyecilik, Kent Konseyi, Kayyum Süreci

YEREL YÖNETİMLERİN KIRSALDA ÇALIŞAN ÇOCUKLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALARININ VARLIĞI (!) ÜZERİNE BİR ELEŞTİREL BAKIŞ

Gülşah EREN¹⁷¹
Bülent GÜLCUBUK¹⁷²

Çocukluk kavramı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. Maddesinde, “bireyin 18 yaşına kadarki yaşam süresi” olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda 18 yaşından küçük her birey çocuk tanımlaması içerisindedir. Çocukluk biyolojik, psikolojik ve sosyal olarak karmaşık gelişimsel süreçleri barındırmaktadır. Türkiye’de çalışan çocuklar ise en temelde eğitim hakkı olmak üzere çocuğun diğer haklarına da sahip olmasını engelleyen; sağlığına, fiziksel ve psikolojik gelişimine zarar veren bir çalışma biçimi olarak ifade edilebilir. Bu çerçevede ILO’ya göre çalışan çocukların başlıca niteliği ise, “çalıştırılan çocukları çocukluktan ve eğitim hakkından mahrum bırakmasıdır”. Bu çalışmada; genelde toplum nüfusunda önemli pay sahibi olan çocukların kırsalda çalışma durumları incelenmiştir. Tarım, çocukların hem ücretli hem ücretsiz aile işçisi olarak yaygın çalıştıkları sektörlerin başında gelmektedir. TÜİK’in 2019 yılında yayınlanan Çocuk İşgücü Anket Sonuçlarına göre Türkiye genelinde 5-17 yaş grubundaki çocuk sayısı 16 milyon 457 bin kişi olarak belirtilmiş olup, bir ekonomik faaliyette çalışan 5-17 yaş grubundaki çocuk sayısı ise 720 bin kişi olduğu belirtilmiştir. Bu anket sonuçlarına göre, çalışan çocukların %30,8’i (221 bin) tarım sektöründe bulunmaktadır. Yine, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) konu ile ilgili 2025 yılında yaptığı son çalışmaya göre dünyada 138 milyon çocuk işçi çalışmaktadır. Yine sektörel bazdaki dağılımına bakıldığında ise, çalışan çocukların %60’lık bir oranla en çok tarım sektöründe yoğunlaşmanın olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra kırsalda çalışan çocuklar özelinde barınma, sağlık, eğitim, sağlıklı gıdaya erişim gibi birçok alanda eksiklikler mevcuttur Bu gereksinimlerin giderilebilmesi için ise mikro düzeyde ailelerin, makro düzeyde ise yönetimlerin sorumluluk alması beklenmektedir. Bir başka

171 Dr. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Tarım Politikaları Bilim Dalı e mail: gulsah86eren@hotmail.com

172 Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Tarım Politikaları Bilim Dalı e mail: gulcubuk@agri.ankara.edu.tr

ifadeyle çocukların korunma, desteklenme, beslenme, gelişme ve varoluşsal ihtiyacına yönelik sosyal politikaların sunulması gerekmektedir. Halka en yakın yönetim birimleri olarak yerel yönetimlerin kırsalda çalışan çocuklara yönelik geliştireceği sosyal politikalar dezavantaj yaratan koşulların iyileştirilmesinde oldukça önemlidir. Türkiye’de son yıllarda belediyelerin sosyal politika uygulamalarıyla önemli bir aktör durumuna geldiği görülmektedir. Bu bilgiden hareketle bu çalışmada yerel yönetimlerin çocuklara yönelik sunacağı sosyal politikalar Ankara Büyükşehir Belediyesi örneğinde incelenmiştir. Bu kapsamda, Ankara Büyükşehir Belediyesi kırsalda çalışan çocukların öncelikle temel ihtiyaçları sonrasında eğitimlerine devam etmeleri ve geleceklerinin kurgulanmasına yönelik hangi sosyal politikalara sahip ve uygulamada yürüttüğü çalışmaların varlığına yönelik yanıt aranacaktır. Yapılan araştırmayla, yerel yönetimlerin kırsalda çalışan çocuklar ile ilgili bir yerel politikaya sahip olup olmadığı, bu politikaların kırsalda çalışan çocukların geleceklerinin şekillendirilmesindeki öneminin ve çocukların sağlıklı ve mutlu birer birey olarak yetişebilmelerindeki varsa çalışmaları, rolleri dile getirilmesi ile yerel yönetim sisteminin bu konudaki gelişimine katkı sunulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Belediyecilik, çocuk işçi, kırsalda çalışan çocuk

TOPLUMCU BELEDİYESİLİKTE YENİ BELEDİYESİLİĞE: YEREL DEMOKRASİ VE DAYANIŞMA PRATİKLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ

Osman GÜLMEZ¹⁷³

Bu bildiri, 21. yüzyılın başından itibaren dünya genelinde ortaya çıkan “yeni belediyeçilik” hareketini; demokratik katılım, toplumsal eşitlik ve yerel dayanışma eksenlerinde incelemeyi amaçlamaktadır. Neoliberal kentsel politikaların yarattığı mekânsal adaletsizlik, sosyal dışlanma, mülksüzleşme ve yurttaşlık haklarının zayıflaması karşısında, yerel yönetimler yeni bir kamusalılık biçimi ve toplumsal adalet anlayışı geliştirme yönünde yeniden konumlanmaktadır. Bu süreç, belediyeçiliğin salt hizmet sunumundan ibaret bir teknik yönetsel alan değil, aynı zamanda toplumsal dönüşümün ve demokratik yeniden inşanın asli aktörü olduğu düşüncesini güçlendirmektedir.

Latin Amerika’daki “katılımcı bütçeleme” deneyimleri, Avrupa’da gelişen “müşterekler” (commons) temelli yönetim biçimleri ve Asya’da katılımcı kent planlama girişimleri bu dönüşümün önemli örnekleridir. Barselona (İspanya), Porto Alegre (Brezilya), Bologna (İtalya), Rosario (Arjantin) ve Seul (Güney Kore) gibi kentlerdeki yeni belediyeçilik pratikleri, yerel düzeyde katılımcı demokrasi, sosyal adalet, ekolojik duyarlılık ve kapsayıcı yönetim ilkeleri etrafında yeniden inşa edilen alternatif bir belediyeçilik modelinin doğuşuna işaret etmektedir.

Türkiye’de ise bu yeni dalganın tarihsel zeminini, 1970’li yılların “toplumcu belediyeçilik” deneyimleri oluşturmaktadır. Ahmet İsvan, Vedat Dalokay ve Erol Köse gibi belediye başkanlarının öncülüğünde şekillenen bu anlayış; kamusal hizmetlerde eşitlik, halk meclisleri aracılığıyla doğrudan katılım ve sosyal adalet temelli uygulamalarıyla dikkat çekmiştir. 1980 sonrası dönemde Fatsa ve İzmir Gültepe örnekleri, 1990’larda Dikili’de suyun kamusallaştırılması, 2000’li yıllarda Ovacık, Hopa ve Fındıklı gibi ilçelerde gelişen dayanışmacı belediyeçilik pratikleri ile Eskişehir, İstanbul ve Mersin Büyükşehir belediyelerinin sosyal politika uygulamaları ise bu mirasın güncellenmiş biçimlerini temsil etmektedir. Bu çerçevede bildirinin temel

¹⁷³ Sosyolog, osmgulmez2@gmail.com

araştırma sorusu, “Yeni belediyeçilik hareketi, neoliberal kentsel yönetim biçimlerine karşı nasıl bir demokratik ve toplumsal dönüşüm kapasitesi taşımaktadır?” şeklinde formüle edilmiştir.

Çalışma, nitel bir araştırma tasarımı çerçevesinde literatür taraması, karşılaştırmalı vaka analizi ve söylem çözümlemesi yöntemlerini bir araya getirmektedir. Dünya ölçeğinde seçilmiş kentlerdeki deneyimler, Türkiye’deki toplumcu ve sosyal belediyeçilik uygulamalarıyla karşılaştırmalı biçimde ele alınmaktadır. Bu karşılaştırma yalnızca yerel yönetim politikalarının çıktılarıyla sınırlı kalmayıp, “kentsel yurttaşlık” ve “yerel demokrasi” kavramlarının yeniden tanımlanış biçimlerine de odaklanmaktadır. Böylece, yeni belediyeçilik hareketinin ekonomik kriz, iklim değişikliği, demokratik gerileme ve toplumsal kutuplaşma gibi çoklu krizler bağlamında nasıl bir yerel direnç ve yeniden inşa alanı sunduğu tartışılmaktadır.

Bildirinin alana katkısı, belediyeçiliği teknik bir yönetim modeli olarak değil, alternatif bir siyasal ekonominin ve yeni bir toplumsal sözleşmenin inşa alanı olarak kavramsallaştırmasında yatmaktadır. Çalışma, Türkiye’deki toplumcu belediyeçilik geleneğini küresel yeni belediyeçilik dalgasıyla ilişkilendirerek, yerel yönetimlerin dayanışmacı, katılımcı ve eşitlikçi potansiyelini görünür kılmaktadır. Böylelikle, hem akademik literatüre yeni bir karşılaştırmalı perspektif kazandırmakta hem de demokratik ve sosyal belediyeçilik üzerine yürütülen tartışmalara teorik ve pratik düzeyde özgün bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Belediyeçilik, Toplumcu Belediyeçilik, Demokratik Dönüşüm ve Dayanışma

SOSYAL BELEDİYESİLİKTE İKLİM KRİZİNİN ETKİLERİ

Volkan KILIÇKAYA¹⁷⁴

Furkan AKKOYUN¹⁷⁵

Hızlı kentleşme süreçlerinin, ekonomik dönüşümlerin ve gelir eşitsizliklerinin yarattığı toplumsal sorunlara yanıt verme gereksiniminden doğan sosyal belediyeçilik kavramı, modern kentlerin büyümesiyle birlikte, yerel yönetimlerin yalnızca altyapı ve teknik hizmet üretmesinin yeterli olmamaya başlaması ve kent yaşamının sosyo-ekonomik boyutlarını da kapsayan bütüncül bir yönetim anlayışına ihtiyaç duyulmasıyla başlamıştır. Günümüzde bu ihtiyaç, iklim krizinin derinleşmesi ve küresel su kaynaklarının hızla tükenmesiyle birlikte daha da belirgin hale gelmiştir. Su, artık yalnızca bir doğal kaynak değil; kent yaşamının sürdürülebilirliği, toplumsal refahın devamı ve çevresel adaletin sağlanması açısından stratejik bir unsur haline gelmiştir. Dünya genelinde iki milyardan fazla insan hâlen güvenli içme suyuna düzenli erişim sağlayamamaktadır ve bu sayının 2050'ye kadar üç milyarı aşması beklenmektedir. Bu durum, yalnızca çevresel bir kriz değil, aynı zamanda sosyal bir eşitsizlik ve yönetim sorunu olarak da değerlendirilmektedir. Kentlerde su kıtlığının etkileri, gelir düzeyine göre farklılaşmakta; düşük gelirli hanhalkları artan su fiyatları karşısında temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanırken, yüksek gelir grupları, madencilik veya sanayi kullanıcıları çoğu zaman daha geniş su kaynaklarına erişebilmekte ve su kaynaklarını hızla tüketmektedir. Dolayısıyla su yönetimi, sosyal belediyeçiliğin temel ilkeleri olan adalet, erişilebilirlik ve dayanışma ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, çağdaş sosyal belediyeçilik anlayışı, yalnızca sosyal yardımlar ve refah politikalarıyla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda su gibi yaşamsal kaynakların adil, sürdürülebilir ve katılımcı biçimde yönetilmesini de kapsamaktadır. Su krizi, yerel yönetimlerin hem çevresel sürdürülebilirlik hem de toplumsal eşitlik alanlarında daha bütüncül politikalar geliştirmesini zorunlu kılmaktadır. Su politikalarının adil ve sürdürülebilir biçimde uygulanabilmesi için, fiyatlandırma sisteminin hem gelir hem de tüketim düzeyini dikkate alan bir yapıda tasarlanması gerekmektedir.

174 Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Politika ve Ekonomi, volkannkilickaya@gmail.com.

175 Yüksek Lisans Öğrencisi, EPFL, furkan.akkoyun@metu.edu.tr.

Yalnızca tüketime bağlı bir fiyatlandırma modeli, su tasarrufunu teşvik etmekte; ancak bu durumda gelir farklılıkları göz ardı edilmekte ve düşük gelirli haneler, suyun temel bir yaşam hakkı olduğu gerçeğine rağmen, ekonomik olarak dezavantajlı konuma düşmektedir. Aksine, fiyatlandırmanın yalnızca gelire göre yapılması da başka bir dengesizlik yaratmaktadır; çünkü bu kez düşük gelirli haneler arasında gereksiz su tüketimini teşvik eden bir rahatlama oluşmakta ve üretim için suya ihtiyaç duyan sektörler açısından adaletsiz sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle en rasyonel çözüm, suyun fiyatlandırılmasında her iki unsuru da birlikte gözetken karma bir modelin benimsenmesidir. Böyle bir sistemde, belirli bir tüketim eşiğine kadar su düşük fiyatla sunulmakta; bu eşiğin üzerindeki tüketimler ise kademeli olarak daha yüksek tarifelerle ücretlendirilmektedir. Düşük gelirli hanehalkları için ek indirimler veya sosyal destek tarifeleri uygulanmakta, aşırı tüketim yapan kullanıcılar için caydırıcı yaptırımlar devreye girmektedir. Aynı zamanda sanayi ve ticari işletmeler, su tasarrufunu artıran teknolojilere yatırım yaptıklarında veya geri dönüşüm uygulamalarına geçtiklerinde indirimlerden yararlanmaktadırlar. Böylece sistem, hem tasarrufu ödüllendiren hem de israfı cezalandıran bir denge üzerine oturmuş durumda olacaktır. Bu yaklaşımın etkili biçimde işlemesi, yalnızca doğru fiyat politikasıyla değil, aynı zamanda şeffaf ve katılımcı bir yönetim yapısıyla mümkündür. E-belediyeçilik uygulamaları bu noktada önemli bir araç olacaktır. Dijital belediye sistemleri üzerinden aboneler, su tüketimlerini anlık olarak görececek, hangi tarife diliminde bulunduğunu öğrenecek ve fazla tüketim durumunda uyarı bildirimleri alacaktır. Bu sayede yurttaşlar yalnızca fatura ödeyen pasif kullanıcılar olmaktan çıkacak, su yönetimi sürecinin aktif birer paydaşı haline geleceklerdir. Ayrıca bu dijital altyapı, belediyelerin su kullanım verilerini analiz etmesini, bölgesel su planlamalarını daha isabetli biçimde yapmasını ve sızıntı, kayıp-kaçak gibi teknik sorunlara hızlı müdahalede bulunmasını da kolaylaştıracaktır. Böylece hem kaynak israfı azalacak hem de kamu harcamaları daha verimli kullanılacaktır. Sonuç olarak suyun fiyatlandırılmasının yalnızca ekonomik bir düzenleme değil, sosyal adaletin, çevresel sorumluluğun ve demokratik katılımın kesişim noktasıdır. Gelir ve tüketime dayalı hibrit bir model, suyu hem korunması gereken bir değer hem de herkesin eşit biçimde erişebileceği bir hak olarak ele alacaktır. Bu tür bir yaklaşımın, yerel yönetimlerin hem toplumsal eşitlik hem de sürdürülebilir kalkınma hedefleri açısından daha kapsayıcı ve adil bir politika çerçevesi oluşturmasına olanak sağlayacağı öngörülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Eşitsizlik, Dönüşüm, Şeffaf ve Katılımcı Yönetim

YEREL KARAR ALMA SÜREÇLERİNE GENÇ KATILIMININ ÖNÜNDEKİ ENGELLER: BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ANALİZ*

Halil SERBES¹⁷⁶
Bünyamin ŞANCI¹⁷⁷
Ayşe Nur YAZMEN¹⁷⁸
Aslı BOZDAĞ¹⁷⁹

Çalışma, gençlerin yerel karar alma süreçlerine katılımlarını engelleyen faktörlerin belirlenmesini konu edinmektedir. Yirminci yüzyılın sonlarından başlayarak kamu (mali) yönetiminin yeniden yapılandırılması sürecine yön veren kavramların başında gelen yönetim; kamusal kararların, egemenlik gücüne dayalı biçimde tek taraflı bir anlayışla değil, farklı toplumsal kesimlerin karar alma sürecine katılmasıyla alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Karar alma sürecinin katılımcı şekilde yürütülüp toplumun farklı kesimlerinin sürece dahil edilmesiyle kamusal kararlara ilişkin uzlaşının ve azami meşruiyetin sağlanacağı düşünülmektedir. Böylece politika ve uygulamaların etkinliğinin artırılacağı, demokratik süreçlerin güçleneceği ve bireylerde aktif vatandaşlık bilincinin gelişeceği ifade edilmektedir.

Bireyler, kamusal karar alma sürecine *bilgiye erişim*, *geri bildirim*, *danışma* ile *aktif katılım* olmak üzere dört farklı şekilde katılabileceklerdir. *Bilgiye erişim*, bireylerin idarenin faaliyetleri ile ilişkili bilgilere ulaşmasını; *geri bildirim*, vatandaşın kamu hizmetlerinden memnuniyetlerinin ölçülmesini;

* Bu çalışma, TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı tarafından desteklenen *Gençlerin Yerel Karar Alma Süreçlerine Katılımını Engelleyen Faktörlerin Analizi: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği* başlıklı projeden üretilmiştir.

176 Dr. Öğr. Üyesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, hserbes@uludag.edu.tr

177 Bağımsız Araştırmacı, Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, 022120060@ogr.uludag.edu.tr

178 Bağımsız Araştırmacı, Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, 022120044@ogr.uludag.edu.tr

179 Lisans Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, 022120074@ogr.uludag.edu.tr

danışma, idare ile bireylerin fikir alışverişinde bulunmasını ve *aktif katılım* ise doğrudan ve dolaylı şekilde bireylerin kamusal karar alma sürecine katılımını, kararları etkilemesini ve bazı sorumlulukları üstlenmesini ifade etmektedir. Bu yöntemleri kullanarak bireylerin karar alma sürecine katılımlarını sorgulamak, çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Çünkü kamu idareleri karar alma sürecine katılımlarını teşvik edici ve kolaylaştırıcı düzenlemeler yapsa da çeşitli etkenler nedeniyle vatandaşların sürece dahil olamadıkları veya olmak istemedikleri bilinmektedir. Bu nedenle çalışma kapsamında bireylerin kamusal karar alma sürecine katılımlarını engelleyen faktörlerin anlaşılması amaçlanmaktadır.

Türkiye’de kamusal karar alma sürecine katılım farklı kanunlarda yer almaktadır. Stratejik planların katılımcı yöntemlerle hazırlanmasını esas alan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun 9. maddesi söz konusu düzenlemelerden ilkidir. Öte yandan 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 24. ve 76. maddeleri ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun da 15. maddesi uyarınca yerel karar alma sürecine vatandaş katılımını sağlamaya yönelik düzenlemeler içermektedir. Bu doğrultuda vatandaşların, özellikle ihtisas komisyonları ile Kent Konseyi çalışmaları aracılığıyla aktif katılım sağlayabilecekleri öngörülmektedir. Nitekim çalışma kapsamında da gençlerin sözü edilen yöntemler aracılığıyla belediyelerin karar alma sürecine katılıp katılmadıkları ve katılmalarına engel olan faktörler araştırılmaktadır. Böylece gençlerin yerel karar alma sürecine katılımlarını engelleyen etkenler azaltılabileceği gibi kentsel yaşamın getirdiği zorluklar karşısında taleplerini ve ihtiyaçlarını daha güçlü şekilde ifade edebilecekleri bir siyasal ortamın yaratılacağı da düşünülmektedir. Böyle bir ortam, yerel demokrasinin güçlenmesinin yanı sıra ülkenin demokratik ortamının gelişimine de katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın konusu ve amacıyla uyumlu şekilde nicel araştırma yöntemleri arasında yer alan ve sosyal bilimlerde yaygın şekilde tercih edilen tarama yöntemi kullanılacaktır. Çalışmada tabakalı örnekleme tekniği tercih edilecek olup her bir fakülte için hesaplanacak anket sayısına ulaşmak için öncelikli olarak basit tesadüfi örnekleme tekniği kullanılacaktır. Yeterli sayıya ulaşılamaması durumunda kolayda örnekleme yöntemi tercih edilecektir. Bursa Uludağ Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı’ndan 11.10.2024 tarihinde elde edilen bilgiye göre, araştırma evrenini oluşturan üniversite öğrencisi sayısı 36.579’dur. Bu doğrultuda örneklem büyüklüğü, %95 güven seviyesi ve %4 hata payı ile 591 kişi olarak hesaplanmıştır. Ancak söz konusu sayı aşılarak en az 700 katılımcıya ulaşılması hedeflenmektedir.

Çalışmada kullanılan anket; TÜİK Zaman Kullanım Araştırması (2016), Doğan (2019), Acar & Becel (2021), Eroğlu vd. (2022), ve Demirel & Okyay

ÖZETLER

(2023) tarafından yerel karar alma sürecine katılımı etkileyen faktörleri ölçmek üzere geliştirilen veri toplama araçlarından yararlanarak ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'ndan yararlanarak oluşturulmuştur. Ankette katılımcıların demografik bilgilerini ve yerel karar alma sürecine katılımlarını engelleyen etkenleri belirlemeye yönelik toplam 37 soru bulunmaktadır. Elde edilen veriler doğrultusunda bilgi eksikliği, ilgisizlik, güvensizlik, katılım araçlarının yetersizliği, genç dostu yönetim ile kültürel normlar ve sosyal çevre faktörlerinden hangisi veya hangilerinin gençlerin yerel karar alma süreçlerine katılımlarını engellediği tespit edilerek politika önerileri geliştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yönetişim, Kamu Kesiminde Karar Alma, Yerinden Yönetim, Katılımcılık

E-BELEDİYE BİLGİ SİSTEMİ DOĞRUDAN TEMİN MODÜLÜNDE KARŞILAŞILAN EKSİKLİKLER VE UYGULAMA AKSAKLIKLARININ ANALİZİ

Hilal YILMAZ¹⁸⁰

2000’li yılların başlangıcından itibaren kamuda hizmet sunumunun etkinliğini, şeffaflığını ve hesap verebilirliğini artırmak amacıyla dijital dönüşüm çalışmaları ivme kazanmıştır. Kamu kurumlarının hizmet süreçlerini bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla yeniden yapılandırılması, vatandaş odaklı hizmet anlayışının güçlenmesine, evrak kullanımının azaltılmasına ve bürokratik süreçlerin hızlanmasına imkân tanımaktadır. Özellikle vatandaşla birebir muhatap olan yerel yönetimler için dijital dönüşüm kamu hizmetinin sunumunun işlerliği ve verimliliği açısından bir dönüm noktası niteliği taşımaktadır. Yerel dijital dönüşüm hem mali yönetim hem de hizmet sunumu alanında verimliliği artıran, kaynak kullanımını optimize eden ve vatandaş ile kurum arasındaki etkileşimi kolaylaştıran bir uygulama olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda geliştirilen sistemlerden biri olan “*E-Belediye Bilgi Sistemi*”, yerel yönetimlerin dijital dönüşüm sürecindeki en önemli araçlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı T.C. İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülen *E-Belediye Bilgi Sistemi* kapsamında kullanılan “Doğrudan Temin Modülü’nün” uygulamadaki eksikliklerini ve aksaklıklarını ortaya koymaktır. Belediyelerin mali işlemlerinde etkinlik, şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlamayı hedefleyen bu modülün, kullanıcı deneyimi açısından mevcut işlevselliğinin belirlenmesi ve uygulamada karşılaşılan sorunların açığa çıkarılması çalışmanın temel amacıdır. Bu doğrultuda bu çalışmanın sorusu: E-Belediye Bilgi Sistemi’nin doğrudan temin modülünde yer alan yapısal ve işlevsel açıklıklar, yerel yönetimlerde etkin, şeffaf ve hesap verebilir bir kamu hizmeti sunumunu ne ölçüde engellemektedir?

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenerek içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sürecinde öncelikle T.C. İçişleri Bakanlığı E-

180 Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. ORCID iD: 0009-0007-8650-4646.

Belediye Bilgi Sistemi'ne ilişkin dokümanlar, mevzuat metinleri ve modül tasarım kılavuzları incelenecektir. Ayrıca çalışmada bu modülü kullanan belediye personellerinin deneyimleri, söz konusu dijital sisteme yönelik olarak ortaya konulmuş mevzuat düzenlemeleri ve E-Belediye sistemine ilişkin dokümanlar veri olarak kullanılacaktır. Elde edilen veriler eleştirel sosyal bilim yaklaşımıyla değerlendirilecektir. Böylece modülün teoride öngörülen işlevleri ile uygulamadaki verimliliği arasındaki farklılıklar analiz edilecektir. Bu çalışmanın sınırlılığı E-Belediye sisteminde yer alan altmış yedi modülden yalnızca doğrudan temin modülünün incelenecek olmasıdır.

Akademik literatür incelendiğinde kamuda dijital dönüşüm, hizmet süreçlerinin yeniden tasarlanması ve bilgi teknolojilerinin kullanımı ile kamu hizmetlerinin etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmış olmakla birlikte E-Belediye sistemi içerisinde yer alan modüllerin incelenmesine dair herhangi bir çalışma bulunmamıştır. Bu çerçevede kamu hizmeti sunumu ile doğrudan ilişkili olan “Doğrudan Temin Modülü” modüllerin incelenmesi dijital dönüşümün kamu hizmet sunumunda ne derece verimli olduğunu ortaya koyacaktır. Ayrıca bu tür uygulamalara sadece yetkisi olan kişilerin erişebildiği göz önüne alınırsa çalışma sonucu ortaya konulacak bilgi hem akademik literatür hem de uygulamaya yönelik bilginin ortaya konulması açısından önemli bir gereklilik arz etmektedir. Ayrıca uygulayıcı kurumlar açısından sistemin kullanıcı dostu bir yapıya kavuşturulmasına, verimliliğin artırılmasına ve sürdürülebilir bir mali yönetim anlayışının yerleşmesine katkı sunacağı düşünülmektedir. Araştırma sonucunda ulaşılabilecek sonuçların, İçişleri Bakanlığı nezdinde gerçekleştirilecek olası modül geliştirme ve iyileştirme çalışmalarına yön verecek nitelikte olması öngörülmektedir.

Çalışma sonucunda, E-Belediye Bilgi Sistemi'nin doğrudan temin modülünde yapısal ve işlevsel düzeyde çeşitli eksiklikler tespit edilmiştir. Özellikle sistemin kendi içinde bütünlük bir hata kontrol mekanizmasının bulunmaması, kullanıcı kaynaklı hataların fark edilmesini güçleştirmektedir. İşlemlerde hata yapılması durumunda herhangi bir uyarı vermemektedir. Ayrıca, sisteme girilen verilerin tamamen yetkili personelin manuel girişine dayanması, bilgi doğruluğunu kişisel dikkat ve sorumluluk düzeyine bağlı kılmakta; bu durum sistemin güvenilirliği zayıflatmaktadır. Elde edilen bulgular, mevcut yapının etkin, şeffaf ve denetlenebilir bir kamu hizmet sunumu için yeniden gözden geçirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu çerçevede, doğrudan temin modülünün hem teknik altyapısının güçlendirilmesi hem de süreç içi otomatik denetim ve doğrulama mekanizmalarıyla desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: E-Belediye Bilgi Sistemi, Mali Modül, Doğrudan Temin Modülü

TURİZM KENTLERİNDE MEVSİMSEL NÜFUS DALGALANMALARININ YEREL YÖNETİM EKONOMİSİNE ETKİSİ: DATÇA ÖRNEĞİ

Ayberk GÜÇLÜ¹⁸¹

Türkiye’de yerel yönetimler, nüfusa dayalı mali kaynak dağıtımına dayanan bir yapıya sahiptir. Ancak bu sistem, turizm kentlerinde yaşanan mevsimsel nüfus dalgalanmalarını yeterince dikkate almamakta; yaz aylarında nüfusu birkaç katına çıkan belediyeler, artan hizmet talebine rağmen merkezi yönetimden aynı oranda mali pay alamamaktadır. Bu durum, yerel yönetimlerin gelir-gider dengesinde ciddi bozulmalara yol açmakta; altyapı, çevre, su, atık yönetimi ve ulaşım gibi alanlarda sürdürülebilir hizmet sunumunu zorlaştırmaktadır. Bu çalışma, turizm kentlerinde mevsimsel nüfus dalgalanmalarının yerel yönetim ekonomisine etkilerini incelemekte ve mevcut mali paylaşım sisteminin yeniden değerlendirilmesi gerekliliğini Datça Belediyesi örneği üzerinden ortaya koymaktadır.

Datça, yaz aylarında nüfusu yaklaşık dört ila beş kat artan, ancak bu artışa paralel bir mali kaynak elde edemeyen turizm kentlerinden biridir. Belediye bütçesi, yıl boyunca sabit nüfusa göre belirlenmekte; ancak yaz döneminde su tüketimi, çöp miktarı, çevre kirliliği ve altyapı ihtiyacı birkaç kat artmaktadır. Bu durum, belediyeyi geçici nüfusun yarattığı mali yükü kendi öz gelirleriyle karşılamaya zorlamakta; uzun vadede borçlanma ve hizmet kalitesinde düşüş gibi sonuçlar doğurmaktadır. Çalışmada, Datça Belediyesi’nin son yıllardaki nüfus hareketliliği ve turizm yoğunluğu incelenerek mevsimsellik ile mali dengesizlik arasındaki ilişki incelenmiştir.

Elde edilen bulgular, mevcut Mali Pay Dağıtım Sistemi’nin (İller Bankası payı) mevsimsel nüfus artışlarını dikkate almadığını, dolayısıyla turizm kentlerinde kamu hizmeti sunumunda yapısal bir eşitsizlik yarattığını göstermektedir. Yaz döneminde hizmet yükü artarken, kış döneminde sabit kalan gelirler belediyelerin yatırım kapasitesini sınırlandırmaktadır. Datça örneğinde olduğu gibi, yazlık nüfusun yoğun olduğu bölgelerde belediyeler, merkezi

181 Dr., Datça Belediyesi, ayberkguclu@datca.bel.tr.

yönetimden aldıkları pay ile artan maliyetleri karşılayamamakta ve çoğu zaman yerel vergi, harç ve geçici gelir kalemlerine yönelmek zorunda kalmaktadır.

Bu bağlamda, çalışmada çözüm önerisi olarak; mali payların yalnızca adrese dayalı nüfus verilerine göre değil, turizm yoğunluğu, konaklama kapasitesi, mevsimlik nüfus hareketleri ve altyapı yükü gibi dinamik göstergelere dayalı olarak yeniden düzenlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında “Mevsimsel Denge Fonu” benzeri bir mali mekanizmanın kurulması ve %2lik konaklama vergisinin yerel yönetimlere aktarılması turizm kentlerinin yaz döneminde artan hizmet yükünü dengeleyebilmeleri açısından önerilmektedir.

Sonuç olarak, turizm kentlerinde mevsimsel nüfus artışının yerel yönetim ekonomisi üzerindeki etkisi, yalnızca mali bir sorun değil, aynı zamanda yerel hizmet adaleti meselesi olarak değerlendirilmelidir. Datça örneği, Türkiye’de turizm potansiyeli yüksek bölgelerde yerel yönetim finansmanının yeniden kurgulanmasının zorunluluğunu göstermekte; mevsimsel nüfusun göz ardı edilmesinin sürdürülebilir yerel kalkınma hedefleriyle bağdaşmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Turizm Kentleri, Datça Belediyesi

ULUSLARARASI FİNANSMAN İLE ZEKÂT SİSTEMLERİ ARASINDA: PAKİSTAN ÜZERİNDEN SOSYAL BELEDİYESİLİK TARTIŞMASI

Şulenur ÖZKAN ERDOĞAN¹⁸²

Pakistan’a ilişkin akademik yazında veya Pakistan’ı konu alan ulusal ya da uluslararası belgelerde yerleşik bir “sosyal belediyeçilik” kavramına rastlanmamaktadır. Bu yokluk, yalnızca kavramsal bir tercih olarak değil Pakistan’daki yerel yönetim düşüncesinin tarihsel ve meşruiyet temelli niteliğinin bir sonucu olarak anlaşılmalıdır. Pakistan yerel yönetim terminolojisinde ve pratikte belediye (municipality) kavramı yerleşik olmadığı gibi yerel yönetim anlayışının da sosyal (social) kavramı etrafında şekillenmediği söylenebilir. Türkiye’de sosyal belediyeçilik uygulamaları çoğunlukla toplumsal refah üzerinden temellendirilirken Pakistan’da refah söyleminin büyük bir kısmının İslami meşruiyet üzerinden (Islamic welfare) kurulduğu belirtilmelidir. Ziya-ül Hak’ın İslamlaştırma politikalarının bir sonucu olarak 1979 sonrası dönemde kurumsallaşan zekât ve öşür (usher) sistemleri ile 1992’de kurulmuş olan Beytü’l-mal (Pakistan Bait-ul-Mal) (PBM) toplumsal dayanışmayı dini yükümlülük üzerinden tanımlar. Böylece refahın meşruiyeti, kamusal bir haktan daha çok yerine getirilmesi gereken dini bir sorumluluk anlayışıyla şekillenmiş olmaktadır.

Bunun yanında, 2000’li yıllardan itibaren Dünya Bankası, IMF ve diğer bağışçı kuruluşlarca desteklenen “Benazir Income Support Programme”ın (BISP) ise Pakistan’ın en büyük karşılıksız nakit transfer programı olarak ortaya çıkar. Bu defa da refah ve meşruiyet, çok daha rasyonel ve teknik bir anlam yüklenir. BISP’in uygulanmasında yetkili, federal devletken yerel yönetimlerin rolü yalnızca sürece teknik ve lojistik destek vermekten ibarettir çünkü tamamen merkezileşmiş bir işleyişe sahip BISP’te yerel yönetimler karar alma ya da politika belirleme sürecinde etkin değillerdir.

Görüleceği üzere, Pakistan’da yerel yönetimlerin doğrudan bu isimle olmasa bile bir yaklaşım olarak sosyal belediyeçilik uygulamalarını

182 Dr., Bağımsız Araştırmacı, sulenurozkan@gmail.com.

yansıtabilecek yetkinlikleri ve meşruiyetleri, İslami refah mekanizmaları ile uluslararası finansmanlarla beslenen BISP gibi kuruluşlar arasında sıkışmıştır. Özellikle yoksullukla mücadele gibi hayati alanlarda karar alma ve uygulama mekanizmaları ya merkezi bürokraside toplanmış ya da İslami sistemlere aktarılmıştır. Dolayısıyla Pakistan’da yerel yönetimler yerel refahın bir uygulayıcısı olsalar bile karar alıcısı değildirler. Başka bir deyişle, Pakistan’da yerel yönetimler toplumsal refahın bir aktörüdür ancak sosyal belediyeçilik anlayışının bir öznesi olmaktan uzaktır.

Kısacası, Pakistan’da sosyal belediyeçiliğin yerleşmemesi yalnızca bir kavram eksikliğine değil, daha geniş bir yönetim anlayışına işaret eder. Yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi, ülkedeki merkezileşme eğilimleri, uluslararası finansmanla şekillenen refah politikaları ve dini meşruiyet kaynakları bir arada değerlendirildiğinde, sosyal belediyeçiliğin ortaya çıkabileceği kurumsal ve siyasal zeminin oldukça sınırlı olduğu gözlemlenmektedir. Çalışmada, Pakistan’daki yerel yönetimlerin sosyal hizmetlerin taşıyıcısı olarak görünürken, bu hizmetlerin tasarımı belirlenici bir konuma ulaşamamalarının nedenlerine yakından bakılacak ve bu durum, yerel yönetimlerin temsil kapasitesi ile meşruiyet üretimi üzerinden çözümlenecektir. Böylece Pakistan örneği sosyal belediyeçiliğin yalnızca hizmet sunumu üzerinden değil aynı zamanda yapısal, tarihsel ve kültürel koşullarla da şekillendiğini gösterecektir.

Anahtar Kelimeler: Pakistan’da Refah ve Meşruiyet, Sosyal Belediyeçilik, Zekat Sistemi, Uluslararası Finansman

KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİNDE YEREL YÖNETİM YAKLAŞIMLARININ TOPLUMSAL VE MEKÂNSAL ETKİLERİ: SAMSUN CANİK 200 EVLER TOPLU KONUT PROJESİ ÖRNEĞİ

Damla KARAGÖZ¹⁸³
Büşra BÜYÜKSÜ¹⁸⁴

Türkiye’de son yirmi yılda kentlerin dikeyde hızla büyüyen, tüketime dayalı ve toplumsal bağlamdan kopuk birer yapı stoğu hâline geldiği görülmektedir. (Serter, 2018). Bu sürecin en önemli uygulama araçlarından birisi de kentsel dönüşüm uygulamaları olmuştur. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile birlikte yerel yönetimlere de dönüşüm projelerinde politika üretme yetkisi verilmiştir. Ancak bu süreçte demokratik katılım, toplumsal adalet ve kapsayıcılık ilkeleri çoğu zaman arka planda kalmıştır. Bu yasal çerçeveler, dönüşümün fiziksel yönüne güçlü bir zemin sağlarken, toplumsal boyutun kurumsal olarak tanımlanmadığı dikkatini de çekmektedir.

Bu çalışma, Samsun’un Canik ilçesinde yer alan ve 200 Evler Mahallesinde bulunan Toplu Konut Projesi örneği üzerinden, kentsel dönüşümün sosyal belediyecilik perspektifiyle nasıl bir toplumsal ve mekânsal adalet sorunsalına dönüştüğünü incelemektedir. Araştırmanın temel amacı, yerel yönetimlerin dönüşüm politikalarının toplumsal adalet, kent hakkı ve sosyal kapsayıcılık ilkeleriyle ne ölçüde uyumlu olduğunu ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışmanın araştırma sorusu Samsun, Canik, 200 Evler Toplu Konut Projesi örneğinde, yerel yönetimlerin kentsel dönüşüm politikaları sosyal belediyecilik, toplumsal adalet ve mekânsal eşitlik ilkeleri doğrultusunda kentliye ve kente nasıl yansıdığı şeklinde formüle edilmiştir.

Samsun kentsel alan içerisinde zamanla ve hızla artan kentleşme ihtiyacı ve büyüme baskısı kentsel dönüşümü ihtiyaç olarak açığa çıkarmıştır. Kentsel çöküntü alanlarının yeniden canlandırılması ve yenilenmesi, afet riskli alanların dönüştürülmesi, gelir sınıflarına uygun konutların üretilmesi gibi birçok farklı kentsel dönüşüm çalışmalarının yapıldığı tespit edilmiştir. Bu projelerden birisi

183 Arş. Gör. Dr. Damla Karagöz, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama, damlakrgz@gmail.com

184 Yüksek Şehir Plancısı Büşra Büyüksu, busragly0@gmail.com

de 200 Evler Toplu Konut Projesidir. Projenin çalışma sahası olarak tespit edilmesindeki en önemli etki kent içerisinde yaşayan düşük gelir grubunu hedef alan bu proje alanının günümüzdeki fiziksel ve toplumsal nitelik durumudur.

Araştırma nitel yöntemlere dayanmakta olup imar planları, kentsel dönüşüm belgeleri, yazılı ve dijital basın kaynakları üzerinden belge analizi yapılmıştır. Ayrıca katılımcı olmayan gözlem yöntemiyle proje alanının fiziksel ve toplumsal yapısı, çevresel koşulları, hizmet erişim düzeyleri ve mekânsal ayrışma biçimleri değerlendirilerek dönüşüm politikalarının sosyal etkileri sürecinden itibaren günümüze kadar gelen süreç içerisinde incelenmektedir.

Çalışma alanında, kentsel dönüşümün, toplumsal eşitsizlikleri azaltmak yerine yeniden ürettiğini görülmektedir. Başlangıçta düşük gelirli hanelerin barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla geliştirilen proje, zamanla kamusal hizmetlerden uzaklaşmış, altyapı eksiklikleri ve fiziksel izolasyon nedeniyle kentin geri kalanından kopuk getto alanlarına dönüşmüştür. Bölgede kamu yatırımlarından yeterince pay ayrılmadığı için mekânsal adaletin ihlal edildiği, kent hakkının daraldığı bir alan hâline gelmiştir. Böylece dönüşüm politikaları, Harvey'nin (2008) belirttiği gibi, sınıfsal eşitsizliklerin yeniden üretildiği bir mekanizma işlev haline gelmiştir.

Lefebvre'nin (1991) “mekânın toplumsal üretimi” yaklaşımı çerçevesinde, 200 Evler örneğinde fiziksel dönüşümün ötesinde toplumsal ilişkilerin de yeniden biçimlendiği, mekânsal ayrışmanın kalıcılaştığı görülmektedir. Katılımcı planlama süreçlerinin eksikliği, mahalle sakinlerinin karar alma süreçlerinden dışlanmasına yol açmış ve dönüşüm süreci teknik aktörlerin hâkimiyetinde yürütülmüştür. Marcuse'nin (1985) vurguladığı gibi, bu tür uygulamalar düşük gelirli kentlilerin merkezden uzaklaştırıldığı “gizli tahliye” biçimlerine dönüşmektedir.

Sonuç olarak Samsun, Canik, 200 Evler Mahallesi Toplu Konut Projesi örneği, kentsel dönüşümün yalnızca teknik bir planlama meselesi değil, aynı zamanda toplumsal adalet, kent hakkı ve demokratik yönetim sorunu olduğunu ortaya koymaktadır. Yerel yönetimlerin dönüşüm politikaları, sosyal belediyeciliğin temel ilkeleri olan katılımcılık, kapsayıcılık ve eşitlik perspektifinde yeniden yapılandırılmadıkça, mekânsal ve toplumsal adaletin sağlanması mümkün görünmemektedir. Kentsel dönüşüm süreçlerinin hak temelli, dayanışmacı ve kapsayıcı bir sosyal politika anlayışıyla yürütülmesi, kentsel yoksulluğun yeniden üretimini engelleyerek daha adil ve bütünlük kentler yaratmanın önkoşuludur.

Anahtar Kelimeler: Kentsel dönüşüm, 200 Evler, toplu konut projesi, düşük gelir grubu

FİZİKSEL ENGELLİ BİREYLERİN DENEYİMLERİ ÜZERİNDEN KIRKLARELİ BELEDİYESİ'NDE SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI: NİTEL BİR İNCELEME

İlknur GÜL¹⁸⁵

07 Temmuz 2005 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren ve engellilerin haklarını yasal güvence altına alan 5378 sayılı Engelliler Hakkındaki Kanun’un 3. maddesi, engelli bireyi “Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen birey” olarak tanımlamaktadır. Bu hukuki tanımlama, engellilik olgusunu bireysel bir eksiklik (tıbbi model) olmaktan çıkararak, engelliliğin temel kaynağını büyük ölçüde çevresel ve sosyal engellerde gören sosyal modele geçişin bir işaretidir. Gerçekleşen bu paradigmatic kayma, engelliliğin artık yalnızca bireysel bir eksiklik olarak değil; aksine fiziksel ve sosyal yapılar tarafından şekillendirilen dinamik bir süreç olarak ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla engelli bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları güçlüklerin sistematik olarak belirlenmesi ve ihtiyaçlarına yanıt verecek, eşit erişim hakkını merkeze alan kapsamlı hizmetler ile yapısal düzenlemelerin hayata geçirilmesi kritik öneme sahiptir. Bu tür düzenleyici müdahaleler, engelli bireylerin yaşamın her alanında tam ve etkin katılımını sağlayarak ve yaşam kalitelerini artırarak, “engellilik” (disability) durumunun, bizzat sistemden kaynaklanan “engellenmişlik” (disablement) durumuna dönüşmesini önlemede temel bir rol oynamaktadır.

Türkiye’de ilk kez 1961 Anayasası’nda yer alan sosyal devlet ilkesi, 1982 Anayasası’nın 2. maddesinde devletin “sosyal hukuk devleti” olduğu vurgusuyla teyit edilmiş olup bu temel ilke, devletin; vatandaşların insan onuruna yakışır bir yaşam sürmelerini temin etme, hizmetleri eşitlik ilkesiyle tüm kesimlere dağıtma

185 Arş. Gör. Dr., Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ilknur.gul@klu.edu.tr.

ve kişilerin maddi ve manevi varlığının önündeki siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırma sorumluluğunu ortaya koymaktadır.

Söz konusu anayasal sorumluluğun uygulanmasında yerel yönetimler kritik bir aktör olarak öne çıkmaktadır. Çünkü yerel yönetimler kentte yaşayan dezavantajlı gruplara ilişkin sahip oldukları yerel envanterler ve hizmetlerden yararlananlara daha yakın konumlanmaları sebebiyle sosyal hizmetleri merkezi yönetimlere kıyasla daha etkin ve verimli bir şekilde sunabilmektedirler. Bu bağlamda, sosyal belediyeçilik anlayışı çerçevesinde hayata geçirilen engellilere yönelik erişilebilirlik düzenlemeleri, sosyal destek programları ve katılımı artırıcı politikalar, engelli bireylerin kent yaşamına tam entegrasyonunu sağlamakta ve anayasal eşitlik haklarının fiilen uygulanmasına olanak tanımaktadır.

İşte bu çerçeveden hareketle bu çalışma, Kırklareli Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik uygulamalarını ve fiziksel engelli bireylerin bu hizmetlerden nasıl yararlandığını kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel hedefi, yerel yönetimlerin dezavantajlı gruplara yönelik uygulamalarının etkinliğini, erişilebilirliğini ve uygulanabilirliğini değerlendirmektir. Çalışma, belediyenin sosyal hizmet birimleri, destek programları ve fiziksel engelli bireylerin bu hizmetlerle etkileşimleri üzerine odaklanmaktadır. Bu odak, çalışmanın kapsamını netleştirirken, elde edilecek bulguların belirli bir bağlamda derinlemesine analiz edilmesini mümkün kılmaktadır.

Çalışma nitel yöntemler çerçevesinde yürütülecek olup, veri toplama sürecinde derinlemesine görüşmeler ve doküman analizi kullanılacaktır. Derinlemesine mülakatlar, fiziksel engelli bireylerin belediyeden aldıkları hizmetler hakkındaki algılarını, deneyimlerini ve önerilerini anlamaya yönelik olarak tasarlanmıştır. Doküman analizi ise belediyenin sosyal hizmet politikaları, uygulama prosedürleri ve mevcut dokümanlar üzerinden gerçekleştirilecektir. Bu iki veri toplama yöntemi, çalışmanın bulgularının hem katılımcı perspektifini hem de kurumsal çerçeveyi dikkate almasını sağlayacaktır.

Bu çalışmanın alana sağlayacağı üç temel katkı öngörülmektedir. Birincisi, fiziksel engelli bireylerin Kırklareli Belediyesi'nin sosyal hizmetlerinden yararlanma süreçlerini sistematik olarak analiz etmesidir. Elde edilecek bulgular, belediyelerin hizmetlerin erişilebilirliğini, etkinliğini ve kapsamını geliştirmesi için veri temelli ve uygulamaya dönük öneriler sunacaktır. İkincisi, dezavantajlı gruplara yönelik yerel yönetim uygulamalarının nitel analizlerle incelenmesine dair literatüre özgün bir örnek sunmasıdır. Bu yaklaşım, benzer sosyal hizmet uygulamalarının diğer şehirlerde karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesine temel oluşturacaktır. Son olarak çalışma, sosyal belediyeçilik uygulamalarının yerel düzeyde toplumsal adalet ve katılımcı demokrasi ilkeleri açısından taşıdığı rolü kavramsal olarak tartışarak akademik

alana ve politika yapım süreçlerine yol gösterici bir kaynak oluşturmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, Erişilebilirlik, Sosyal Belediyecilik, Yerel Yönetimler, Kırklareli Belediyesi

SOSYAL BELEDİYEÇİLİĞİN MEKÂNSAL YÜZÜ OLARAK BİYOFİLİK TASARIM: KARŞIYAKA BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Hülya SAĞLAM YILDIZ¹⁸⁶
Fatma NALBANT¹⁸⁷

Biyofili kavramı ilk kez E.O. Wilson tarafından 1984 yılında “hayata ve yaşamsal süreçlere odaklanmaya yönelik doğuştan gelen bir eğilim” olarak tanımlanmıştır (Wilson, 1984). Buna göre insanların diğer türler ve canlı sistemleri ile kurduğu bağ, temelinde iç güdüsel bir dürtünün ifadesidir (Roöz, vd., 2016: sy). Dolayısıyla insanların doğa ile temas etmesi biyolojik ve evrimsel bir ihtiyaçtır. Diğer bir ifadeyle biyofili hipotezine göre doğa, yaşamda isteğe bağlı değil hayati bir unsurdur. İnsanoğlu gerek duygusal sağlığı gerekse de evrenin sağlığı için doğaya muhtaçtır (Beatley, 2011: 169).

Günümüzde biyofili kavramı, yalnızca psikolojik bir olgu olarak değil, aynı zamanda kentsel sistemlere biyofilik tasarım anlayışıyla entegre edilmiş bir yaklaşım olarak da ele alınmaktadır. Bu yaklaşım iyi bir tasarımın, bina, mekân, kent ya da bölge ölçeğinde, doğayı ve doğal unsurları içermesi gerektiği görüşüne dayanmaktadır (Beatley ve Newman, 2013: 3328). Bu anlamda biyofilik olarak tasarlanan “biyofilik kent” ise özünde biyoçeşitliliği barındırmakla birlikte biyolojik çeşitlilikten çok daha fazlasını ifade etmektedir. Nitekim biyofilik kentler, doğayı kente dahil etmek için fırsatlar kollar. Bu kentler açık hava odaklı ve fiziksel olarak sürekli aktiftir (Beatley, 2011: 2). Bu kentler doğadan öğrenen, doğal sistemleri taklit eden, binalarına ve şehir manzaralarına doğal biçimler ve imgeler dâhil eden, doğayla birlikte tasarlanan mekânlardır.

Biyofilik kent tasarımı yalnızca ekolojik değil sosyal ve yönetsel anlamda da bir dönüşümü beraberinde getirmektedir. Bu türden bir tasarımın temelinde doğa ile insan arasındaki ilişkinin yalnızca estetik ya da çevresel bir mesele değil aynı zamanda sosyal adalet, kapsayıcılık, katılımcılık ve refah meselesi olduğu

186 Arş. Gör. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, hulyasaglam@ktu.edu.tr

187 Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, fatmanalbant@artvin.edu.tr

anlayışı da yer almaktadır. Günümüz kentlerinde doğal ve yeşil alanların dağılımı çoğu zaman sosyoekonomik eşitsizliklerle paralellik göstermektedir. Öyle ki düşük gelirli ya da dezavantajlı bölgelerdeki insanların doğaya erişimi son derece kısıtlı iken refah düzeyi yüksek bölgelerin doğal ve yeşil alan miktarı daha fazladır. Bu durum çevresel adaletin mekânsal düzeyde nasıl şekillendiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Bu noktada biyofilik tasarım doğaya adil erişimi sağlayarak bu eşitsizlikleri gidermede önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu perspektiften biyofilik kent tasarımı sosyal demokrat belediyeçilik ile yakın bir ilişki içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim sosyal belediyeçilik anlayışı refahı sadece ekonomik olarak görmenin ötesinde çevresel adalet, ekolojik denge ve yaşam kalitesi refahını da içerisinde barındırmaktadır. Bu anlamda biyofilik kent tasarımı sosyal demokrat belediyeçiliğin mekânsal yüzü olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışmada da sosyal belediyeçilik kapsamında biyofilik yaklaşımın gerçekleştirilmesine yönelik, belediye faaliyetlerinin betimlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 2023 yılında “Biyofilik Kentler Ağı”na (Biophilic Cities Network) üye olan, biyofilik kent anlayışını kurumsal politikasına entegre ettiğini beyan eden, Karşıyaka Belediyesi (İzmir) örnek olay olarak seçilmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniğine dayalı olarak hazırlanmıştır. Çalışmanın dokümanlarını ise “*kurumsal dokümanlar*” Corbetta (2003) arasında yer alan; Karşıyaka Belediyesi’nin stratejik planları, raporları, ve projeleri oluşturmaktadır. Dokümanlar, sosyal belediyeçilik ve biyofilik kent göstergeleri (kişi başına düşen yeşil alan, dikilen ağaç ve bitki sayısı, yeşil alanlardaki aktivite sayısı, biyofilik özelliklerle ilişkili olay sayısı, iklim değişikliği ve çevre koruma konusunda verilen eğitim sayısı) (www.biophiliccities.org/karsiyaka-izmir) arasındaki ilişki açısından değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre ilçede son dört yılda 89.000 fidan dikilmiş, 55 yeni park inşa edilmiştir. Kişi başına düşen yeşil alan miktarı artırılmıştır. Doğa temelli çözümler kapsamında ilçe genelinde taşkın risklerine karşı önlemler alınmıştır. Biyoçeşitliliğin devamı ve yerel türlerin korunması için Atalık Tohum Merkezi’nde ata tohumlarının biriktirilmesi ve paylaşılması sağlanmaktadır. Sıfır Karbon Noktası Eğitim Merkezi ile doğal alanların korunmasına yönelik çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Bu faaliyetler çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlamakla birlikte toplum yararına eşit ve kapsayıcı bir şekilde sunulması bakımından kamusal yaşam kalitesine de katkı sağlayarak sosyal belediyeçiliğin mekânsal yüzünün yansıması olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Biyofilik Kent Tasarımı, Sosyal Demokrat Belediye, Karşıyaka Belediyesi

YEREL DEMOKRASİ VE SOSYAL BELEDİYESİLİK PERSPEKTİFİNDEN SÜRDÜRÜLEBİLİR ULAŞIM POLİTİKALARI: TÜRKİYE’DE SKHP DENEYİMİ

Ayşecan Hazal AK YILDIRIM¹⁸⁸

Sürdürülebilir ulaşım politikaları, günümüzde yalnızca çevresel etkilerin azaltılmasına veya teknik altyapıların verimliliğine odaklanan bir planlama alanı olmaktan çıkarak, toplumsal eşitlik, katılım ve yerel demokrasi ilkeleriyle yakından ilişkili bir yönetim alanına dönüşmektedir. Ulaşımın kent yaşamındaki belirleyici rolü, hareketlilik hakkı ve erişim eşitliği kavramlarını sosyal belediyeciliğin merkezine yerleştirerek, bu alanı toplumsal refahın, kapsayıcılığın ve yerel adaletin temel bileşenlerinden biri haline getirmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir ulaşımın demokratik yönetim ve sosyal belediyecilik ilkeleriyle kesişimi, çağdaş kent yönetimlerinde yeniden tartışılması gereken bir boyut kazanmaktadır.

Uluslararası düzeyde, Birleşmiş Milletler ‘in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (özellikle SKA 11 ve SKA 13), ulaşım sistemlerinin dönüşümünü yalnızca karbon salınımının azaltılmasıyla değil, aynı zamanda kentsel mekâna eşit erişim, sosyal bütünleşme ve yaşam kalitesi hedefleriyle ilişkilendirmektedir. Bu çerçevede “sürdürülebilir erişim” kavramı, hareketliliği salt fiziksel ulaşım olanaklarıyla değil, bireylerin kentsel hizmetlere ve fırsatlara adil erişimini mümkün kılan bir toplumsal hak olarak yeniden tanımlamaktadır. Dolayısıyla sürdürülebilir ulaşım politikaları, demokratik yönetim süreçleri ve sosyal belediyecilik pratikleriyle bütünleştiğinde, kentsel adaletin kurumsal zeminini güçlendirme potansiyeline sahip olmaktadır.

Türkiye’de sürdürülebilir ulaşım politikaları, 11. ve 12. Kalkınma Planlarında enerji verimliliği, çevresel sürdürülebilirlik ve toplu taşımada dönüşüm hedefleri çerçevesinde stratejik öncelikler arasında yer almaktadır. Ancak bu hedeflerin yerel düzeyde nasıl somutlaştığı, planlama süreçlerinde yurttaş katılımının hangi araçlarla sağlandığı ve sosyal adalet boyutunun hangi

188 Arş. Gör. Dr., İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, aysecan.ak@istanbul.edu.tr

ölçüde ele alındığı henüz sınırlı biçimde ele alınmıştır. Bu çalışma, sürdürülebilir ulaşımın Türkiye’deki yerel yönetim pratiğinde demokratik yönetim ve sosyal belediyeçilik ilkeleriyle ne ölçüde örtüştüğünü Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planları (SKHP) örnekleri üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır.

SKHP yaklaşımı, Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen, bütünleşik, katılımcı ve kapsayıcı planlamayı esas alan yeni bir politika aracıdır. Türkiye’de İstanbul’da uygulanmakta olup, Ankara, İzmir ve diğer bazı büyükşehirlerde ise planlama süreçleri devam etmektedir. SKHP hazırlıkları, yerel yönetimlerin ulaşım karar süreçlerinde paydaş katılımını artırma, dezavantajlı grupların erişim ihtiyaçlarını gözetme ve çevresel hedeflerle toplumsal eşitlik ilkelerini bütünleştirme potansiyeli taşımaktadır. Bu çerçevede çalışma, Türkiye’de SKHP uygulamalarının sürdürülebilir ulaşım politikalarının demokratikleşmesi ve sosyal belediyeçilik ilkeleriyle bütünleşmesi bakımından nasıl bir yönetim çerçevesi sunduğunu inceleyecektir.

Analiz sürecinde, SKHP belgelerinin biçimsel ve kavramsal yapısı karşılaştırmalı olarak değerlendirilecek; planlama süreçlerinde paydaş katılımı, toplumsal kapsayıcılık ve sosyal adalet ilkelerinin nasıl temsil edildiği çözümlenecektir. Ayrıca ulusal stratejik belgeler ile yerel düzeyde hazırlanan SKHP dokümanları arasındaki uyum veya farklılaşma dinamikleri tartışılacaktır. Bu inceleme aracılığıyla, sürdürülebilir ulaşım politikalarının yalnızca çevresel değil, aynı zamanda demokratik ve toplumsal boyutlarıyla ele alınması gerekliliği ortaya konulacaktır.

Bu çalışma, sürdürülebilir ulaşımın yerel yönetimlerde sosyal belediyeçiliğin güçlendirilmesi, katılım mekanizmalarının kurumsallaşması ve kentsel adaletin sağlanması açısından nasıl bir potansiyel taşıdığını değerlendirmeyi hedeflemektedir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılacak; Avrupa Komisyonu rehberleri, Türkiye’nin ulusal kalkınma planları ve seçili büyükşehirlerdeki SKHP belgeleri belgesel analiz yöntemiyle incelenecektir. Elde edilecek bulgular aracılığıyla, sürdürülebilir ulaşım politikalarının yerel demokrasi ve sosyal belediyeçilik ilkeleriyle kesişim noktalarının analitik olarak ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir ulaşım, Sosyal belediyeçilik, Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planları (SKHP).

SOSYAL BELEDİYESİLİK PERSPEKTİFİNDEN TINY HOUSE MODELİ: YENİ BİR GEÇİCİ BARINMA VE SOSYAL İÇERME YAKLAŞIMI

Serpil SOLMAZ¹⁸⁹

Son yıllarda artan iklim krizi, göç hareketleri, afetler ve ekonomik dalgalanmalar, kentlerde barınma sorununu derinleştirerek yerel yönetimlerin sosyal politika üretiminde yenilikçi, esnek ve sürdürülebilir çözümler geliştirmesini zorunlu kılmıştır. Geleneksel toplu konut ve geçici barınma modelleri, yüksek maliyetleri ve altyapı bağımlılıkları nedeniyle günümüz koşullarında yeterli yanıt verememektedir. Bu bağlamda, mobil ve modüler yaşam birimleri olarak geliştirilen tiny house yapıları hem afet sonrası geçici yerleşim hem de dezavantajlı gruplara yönelik sosyal konut politikaları açısından dikkat çeken yeni bir alternatif olarak öne çıkmaktadır. Taşınabilir, kısa sürede kurulabilir ve off-grid (şebekeden bağımsız) sistemlerle çalışabilir olmaları sayesinde bu yapılar, yerel yönetimlerin değişen mekânsal ve sosyal ihtiyaçlara hızla yanıt verebilmesine olanak tanımaktadır. Sosyal belediyecilik anlayışının temel ilkeleri olan kamu yararı, dayanışma ve sosyal adalet perspektifinden ele alındığında, tiny house modeli düşük maliyetli üretim biçimi, çevreye duyarlı yapısı ve toplumsal kapsayıcılık potansiyeliyle yerel düzeyde önemli bir uygulama alanı sunmaktadır.

Bu kapsamda yürütülen araştırmada, tiny house modelinin sosyal belediyecilik ilkeleriyle ne ölçüde uyum sağladığı, özellikle dezavantajlı gruplara yönelik geçici barınma politikalarında nasıl kullanılabileceği ve çevresel açıdan sürdürülebilir bir çözüm olup olamayacağı ele alınmıştır. Araştırmada yöntem olarak örnek olay incelemesi yaklaşımı benimsenmiştir. Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA) iş birliğiyle yürütülen “Tarımda Mevsimlik İşçilere Destek Projesi” çalışmanın uygulama örneğini oluşturmaktadır. Serik ilçesinde gerçekleştirilen proje, mevsimlik tarım işçilerinin ve ailelerinin sağlıklı, güvenli ve insana yakışır koşullarda konaklamalarını sağlamak amacıyla hayata geçirilmiştir. Yaklaşık 4,5

189 Yüksek Lisans Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Tezli Y.L., sturkans@gmail.com

dönümlük alanda kurulan yaşam alanında 18 konut, bir eğitim birimi ve bir idari ofis olmak üzere toplam 20 birim yer almaktadır. Eğitim biriminde kadınlara sağlık ve hijyen konusunda eğitimler verilmekte, çocuklara bilişsel gelişimlerini destekleyici atölye etkinlikleri düzenlenmektedir.

Tiny house modelinin çevresel sürdürülebilirlik potansiyeli, su ve enerji kaynaklarının verimli kullanımı ve mobil, off-grid yaşam sistemlerine uyumluluğu açısından da dikkat çekicidir. Bu tür yapılar, taşınabilir modüler tasarımı sayesinde afet sonrası veya mevsimsel ihtiyaçlara göre farklı bölgelere kolayca konumlandırılabilir. Ayrıca, temiz su ve atık su depolama sistemlerinin kurulması, yerel ölçekte kaynak yönetimine katkı sağlar. Güneş panelleri, yağmur suyu toplama üniteleri ve biyolojik arıtma teknolojilerine sahip atık su depolarının entegrasyonu durumunda, kullanılan suyun arıtılarak yeniden peyzaj ve bahçe sulamasında değerlendirilmesi mümkündür. Böyle bir sistemin hayata geçirilmesi, su döngüsünün kapalı bir sistem içinde sürdürülebilirliğini destekleyerek atıksız yaşam kültürünün yaygınlaşmasına katkı sağlayacaktır. Bu yönüyle model, belediyelerin çevreye duyarlı, yenilikçi ve enerji açısından kendi kendine yeten hizmet anlayışına örnek teşkil edebilecek niteliktedir.

Elde edilen bulgular, tiny house modelinin yalnızca fiziksel barınma değil, aynı zamanda toplumsal içerme, kadın ve çocuk odaklı hizmetlerin güçlendirilmesi, afet sonrası hızlı yerleşim ve kırsal kalkınma gibi alanlarda da kullanılabilecek esnek bir sosyal politika aracı olduğunu göstermektedir. Bu model, düşük maliyetli ve çevreye duyarlı yapısıyla yerel yönetimlerin bütçesini zorlamadan uygulanabilir niteliktedir.

Araştırma sonucunda, tiny house modelinin demokratik ve sosyal belediyeçiliğin geleceğinde önemli bir rol oynayabileceği, özellikle afet sonrası geçici barınma, dezavantajlı gruplara yönelik sosyal konut ve kırsal kalkınma projelerinde etkili bir çözüm sunabileceği belirlenmiştir. Bu doğrultuda, modelin planlama, çevre yönetimi ve sosyal hizmet politikalarıyla bütünleştirilmesi; sosyal adalet, ekolojik denge ve yerel dayanışma ilkeleri doğrultusunda yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Belediyeçilik, Tiny House, Off-Grid Yaşam, Geçici Barınma, Kamu Yararı, Çevresel Sürdürülebilirlik, Biyolojik Arıtma, Su Verimliliği, Sosyal İçerme, Yerel Kalkınma

ANKARA'DA YERLEŞİM YERİ HİYERARŞİSİNİN DEĞİŞİMİ VE BUNUN OLASI ETKİLERİ

Ali Cenap YOLOĞLU¹⁹⁰
Ayşe Çolpan KAVUNCU YALDIZ¹⁹¹
Ufuk POYRAZ¹⁹²
Ayhan Melih TEZCAN¹⁹³
Ayşegül ARSLAN¹⁹⁴
Ceren Gamze YAŞAR¹⁹⁵
Ezgi ŞAHİN¹⁹⁶

Yerleşim yerleri hiyerarşisi, hizmet sunumu açısından çok önemli bir kavramdır çünkü kamu hizmetlerinin etkin, erişilebilir ve ekonomik biçimde sunulmasını doğrudan etkiler. Bu durum şu şekilde açıklanabilir. Yerleşim yerleri hiyerarşisi (örneğin: köy → kasaba → ilçe → il → bölgesel merkez) hizmetlerin kademeli olarak örgütlenmesini sağlar. Basit ve sık ihtiyaç duyulan hizmetler (örneğin ilkokul, aile sağlığı merkezi) alt kademelerde, daha karmaşık ve uzmanlık gerektiren hizmetler (örneğin üniversite hastanesi, bölge adliye mahkemesi) ise üst kademelerde sunulur. Bu sayede kaynak israfı önlenir ve hizmetler ihtiyaca göre dengeli dağıtılır. Hiyerarşik düzen, vatandaşların coğrafi konumlarına göre makul bir mesafede hizmet almasını sağlar. Her yerleşim düzeyi belirli bir nüfus büyüklüğüne hizmet eder. Böylece hem merkezileşme (kaynak verimliliği) hem de erişilebilirlik (adalet) dengelenir. Tüm hizmetlerin her yerleşimde sunulması ekonomik olarak sürdürülemez. Hiyerarşik yapı

190 Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Böl., acyologlu@mersin.edu.tr.

191 Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Böl., acyaldiz@aybu.edu.tr.

192 Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Böl., ufuk.poyraz@asbu.edu.tr.

193 Öğr. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi, Adalet Meslek Yüksekokulu, Hukuk Böl., Adalet Programı, Ayhan.Melih.Tezcan@ankara.edu.tr.

194 Dr., Bağımsız araştırmacı, aysegullarslann@gmail.com.

195 Dr. Öğr. Üyesi, TED Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Böl., cren.yasar@tedu.edu.tr.

196 Şehir Plancısı, Mersin Yenışehir Belediyesi, AR-GE Müdürlüğü, ezgisahin9600@gmail.com.

sayesinde hizmetler ölçek ekonomisine uygun olarak planlanır, gereksiz altyapı yatırımları önlenir ve personel ile donanım etkin biçimde dağıtılır.

Yerleşim yerleri hiyerarşisi, bölgesel planlama ve kalkınma politikaları için temel bir girdidir. Hangi merkezlerin alt bölgelere hizmet edeceği, ulaşım ağlarının nasıl kurulacağı ve yatırımların hangi ölçeklerde yapılacağı bu hiyerarşiye göre belirlenir. Eğer hiyerarşi göz ardı edilirse bazı merkezler aşırı büyür (örneğin, metropolleşme) ve diğer yerleşmeler geride kalır veya göç verir. Bu da hem kentsel dengesizliklere hem de hizmet sunumunda eşitsizliklere yol açar. Sonuç olarak, yerleşim yerleri hiyerarşisi hizmet sunumunun adaletli, dengeli ve sürdürülebilir biçimde yürütülmesi için temel bir araçtır. Bu çalışmada, Ankara'nın merkez ilçeleri (Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Pursaklar, Sincan ve Yenimahalle) dışındaki diğer çevre ilçelerdeki yerleşim yerlerinin (belediye/belde ve köylerin) 1965-2012 yılları arasındaki nüfus açısından ölçek değişimi incelenerek; bunun 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası sonrasında ortaya çıkan durum dikkate alındığında hem yerel yönetimler hem de merkezi yönetimler açısından ortaya koyduğu zorluklar tartışılacaktır. Yapılan inceleme sonucunda yerleşim yeri hiyerarşisinde orta ölçekli yerleşimlerin yok olduğu, genel olarak çok sayıda ve küçük nüfusa sahip yerleşimler ile az sayıda ve büyük nüfusa sahip yerleşimlerden oluşan bir yapının ortaya çıktığı ve bunun da yukarıda değinilen başlıklar açısından olumsuz sonuçlar doğuracağı ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yerleşim yerleri hiyerarşisi, hizmet sunumu, Ankara.

TÜRKİYE'DE KAMU KONUTU ÜRETİM SÜRECİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Pelin Pınar GİRİTLİOĞLU¹⁹⁷

Bugün dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi, Türkiye’de de konut üretimi ve barınma sorunu ile mücadele konusunda çeşitli çalışma ve uygulamalar bulunmaktadır. Ancak Türkiye, kuruluşundan bu yana konut üretim sürecini kapsamlı bir politika ve program ile gerçekleştirmede yetersiz kalmıştır.

1925 yılından itibaren çok sayıda yasal düzenleme ile konut sorununa çeşitli çözüm arayışları gündeme gelmiştir. SSK’nın kuruluşundan önce faaliyet yürüten Devlet Demiryolları İşçileri Emekli Sandığı ile Askeri Fabrikalar Emekli ve Yardım Sandığı, üyesi olan işçilere konut kredileri vermiştir. 1950’de İşçi Sigortaları Kurumu (1965’te adı Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) olarak değişecek)’nin kurulması ile konut kredisi vermeye başlanmış, 1952-1984 yılları arasında 200 binden fazla konut üretimi gerçekleştirilmiştir. Konut üretimini artırma ve çeşitlendirme amacıyla SSK, Öğretmenler Bankası ve Emlak Kredi Bankası gibi kurumlar konut kredisi temin etme konusunda temel aktörler haline getirilmiş ve İmar ve İskân Bakanlığının kurulması ile konuta ilişkin yetkilerin merkezi düzeyde yeniden düzenlenmesi sağlanmıştır. Yine 1947’den başlayarak, Emlak Bankası ve İstanbul belediyesi işbirliği ile çok sayıda işçi konutu üretilmiş, 1966 da çıkan Gecekondu Kanunu ile halk konutu, nüve konut gibi kavramlar gündeme gelmiştir. 1961 yılında kurulan Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) da üyelerine bireysel konut kredisi ve kooperatif konut kredisi vermiş, ayrıca satın aldığı arsalar üzerinde yaptığı konutların üyelerine satışını yapmıştır. 1971 yılında kurulan Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu (Bağ-Kur) da üyelerine kredi olanakları sunmuştur.

1980’lere dek birçok kurum eliyle sürdürülen konut üretim süreci, zaman içinde azalmış, 1984 yılında TOKİ’nin kurulması ile birlikte tümüyle bu kurumun yetkisine bırakılmıştır. Oysaki, konut hakkı güvence altına alınmadan,

197 Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı öğretim üyesi, pinozden@istanbul.edu.tr

konut dokunulmazlığı ve sağlık hakkının bir anlamı kalmayacağı gibi, dengeli bir çevre ve kentleşme de (Anayasa 56. md) olanaklı değildir.

Bu çalışmada, Türkiye'nin kamu eliyle konut üretim süreci ele alınacak, deprem ve ekonomik krizler kışkacında bu sürecin nasıl yeniden hayata geçirilebileceği konusundan öneriler yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: Konut hakkı, kamu konutu, sosyal konut, ucuz erişilebilir konut

ONUR KURULU

Prof. Dr. Necdet Ünüvar, *Ankara Üniversitesi Rektörü*
Vahap Seçer, *Türkiye Belediyeler Birliği Başkan Vekili*
Suat Yıldız, *Türkiye Belediyeler Birliği Genel Sekreteri*
Prof. Dr. Orhan Çelik, *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekan Vekili*
Prof. Dr. Ruşen Keleş, *Ankara Üniversitesi*
Prof. Dr. Can Hamamcı, *Ankara Üniversitesi*

DÜZENLEME KURULU

Ayşegül Mengi, *Ankara Üniversitesi*
Tayfun Çınar, *Ankara Üniversitesi*
Kıvılcım Ertan, *Ankara Üniversitesi*
Can Giray Özgül, *Ankara Üniversitesi*
Gökçe Karalezli Aydoğan, *Ankara Üniversitesi*
İrem Gürel Guzel, *Ankara Üniversitesi*
Feridun Ulutaş, *Türkiye Belediyeler Birliği*
Şengül Altan Arslan, *Türkiye Belediyeler Birliği*
Ulaş Altun, *Türkiye Belediyeler Birliği*
Deniz Yıldırım, *Türkiye Belediyeler Birliği*
Evren Haspolat, *Türkiye Belediyeler Birliği*

BİLİM KURULU

Abdulmenaf Turan, *Ankara Üniversitesi*
Ahmet Mutlu, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*
Ahsen Saçlı, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*
Alper Özmen, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*
Asmin Kavas, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*

Aygül Kılınç, *Gaziantep Üniversitesi*
Ayşe Özcan Buckley, *Giresun Üniversitesi*
Aziz Belli, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi*
Barış Övgün, *Ankara Üniversitesi*
Bilge Kağan Şakacı, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*
Birgül Ayman Güler, *Ankara Üniversitesi*
Binali Tercan, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi*
Can Umut Çiner, *Ankara Üniversitesi*
Çağrı Çolak, *Trabzon Üniversitesi*
Çiğdem Aksu Çam, *Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi*
Çiğdem Tuğaç, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*
Deniz İşçioğlu, *Doğu Akdeniz Üniversitesi*
Duygu Yıldız Karakoç, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi*
Elif Çolakoğlu, *Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*
Erbay Arıkboğa, *Marmara Üniversitesi*
Esra Banu Sipahi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi*
Esra Dik, *Mersin Üniversitesi*
Ezgi Kovancı, *Adıyaman Üniversitesi*
Fatma Neval Genç, *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi*
Ferhunde Hayırsever Topçu, *Akdeniz Üniversitesi*
Gökhan Orhan, *Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi*
Hacı Kurt, *Mersin Üniversitesi*
Hale Biricikoğlu, *Sakarya Üniversitesi*
Hamza Ateş, *Medeniyet Üniversitesi*
Hasan Yaylı, *Kırıkkale Üniversitesi*
Hayriye Şengün, *Bayburt Üniversitesi*
Hazal Ilgın Bahçeci Başarmak, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*
Hicran Hamza Çelikyay, *Düzce Üniversitesi*
Hikmet Yavaş, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi*
Hikmet Kavruk, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*
Hüseyin Gül, *Süleyman Demirel Üniversitesi*
Hüsniye Akıllı, *Nuh Naci Yazgan Üniversitesi*
İpek Özkal Sayan, *Ankara Üniversitesi*
Kemal Görmez, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*

Koray Karasu, *Ankara Üniversitesi*
Mahmut Güler, *Trakya Üniversitesi*
Mihriban Şengül, *İnönü Üniversitesi*
Mithat Arman Karasu, *Harran Üniversitesi*
Muharrem Güneş, *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi*
Murat Tek, *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi*
Murat Yaman, *Kütahya Dumlupınar Üniversitesi*
Nazlı Yücel Batmaz, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*
Nesrin Algan, *Ankara Üniversitesi*
Nihal Ekin Erkan, *Marmara Üniversitesi*
Nuray Ertürk Keskin, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*
Ozan Zengin, *Ankara Üniversitesi*
Özer Köseoğlu, *Sakarya Üniversitesi*
Özgür Önder, *Kütahya Dumlupınar Üniversitesi*
Pınar Savaş Yavuzçehre, *Pamukkale Üniversitesi*
Rasim Akpınar, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi*
Savaş Zafer Şahin, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*
Seçil Gül Meydan Yıldız, *Yozgat Bozok Üniversitesi*
Selim Kılıç, *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi*
Sevcan Güleç, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi*
Suna Ersavaş, *Kavanoz Karadeniz Teknik Üniversitesi*
Uğur Ömürgönülşen, *Hacettepe Üniversitesi*
Uğur Sadioğlu, *Hacettepe Üniversitesi*
Yunus Emre Özer, *Dokuz Eylül Üniversitesi*
Yusuf Erbay, *İstinye Üniversitesi*
Yusuf Şahin, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*
Zülkif Dağlı, *İçişleri Bakanlığı*

www.tbb.gov.tr/uyys | uyys@tbb.gov.tr

